

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DEĞERLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE BARIŞ ALGISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NAİLE SERTTAŞ

DANIŞMAN
PROF. DR. SEVGİ COŞKUN KESKİN

EKİM 2020

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DEĞERLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE BARIŞ ALGISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NAİLE SERTTAŞ

DANIŞMAN
PROF. DR. SEVGİ COŞKUN KESKİN

EKİM 2020

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,

- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Tarih

NAİLE SERTTAŞ

ÖN SÖZ

Barış tüm çocukların en temel hakkıdır. Oysa dünyada devam eden savaş ve şiddet olayları da en çok çocukları etkilemektedir. Çocukların erken yaşlarda barış ile tanışmalarını sağlayan çalışmalar ise gelecek nesillerin barış içinde yaşayabilmelerine dair umut ışığı olmaktadır. Erken çocukluk döneminde yer alan çocuklar ile yürütülen bu çalışmada, çocukların gözünde barışın varlığı ve yeri ortaya çıkarılmak istenmiştir. Geleceğin yetişkinleri olacak bugünün çocukları ile yürütmüş olduğum bu çalışmanın da özlenen ve beklenen barış dolu bir dünyaya küçük de olsa katkısı olmasını diliyorum.

Çalışma sürecinin başından sonuna kadar yoğun çalışmalarına rağmen bilgisini, tecrübesini ve güler yüzünü esirgemeyerek bana her zaman destek olan sevgili hocam ve danışmanım Prof. Dr. Sevgi Coşkun Keskin' e teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca fikirlerini ve yardımlarını benden esirgemeyerek bana destek olan Öğr. Gör. Ayşe Hicret GÜDÜK' e şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca bilgi ve deneyimleriyle çalışmama destek olan sayın Doç. Dr. Yaşar KOP ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Son olarak eğitimim ve tez çalışmam boyunca yanımda olarak tüm zorlukları kolaylaştıran eşim Eyüp Selim SERTTAŞ' a; beni cesaretlendiren, moral ve motivasyonumu yükselterek yanımda olan sevgili arkadaşım Ceren AYHAN YILDIRIM' a teşekkür ediyorum.

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE BARIŞ ALGISI

Naile SERTTAŞ, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN

Sakarya Üniversitesi, 2020

Barış yalnızca şiddetin ve savaşların olmaması anlamına gelmemektedir. Barış aynı zamanda bünyesinde barındırdığı birçok değeri yaşatma, sorunları barışçıl yollar ile çözme ve çevreye yönelik farkındalık geliştirme gibi birçok boyutu da içermektedir. Gerçekleştirilen bu çalışma ile tüm dünya için önemli bir yeri olan barış ve unsurlarının okul öncesi dönem çocuklarının gözünden incelenmesi hedeflenmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının mevcut algılarının açığa çıkarılması, bu algıların olumlu yönde şekillendirilebilmesi açısından önemli görülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2018 – 2019 eğitim – öğretim yılı içinde Kocaeli – İzmit ilçesinde bir anaokulunda eğitim gören 6 yaşındaki 36 okul öncesi dönem çocuğu oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama araçları olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Toplanan veriler yine içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleriyle analiz edilmiştir. Verilerin analiz edilme aşamaları kodlama, temalaştırma, kod ve temaların düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört basamaktan oluşmaktadır. Analizlerin sonunda çocukların barış ve unsurlarını; kişiler arası ilişkiler, barışçıl çözüm becerileri, çevre farkındalığı, eylemler, kişiler, ihtiyaçlar ve olumsuz duygular temaları ile ifade ettikleri görülmüştür. Araştırmanın sonunda ise çocukların büyük çoğunluğunun barışı doğru ve olumlu algıladığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak ise çocukların küçük yaşlardan itibaren barış değerini anlayıp içselleştirebilmeleri için okul öncesi dönemden itibaren barış eğitimi programlarının yürütülmesi önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Barış, okul öncesi dönem, barış eğitimi

ABSTRACT

PEACE PERCEPTION IN THE PERIOD OF PRESCHOOL

Naile SERTTAŞ, Master Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN

Sakarya University, 2020

Peace does not mean that there is no violence and wars. Peace also includes many valueable figures that contains, solving problems through peaceful ways and raising awareness for the environment. With this study, it is aimed to examine through the eyes of preschool children by the peace and elements which are important points for the world. Exposing the current perceptions of preschool children has been seen the most important terms of shaping these perceptions in a positive way. The working group of the research potentials are kindergarten education 6-year-old totally 36 preschool children , by the 2018 – 2019 education academic year – within the Kocaeli – Izmit district. In this study, document analysis and semi-structured interview technique were used from qualitative research methods as data collection tools. The collected data were also analyzed by content analysis and scripture analysis methods. The stages of analysing datas consist of four digits: coding, theme, editing of codes and themes, and interpretation of the results. At the end of the analysis, it is observed by the children , that express with themes of ; the peace and elements , interpersonal relations, peaceful solution skills, environmental awareness, actions, people, needs and negative emotions. At the end of the study, it was concluded that the children perceive peace correctly and positively. Based on these results, it may be recommended to carry out peace education programs from preschool in order for children to understand and internalize the value of peace from an early age.

Keywords: Peace, pre-school period , peace education

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
DİYALOG LİSTESİ	xiii
RESİMLER LİSTESİ	xxii
KISALTMALAR ve SİMGELER.....	xxv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem durumu	1
1.2 Araştırmanın amacı ve önemi.....	3
1.3 Problem cümlesi	4
1.4 Alt problemler	4
1.5 Varsayımlar	4
1.6 Sınırlılıklar.....	4
1.7 Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1 Değer kavramı	6
2.1.1 Değerlerin özellikleri ve işlevi	7
2.1.2 Değerlerin sınıflandırılması.....	8
2.2 Değerler eğitimi.....	12
2.3 Değer eğitimi yaklaşımları	15
2.3.1 Değer aktarma yaklaşımı	15

2.3.1.1 Değerler telkini yaklaşımı	16
2.3.1.2 Davranış değiştirme	16
2.3.2 Değer geliştirme yaklaşımı	16
2.3.2.1 Ahlaki muhakeme	17
2.3.2.2 Değer analizi	17
2.3.2.3 Değer açıklama yaklaşımı	18
2.3.3 Bütünleşik değer eğitimi	19
2.3.3.1 Adil topluluk okulları	19
2.3.3.2 Karakter eğitimi	20
2.4 Barış	20
2.4.1 Barış eğitimi	23
2.4.2 Barış eğitiminin önemi ve amaçları	25
2.5 Okul öncesi dönem ve gelişim özellikleri	29
2.5.1 Okul öncesi dönemde fiziksel ve motor gelişimi	30
2.5.2 Okul öncesi dönemde dil gelişimi	31
2.5.3 Bilişsel gelişim	32
2.5.4 Okul öncesi dönemde sosyo – duygusal gelişim	33
2.6 Okul öncesi dönemde değerler eğitimi	35
2.6.1 Okul öncesi dönem değerler eğitiminde ailenin rolü	37
2.6.2 Okul öncesi dönem değerler eğitiminde okulun rolü	38
2.7 Okul öncesi dönemde barış eğitimi	39
2.8 İlgili araştırmalar	42
2.8.1 Yurt içinde gerçekleştirilen çalışmalar	42
2.8.2 Yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalar	43
BÖLÜM III	45
YÖNTEM	45

3.1 Araştırmanın yöntemi	45
3.1.1 Olgu bilim araştırmasında araştırmacının rolü	45
3.1.2 Araştırma ortamı.....	46
3.1.3 Geçerlik ve güvenilirliğin gerçekleştirilmesi.....	46
3.2 Çalışma grubu.....	48
3.3 Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri.....	48
3.3.1 Problem durumunun belirlenmesi	52
3.3.2 Literatür taramasının yapılması	52
3.3.3 Veri toplama araçlarının geliştirilmesi	52
3.3.4 Çalışma grubunun belirlenmesi ve veli izinlerinin alınması	52
3.3.5 Gerçekleştirilecek çalışma için okul idaresinin bilgilendirilmesi.....	52
3.3.6 Uygulamaların gerçekleştirilmesi.....	52
3.3.6.1 Barış nedir? sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi	53
3.3.6.2 “Barışın olması için ne gereklidir?” sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi.....	53
3.3.6.3 “Barış olmazsa neler olabilir?” sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi.....	53
3.3.6.4 “Barışı ne yok eder?” sorusu ve araştırmanın diğer alt problemleri doğrultusunda görüşmelerin yapılması	53
3.3.7 Elde edilen verilerin düzenlenmesi.....	53
BÖLÜM IV	57
BULGULAR	57
4.1. “Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barış değeri ne anlama gelmektedir?” alt problemine yönelik bulgular.....	57
4.1.1. Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barış değerinin anlamı.....	57
4.1.2 Okul öncesi dönem çocukları barış değerini anlamlandırma yolları.....	65
4.1.2.1 Barış değeri bağlamında “kişiler arası olumlu ilişkiler teması ”	66

4.1.2.2 Barış değeri bağlamında “çevre farkındalığı teması”	76
4.1.2.3 Barış değeri bağlamında “barışçıl çözümler teması”	81
4.1.2.4 Barış değeri bağlamında “eylemler teması”	89
4.1.2.5 Barış değeri bağlamında “kişiler teması”	92
4.2. “Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barışın olması için ne gereklidir?” alt problemine yönelik bulgular.....	94
4.2.1. Barış için gerekli etmenler bağlamında “kişiler arası olumlu ilişkilerin yürütülmesi teması”	95
4.2.2. Barış için gerekli etmenler bağlamında “çevre farkında lığı teması”	103
4.2.3. Barış için gerekli etmenler bağlamında “ihtiyaçlar teması”	110
4.2.4. Barış için gerekli etmenler bağlamında “barışçıl çözüm becerileri teması”	115
4.3 “Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barışı ne yok eder?” alt problemine yönelik bulgular	118
4.3.1 Barışı yok eden unsurlar bağlamında “kişiler arası olumsuz ilişkiler teması”	119
4.3.2 Barışı yok eden unsurlar bağlamında “barışçıl olmayan çözüm yolları teması”	122
4.3.4 Barışı yok eden unsurlar bağlamında “diğer unsurlar teması”	125
4.4.5. Barışı yok eden unsurlar bağlamında “temel ihtiyaçların karşılanamaması teması”	126
4.4. “Okul öncesi dönemi çocuklarına göre barış olmazsa neler olabilir?” alt problemine yönelik bulgular.....	127
4.4.1 Barışın yokluğu bağlamında “çatışma ve şiddet içerikli durumlar teması”	128
4.4.2 Barışın yokluğu bağlamında “temel ihtiyaçların giderilememesi teması”	130
4.4.3 Barışın yokluğu bağlamında “kişiler arası olumsuz ilişkiler teması”	134
4.4.4 Barışın yokluğu bağlamında “olumsuz duyguların oluşması teması”	136
4.4.5 Barışın yokluğu bağlamında “barış kişisine dair oluşan olumsuzluklar teması”	139
4.4.6 Barışın yokluğu bağlamında “çevreye duyarsızlığı teması”	141
4.5 “Okul öncesi dönemdeki çocuklar nasıl bir dünyada yaşamak istemektedirler?” alt problemine yönelik bulgular.....	142

4.5.1 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “ihtiyaçlar teması”	143
4.5.1.1 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “sosyal ihtiyaçlar teması”	144
4.5.1.2 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “fizyolojik ihtiyaçlar teması”	149
4.5.1.3 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “güvenlik ihtiyaçları teması”	153
4.5.2 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “Doğaya ait öğeler teması”	154
BÖLÜM V	158
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	158
5. 1 Sonuç ve tartışma	158
5.1.1 Barış değerinin anlamlandırılma biçimlerinin tartışılması	158
5.1.2 Barış değeri ve unsurlarına dair elde edilen sonuçların tartışılması	160
5.2 ÖNERİLER	169
5.2.1 Milli Eğitimi Bakanlığına öneriler	169
5.2.2 Öğretmenlere yönelik öneriler	169
5.2.3 Ailelere yönelik öneriler	170
5.2.4 Araştırmacılara yönelik öneriler	170
KAYNAKLAR	171
EKLER	184
ÖZ GEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ	188

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Amaç ve Araç Değerler	9
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özellikleri	48
Tablo 3. Veri Toplama Süreci Zaman Çizelgesi	50
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Çocuklara Göre Barış Değerini Anlamlandırmaları	58
Tablo 5. Barış Değerini Anlamlandırma Biçimlerinin Genel Değerlendirilmesi.....	59
Tablo 6. Barış Değeri Bağlamında Temalar	65
Tablo 7.Barış Değeri Bağlamında Kişiler Arası Olumlu İlişkiler	66
Tablo 8. Barış Değeri Bağlamında Doğaya Ait Öğeler Tablosu	77
Tablo 9. Barış Değeri Bağlamında Barışçıl Yöntemler Tablosu.....	81
Tablo 10. Barış Değeri Bağlamında Eylemler Tablosu.....	90
Tablo 11. Barış Değeri Bağlamında Kişiler Tablosu	92
Tablo 12. Barış için gerekli etmenler bağlamında temalar.....	95
Tablo 13. Kişiler Arası İlişkileri Olumlu Kılarak Barışı Sağlayan Etmenler.....	95
Tablo 14. Barışın İçin Doğaya Ait Öğeler ve Çevreye Duyarlılık Tablosu	103
Tablo 15. Barış İçin Karşılanması Gereken İhtiyaçlar Tablosu	111
Tablo 16. Barış İçin Gerekli Barışçıl Çözüm Becerileri Tablosu.....	115
Tablo 18. Kişiler Arası İlişkileri Olumsuz Etkileyerek Barışı Yok eden Unsurlar	120
Tablo 19. Barışı Yok Eden Barışçıl Olmayan Çözüm Yolları Tablosu	123
Tablo 20. Barışı Yok Eden Unsurlar Bağlamında Çevre Farkındalığı Tablosu.....	124
Tablo 21. Barışı Yok Eden Diğer Unsurlar Tablosu	125
Tablo 22. Barışı Yok Eden Unsurlar Bağlamında Temel İhtiyaçlar	126
Tablo 23. Barışın Yokluğunun Sonuçları Bağlamında Temalar Tablosu	127
Tablo 24. Barışın Yokluğunda Oluşan Çatışma İçerikli Durumlar Tablosu	128
Tablo 25. Barışın Yokluğunda Karşılanamayacak İhtiyaçlar Tablosu.....	130
Tablo 26. Barışın Yokluğunda Oluşan Kişiler Arası Olumsuz İlişkiler.....	134
Tablo 27. Barışın Yokluğunda Oluşan Olumsuz Duygular.....	137

Tablo 28. Barışın Yokluğunda Barış Kişisine Dair Oluşan Olumsuzluklar.....	139
Tablo 29. Barışın Yokluğunda Oluşan Çevreye Duyarsızlığı Tablosu	141
Tablo 30. Çocuklarının Yaşamak İstedikleri Dünyaya Dair İfadelerine Yönelik Temalar	143
Tablo 31. Çocukların Yaşamak İstedikleri Dünya Bağlamında İhtiyaçlar Teması.....	143
Tablo 32. Çocukların Yaşamak İstekleri Dünya Bağlamında Sosyal İhtiyaçlar	144
Tablo 33. Çocukların Yaşamak İstedikleri Dünya Bağlamında Fizyolojik İhtiyaçlar	150
Tablo 34. Çocukların Yaşamak İstedikleri Dünya Bağlamında Güvenlik İhtiyaçları.....	153
Tablo 35. Çocukların Yaşamak İstedikleri Dünya Bağlamında Doğaya Ait Öğeler.....	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.Schwartz değer kuramı'ndaki değer tipleri ve ana değer grupları arasında ki ilişkiler ile ilgili model	11
Şekil 2. Gerçek barışı oluşturan üç boyut.....	24
Şekil 3. Barış eğitimi yoluyla gelişen yeterlilikler	27

DIYALOG LİSTESİ

Diyalog 1: Sevgi değerine dair 1	67
Diyalog 2: Sevgi değerine dair 2	67
Diyalog 3: Sevgi Değerine Dair 3	67
Diyalog 4: Sevgi Değerine Dair 4	68
Diyalog 5: Sevmeye dair 1	68
Diyalog 6: Sevmeye dair 2	68
Diyalog 7: Sevmeye dair 3	69
Diyalog 8: Sevmeye dair 4	69
Diyalog 9: Paylaşmaya dair 1	69
Diyalog 10: Paylaşmaya dair 2	69
Diyalog 11: Paylaşmaya dair 3	70
Diyalog 12: Yardımlaşmaya dair 1	70
Diyalog 13: Yardımlaşmaya dair 2	71
Diyalog 14: Yardımlaşmaya dair 3	71
Diyalog 15: Adaletli olmaya dair 1	71
Diyalog 16: Adaletli olmaya dair 2	72
Diyalog 17: Merhametli olmaya dair 1	72
Diyalog 18: Dürüstlüğe dair 1	72
Diyalog 19: Hediyeleşmeye dair 1	73
Diyalog 20: Hediyeleşmeye dair 2	73
Diyalog 21 : Kalp kırmamaya dair 1	73
Diyalog 22: Kalp kırmamaya dair 2	73
Diyalog 23: Kalp kırmamaya dair 3	74
Diyalog 24: El Ele Tutuşmaya dair 1	74
Diyalog 25: El ele tutuşmaya dair 2	74
Diyalog 26: Sarılmaya dair 1	75

Diyalog: 27 Öpücük gönderme ve mektup yollamaya dair	75
Diyalog 28: Arkadaşlığa dair 1	76
Diyalog 29: Arkadaşlığa dair 2	76
Diyalog 30: Arkadaşlığa dair 3	76
Diyalog 31 : Güneş çizimine dair 1	77
Diyalog 32: Güneş çizimine dair 2	78
Diyalog 33: Çim, çiçek ve gökyüzüne dair	78
Diyalog 34: Gökkuşağına dair 1	79
Diyalog 35: Gökkuşağına dair 2	79
Diyalog 36: Kedi çizimine dair	80
Diyalog 37: Kuş çizimine dair	80
Diyalog 38: Tavşan çizimine dair	80
Diyalog 39: Zürafa çizimine dair	81
Diyalog 40: Barışmaya dair 1	82
Diyalog 41: Barışmaya dair 2	82
Diyalog 42: Barışmaya dair 3	83
Diyalog 43: Barışmaya dair 4	83
Diyalog 44: Barışmaya dair 5	83
Diyalog 45: Barışmaya dair 6	84
Diyalog 46: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 1	84
Diyalog 47: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 2	84
Diyalog 48: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 3	84
Diyalog 49: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 4	84
Diyalog 50: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 5	85
Diyalog 51: Şiddetten uzak durmaya dair 1	85
Diyalog 52: Şiddetten uzak durmaya dair 2	85
Diyalog 53: Şiddetten uzak durmaya dair 3	86

Diyalog 54: Şiddetten uzak durmaya dair 4	86
Diyalog 55: Şiddetten uzak durmaya dair 5	86
Diyalog 56: Özür dilemeye dair 1	87
Diyalog 57: Özür dilemeye dair 2	87
Diyalog 58: Özür Dilemeye dair 3	88
Diyalog 59: Tartışmamaya dair 1	88
Diyalog 60: Tartışmamaya dair 2	88
Diyalog 61: Affetmeye dair.....	89
Diyalog 62: Uzlaşmaya dair	89
Diyalog 63: Oyun oynama eylemine dair 1.....	90
Diyalog 64: Oyun oynama eylemine dair 2.....	90
Diyalog 65: Oyun oynama eylemine dair 3.....	90
Diyalog 66: Oyun oynama eylemine dair 4.....	90
Diyalog 67: Oyun Oynama eylemine Dair 5.....	91
Diyalog 68: Oyun Oynama eylemine Dair 6.....	91
Diyalog 69: Yüzme eylemine dair.....	91
Diyalog 70: Resim yapma eylemine dair	91
Diyalog 71: Maça gitme eylemine dair	92
Diyalog 72:	93
Barışın İnsanları koruyan bir asker- adam olduğuna dair.....	93
Diyalog 73: Barış isminde ki kişiye dair	93
Diyalog 74: Barış isminde ki kişiye dair	93
Diyalog 75:	93
Barışın dünyayı ve doğa olaylarını yaratan görünmeyen bir varlık olduğuna dair	93
Diyalog 76: Barışın Atatürk' ün arkadaşı olduğuna dair.....	94
Diyalog 77: Barış Manço' ya dair	94
Diyalog 78: İyi davranışlarda bulunmaya dair 1	96

Diyalog 79: İyi davranışlarda bulunmaya dair 2	96
Diyalog 80: Hediye vermeye dair 1	97
Diyalog 81: Hediye vermeye dair 2	97
Diyalog 82: Hediye vermeye dair 3	98
Diyalog 83: Güzel kelimeler kullanmaya dair	98
Diyalog 84: Güzel kelimeler kullanmaya dair	98
Diyalog 85: Sürpriz yapma dair	99
Diyalog 86: Sevgiyle yaşamaya dair 1	99
Diyalog 87: Sevgiyle yaşamaya dair 2	99
Diyalog 88: Sevgiyle yaşamaya dair 3	99
Diyalog 89: Yardımsever olmaya dair 1	100
Diyalog 90: Yardımsever olmaya dair 2	100
Diyalog 91: Yardımsever olmaya dair 3	100
Diyalog 92: Paylaşmaya dair	101
Diyalog 93: Birlik ve beraberliğin sağlanmasına dair	101
Diyalog 94: Saygı duymaya dair	101
Diyalog 95: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya dair 1	102
Diyalog 96: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya dair 2	102
Diyalog 97: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya dair 3	102
Diyalog 98: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya	102
Dair 4	102
Diyalog 99: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya dair 5	102
Diyalog 100: Güneş ögesine dair 1	104
Diyalog 101: Güneş ögesine dair 2	104
Diyalog 102: Çiçek ögesine dair 1	104
Diyalog 103: Çiçek ögesine dair 2	104
Diyalog 104: Kuş ögesine dair 1	105

Diyalog 105: Kuş ögesine dair 2	105
Diyalog 106: Gökkuşağı ögesine dair 1	105
Diyalog 107: Gökkuşağı ögesine dair 2	106
Diyalog 108: Yağmur ögesine dair 1	106
Diyalog 109: Yağmur ögesine dair 2.....	106
Diyalog 110: Ağaç ögesine dair	107
Diyalog 111: Kedi ve tavşan ögelerine dair	107
Diyalog 112: Tavşan ögesine dair	107
Diyalog 113: Dünya ögesine dair	108
Diyalog 114: Çevrenin temiz tutulmasına dair 1.....	108
Diyalog 115: Çevrenin temiz tutulmasına dair 2.....	108
Diyalog 116: Çevrenin temiz tutulmasına dair 3.....	109
Diyalog 117: Yeşili korumanın gerekliliğine dair 1	109
Diyalog 118: Yeşili korumanın gerekliliğine dair 2.....	109
Diyalog 119: Yeşili korumanın gerekliliğine dair 3.....	109
Diyalog 120: Hayvanları korumanın gerekliliğine dair 1.....	110
Diyalog 121: Hayvanları korumanın gerekliliğine dair 2.....	110
Diyalog 122: Hayvanları korumanın gerekliliğine dair 3.....	110
Diyalog 123: Güvenlik ihtiyacına dair 1	111
Diyalog 124: Güvenlik ihtiyacına dair 2	111
Diyalog 125: Güvenlik ihtiyacına dair 3	112
Diyalog 126: Su ihtiyacına dair 1	112
Diyalog 127: Su ihtiyacına dair 2	112
Diyalog 128: Beslenme ihtiyacına dair	113
Diyalog 129: Beslenme ihtiyacına dair	113
Diyalog 130: Barınma ihtiyacına dair 1	113
Diyalog 131: Barınma ihtiyacına dair 2	113

Diyalog 132: Para kazanma ihtiyacına dair 1	114
Diyalog 133: Para kazanma ihtiyacına dair 2	114
Diyalog 134: Öğrenme ihtiyacına dair	114
Diyalog 135: Temiz hava ihtiyacına dair	115
Diyalog 136: Barışmanın gerekliliğine dair 1	116
Diyalog 137: Barışma eyleminin gerekliliğine dair 2	116
Diyalog 138: Barışmanın gerekliliğine dair 3	116
Diyalog 139: Barışmanın gerekliliğine dair 4	116
Diyalog 140: Özür dilemenin gerekliliğine dair 1	117
Diyalog 141: Özür dilemenin gerekliliğine dair 2	117
Diyalog 142: Şiddete başvurmamaya dair 1	117
Diyalog 143: Şiddete başvurmamaya dair 2	118
Diyalog 144: Affetmenin gerekliliğine dair	118
Diyalog 145: Arabuluculuğa dair	118
Diyalog 146: Sevgisizliğe dair 1	120
Diyalog 147: Sevgisizliğe dair 2	120
Diyalog 148: Arkadaşlık kurmamaya dair 1	120
Diyalog 149: Arkadaşlık kurmamaya dair 2	120
Diyalog 150: Kötü kelimeler kullanmaya dair 1	121
Diyalog 151: Kötü kelimeler kullanmaya dair 2	121
Diyalog 152: Paylaşımçı olmamaya dair	121
Diyalog 153: Kalp kırmaya dair	122
Diyalog 154: Mutsuz etmeye dair	122
Diyalog 155: Şiddete başvurmaya dair 1	123
Diyalog 156: Şiddete başvurmaya dair 2	123
Diyalog 157: Küslüklerin devam ettirilmesine dair 1	123
Diyalog 158: Küslüklerin devam ettirilmesine dair 2	123

Diyalog 159: Dünyanın ve insanların yok olmasına dair 1	124
Diyalog 160: Dünyanın ve insanların yok olmasına dair 2	124
Diyalog 161: Çevreye duyarsızlığın barışı engellediğine dair 1	124
Diyalog 162: Çevreye duyarsızlığın barışı engellediğine dair 2	124
Diyalog 163: Barış isimli kişinin zarar görmesine dair	125
Diyalog 164: Barışın Allah tarafından yok edilebileceğine dair	126
Diyalog 165: Güvensizliğin barışı yok ettiğine dair 1.....	126
Diyalog 166: Güvensizliğin barışı yok ettiğine dair 2.....	126
Diyalog 167: Küskünlüklerin devam edeceğine dair 1	128
Diyalog 168: Küskünlüklerin devam edeceğine dair 2	128
Diyalog 169: Küskünlüklerin devam edeceğine dair 3	128
Diyalog 170: Kavgaların olacağına dair 1	129
<i>Uygulama Tarihi: 15.02.2019</i>	129
Diyalog 171: Kavgaların olacağına dair 2.....	129
Diyalog 172: Kavgaların olacağına dair 3	129
Diyalog 173: Savaşların olacağına dair 1	129
Diyalog 174: Savaşların olacağına dair 2	130
Diyalog 175: Barınma ihtiyacına dair 1	131
Diyalog 176: Barınma ihtiyacına dair 2	131
Diyalog 177: Barınma ihtiyacına dair 3	131
Diyalog 178: Güvenlik ihtiyacına dair 1	132
Diyalog 179: Güvenlik ihtiyacına dair 2	132
Diyalog 180: Güvenlik ihtiyacına dair 3	132
Diyalog 181: Beslenme ihtiyacına dair 1	133
Diyalog 182: Beslenme ihtiyacına dair 2	133
Diyalog 183: Öğrenme ve sağlık ihtiyacına dair	133
Diyalog 184: Barışın yokluğunda arkadaşlıkların bozulmasına dair 1.....	134

Diyalog 185: Barışın yokluğunda arkadaşlıkların bozulmasına dair 2.....	135
Diyalog 186: Arkadaşlıkların bozulacağına dair 3	135
Diyalog 187: Barışın yokluğunda sevgisizliğe dair 1.....	135
Diyalog 188: Barışın yokluğunda sevgisizliğe dair 2.....	135
Diyalog 189: Bencilliğe dair 1.....	136
Diyalog 190: Bencilliğe dair 2.....	136
<i>Uygulama Tarihi: 21.02.2019</i>	136
Diyalog 191: Barışın yokluğunda mutsuzluğun oluşmasına dair 1	137
Diyalog 192: Barışın yokluğunda mutsuzluk duygusunun oluşmasına dair 2	137
Diyalog 193: Mutsuzlukların olacağına dair 3	137
Diyalog 194: Mutsuzlukların olacağına dair 4	138
Diyalog 195: Barışın yokluğunda öfke duygusunun oluşmasına dair.....	138
Diyalog 196: Barış sağlanamadığında barışın insanları koruyamayacağına dair 1	139
Diyalog 197: Barış sağlanamadığında barışın insanları koruyamayacağına dair 2.....	139
Diyalog 198: Barış isimli kişinin ölümüne dair 1	140
Diyalog 199: Barış isimli kişinin ölümüne dair 2	140
Diyalog 200: Barış sağlanamadığında çevrenin kirleneceğine dair 1	141
Diyalog 201: Barış sağlanamadığında çevrenin kirleneceğine dair 2	141
Diyalog 202: Barış sağlanamadığında yeşilin zarar göreceğine dair 1	142
Diyalog 203: Yeşilin zarar göreceğine dair 2.....	142
Diyalog 204: Oyun ihtiyacına dair 1	145
Diyalog 205: Oyun ihtiyacına dair 2	145
Diyalog 206: Tatil ihtiyacına dair.....	145
Diyalog 207: Bayram kutlamalarına dair	146
Diyalog 208: Arkadaşlık ihtiyacına dair 1.....	146
Diyalog 209: Arkadaşlık ihtiyacına dair 2.....	146
Diyalog 210: Arkadaşlık ihtiyacına dair 3.....	147

Diyalog 211: Vatan ihtiyacına dair.....	147
Diyalog 212: Aile içi olumlu ilişkiler ihtiyacına dair.....	147
Diyalog 213: Sevgi ihtiyacına dair	148
Diyalog 214: Sevgi ve saygı ihtiyacına dair	148
Diyalog 215: Mutluluk ihtiyacına dair	149
Diyalog 216: Temiz çevre ihtiyacına dair 1	150
Diyalog 217: Temiz çevre ihtiyacına dair 2	150
Diyalog 218: Beslenme ihtiyacına dair 1	151
Diyalog 219: Barınma ihtiyacına dair 1	151
Diyalog 220: Barınma ihtiyacına dair 2	151
Diyalog 221: Okul ihtiyacına dair	152
Diyalog 222: Uyku ihtiyacına dair	152
Diyalog 223: Isınma ihtiyacına dair	152
Diyalog 224: Tehlikelerden uzak olma ihtiyacına dair 1	153
Diyalog 225: Tehlikelerden uzak olma ihtiyacına dair 2	154
Diyalog 226: Çiçeklerin olduğu dünyaya dair 1.....	155
Diyalog 227: Çiçeklerin olduğu dünyaya dair 2.....	155
Diyalog 228: Yeşil bir dünyaya dair 1.....	155
Diyalog 229: Yeşil bir dünyaya dair 2.....	156
Diyalog 230: Hayvanların olduğu dünyaya dair 1.....	156
Diyalog 231: Güneşli bir dünyaya dair.....	156
Diyalog 232: Yaz mevsiminin olduğu dünyaya dair	157
Diyalog 233: Kış mevsimini olduğu dünyaya dair.....	157

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Sevgi değeri 1.....	67
Resim 2: Sevgi değeri 2.....	68
Resim 3: Sevmeye dair 1	69
Resim 4: Sevmeye dair 2	69
Resim 5: Paylaşmaya dair 1.....	70
Resim 6: Yardımlaşmaya dair 1	71
Resim 7: Yardımlaşmaya dair 2	71
Resim 8: Adaletli olmaya dair 1	72
Resim 9: Kalp kırmamaya dair 1	74
Resim 10: El ele tutuşmaya dair 1	74
Resim 11: El ele tutuşmaya dair 2	74
Resim 12: Sarılmaya dair	75
Resim 13: Arkadaşlığa dair 1	76
Resim 14 : Güneş çizimi 1.....	77
Resim 15: Güneş çizimi 2.....	78
Resim 16: Gökyüzü, çim ve çiçek	78
Resim 17: Gökkuşağı çizimi 1.....	79
Resim 18: Gökkuşağı çizimi 2.....	79
Resim 19: Kedi çizimi	80
Resim 20: Kuş çizimi	80
Resim 21: Tavşan çizimi	80
Resim 22: Zürafa çizimi	81
Resim 23: Barışmaya dair 1.....	83
Resim 24: Barışmaya dair 2.....	84
Resim 25: Küslüklerin bitirilmesine dair.....	85
Resim 26: Şiddetten uzak durmaya dair	86

Resim 27: Şiddetten uzak durmaya dair	86
Resim 28: Özür dilemeye dair	88
Resim 29: Oyun oynamaya dair 1	91
Resim 30: Oyun oynamaya dair 2	91
Resim 31: Maça gitmeye dair	92
Resim 32: Barış Manço çizimi	94
Resim 33: Hediye vermeye dair 1	97
Resim 34: Hediye vermeye dair 2	98
Resim 35: Sürpriz yapmaya dair	99
Resim 36: Sevgiyle yaşamaya dair	99
Resim 37: Yardımsever olmaya dair	100
Resim 38: Arkadaşlık ilişkilerine dair	102
Resim 39: Güneş çizimi 1	104
Resim 40: Güneş çizimi 2	104
Resim 41: Çiçek çizimi	105
Resim 42: Kuş çizimi	105
Resim 43: Gökkuşağı çizimi	106
Resim 44: Yağmur çizimi	106
Resim 45: Kedi ve tavşan çizimi	107
Resim 46: Tavşan çizimi	107
Resim 47: Dünya çizimi	108
Resim 48: Çevre temizliğine dair 1	108
Resim 49: Çevre temizliğine dair 2	109
Resim 50: Yeşili korumaya dair	110
Resim 51: Hayvanları korumaya dair	110
Resim 52: Güvenlik ihtiyacına dair	112
Resim 53: Barınma ihtiyacına dair	114

Resim 54: Temiz havaya dair	115
Resim 55: Barışmaya dair 1	116
Resim 56: Barışmaya dair 2.....	116
Resim 57: Şiddete başvurmamaya dair	118
Resim 58: Küslüklerin devam edeceğine dair	128
Resim 59: Kavgaların olacağına dair.....	129
Resim 60: Barınma İhtiyacına dair	131
Resim 61: Güvenlik ihtiyacına dair	132
Resim 62: Arkadaşlıkların bozulacağına dair.....	135
Resim 63: Bencilliğe dair 1	136
Resim 64: Bencilliğe dair 2	136
Resim 65: Mutsuzluğa dair 1	138
Resim 66: Mutsuzluğa dair 2.....	138
Resim 67: Özlemlere dair	139
Resim 68: Barış isimli kişi	140
Resim 69: Barış isimli kişinin ölümü 2	140
Resim 70: Yeşilin zarar görmesine dair	142

KISALTMALAR VE SİMGELER

TDK: Türk Dil Kurumu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Bkz.: Bakınız

KÇ: Kız çocuğu

EÇ: Erkek çocuğu

c.y: "barış ile ilgili anını anlatır mısın?" sorusuna cevap vermeyen çocuklar

a.y: barış ile ilgili anısı olmadığını belirten çocuklar

(+): Doğru anlamlandırabilme

(-): Doğru anlamlandıramama

(...): Doğru zaman ifadelerini kullanamama

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde sırasıyla araştırmaya ilişkin problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almıştır.

1.1 Problem durumu

Değerler insanda içsel bir kontrol mekanizması oluştururlar. Oluşan bu kontrol mekanizması bireylerin karar vermelerini ve seçim yapmalarını etkileyerek davranışlarına yön vermelerini sağlar (Sapsağlam, 2016, s. 7). Kendisi ve yaşadığı çevre ile barışık, topluma uyumlu bireylerin yetişebilmesi, değerlerin bireylere kazandırılması ve bu değerlerin bireylerin yaşamlarının olumlu yönde etkilemesi ile mümkündür (Kolaç, 2010, s. 205). İnsanların yaşamlarını etkileyen, yaşamlarına anlam katarak güzelleştiren değerlerin en önemlilerinden biri de barış değeridir. Barış değerini sadece savaşın ve şiddetin olmaması anlamında olan negatif barış ile tanımlamak yeterli olmaz. İdeal olan barış, ayrımcılık ve ötekileştirmenin yapılmadığı, adalet ve eşitlik kavramlarını temel alan pozitif barıştır. Barış, bireyin kendisine ve evrende olan tüm canlılara saygı duymasını, eşitlik, huzur ve hoşgörü gibi birçok değeri kapsar (Aktaş ve Safran, 2013, s. 131). Barış değeri bir anlayış biçimi olarak değerlendirilmelidir. Barış ancak adaletin sağlanması, eşitlik, kendine ve başkalarına saygı duyma ve hoşgörü gibi araçlar ile sağlanabilir (Gültekin, 2019, s. 28)

Eğitim, bireylerin davranışlarını istendik yönde değiştirmeyi hedefliyorsa, bireylere barışı sağlayacak olan bilişsel ve duyuşsal becerilerin kazandırılması en büyük hedefleri arasında olmalıdır. Çünkü insanın özgür olması ve gelişmesi ancak barışın sağlandığı bir durumda gerçekleşebilir. Barışın sağlanması ve mutluluk için insanlar hoşgörü, demokrasi gibi değerler ile beraber problemleri uygun yollar ile çözme becerilerine de sahip olmalıdırlar (Demirtaş, 1991, s. 42). Savaş ve şiddette görülen artış ise barış eğitiminin gerekliliğini ve önemini bir kez daha göstermektedir. Özellikle batılı ülkeler barış eğitimi ile şiddet ve savaşın olumsuz etkilerini önlemek istemektedir. Olumsuz etkilerin azaltılması için ise bireylere kavga, şiddet ve savaşları önleyecek yönde bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması hedefleniyor (Yeşilçayır, 2018, s. 16).

İnsanın doğduğu günden itibaren içsel olarak sahip olduğu çevreyi tanıma ve keşfetme arzusu, içinde bulunulan toplumun değerlerinin öğrenilmesini de sağlar.

Toplumsallaşmanın arttığı ve çevrenin geliştirildiği okul öncesi dönem diğer alanlarda olduğu gibi değerlerin kazanılması açısından da çok önemli bir dönemdir (Sapsağlam, 2016, s. 35). Çocuğun ait olduğu ailesinde var olan değerleri tanımaya başlaması, kendi süzgecinden geçirerek eleştirmesi ya da bu değerleri davranışa dönüştürme yönünde ki çabaları çocuğun sosyalleşme adına attığı il adımlardır. Diğer alanlarda olduğu gibi erken çocukluk döneminde kazanılan değerler ve yaşantılar çocuğun gelecekte ki sosyal gelişiminin temellerini oluşturur (MEB, 2013, s. 4).

Erken çocukluk döneminin sonlarına doğru çocuk anne ve babasından uzaklaşarak zamanının çoğunu arkadaşlarıyla geçirmek ister. Okul çağı başladığında ise yaşıtlarının bulunduğu oyun gruplarına dahil olarak sosyalleşir. Bu dönemde çocuklar akranlarıyla yaşadıkları hayal kırıklıklarını kavgayla çözmeye çalışırlar. Ailede ilginin kendisinde olmasına alışık olarak büyüyen çocuklar ya da duygularını olumlu yönde tatmin etmeyi öğrenememiş çocuklar, duygusal doyuma kavga ederek ulaşmak ister ve sık sık kavga ederler (MEB, 2013, s. 8). Okul öncesi dönemde çocukların akranları ile olan sosyal ilişkileri bireyin gelecekte topluma olan uyumunu etkileyebilmektedir. Bu nedenle çocukların sosyal ilişkiler gerçekleştirebilecekleri ortamlar hazırlanmalıdır. Yaşıtları ile sağlıklı bir şekilde ilişki kurabilen çocuklar sosyal gelişim alanı başta olmak üzere tüm gelişim alanlarında olumlu gelişmeler göstermektedir (Gülay, 2009, s. 83). Bu dönemde çocuğun gelişiminde önemli bir yeri olan oyun aracılığıyla kurallara uymayı ve başkalarının haklarına saygı duymayı öğrenir. Bu öğrenme çocuğun ileriki yaşamında toplum kurallarına uyan sosyal bir çocuk olmasını sağlar (MEB, 2013, s. 8).

Problem çözme becerileri gelişmiş bir insanın bulunduğu çevreye uyumu daha kolay olacaktır. Bu yüzden tüm nesillerin yaşadıkları çevreye etkin bir şekilde uyum sağlayabilmeleri için problem çözme öğrenmeleri gerekir (Senemoğlu, 2020, s. 537). Akran ilişkileri ve oynanılan oyunlar ile sosyalleşmenin temellerinin atıldığı okul öncesi dönem de, çocukların yaşıtları ile yaşadıkları olumsuz durumları uygun yollar ile çözme becerilerinin kazandırılarak gelecekte topluma uyumlu bireyler olarak var olmalarının sağlanması barış eğitiminin gerekliliğini göstermektedir. Gelecekte daha yaşanabilir bir dünya için çocuk ve gençlere barış eğitimi verilmeli ve bu doğrultuda eğitim programları düzenlenmelidir (Demirtaş, 1991, s. 45). Barışa dair öğelerin yer aldığı bir eğitim programı ile çocukların algılarının şekillenebilmesi için ise çocukların mevcut olan algılarının bilinmesi gereklidir. Bu araştırma ile çocukların barış ve unsurlarına dair mevcut olan algıları ortaya çıkarılmak istenmiştir. Ayrıca barış eğitimi programlarının etkililiğini

artırmak için çocukların ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini bilmek ve bu programları bu doğrultuda hazırlamak çok önemlidir. Gerçekleştirilen bu çalışma ile aynı zamanda çocukların yaşam beklentilerini ortaya çıkararak yeni eğitim programlarına ışık tutmak hedeflenerek “*okul öncesi dönemdeki çocuklar barış değerini ve barış değeri ile ilgili unsurları nasıl algılamaktadır?*” sorusuna cevap aranmıştır.

1.2 Araştırmanın amacı ve önemi

Daha yaşanabilir bir dünyanın gereklerinden biride barış içinde yaşamaktır. Barışçıl bir dünya ise bazı becerilerin kazanılması ve bu becerilerin yaşantılarda kullanılmasıyla sağlanır. Bu araştırma ile barışçıl becerilerin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde yer alan çocukların, “barış” değerini kendi yaşamlarında edindikleri deneyimler ile ifade etmelerini sağlamak ve bu değere yükledikleri duygusal anlama ulaşmak amaçlanmıştır. Çocukların barış ve unsurlarına yönelik olumlu ve olumsuz algılarının ortaya çıkarılması, algıların olumlu yönde yönlendirilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca çocukların hayata dair beklentilerinin ortaya çıkarılması araştırmanın diğer amaçları arasındadır. Çocukların ilgi, ihtiyaca ve beklentilerinin açığa çıkarılması barış sağlayıcı programlarının açığa çıkarılan bu bulgular doğrultusunda geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Değerler eğitimi çalışmaları ile değerlerin erken yaşlarda çocuklar tarafından tanınması, duyuşsal farkındalığın oluşturulması ve hayatın içinde uygulayarak içselleştirmeleri gerekir (Aydın ve Akyol Gürler, 2014, s. 50). Yürütülen bu çalışma, araştırma sırasında “barış” değerine dair yöneltilen sorular ile çocukların bu değere dair farkındalık kazanması açısından önemlidir. Ayrıca barış değerinin birden çok tema ile ifade edilebilmesi bu değer etkilili bir şekilde kazandırılmasına önemli bir katkı sunar. Belirtilen bu yönlerle ek olarak bu çalışma;

- Okul öncesi dönem çocuklarının barış algılarının ortaya çıkarılmasına yönelik bir çalışmanın gerçekleştirilmemiş olması açısından *özgün*;
- Dünyada giderek daha fazla önem kazanan barış eğitiminin temeli olan barışı tanıma ve anlama örneği ortaya koyduğu için *güncel*;
- Okul öncesi dönem çocuklarının yaşamlarında barışın yeri ve öneminin görülmesi açısından *gerekli* bir çalışmadır.

1.3 Problem cümlesi

Bu araştırmada, “*okul öncesi dönemdeki çocuklar barış değerini ve barış değeri ile ilgili unsurları nasıl algılamaktadır?*” temel sorusuna yanıt aranmıştır.

1.4 Alt problemler

Okul öncesi dönem çocukları ile gerçekleştirilen bu araştırmada ana problem cümlesinden yola çıkarak beş tane alt problem belirlenmiş ve aşağıda yer alan “alt problemlere” cevap aranmıştır;

- Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barış değeri ne anlama gelmektedir?
- Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barışın olması için ne gereklidir?
- Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barışı ne yok eder?
- Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barış olmazsa neler olabilir?
- Okul öncesi dönemdeki çocuklar nasıl bir dünyada yaşamak istemektedirler?

1.5 Varsayımlar

Bu araştırmada “*okul öncesi dönemdeki çocuklar barış değerini ve barış değeri ile ilgili unsurları nasıl algılamaktadır?*” temel sorusu doğrultusunda aşağıda ki varsayımlar geliştirilmiştir;

- Araştırma için seçilen örneklem evreni temsil etmektedir.
- Araştırma esnasında gerçekleştirilen görsel çizim ve görüşmelerde çocuklar duygu ve düşüncelerini tümüyle yansıtmıştır.
- Araştırmada yararlanılan kaynaklardan elde edilen bilgiler doğru ve geçerlidir.

1.6 Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Kocaeli – İzmit’te bir anaokulunda eğitim gören 6 yaşında ki 23 kız ve 13 erkek okul öncesi öğrencisi ile,
- Çocukların barış algılarına ulaşmak için sorulan araştırma soruları ile,
- Araştırma boyunca çocuklar ile gerçekleştirilen görsel çizim çalışmaları ve görüşmelerden elde edilen bulguların kapsamı ile,
- 2018 – 2019 yıllarını içine alan eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.7 Tanımlar

Değer: “kişinin isteyen, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey” (Tezcan,2018, s. 9)

Değerler eğitimi: “belirli değerler ile ilgili; bilgi, beceri, tutumları kazandırma ve bu değerleri davranışa dönüştürmek için sürekli gelişim fırsatı sağlama sürecidir.” (Ulusoy, 2019, s. 92)

Barış: “uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam” (TDK, 2019) .

Barış eğitimi: Barış eğitimi insan ilişkilerinin düzenlenmesini sağlayan saygı, sevgi ve hoşgörü gibi birçok temel değeri kapsayan bir eğitimidir (Coşkun Keskin ve Keskin, 2009, s. 71).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesine dair açıklamalar, yurt içi ve yurt dışında konu ile ilgili yapılmış çalışmaların yer aldığı toplamda sekiz başlık bulunmaktadır.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi yedi başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklardan ilkinde değer kavramı incelenmiş, değerlerin özellikleri ve işlevi, değerlerin sınıflandırılması konularına yer verilmiştir. İkinci başlıkta değerler eğitimi yer alırken, üçüncü başlıkta değer eğitimi yaklaşımlarına değinilmiştir. Dördüncü başlıkta barış değeri, barış eğitimi, barış eğitiminin önemi ve amaçlarına yer verilmiştir. Beşinci başlıkta araştırmanın örneklemini oluşturan okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri yer almaktadır. Altıncı başlıkta okul öncesi dönemde değerler eğitimi, bu dönemde gerçekleştirilen değerler eğitiminde ailenin ve okulun rolü yer almıştır. Yedinci başlıkta okul öncesi dönemde barış eğitime yer verilmiştir. Bu bölümün sekiz numaralı son başlığı olan ilgili araştırmalar başlığı kendi içinde yurt içi ve yurt dışı çalışmalar şeklinde ifade edilmiştir.

2.1 Değer kavramı

Değer kavramı felsefe, ekonomi, etik, sosyoloji gibi farklı alanların temel kavramları arasındadır. Bu kavram, farklı alanlarda farklı anlamlar yüklenerek tanımlanmıştır. Literatür de değer kavramı tanımlanmaya çalışırken kolay kavranabilmesi için soyut olan bu kavram somutlaştırılmaya çalışılmış ya da çeşitli kavramlara benzetilmek istenmiştir (Kaymakcan ve Meydan, 2016, s.24).

Değer kavramı, TDK (değer, 2019)' da “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca bu kavram TDK' da matematik dalı için (değer, 2019) “bir değişkenin veya bilinmeyeninin sayı ile anlatımı”, felsefe alanı için (değer, 2019) “kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey” şeklinde ifade edilmiştir.

İnsan davranışlarını inceleyen sosyoloji bilim dalı için insanın davranışlarına etki eden değerlerin incelenmesi büyük bir öneme sahiptir. Değerler, yaşamamızı derinden etkileyerek, hayatımızda tercihlerimize yön vermemizi ve varoluşumuza anlam yüklememizi sağlar. İnsanların sosyal hayatta sergiledikleri eylemlere yön veren ve bu eylemlerin niteliğini etkileyen birçok değer vardır (Özensel, 2003, s. 227). Akbaş (2008, s. 44), değer kavramını benzer ifadeler ile insanların davranışlarına yön veren standartlar olarak açıklamıştır.

Herhangi bir toplumun yapısı o toplumun sahip olduğu değer yargılarından oluşur (Özensel, 2003, s. 227). Toplumun sahip olduğu bu değerler, toplumun çoğunluğu tarafından kabul görmüş, biyolojik çıkarlar ile uyuşan, evrensel doğrular olarak kabul edilen mutluluk standartlarıdır (Tarhan, 2017, s. 20).

Uysal (2003) ise değeri, insanı yücelten ve onu diğerk varlıklardan ayıran nitelikler şeklinde tanımlamış ve değer ile nitelendirilemeyen hiçbir davranışın olmadığını ifade etmiştir.

Literatürde değer kavramına dair ifadeler incelendiğinde bu kavramın tüm bilim dalları içinde önemli bir yerinin olduğu söylenebilir. Bu kavramın tanımı yapılırken insan yaşam ve davranışlarına olan etkisi üzerinde ayrıca durulmuştur. Değerlerin insan hayatına olan etkisinin bilinmesi için değerleri yakından tanımak gerekir.

2.1.1 Değerlerin özellikleri ve işlevi

Değerlerin en önemli işlevi, bireylerin iyi seçimler yapmasına yardımcı olmak ve bu seçimlerin iyi davranışlara dönüşmesini sağlamaktır. Değerler, toplumun büyüyüp gelişmesini, huzur içinde varlığını sürdürmesini sağlar. Değerlerin genel olarak işlevleri ve özellikleri şöyle ifade edilebilir;

Toplumun geneli tarafından kabul görmüş ve tarihi birikimlerle kökleşmiş inançlardır.

Bireylerin tutumlarının alt yapısını oluşturarak davranışlarına yön verirler.

Farklılıkların ortaya çıktığı durumlarda ortak birleşme noktalarıdır.

Toplumun aykırı bulduğu durumlarda dürtü ve davranışları sınırlandırır.

Dinamik bir yapıda olup değişime açıktır.

Sosyal hayatın düzenlenmesinde büyük rol sahibidirler (Aydın ve Akyol Gürler, 2014, s. 6).

Swhartz ise çok geniş alanı kaplayan değerlerin sahip olması gereken özellikleri (1994, s. 3) şu şekilde ifade etmiştir;

- Değerler insan davranışlarına ve olayların gelişimine klavuzluk ederler.
- Değerlerin insan tarafından içselleştirilmesi ve kabul görmesi gerekir.
- Değerler, insanın belirli olay ve durumların üstesinden gelmesini sağlar.
- Değerler inanç içerir (Akt. Karakaya, 2004, s. 204).

Değerler, bir toplumun özelliklerini yansıtan kimliği ve geleceğidir. Eğer bir toplum kendi değerlerini koruyamaz ise kendine has özelliklerini kaybeder ve diğer toplumlara benzemeye başlar. Kendi değerlerini koruyamayan toplumlar zamanla kimliklerini ve geleceklerini de kaybedeceklerdir (Oktay, 2004, s. 142)

Toplumun özelliklerini yansıtan değerler çocuğun sosyalleşmesinin başlaması ile kazanılmaya başlar. Çocuk ilk sosyal çevresi olan ailesi tarafından sosyal öğrenme yolu ile bu değerleri edinir. Toplumun sahip olduğu değerlerin kuşaktan kuşağa aktararak korunması ve devam ettirilmesi gerekir. Teknolojinin ilerlemesi, küreselleşen dünyada aile yapılarının değişimine neden olmuştur. Aile yapılarında meydana gelen bu değişimler toplumsal değerlerin değişmeden aktarılmasını zorlaştırmıştır. Ayrıca yeni dünya düzeninde bütün toplumların birbirine benzemesi o topluma özgü olan değerleri ortadan kaldırmaktadır. Bu değişim ile yıllar süren birikimler sonucu oluşturduğu değerleri kaybeden toplum, kendi kimliğinden uzak kalmış, arada kalarak bocalayan nesillerin yetişmesine neden olmaktadır (Canatan, 2008, s. 64). Tüm bu olumsuz gelişmeler sonucunda toplumlar değer eğitiminin gerekliliği konusunda hem fikir olmuş ve çalışmalar başlatmıştır.

2.1.2 Değerlerin sınıflandırılması

Değerlere yüklenen anlamların farklılaşması gibi sınıflandırılması da farklılaşmaktadır. Genel anlamda değerler maddi ve manevi değerler olarak ikiye ayrılmıştır. Bununla beraber değerleri;

Geleneksel değerler

Tarihi değerler

Kültürel değerler

Felsefi değerler

Dini değerler şeklinde gruplandırılanlar da olmuştur (Aksoy, 2013, s. 22).

Rokeach değerleri amaçsal ve araçsal değerler olarak iki gruba ayırmıştır. Amaçsal değerler, insan yaşamındaki temel hedefleri ifade ederken, araçsal değerler bu hedeflere ulaşmamızı sağlayan davranış tarzları olarak ifade edilmiştir (Akt: Çalışkur ve Aslan, 2013, s. 88). Spranger daha ayrıntılı bir gruplama ile değerleri altı grupta toplarken, Schwartz on farklı grupta 56 değer yer alacak şekilde gruplamıştır (Akbaş, 2008, s. 55). Aşağıda değer gruplamaları ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Rokeach Değer Gruplaması

Rokeach'a göre değerler davranışlara yön veren ve duyuşsal amaç içeren düşüncelerdir (Keskin, 2008, s. 9). Aristo, Eflatun, İmam-ı Gazzali ve İbn-i Arabi gibi ilim ve gönül insanların ortak kararda birleştiği araç değerler, amaç değerlerden önce kazanılmalıdır. Bu değerler, insan yetilerinin dengeli olması sonucu oluşur ve amaç değerlere kolayca ulaşmayı sağlar (Aksoy, 2013, s. 23). Rokeach'ın 2 grupta belirttiği amaç ve araç değer grupları 18'er tane değer içerir (Rokeach, 1973: 28 akt. Akbaş, 2008, s. 58). Aşağıda bu değer içerikleri verilmiştir.

Tablo 1

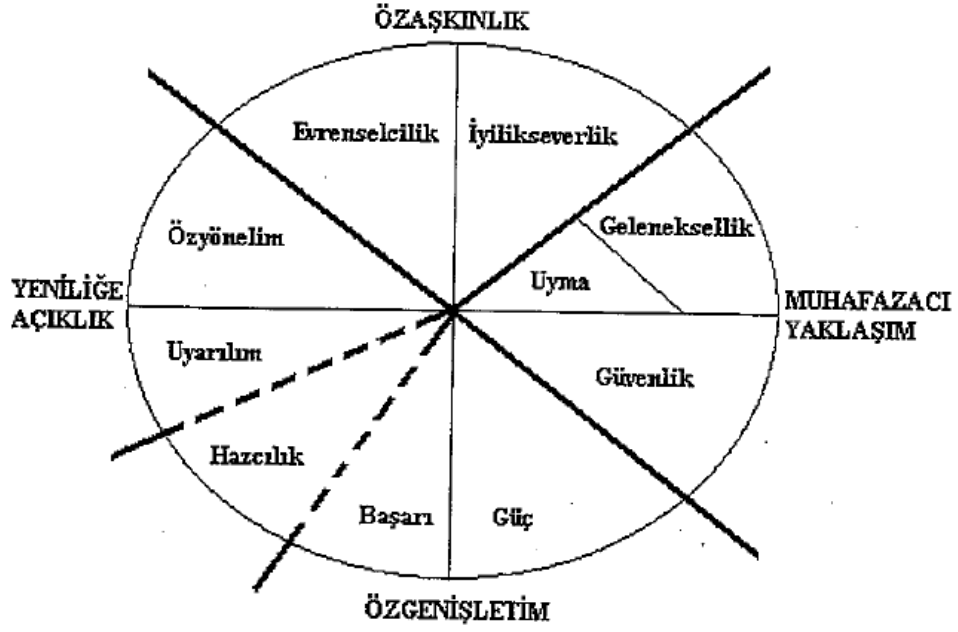
Amaç ve Araç Değerler

Amaç Değerler	Araç Değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma
Barış içinde bir dünya	Bağışlayıcı
Başarılı olma	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Dini olgunluk	Entelektüel
Eşitlik	Geniş görüşlü
Gerçek dostluk	Hırslı
Güzellikler dünyası	İtaatkar
Heyecanlı verici bir yaşam	Kendini kontrol eden
İç huzur	Kibar
Kendine saygı	Kendine hakim
Mutluluk	Mantıklı
Gerçek dostluk	Neşeli
Özgürlük	Sevecen
Rahat bir yaşam	Sorumluluk sahibi
Sosyal kabul	Temiz
Ulusal güvenlik	Yardımsever
Zevk	Yaratıcı olma

Shalom Schwartz'ın Değer Gruplaması

Schwartz ve Bilsky (1987) Rokeach' ın değer listesinden yola çıkararak değerleri kültürel ve bireysel düzeyde incelemiş (Smith ve Schwartz, 1997) elde ettiği 56 değeri güdüsel farklılıklarından yola çıkararak 10 gruba ayırmıştır. Bireysel düzeyde yer alan değerler insan davranışlarını yönlendirmedeki önemleri doğrultusunda ele alınır. Schwartz (1992)' ın değer listesi ve birey düzeyinde güdüsel tipler (Akt: Kuşdil ve Kağıtcıbaşı, 2000, s. 61);

- *G (Power)*: Sosyal güç ve otorite sahibi olmak, zengin olmak, Toplumdaki görüntüyü koruyabilmek.
- *Başarı (Achievement)*: Başarılı olmak, yetkin ve hırslı olmak, sözü geçmek.
- *Hazcılık (Hedonism)*: Zevk, hayattan tat almak.
- *Uyarılma (Stimulation)*: Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantıya sahip olmak.
- *z yönelim (Self – Direction)*: Yaratıcı olmak, merak duymak, zgr ve bağımsız olmak.
- *Evrenselcilik (Universalism)*: Açık fikirli ve erdemli olmak, dünyada barışı istemek, doğayla bütünlük içinde olmak.
- *İyilikseverlik (Benevolence)*: Yardımsever ve dürüst olmak, bağışlayıcı ve sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak.
- *Geleneksellik (Tradition)*: Dindar olmak, geleneklere saygılı olmak, alçak gönüllü olmak.
- *Uyma (Conformity)*: Kibar ve itaatkar olma, ebeveynlere ve yaşlılara değer verme, kendini denetlemek.
- *Güvenlik (Security)*: Ulusal güvenlik, aile güvenliği, toplumsal düzenin sürmesini arzulama.

Şekil 1. Schwartz değer kuramı'ndaki değer tipleri ve ana değer grupları arasındaki ilişkiler ile ilgili model (Kağıtcıbaşı ve Kuşdil, 2000, s. 62).

Schwartz (1992), yukarıda yer alan değerleri iki ana gruba ayırmıştır. İlk grup yeniliğe açıklık / muhafazacılıktır. Bu gruplamalardan yeniliğe açıklık değeri “öz yönelim” ve “uyarılma” değerlerini içerirken, muhafazacılık “güvenlik”, “geleneksellik” ve “uyma” değerlerinden oluşur. Kendini aşma / kendini genişletme şeklinde ifade edilen ikinci boyutta yer alan kendini aşma. “evrenselcilik” ve “iyilikseverlik” değerlerini; kendini genişletme ise “güç” ve “başarı” değerlerini kapsar. Yukarıda yer alan şekil incelendiğinde birbirlerinin karşısında yer alan değerler birbiriyle zıt iken, yan yana ve yakın olan değerler uyum içerisindedir (Akt: Kuşdil ve Kağıtcıbaşı, 2000, s. 63).

Spranger'ın Değer Sınıflaması

Spranger (1928) değerleri altı gruba ayırırken her bireyin bu altı değer tipinden birine dahil olacağını belirtmiştir. Bu değerlerin önemi her bireye göre farklılaşırken, bireylerin değerlere yükledikleri anlam sıralaması da değişmektedir. Spranger (1928) tarafından belirtilen altı değer (Güngör 2000, s. 86);

1. *Estetik Değer:* Dünyada her şeyin ölçülü, güzel ve uyumlu olmasına önem verilir.
2. *Teorik Değer:* Gerçekliğin ön planda olması, bilgi sahibi olma ve cahillikten uzak olma önemlidir.

3. *İktisadi Değer*: Ekonomik olarak refah ve konfor içinde olma, ekonomik olarak kimseye bağımlı olmama ön plana çıkar.
4. *Siyasi Değer*: Eşitliğin ve hürriyetin hakim olması önemlidir.
5. *Sosyal Değer*: Yardımlaşmanın ve gerçek arkadaşlıkların olması. Bencilliğin olmaması ön plana çıkar.
6. *Dini Değerler*: Günahlardan arınarak ahireti kazanma esastır.

Değerlere yönelik yapılan tüm bu sınıflandırmalar, insan yaşamına dokunan her noktada değer kavramının yer aldığını göstermektedir. İnsan yaşam ve davranışlarını bu denli etkileyen değerlerin yakından tanınması ve etkilerinin olumlu anlamda artırılabilmesi için ise değerlerin planlı ve programlı olarak yürütülecek eğitimler aracılığıyla bireylere kazandırılması gerekmektedir.

2.2 Değerler eğitimi

Günümüz dünyasında insan, zekasını kullanarak büyük üretimler yapmaktadır. Bu üretimlerin insanlığa faydaları göz ardı edilemezken bütünüyle fayda sağladığı söylenemez. İnsanoğlu zamanla hırsına ve tutkularına yenilerek acılara ve yıkımlara sebep olan bilimsel gelişmelere de imzasını atmıştır. İnsanın tüm evreni ilgilendiren zararlı işlerine engel koyabilecek, onun hırs ve tutkularını sınırlandıracak tek etmen sahip olduğu değerlerdir (Tozlu ve Topsakal, 2004, s. 180).

Eğer değerler duygular tarafından benimsenmez ise düşüncelerin bu değerler tarafından yönetilmesi mümkün değildir. Düşünceleri yönetecek kadar benimsenmeyen değerler ise davranışlara yön veremezler (Tarhan, 2017, s. 23). Zamanla kişi tarafından hem duyuşsal hem de bilişsel yönden belirlenen değerler zamanla kişinin karakteri haline döner (Kaymakcan ve Meydan, 2016, s. 24). Değerlerin karakter haline dönüşmesi ise ancak değerler eğitimi aracılığıyla gerçekleştirilebilir.

Teknolojinin gelişmesi ve modernleşmenin artması toplumun en küçük yapı taşı olan insandan başlayarak tüm dünyayı ilgilendiren problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Aile kurumunun çökmesi, şiddet olaylarının artması, evlilik dışı ilişkiler, kürtaj, uyuşturucu ve alkol bağımlılıkları, büyük çevre kirlilikleri, savaşlar bu problemlerin başında yer alır. Yaşanan tüm bu olumsuzluklar insan davranışlarının olumlu anlamda değişimini sağlayan değerler eğitiminin önemini artırmıştır. Yaşanan bu ahlaki bozulmalar doğrultusunda en önemli sorumluluk okullara düşmektedir (Meydan, 2012, s. 112).

Descartes' in öncülüğünü yaptığı insan zihni ve davranışlarının bir değer algısından etkilenmeyeceğini vurgulayan pozitivist eğitim modern eğitimin temellerini oluşturur. Modern eğitim, sadece bilimsel bilgi ışığında hareket etmekte ve değerler konusunda dışlayıcı davranmaktaydı. Ayrıca sahip olduğu eğitim müfredatları ile toplumda yeni düzenin getirdiği bozulmaları göz ardı ederek, ahlaki ve değer yozlaşmalarına yeterince çözüm arayışında değildi (Kenan, 2004, s. 281). Yaşanan tüm olumsuzluklar insan davranışları robot gibi sadece mekanik ve bilişsel boyutta ele alınmaması gerektiğini insanın duyuşsal yönünün de olduğunu gösterdi. Üç davranış alanı boyutundan oluşan insanda bilişsel alan zihinsel işlemleri, duyuşsal alan içsel (kalbi) davranışları, psikomotor alan insan bedeniyle ilgili davranışları ifade eder (Bacanlı, 2004, s. 264). Zihinsel, duyuşsal ve bedensel alanların bütünü halinde olan insanın, bilişsel ve mekanik yönünün yanında duyuşsal alanının da eğitilmesi gerekir. Yoksa insan karşısındaki insanın duygu ve hislerini yok sayarak diğer varlıklara zarar veren konumuna gelebilir (Kaymakcan ve Meydan, 2016, s. 34). Değerler eğitimi ile hedef insanın duyuşsal alanının eğitilmesidir.

Değerler eğitimi aynı zamanda insanın sosyalleşmesini sağlar. Belirli bir sosyal çevre içerisinde doğan çocuğun zamanla içinde bulunduğu bu çevreye uyum sağlaması beklenir. Eğitimin üstlendiği sorumluluklardan biride bireyin yaşamış olduğu toplumun örf, adet, gelenek – görenek ve değerlerini kazandırarak bireyin yaşadığı topluma uyumunu kolaylaştırmaktır (Bazarkulov, 2008, s. 36). Bu eğitimin gerçekleştirilmesinde büyük sorumluluk okullara düşmektedir. Okullar ortak toplumsal değerlerin aktarılması ve yaşatılmasını sağlayarak kişinin toplumla bütünleşmesini sağlamaktadır.

Değerler eğitiminin tüm dünya için gerekliliği ve öneminin anlaşılması zamanla bu eğitimin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği sorularını ortaya çıkarmıştır.

Bireye eğitim aracılığıyla değer kazandırılırken değerlerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak kazandırılması gerekir. Değer eğitiminde bu üç alan birbiriyle bütünleşmiş bir ilişki içinde olup, değerlerin davranışa yön verebilmesi için bilişsel olarak değerlerin farkına varması ve duyuşsal olarak içselleştirmesi gerekir (Bazarkulov, 2008, s. 35).

Kale (2004), iyi bir değerler eğitiminin özelliklerini şöyle ifade etmiştir; bu eğitim ile kişinin kendini anlama ve tanıma süreçlerinden geçmesi ve iyi bir yaşam sağlanması hedeflenmelidir. Bireyin nasıl bir hayat istediği, bu hayatı yaşarken hangi insancıl özelliklere sahip olmak istediğine dair bilinç oluşturulmalıdır. Bu eğitim, öğüt verme yerine kişinin aktifliğini artıran ve soru cevap yöntemlerinin yerine deneysel yöntemlerin

kullanıldığı bir müfredat üzerine kurulmalıdır. Birey, gerçekleştireceği eylemlerde iyi veya kötü sonuçlarının bilincine varmalı ve bu doğrultuda tercih yapma farkındalığı kazanmalıdır. Ayrıca birey değerler eğitimi boyunca edindiği teorik bilgileri hayatın her alanında uygulamaya dökebilmelidir.

Tüm dünyada önem kazanan değerler eğitimine dair çalışmalar yürütülürken Türk eğitim sisteminde de değer kazandırmaya dair yeni hedefler belirlenmiştir. MEB tarafından 2010 yılında yayınlanan 18. Milli Eğitim Şurasında değerler eğitimine dair gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalar;

- Değerler eğitimine okul öncesinden başlanarak eğitimin her kademesinde yer verilmesi,
- Akademik gelişimin yanında değer kazandırma için duyuşsal ve sosyal alanlara yönelik çalışmaların yürütülmesi,
- Değer eğitimi gerçekleştirilirken okul, veli ve çevre işbirliğinin sağlanması,
- Özel gün ve haftalarda ortak kültürel değerlerin kazandırılmasını güçlendiren etkinliklerin düzenlenmesi,
- Değer eğitimi gerçekleştirilirken değer aktarımının yapılması yerine değer farkındalığının kazandırılmasına yönelik çalışmaların yapılması,
- Öğretmenlere yönelik, hizmet içi ve üniversite programları aracılığıyla değer eğitimi çalışmalarının gerçekleşmesi, şeklinde belirtilmiştir (MEB, 2010, s. 12).

Dünyadaki değişimle değer kazandırmanın öneminin artması, Türk eğitim sisteminde yer alan değerler eğitimine dayalı birçok yeni çalışmanın gerçekleşmesinin yolunu açmıştır. Bu araştırmaların birinde Doğan (2004), daha iyi bir değerler eğitimi gerçekleştirmek bağlamında şu önerilerde bulunmuştur;

- Dünyada meydana gelen değişimler göz ardı edilmeden ve aşılabilir görülmeden analiz edilerek farkındalık kazanılmalı,
- Değişimin meydana getirdiği fırsatlardan yararlanarak yeni değerler tanınmalı,
- Değişimin getirdiği yeni değerler ile eski değerler uzlaştırılmalı,
- Toplumsal değerlerin korunması, yaşatılması göz ardı edilmeden genç kuşaklara aktarılmalıdır. Yeni değerler ile sahip olunan toplumsal değerler arasında denge gözetilmeli,

- İnsana özgü olan acı, sevgi, merhamet gibi manevi değerler maddi değerlerin altında kalmamalı ve okullar bu konuda paylarına düşeni yerine getirmeli,
- Üniversitelerde toplumsal ve evrensel değerlerin öne çıkarıldığı başlangıç programları hazırlanarak insanın sahip olması gereken değerleri konusunda gençler donanımlı hale getirilmelidir.

Sonuç olarak değerler eğitimi çalışmalarına; küçük yaştan itibaren başlanması, değer kazandırmada bilinç ve farkındalığın oluşturulmasının hedeflenmesi ve gelecek nesillere yönelik hazırlanan değer eğitimi programlarının sistematik olarak işlenmesi bu eğitimde dikkat edilmesi gereken önemli noktalar olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte değer kazandırmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilirken hedeflenen değerlerin bireylere hangi yaklaşımlar ile kazandırılacağı üzerinde durulması gereken bir diğer husustur.

2.3 Değer eğitimi yaklaşımları

Değer eğitimi alanında, değerlerin kazandırılmasında kullanılan yöntem ve teknikler, değerlerin belirlenmesi, değerlerin kazandırılmasında rol alan kişilerin merkeze alınma biçimleri konularında farklı görüşlerin oluşması bu alanda farklı yaklaşımlar meydana getirmiştir. Literatür genel olarak incelendiğinde değer eğitimi yaklaşımları genel olarak değer aktarma yaklaşımı, değer geliştirme yaklaşımı ve bütüncül yaklaşım olarak üçe ayrılır. Değer aktarma yaklaşımında genel olarak değerlerin öğrenciye doğrudan aktarımı hedeflenirken, değer geliştirme yaklaşımında zihinsel süreçlerin kullanılması ile kendi değerlerini ortaya çıkarma hedeflenir. Bireyin yaş ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak değer aktarma ve değer geliştirme yaklaşımlarının birlikte kullanılması bütüncül yaklaşımları meydana getirir (Kaymakcan ve Meydan, 2016, s.168).

2.3.1 Değer aktarma yaklaşımı

Bu yaklaşıma göre kuşaktan kuşağa mutlaka aktarılması gereken toplumda ki en yaygın değerler okul ve ailede verilen eğitimler ile aktarılmaya çalışılır. Bu yaklaşımda hedef eğitimciler tarafından bilinçli olarak seçilen değerlerin bireylerin davranış, düşünce ve iradelerine etki edecek şekilde benimsetmektir (Ziebertz, 2004, s. 455). Bu yaklaşım öğretmeni merkeze alırken ödül ve pekiştireç gibi geleneksel yöntemleri kullanır. Toplum tarafından belirlenen değerlerin üstün tutulduğu bu yaklaşımda bireylerin sahip oldukları inanç ve değerler göz ardı edildiği için çok eleştirilmiştir. Değer aktarma yaklaşımı

kendi içinde değer telkini ve davranış değiştirme olarak ikiye ayrılır (Meydan 2012, s. 115).

2.3.1.1 Değerler telkini yaklaşımı

Eğitimci merkezli olan bu yaklaşımda öğrencide istenilen davranışların görülmesi için yine eğitimcinin belirlediği değerler kazandırılmak istenir. İstenilen değerlerin kazanılması için bol bol tekrarlar ile verilmek istenen değerler aşılana çalışılır. Aileler doğumlarından itibaren çocukları ile güçlü ve uzun zamanlı ilişki içerisinde olduklarından telkin yöntemi ile değer kazandırmakta başarılı olabilmişlerdir. Fakat öğrenci sayısının çokluğu, sık öğretmen değişikliği gibi nedenlerden dolayı öğrenciler ile değerler üzerine yoğunlaşamayan öğretmenlerin değer kazandırmasında bu yaklaşım etkili olamamıştır. Okullarda uygulanan telkin yoluyla değer kazandırma çalışmalarında ahlaki değerlere değinilen ilham verici hayat hikayeleri üzerinden gerçekleştirilen uygulamalar yer alır (Akbaş, 2004, s. 86)

2.3.1.2 Davranış değiştirme

Davranışçı yaklaşımın felsefesinden hareket edilen bu yaklaşımda klasik koşullanma ile davranış geliştirme kuramında yer alan ödüllendirme, pekiştirme ve ceza gibi yöntemler ile değer kazandırma hedeflenir. Bu yaklaşıma göre daha önceden belirlenen değerler sık sık vurgulanmalı ve ihlaller söz konusu olmamalıdır (Kaymakcan ve Meydan, 2016, s. 173)

Davranış değiştirme yaklaşımında önceden belirlenen değerler pekiştirme araçlarıyla tekrarlanır böylece kazandırılmak istenen değer benimsetilmeye çalışılır. Değerlere yönelik istenilen davranışlar geliştiğinde ödül, tersi durumda ise ceza yöntemi kullanılır (Keskin, 2008, s. 25)

2.3.2 Değer geliştirme yaklaşımı

Bu yaklaşımın başlıca savunuculuğunu yaptığı Kohlber, Ahlaki gelişim dönemlerini üç ana bölüme ayırmıştır. Bu bölümler İtaat ve ceza ve saf çıkarıcı aşamalarının yer aldığı geleneksel öncesi dönem, yasa ve düzene uyumu içeren geleneksel dönem ve son olarak kanun ve kuralların reddedilmediği ama sorgulanarak kabul edildiği geleneksel sonrası dönem şeklindedir. Kohlberg' in ahlaki gelişim modelinden hareket eden bu yaklaşımda birey eylemlerini ahlaki olarak değerlendirmeli ve olası sonuçlarını değerlendirmelidir (Ziebertz, 2004, s. 458).

Değer gerçekleştirme yaklaşımında bireyin kendi inanç ve değerlerinin farkına varması ve bu değerlerin açığa çıkarılması hedeflenir. Açığa çıkarılan değerler yeniden gözden geçirilmeli, alternatifler üzerinden seçim yapılmalı ve davranışlarını etkiler hale getirilmelidir. Bu yaklaşımda bireyin değerlerini ifade edebilmesi ve davranışlarını bu değerler aracılığıyla yönlendirebilmesi için problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme gibi yaşamsal beceriler öğrencilere kazandırılmalıdır (Akbaş, 2008, s. 12).

Bu yaklaşım kendi içinde ahlaki muhakeme, değer açıklama ve değer analizi olarak üçe ayrılmaktadır.

2.3.2.1 Ahlaki muhakeme

Bu yaklaşımda bireylere ikilemlerin yer aldığı hikaye ve örnek olaylar sunularak bireylerin bu ikilemlerden ahlaki olarak uygun olanı seçmesi beklenir. Bu süreç içerisinde bireyin tercih ettiği ilkeler bireyin ahlaki gelişimi çerçevesinde tanınmasını sağlar. Birey ikilemler arasında tercih yaparken kendi ahlaki yargılarına ek olarak karşıda yer alan kişinin değer ve inançlarına da bürünür. İkilemler arasından ideal ahlaki ilkeyi seçmek derinlemesine düşünme ve çatışma çözme becerisi gerektirir (Altınkulaç ve Uslu, 2014, s. 387). Ahlaki muhakeme temelli değer eğitiminde öğretmen açık ve anlaşılır şekilde belirlenen ahlaki ikilem durumunu tanıtır ve sonraki süreçte rehber görevini üstlenir (Çengelci, 2010, s. 16).

Lickona (1997) ahlaki muhakeme yöntemini uygularken yaşanan başarısızlıkların nedenlerini şöyle ifade etmiştir:

- Sınıf uygulamaları sınıfında öğretmenin kendi kabul ettiği değerlere ulaşılmasını istemesi,
- Ahlaki ikilemlerde geniş bakış açısıyla bakamayarak tartışmanın kısırlaştırılmasına neden olma,
- Yüksek derecede akıl yürütme becerileri sergileyen öğrencilerin yanıtlarının onaylanmaması,
- Öğretmenin tartışmaya sadece kendisi ile aynı düşünen öğrenciler ile tartışmayı yürüterek tüm sınıfı tartışmaya dahil edememesi (Akt. Kaymakcan ve Meydan, 2016, s. 177).

2.3.2.2 Değer analizi

Öğrencilerin problem çözme becerilerini kullanması sağlanarak, gerçek ya da kurgusal ahlaki olaylar üzerinden gerçekleştirilen değer eğitimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşım

uygulanırken öğretmen gerçek ya da kurgusal bir hikaye okur. Ardından öğrencilere sorduğu sorular ile analiz basamaklarından geçerek hedefe ulaşmalarına rehberlik eder. Bu yaklaşım uygulanırken eğitimcilerin dikkat etmesi gereken noktalar şöyle ifade edilebilir;

- Kalabalık sınıflarda gruplara ayırarak küçük gruplar halinde çalışmayı yürütmek,
- Çalışma boyunca öğrencilerin dikkatinin dağılmamasına dikkat etmek,
- Çalışmanın verimliliği için kısıtlı zamanlar yerine geniş zamanlarda çalışmayı yürütmek (Kurnaz, 2012, s. 59).

Bu yaklaşımda öğretmen hikâye ya da olay örgüsünü okuduktan sonra sorduğu sorular ile öğrencilerin şu analiz basamaklarından geçmesini hedefler;

- İlk olarak hikayede yer alan ahlaki sorun belirlenir.
- Belirlenen ahlaki sorun ayrıntılarıyla açıklanır.
- Sorun hakkında ayrıntılı olarak veri toplanır.
- Toplanan verilerin doğruluğu ve gerçekliği değerlendirilir.
- Ahlaki problemin çözümüne dayalı olası çözüm yolları belirlenir.
- Çözüm yollarının olası sonuçları değerlendirilir.
- Olası sonuçlar göz önünde bulundurularak uygun seçim yapılır.
- Yapılan seçim davranışa dönüştürülür (Uzunöz, Aktepe ve Köybaşı, 2018, s. 606).

2.3.2.3 Değer açıklama yaklaşımı

Yaşamının her alanında insanın karar almasında ve bu kararları davranışa dönüştürmekte değerlerin etkisi büyüktür. Kendi duygu, düşünce, değer ve inançlarının farkında olmayan birey çatışma yaşadığı durumlarda başkalarının etkisi altında kalabilir. Bu noktadan hareketle bu yaklaşımda hedef bireyin sahip olduğu değerlerin farkına varmasını ve bu değerlerini açıklamasını sağlamaktır. Ayrıca kendi değerlerinin farkına varan bireyin bu değerleri içselleştirerek davranışlarına yön vermesi beklenir. Değer açıklama yaklaşımında değerlerin doğrudan kabul ettirilmesi değil, grup çalışmaları, tartışmalar ve oyunlar aracılığıyla kendi değerini açıklaması ve eylemlerin sonuçlarını değerlendirerek seçim yapması hedeflenir. Bu yaklaşım değerlerin açığa çıkmasında kişisel alana girildiği, öğretmenin psikiyatri gibi bir görevi üstlendiği gibi düşüncelerden dolayı eleştirilmiştir (Akbaş, 2004, s. 97).

Simon, Leland ve Kirschenbaum (1972), değer açıklama yaklaşımı ile değerlerin üç aşamada içselleştiğini ifade etmiştir:

- 1) *Seçme*: İlk aşamada öğrencinin olası sonuçları göze alarak bir değer seçmesi beklenir. Dışarıdan her hangi bir müdahale olmadan kend iradesi ile seçim yapması gerekir.
- 2) *Ödüllendirme*: Bu adıma öğrencinin seçtiği değeri çevresine özgürce ifade etmesi gerekir.
- 3) *Hareket*: Son aşamada öğrencinin içselleştirdiği değerlerin eylemlerine etki etmesi ve bu etkinin tutarlı bir şekilde yaşamı boyunca devam etmesi beklenir (Akt: Akbaş, 2008, s. 14).

2.3.3 Bütünleşik değer eğitimi

Bu yaklaşım çok boyutlu bir yöne sahip olan değerler eğitiminde değer aktarımı gibi geleneksel yöntemler ile değer gerçekleştirme gibi modern yöntemlerin birlikte bütünleşik bir biçimde kullanılmasının gerektiğini vurgular. Adil topluluk okulları ve karakter eğitimi yaklaşımları bütünleşik eğitim anlayışında olan yaklaşımlardır (Kaymakcan ve Meydan, 2014, s. 183).

2.3.3.1 Adil topluluk okulları

Lawrence Kohlberg değer kazanımı sürecinin bireyin sahip olduğu ahlaki gelişim düzeyi ve akıl yürütme becerileri ile ilgili olduğunu öne sürmüştür. Kohlberg (1963)' e göre oluşturduğu ahlaki gelişim kuramının okullarda uygulanması üç yolla gerçekleşebilirdi. Bu yollardan ilki, öğrencilerin ahlaki akıl yürütme seviyeleri belirlenmesidir. Daha sonra belirlenen akıl yürütme becerileri geliştirilmeli ve son olarak ise adil topluluk okulları oluşturulmalıdır (Akt. Doğanay ve Sarı, 2004, s. 364).

Kohlberg' in önerdiği adil topluluk okullarında çocuklara verilen ödül, ceza ve avantajların verilmesinde gözetilen eşitlik düzeyleri, çocuğun adil bir okul kültüründe büyümesini sağlayarak ahlaki gelişimini etkiler. Adil kurumlarda birey kendisiyle ilgili problemlerin çözümünde aktif rol alır, kendi duygu ve düşüncelerini gözden geçirir ve gerektiğinde yeni çözümler arar. Bireyin yeni çözüm yolları bulmak için zihinsel süreçler yürütmesi ahlaki gelişimini sağlayacaktır. Kohlberg' e göre çağdaş ahlak eğitimi şöyle olmalıdır;

- Geleneksel eğitim yöntemlerinden farklı olarak bireylerin değerleri irdelemesine olanak verilmeli, akıl yürütmeler sonucunda bireyler kendi yargılarına ulaşmalı

daha sonra bireylerin bir üst ahlaki yargı basamakları ile karşılaşması sağlanmalıdır.

- Bireyin aktif rol aldığı adil ve demokratik okul ortamları oluşturulmalıdır.
- Çocuk rol alma süreçlerine girerek kendisinden farklı olan düşünce ve görüşleri fark edebilmelidir.
- Ahlak eğitimi, bir dersin içeriği olmaktan çıkarılarak tüm okul ve eğitim sisteminin içinde yer almalıdır (Çileli, 1986, s. 113).

2.3.3.2 Karakter eğitimi

Karakter kelimesi Yunanca kökenli olup düşünce ve davranış kalıplarından oluşur. Bireysel olduğu kadar grup değerlerini de içeren karakter kavramı kişinin davranışlarını şekillendirir ve ahlaki olarak iyi olanı seçmesini sağlar. Karakter eğitimi ile değerlerin rehberliğinde ahlaki olarak gelişimine ek olarak davranışsal, bilişsel ve duyuşsal olarak tüm gelişim alanlarının gelişiminin sağlanması hedeflenir (Sapsağlam, 2016, s. 4).

Bir başka ifade ile karakter eğitimi, açık ve örtük programlar aracılığıyla öğrencilerde insani değerlere karşı farkındalık kazandırma, bu değerleri içselleştirme ve bunların sonucunda bu değerlerin davranışlara etmesini sağlama şeklinde ifade edilebilir. Temel insani değerleri kazanmış birey yetiştirmek aileden başlamak üzere okulların ve toplumların hedefleri arasındadır. Bu bağlamda okullarda öğrencilerin iyi tercihler yapmalarını sağlayacak bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır (Ekşi, 2003, s. 79).

Berkowitz ve Bier (2007) karakter eğitimi ile alkol ve uyuşturucu bağımlılıklarının, şiddet ve saldırgan davranışların ve topluma uyumu engelleyen her türlü davranışın engellenebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca bu eğitim bireyin problem çözme ve olumlu sosyal davranış gösterme becerilerinin gelişimi, akademik beceride artış ve bireysel ahlakın gelişimi üzerinde etki eder (Akt. Sapsağlam, 2016, s. 5).

2.4 Barış

İnsanın dünyada varoluşunun başlaması beraberinde savaşları da getirmiştir. Savaşların olumsuz etkileri ise barışı doğurmuştur. Böylece barışın başlama tarihi insanlığın varoluş tarihinin başlangıcına dayanmaktadır. Literatürde barışın çeşitli tanımlar ile ifade edildiği görülür.

İlk olarak barışın kelime anlamı incelendiğinde barış, TDK (barış, 2019)' da “ barışma işi”, “savaşın bittiğinin bir anlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, hazar” ve “uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam” şeklinde tanımlanmıştır.

Wilson tarafından ise barış, sadece şiddetin engellenmesi değil, aynı zamanda insanın evrende ki diğer canlılar ve doğa ile uyum içerisinde olması şeklinde tanımlanmıştır (Aktaş ve Safran, 2013, s. 135).

Barış, literatürde negatif barış ve pozitif barış olarak iki boyutta incelenmiştir. Negatif barış, çatışmaların olmaması şeklinde tanımlanırken; pozitif barış, şiddete başvurulmadan uygun çözüm yolları ile adaletin var olması olarak ifade edilmiştir (Aktaş ve Safran, 2013, s. 136). Galturg (1969) aynı tanımlamayı olumlu ve olumsuz barış kavramlarıyla ifade etmiştir (Sağkal, Türnüklü ve Totan, 2012, s. 1448).

Fromm (2004)' a göre olumsuz barış, savaşların olmaması veya belirlenen hedefe şiddete başvurmadan ulaşmaktır. Olumlu barışı ise, insanların kendi içinde uyum ve kardeşlik içinde yaşaması olarak ifade etmiştir. Ayrıca İnsanın tabiatla uyum içerisinde olması da olumlu barıştır. Günümüzde olumlu barış değeri yerine, savaşın olmaması demek olan olumsuz barış daha çok kullanılmaktadır (Fromm, 2004, s. 152).

Harris ise (2002) barışı, içsel barış ve dışsal barış kavramlarıyla açıklamıştır. İçsel barış, insansın kendi dışındaki insanlara saygı duyarak onları düşünmesi durumudur. Dışsal barış ise, insanın ailesel, toplumsal ve uluslar arası ilişkilerde yaşadığı durumla ifade edilmiştir (Sağkal, 2011, s. 13).

Johnson ve Johnson (2003) barış değerini, savaş ve çekişmemelerin olmaması şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca hükümetler arasında oluşturulan karşılıklı anlaşma ve ortak çıkarlar doğrultusunda çalışmada bu kavram içinde ele alınmıştır. Johnson ve Johnson (2003) tarafından barışı anlamak ve barışın sağlanması için çatışmaların uygun çözüm yolları ile çözülmesinin gerekliliği ve işbirliğinin önemi vurgulanmıştır (Göktürk İnce, 2014, s. 10).

Türk düşünür Ziya Gökalp barışı yurt içinde barış ve uluslararası barış şeklinde iki boyutta incelemiştir. Yurt içinde barışın sağlanmasında ırk, kadın erkek ve kast eşitliğini savunmuştur. Uluslararası ilişkilerde barışın sağlanabilmesi için, politik oyunların ve siyasal emperyalizmin engellenmesi, Avrupa'nın İslam inancına olan olumsuz tutumunun değişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca çağdaşlaşmayı barışın sağlanmasında önemli görmüştür. Çağdaşlaşma ile gelen ekonomik kalkınma ile işsizliğin ve geri kalmışlığın

ortadan kalkarak, topluma huzur ve barış geleceğini ifade etmiştir (Tezcan, 1986, s. 63 – 68).

Harris ve Morrison, barışın dört farklı boyutunun olduğunu kabul etmişlerdir. Bu boyutlar; ulusal düzeyde barış, kültürel düzeyde barış, kurumsal düzeyde barış ve psişik düzeyde barış şeklinde ifade edilmiştir;

Ulusal düzeyde barış, kanun ve adaletin doğru şekilde işleyerek adaletin sağlanması ve insanların birbirlerinin haklarını gözetmesidir. Kültürel düzeyde barış, medya yoluyla barış sembollerinin paylaşılması şeklinde açıklanmıştır. Kurumsal düzeyde barış, yöneticiler ve personeller arasında meydana gelen uyumsuzlukların barışçıl yöntemler ile çözülmesidir. Son olarak psişik düzeyde barış ise, bireyin ruhsal olarak sakin kalarak, kendisi ve yaşamı arasında bağ kurmasıdır (Özden, 2014, s. 14).

Perkins (2002) barışı; arkadaşça barış, etik barış, karşılıklı bağımlılık barışı, hukuksal bağış ve misilleme barışından oluşan beş model içerisinde incelemiştir. Bu modeller;

Arkadaşça barış; insanın diğer bireyler ile arkadaşça, uyum ve güven içeren ilişkileridir. Etik barış; bireyin yaşamında etik, adalet ve eşitliğin yer almasıdır.

Karşılıklı bağımlılık modeli; ortak çıkarlar doğrultusunda birlikte hareket etmektir. Hukuksal barış modeli; hukuk mekanizmaları aracılığıyla sağlanan barışı ifade eder.

Misilleme barışı; Savaşın yaşandığı durumlarda önleyici saldırılar ile barışın korunmasıdır (Sağkal, 2011, s. 13).

Barış ve barışın sağlanması insanlık tarihinde her zaman öncelikli konular arasında yer almıştır. Mevlana ve Yunus Emre gibi Anadolu mutasavvıfları ahlak anlayışları, barış, hoşgörü, birlik ve beraberlik mesajları ile sosyal barışın sağlanmasında önemli katkıları olmuştur (Öztürk ve Celep, 2014, s. 89).

Barış; İslam, Hristiyanlık ve Musevilik gibi tüm dinlerin vurguladığı bir kavramdır. Yahudilerde barış, birlik ve beraberliği simgelerken, İslam barış dini olarak gelmiştir (Aktaş ve Safran, 2013, s. 135). İbrani dilinde yer alan Türkçe ve Arapça’ da kullanılan “*selam*” kelimesinin karşılığı, barıştır. Bu dillerde barış kelimesinin anlamı bütünlük ve uyum içerisinde olmaktır (Fromm, 2004, s. 152).

Ve son olarak Aktaş ve Safran (2013, s. 135) barışı, bir devletin savaştan önceki ve gerçekleştirilen barış anlaşmasından sonraki durumu şeklinde tanımlamıştır.

Literatürde yer alan barış tanımlamaları incelendiğinde barışın birçok boyuttan oluşan kapsamlı bir yapısının olduğu görülür. Bununla beraber barış ifade edilirken genel olarak; uyum içinde yaşayabilme, birlik ve beraberliğin sağlanması ve savaşın karşısında olması gibi temel noktalar vurgulanmıştır.

Kelime ve kavram anlamının yanında barışın değer anlamı ve değerler içerisinde ki yerine de değinilmelidir. Literatürde yer alan değer sınıflamaları incelendiğinde barış değeri, Rokeach (1973, s. 28)' ın yaptığı değer sınıflamasında amaç değerler arasında yer almıştır (Akbaş, 2008, s. 58). Schwartz (1992) ise yaptığı değer sıralamasında barış değerini evrensellik değeri içerisinde incelemiştir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, s. 61) Her iki sınıflandırmada yer alan barış değeri, dünya barışı ile birlikte vurgulanmıştır. Okul öncesi dönem çocukları ile yürütülen bu çalışmada barış ve unsurlarının değer anlamı ile incelenmesi hedeflenmiştir.

Harris ve Morrison (2003), barışın anlaşılması için, savaşların devam etme nedenlerinin bilinmesi gerektiğini ifade eder. Toplamların savaş kültüründen uzaklaşıp barış kültürüne sahip olmaları için bazı bilgi, beceri ve tutumların kazanılmasının gerekli olduğunu belirtir (Sağgöz, 2018, s. 13). Barış kültürünü oluşturacak bu özellikler de bireylere ancak barış eğitimi ile kazandırılabilir.

2.4.1 Barış eğitimi

Bireylerin davranışlarında görülen saldırgan davranışların nasıl en aza indirilerek önlenebileceği eğitimciler tarafından, “saldırgan davranışları en aza indiren, kendisine ve kendi dışındakilere saygılı, duyuşsal ve bilişsel becerileri geliştirmeyi hedefleyen bir eğitim” aracılığıyla şeklinde cevaplanır. Bu eğitim literatürde “barış eğitimi olarak” yer alır (Coşkun Keskin ve Keskin, 2009, s. 69).

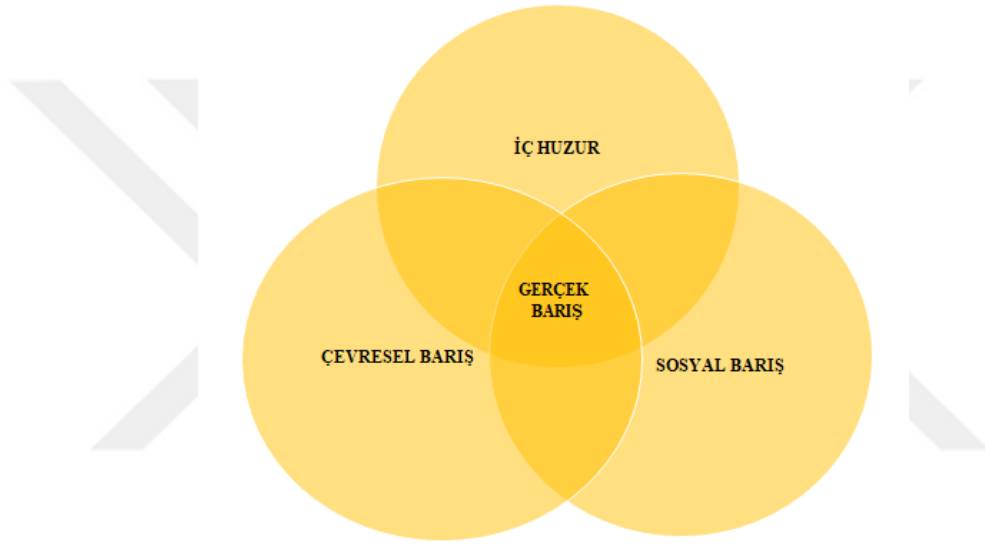
Barış eğitimi, barışın sağlanması, desteklenmesi, korunması, şiddetin ortadan kaldırılması ile savaşı engelleyen bir araç olarak tanımlanabilir (Sağlam, 2015, s. 13).

Fountain (1996), barış eğitimini; savaş, şiddet ve çatışmaların engellenmesi, sorunların barışçıl yollar ile çözülmesine yardımcı olacak bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması olarak ifade eder. Ayrıca barış eğitimine başlamadan önce bireylerin zihinsel olarak hazırlanması gerektiğini ve bu eğitimin önünde ki engellerin kaldırılması gerektiğini belirtir (Memişoğlu ve Çatlak, 2016, s. 1544).

Flowers (2010, s. 223) ise barış eğitimini, her yaştaki bireylere çatışma ve şiddeti engellemeleri, çatışmaları barışçıl yollar ile çözmeleri ve kişiler arasından uluslar arası

düzeye kadar barış koşullarını yaratmak için davranış değişikliğini sağlayacak bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması olarak ifade eder (Sağlam, 2015, s. 20).

Barış eğitimi bir toplumda herkesin katılımının gerektiği bir süreçtir. Bireyin sosyal gerçekliğini oluşturan kendisi ile olan, toplumla olan ve çevreyle olan ilişkisinde de şiddeti yönlendirmemesi gerekir. Eğer gerçek barış elde dilmek isteniyorsa bireysel olarak iç huzur sağlanmalı, toplumsal ve çevresel barışın sağlanması gerekir. Gerçek barışın oluşumunu gösteren şekil aşağıda (Şekil 2) verilmiştir (Carreira, Coulardeau, Gonzalez, Kalan, Quintilla, Schweitzer, Veeneman, Villanueva, 2014, s. 38).

Şekil 2: Gerçek barışı oluşturan üç boyut.

McForland (2004), Montessori barış eğitiminin şekil..’ de yer alan boyutlara benzer boyutlardan oluştuğunu ifade etmiştir. Montessori’ ye göre barış eğitimi; bireysel, toplumsal ve evrensel boyutlardan oluşmaktadır. Bireysel bağlamda barış, kişinin kendi duygu, düşünce ve bedeninin farkına varmasını içerir. Toplumsal bağlamda barış, toplumların güvenilir, açık ve bağımsız gibi özelliklere sahip olmasıdır. Evrensel bağlamda barış ise farklı kültürlerle ve çevreye karşı farkındalık kavramlarını içerir. Harrison ve Morrison (2003) ise barış eğitiminin felsefi ve süreç temelli olmak üzere iki boyuttan oluştuğunu ifade eder. Barış eğitiminin felsefi boyutunda bireyler tüm yaşamları boyunca şiddetin önlenmesinin gerekliliği konusunda bilinçlenir. Bu eğitimin süreçsel boyutunda

ise barışın devam ettirilmesi ve güvenli bir yaşam sürmek için araç yaratılması yer alır (Sağgöz, 2018, s. 13).

Literatürde yer alan tanımlamalar barış eğitiminin çok boyutlu ve sistematik olduğunu gösterir. Okullarda gerçekleşen barış eğitiminde yönetici ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Demirtaş (1991, s. 44) barış eğitimi gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken noktalara değinilmiştir. İfade edilen bu noktalar;

1) Her birey farklı duygu, düşünce ve değerlere sahiptir. Bu farklılıklar bireylerin birbirine saygı duymasını gerektirir. Bu nedenle ilk olarak demokratik eğitime önem verilerek, bireylerdeki farklılıklardan kaynaklanan sorunların demokratik yollar ile çözümü benimsetilmelidir.

2) Barışın korunmasını sağlanması için, gerek ulusal gerekse uluslararası birlik ve beraberliğin ve ortak kültürlerde birleşmenin önemi vurgulanmalıdır. Toplumlara oluşturan temel değerlerin geliştirilmesi ve bu değerlerin farklılığından doğan ayrışmalara karşı birlik içinde olma bilinci aşılanmalıdır.

3) Güçlü bir teknoloji ve ekonomiye sahip ülkeler savaşın engellenip barışın sağlanmasında daha çok söz sahibi olurlar. Bu nedenle savaşların engellenmesinde rol alan bilim ve teknolojinin gelişimi için okullar üzerine düşeni yapmalıdır. İletişim, ulaşım, elektronik ve fen alanında ders programları genişletilmelidir.

4) Barış ve savaş konusu sadece sosyal bilgiler dersinin konusu olmaktan çıkarılmalıdır. İnsan hakları, dünya barış günü, ulusal bayramlar gibi belirli günler ve haftalara aracılığıyla barışın önemi ve gereği kavratılmalıdır.

5) Diktacı bir yönetim yerine demokratik ve özgür bir toplum olmanın savaşın engellenmesi ve barışın devam etmesinde ki önemi vurgulanmalıdır. Böylece ideal toplum olma bilinci uyandırılmalıdır.

6) Dünya ülkeleri teknoloji, ulaşım, ticaret ve iletişim alanlarında birbirleriyle sürekli alışveriş halindedir. Bu denli uluslararası ilişki içinde olan ülkelere barışın sağlanması ve korunmasında önemli görevler düşmektedir. Bireylere bu görevi yerine getirmeleri için yapıcı, çağdaş ve işbirlikçi birer üye olmanın sorumluluğu açıklanmalıdır.

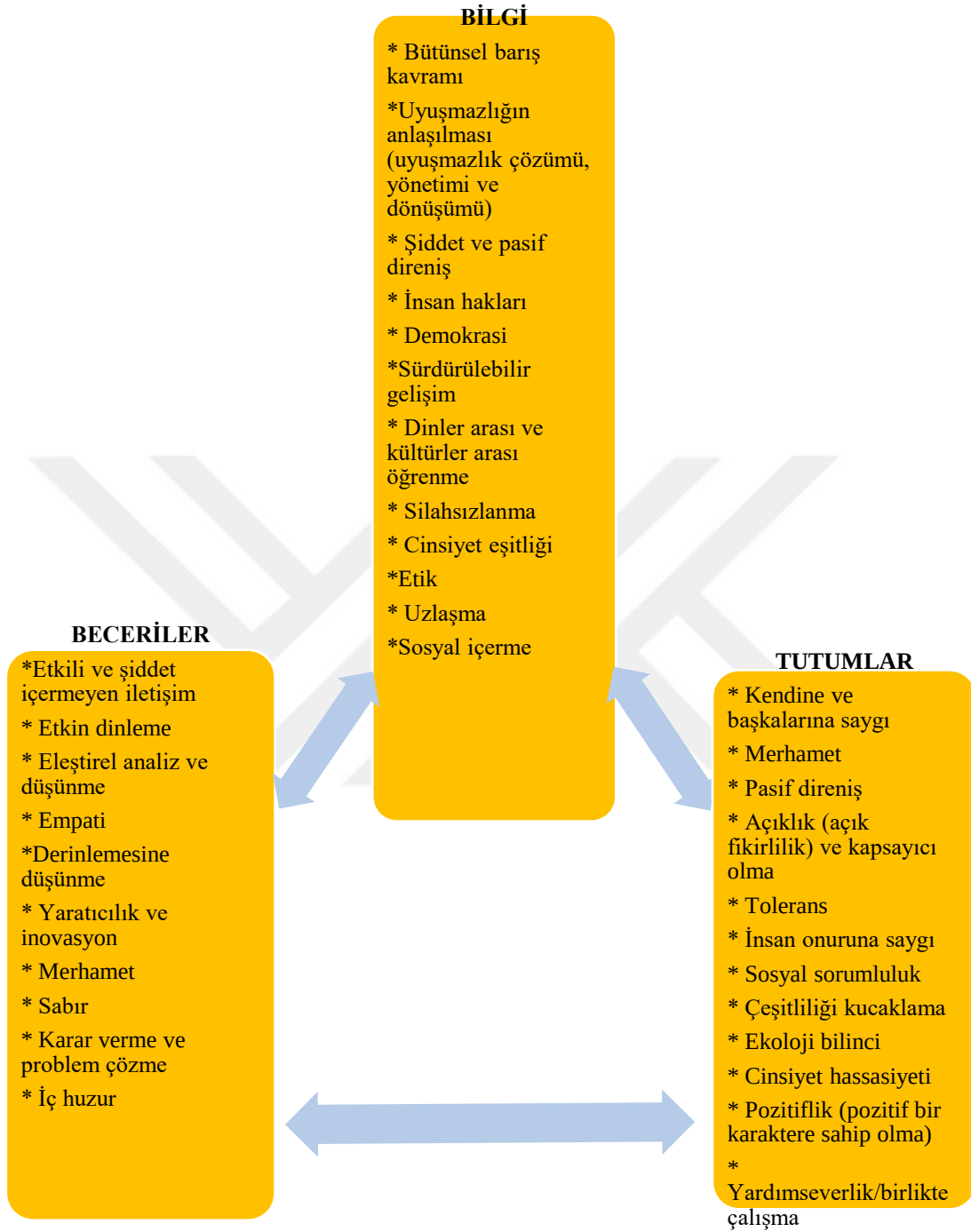
2.4.2 Barış eğitiminin önemi ve amaçları

Eğitim aracılığıyla bireylerin davranışlarının istendik yönde değişimi hedeflenir. O zaman eğitim aracılığıyla bireylerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal becerileri savaş

engelleyecek, barışı koruyup geliştirecek şekilde şekillendirilmelidir. İnsanın barış içinde huzurla yaşaması için, kişiler arası yaşanan problemleri uygun ve demokratik çözüm yolları ile çözmesini sağlayacak bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılmalıdır. Silahsız, şiddetsiz ve çatışmaların bilimsel yollar ile çözüldüğü daha iyi bir dünya için barış eğitime yönelik eğitim programları düzenlenmeli ve bireyler barış eğitime dahil edilmelidir (Demirtaş, 1991, s. 43).

Dünyada artan şiddet, kavga ve savaşların toplumlara olan olumsuz etkisi barış eğitime olan ilgiyi artırmıştır. Günümüz gençlerinin şiddet içerikli davranışları kazanmaları, savaş gibi kötü tecrübeler edinmeleri bu davranışların gelecek nesillere aktarılmasını ve uygulanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu döngünün biran önce kırılması için barış eğitimi uygulamaları artırılmalıdır (Yeşilçayır, 2018, s. 16).

Barış eğitimi ile insan haklarına saygının benimsenmesi ve her türlü şiddetten uzak bir insanlar arası etkileşimin sürdürülmesi hedeflenir. Ayrıca uyuşmazlıkların şiddete başvurmadan çözülmesi ve tüm şiddet türlerinin ortadan kaldırılması amaçlanır. Barış eğitimi ile bireyin sahip olduğu bilgi, beceri ve tutumlar arası bağlantıyı sağlayan yeterlilikler geliştirilir. Aşağıdaki şekilde Castro ve Galace (2010)'ın araştırmasında yer alan, barış eğitimi aracılığıyla gelişen yeterlilikler ile bilgi, beceri ve tutumlar arasındaki ilişkiyi ifade eden liste aşağıda Şekil 3' te verilmiştir (Carreira ve diğerleri, 2014, s. 40)

Şekil 3. Barış eğitimi yoluyla gelişen yeterlilikler (Castro, Galace 2010, s. 33'ün uyarlaması)

Barış eğitimi düşünülmesi gereken konuların yanında eleştirel düşünmeyi de öğretir. Uyuşmazlık hakkında bilgi sahibi olmanın yanında uyuşmazlıkları çözecek uygun beceriler kazandırır. İnsan haklarını anlamanın yanında bu hakları savunmayla da ilgilenir.

Harris ve Morison (2003) barış eğitiminin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir: (1) Barışı anlamak, (2) Korkuları tanımak ve anlamak, (3) Şiddet davranışları hakkında bilgilenmek, (4) Farklı kültürlerle karşı saygı ve hoşgörü geliştirmek, (5) Barışın işleyiş halini öğrenme, (6) Barışı sosyal adalet kavramı ile destekleme, (7) Şiddeti ortadan kaldırmak, (8) Yaşama karşı saygı duyma becerisi kazandırmak, (9) Güvenliği sağlayan etmenler hakkında bilgilenmek, (10) Barış bağlamında ileriye yönelim sağlamak (Memişoğlu ve Çatkak, 2016, s. 1544).

Aspesslagh ve Burns (1996), barış eğitimi ile istenilen dünya niteliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- 1) *Hoşgörü ikliminin etkili olduğu dünya*: Değer ve kültür farklılığı, insan haklarına saygılı olma gibi konularda bireylerde farkındalık oluşturulur.
- 2) *Şiddetin varolmadığı bir dünya*: Cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan ve çevreye uygulanan şiddet konuları ele alınır.
- 3) *Adaletin sağlandığı bir dünya*: Irk, cinsiyet, kültür ve sosyal statü ayrımlarının yapılmadığı bir eğitim düzeni oluşturabilmek.
- 4) *Paylaşımların olduğu bir dünya*: Bireylerin birbirleriyle kurdukları ilişkilerde antifaşist bir yaklaşım hedeflenir.
- 5) *Sürdürülebilir bir dünya*: Paylaşımcı, üretkenliğin ve üretimde çeşitliğin artırıldığı bir dünya düzeni oluşturmaktır (Coşkun, 2012, s. 27).

Barış eğitimi ile hedefler genellenmek istendiğinde bu eğitim aracılığıyla; her türlü fakhılığa karşı hoşgörölü ve saygılı olma, şiddetin ve çatışmaların engellenmesi için uygun çözüm yolları edinme ve evrende yer alan tüm varlıkları koruyarak uyum içinde olma gibi tutum, beceri ve davranışların geliştirildiğı söylenebilir (Kaya, 2013, s. 27)

NCERT (2006:5) , Gandhi ‘ nin barış eğitimi ile hedeflenen barışa dair ifadelerini;

- Uyum içinde birlikte yaşamak için her türlü şiddet, çatışma ve gerginlikten kaçınmak.
- Ekonomik, kültürel ve siyasi anlamda adil dağılımın sağlanması ve uygulanması.

- Adaletsizlikleri ortadan kaldıracak çalışmaların yapılması.
- Dünyada yer alan kaynakların adil ve tasarruflu kullanılmasını sağlayacak şekilde uluslar arası işbirliği yapmak.
- Evrende yer alan tüm canlıların yaşam hakkına saygı duyarak çevresel dengeyi sağlamak.
- İnsanın iç huzuru ile barışı hissetmesi (Sağgöz, 2018, s. 15) şeklinde ifade etmiştir.

2.5 Okul öncesi dönem ve gelişim özellikleri

Gelişim kavramı kısaca, organizmanın döllenmeden başlayarak tüm yaşamı boyunca iyileşme ve yetkin bir duruma gelme süreci olarak ifade edilebilir. İnsan gelişimi, bulunduğu çevre ve sahip olduğu kalıtım özelliklerinin devamlı olarak süren karşılıklı etkileşiminden oluşur. Gelişimi oluşturan süreçlerden kalıtım yani genotip, anne ve babadan kalıtım yoluyla kişiye geçen tüm özellikleri içerir. Fenotip olarak adlandırılan diğer süreç ise, çocuğun ilk çevresi olan ailesinden başlayarak okul ve toplum gibi sosyal ilişkiler yoluyla çocuğa geçen kişisel özellikleri kapsar. Gelişimi oluşturan bu iki temel bileşen birbiriyle ayrılmaz bir bütünlük içindedir. Gelişim, çevresel etkilere ve öğrenme yaşantılarına diğer zaman dilimlerine göre daha duyarlı olunan kritik dönemlerden oluşur. Özellikle bireyin ilk yaşam yıllarını kapsayan ve okul öncesi dönem olarak adlandırdığımız zaman dilimi tüm gelişim alanları için kritik dönemdir (Aydın, 2016, s. 5).

Çocuklar yaşamının ilk gününden itibaren çevreleriyle iletişim kurmayı öğrenerek dünyayı tanımaya ve keşfetmeye başlar. Öğrenme ve keşfetme isteğiyle dünyaya gelen çocuk, okul öncesi dönem olarak adlandırılan 0 – 6 yaşları arasında çok hızlı büyür ve yetkinleşir. Özellikle bu dönemde çocuğun beyni çevresel etkiler aracılığıyla gelişime çok açıktır. Beyin gelişiminin hızlı ve önemli olduğu okul öncesi dönemde sağlıklı beslenmeyi sağlama, zengin uyarıcı bir çevre oluşturma, yeni öğrenme fırsatları yaratma, duygusal ve fiziksel destek sağlama gibi unsurlar ile çocuğun beyin gelişimi olumlu yönde desteklenmelidir. Bu dönemde olumlu yaşamsal deneyimler elde eden çocuk kendisine ve çevresine dair olumlu tutumlar geliştirir. Ters olarak doğduğu ilk günden itibaren uygun çevre ortamı sunulmayan bireyler olumsuz duygusal ve sosyal deneyimlere maruz kalacaktır. Bu durum bireyde beyin gelişimini olumsuz yönde etkileyerek dil, bilişsel, sosyal – duygusal, öz bakım ve psikomotor alanda gecikmelere ve davranış problemlerinin yaşanmasına neden olacaktır. Çocuğun gelişimi için ona uygun uyarıcıların sağlanması,

uygun öğrenme ortamlarının oluşturulması ve dil etkileşimleri için sağlıklı bir aile ve iyi planlanmış okul öncesi eğitim gereklidir (MEB, 2013, s. 12).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1993 yılında gerçekleştirilen 14. Milli Eğitim Şurasında okul öncesinin önemi; “bireyin sosyal yönden gelişmesi, içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması eğitimin önemli görülen amaçları arasındadır. Bireyin sosyalleşerek dengeli ve uyum içerisinde olmasını sağlayacak temeller okul öncesi dönemde atılır. Çocuğun sahip olduğu aile ve ait olduğu toplum şartlarına göre uyumlu olarak eğitilmesi gerekir” şeklinde vurgulanmıştır (MEB, 1993).

Gelişim kavramı çok boyutlu ve karmaşık bir kavramdır. Bu kavram daha iyi anlaşılması amacıyla fiziksel, bilişsel, dil ve sosyo – duyuşsal gelişimi olarak gruplara ayrılmıştır (Aydın, 2016, s. 3)

2.5.1 Okul öncesi dönemde fiziksel ve motor gelişimi

Doğum öncesinden başlayarak ölüme kadar devam eden süreci kapsayan fiziksel gelişim; “*bedenin ağırlıkça artması ve boyca uzaması yanında bedeni oluşturan tüm organların ve kemiklerin gelişimini, dişlerin çıkmasını ve değişmesini kas, beyin ve tüm sistemlerle duyu organlarında büyümesi ve olgunlaşma*” şeklinde tanımlanır (Tepeli, 2017, s. 54).

0- 6 yaş okul öncesi dönemi oluşturan fiziksel gelişim özellikleri; doğum ve boy kilosunda artış, baş ve boyun yapısının gelişmesi, kıkırdak kemik yapısının kemik dokusuna dönüşmesi, süt dişlerinin çıkması, beynin ve diğer sistem ve organların gelişmesi şeklinde ifade edilebilir (Gürsoy ve Özaslan, 2019, s. 180).

Fiziksel gelişim, diğer gelişim alanlarında olduğu gibi çevresel ve biyolojik faktörlerin etkisi altındadır. Kalıtım olarak adlandırılan biyolojik faktörlerin çocuğun bedensel gelişim özelliklerinde etkisi büyük olsa da; beslenme, içinde bulunulan sosyo – ekonomik etmenler, geçirilen hastalık ve kazalar gibi çevresel etmenler de fiziksel gelişimi önemli ölçüde etkiler. Her bireyin gelişiminin farklı olduğu göz önünde bulundurularak çocukların fiziksel gelişim özelliklerinin bilinmesi oluşabilecek sorunların erken dönemde çözülebilmesi ve gerekli önlemlerin alınabilmesi açısından gereklidir. Bu dönemde aile ve eğitimciler tarafından fiziksel gelişimi etkileyen, beslenme ve uyku gibi etmenler düzenlenmeli, zengin çevresel ortamlar hazırlanmalıdır (Gürsoy ve Özaslan, 2019, s. 181 – 191).

Fiziksel gelişime paralel olarak devam eden motor gelişim “*organizmanın isteme bağlı hareket kazanması şeklinde tanımlanır*” şeklinde tanımlanır (Tepeli, 2017, s. 90).

Motor gelişim en genel olarak küçük kas motor becerileri ve büyük kas motor becerileri olarak iki gruba ayrılır. Büyük kas becerileri bedenin kullanıldığı emekleme, yürüme, koşma, dönme ve denge gibi hareketleri kapsar. Küçük kas motor becerileri ise, el ve ayakların kullanılarak nesne kontrolünün yapılabilme becerisidir. Kesme, yırtma, yapıştırma ve yazma gibi beceriler küçük kas motor becerilerine örnek olarak verilebilir (Gizir, 2019, s. 209).

Organizmanın hareketleri doğumun ilk yıllarında basit reflex hareketlerden zamanla kompleks modellere doğru gelişir (Tepeli, 2017, s. 90). Basitten karmaşığa doğru ilerleyen motor gelişimin diğer gelişim alanları ile bir bütünlük içerisinde olduğu, bu alanda yaşanan olumsuz bir gelişmenin diğer alanları da etkileyeceği göz önünde bulundurulmalıdır. Motor gelişimi için kritik dönem olan okul öncesi dönemde eğitimciler ve aileler uygun fiziksel çevre oluşturarak motor gelişimi destekleyici çalışmalar yapmalıdırlar (Gizir, 2019, s. 232).

2.5.2 Okul öncesi dönemde dil gelişimi

Dil, insanların duygu ve düşüncelerini konuşma ve yazma gibi farklı yollar ile ifade ettiği bir iletişim aracıdır. Bireyler dil aracılığıyla yaşadıklarını anlamlandırır. Bu anlamlandırmalarını başkalarına da ifade etme isteği dilin doğuş nedenleri arasında gösterilebilir. Dil gelişimi kullanım açısından iç dil, alıcı dil ve ifade edici dil olarak üç alanda incelenir. İç dil, doğumdan itibaren ilk dokuz ayı kapsayan basit ve evrensel olan dildir. Alıcı dil ise ifade edici dil aşamasından sonra gelen ve 18 aya kadar devam eden dil dönemidir. Bu dönemde karşıdaki kişinin söylemek istedikleri anlaşılır fakat bu ifadelere karşılık verilemez. Ayrıca bu dönemde yeni sözcüklerin üretimi ve öğrenimi için bir eğilim vardır. Son dönem olan ifade edici dil döneminde çocuk dili kurallarına göre kullanır ve artık kendini ifade edebilir duruma gelir(Tümkaya, 2017, s. 36).

Dil gelişim olarak incelendiğinde ise agulama dönemi (0 – 12 ay), tek sözcük evresi (12 – 18 ay) telgrafik konuşma (18 – 24 ay) ve ilk gramer süreci (24 – 60 ay) aşamalarından oluşur. Agulama evresinde ağlama ve iki harften oluşan anlamsız seslerin çıkarıldığı dönemdir. Bu dönem konuşmaya hazırlık için konuşma organlarının olgunlaşmaya başlar. Tek sözcük evresi, anlamlı olarak tek sözcüklü kelimelerin çıkarıldığı dönemdir. Ayrıca bu dönemde çevreyi keşfetme isteği çok fazladır. Telgrafik konuşma evresinde kelime haznesi hızla artar ve artık kendini iki sözcükle ifade etme dönemi başlar. Son dönem olan gramer sürecinde ise dil kurallarına göre konuşulur. Ayrıca bu dönemde üç veya dört kelimeli

ifadeler yer alır (Tümkaya, 2017, s. 51). Dil gelişimi evrelerinde bireysel farklılıklar bulunsa da çocukların dil gelişimi bu evrelere göre takip edilmeli ve gelişimsel olarak yaşanan olumsuz durumlarda gerekli önlemler alınmalıdır.

Bernstein ve Levey (2009)' un ifadelerine göre çocukların ilk anlamlı sözcük üretmeleri 1 – 1,5 yaş arasında gerçekleşir. 1,5 yaştan itibaren uzun, karmaşık ve daha zengin bir dil kullanmaya başlarlar. Okul ncesi dönemde dil becerileri, karşılıklı diyalogda bulunma, olayların olası neden ve sonuçlarını açıklama, basit hikayeler oluşturma gibi daha sosyal ve karmaşık bir biçimde devam eder. Bu dönemde dilin gelişmesi yazıları tanıma ve okuma becerilerinin gelişiminin de temelini oluşturur (Akt. Turan ve Topçu, 2016, s. 144).

Sağlıklı bir dil gelişimi için, aileler ve eğiticiler tarafından doğumdan itibaren çocuklar ile konuşurken göz kontağı kurmaya, jest ve mimiklerinin kullanılmasına dikkat edilmelidir. Dil kurallara uygun olarak anlaşılır ve net bir şekilde kullanılmalıdır. Çocuğun kendini ifade etmeye başladığı dönemden itibaren çocuk özenle dinlenilmeli ve çocuğa dinlenildiğine dair mesajlar verilmelidir. Çocuklara yeni sözcük kazanmalarını sağlayacak etkinlik ve faaliyetlerde bulunulmalıdır(Tümkaya, 2017, s. 50).

2.5.3 Bilişsel gelişim

Bilişsel gelişim, bireyin çevresini tanınasını, öğrenmesini ve problem çözmesini sağlayan zihinsel süreçleri içerir. Bilişsel gelişim kuramcılarında Jean Piaget bu gelişimi ayrıntılı olarak incelemiştir. Piaget, bilişsel gelişimin bireyin çevresi ile sağladığı uyum doğrultusunda geliştiğini ifade eder. Bireyin evreye olan uyumunu sağlarken denge – dengesizlik – dengeleme sürecini aktif olarak izlemelidir (şahin, 2016, s. 97).

Jean Piaget (1963) gelişim dönemlerini duyu motor (0 – 2 yaş), İşlem ncesi dönem (2 – 7 yaş), somut işlem (7 – 11 yaş) ve soyut işlem (11 yaş sonrası) olarak gruplara ayırmıştır. Duyu motor döneminde çevreyi tanıma ve çevreye uyum sağlama duyuusal ve motor eylemler aracılığıyla gerçekleştirilir. Bilişsel gelişimin temelleri bu dönemde atılır. Dönemin başlangıcında nesneler arası ayırım yoktur. Nesnelere sadece emme, vurma, yakalama gibi refleks hareketler aracılığıyla amaçsız tepkiler verilir. Dönemin sonuna doğru çocuklar nesneleri birbirinden ayırmaya başlar. Nesnelerin görüntüleri ve sesleri arasında koordinasyon kurulmaya başlanır. Hareketler yavaş yavaş bilinçlenme yönünde gelişir. Bu dönemde ocuk konuşma, sosyal ve bilişsel gelişimin diğer basamağı için hazır hale gelir (Wadsworth, ev. 2015, s. 50).

İlk çocukluk dönemine denk gelen işlem öncesi dönem kendi içinde sembolik dönem (2 – 4 yaş) ve sezgisel dönem (4 – 7 yaş) olarak ayrılır. Bu dönem çocuğun dikkatinin nesnenin tek bir noktasına odaklandığı, kendi bakış açısı dışında diğer bakış açılarının farkında olmadığı benmerkezci bir dönemdir. Hayali arkadaş edinme bu dönemde sık görülen bir durumdur. Bu dönem dikkat süresinin arttığı, bazı bilişsel ve dil becerilerinin geliştiği bir dönemdir. Çocuklar nesneleri karşılaştırma, gruplama ve eşleme yapma, problem çözme gibi bilişsel beceriler edinirler. Bilişsel gelişime paralel olarak dil gelişimi de hızlı bir şekilde devam eder. Taklit yoluyla ifade etme bu dönemde kullandıkları en iyi yöntemdir. Ayrıca bu dönemde okuma yazma öğrenme ve matematik becerilerinin temelleri atılır. (Şahin, 2016, s. 106).

2.5.4 Okul öncesi dönemde sosyo – duygusal gelişim

Sosyal - duygusal gelişim, bireyin olumlu ve olumsuz duyguları tanımasını, duygularını yönetebilmesini ve uygun yollar ile ifade edebilmesini kapsar. Ayrıca çevresini geliştirerek yakın ilişkiler kurması, çevreyi keşfetmesi ve öğrenmesi bu gelişim alanının özelliklerindendir. Sosyal alan ve duygusal alan, gelişimsel olarak birbirleriyle etkileşim içerisinde olmaları nedeniyle birlikte kullanılır (Küçükturan ve Keleş, 2019, s. 319).

Sosyal – duygusal gelişim kuramcılarında Sigmund Freud, doğumdan itibaren ilk altı yılı kişiliğin gelişimi olarak kritik dönem olarak değerlendirir. Sosyal - duygusal alana dair problemlerin algılanması, değerlendirilmesi ve bu problemlere uygun çözüm yollarının üretilmesine dair beceriler ilk altı yıl içerisinde gerçekleşmektedir (Demircioğlu, 2016, s. 169).

Bu alanın gelişim kuramcılarında Sigmund Freud sosyal – duygusal gelişim dönemlerini; oral dönem (0- 18 ay), anal dönem (18 ay – 3 yaş), fallik dönem (3 – 6 yaş), gizil dönem (6 - 12 yaş) ve genital dönem (12 yaş üstü) olmak üzere beş döneme ayırmıştır (Aydın, 2016, s. 103). Aşağıda okul öncesi dönemi kapsayan oral, anal ve fallik dönem özellikleri verilmiştir.

Oral dönem: Doğumdan itibaren ilk yılları kapsayan bu dönemde ağız bebeğin haz duymasını sağlayan en önemli organdır. Bu dönemde çevresinde yer alan her şeyi emerek ve ısırarak tanımaya çalışır. Bebeğin sergilediği bu oral davranışlar bebeğin haz ve doyum kaynağıdır (Y. İnanc, K. Atıcı ve Bilgin, 2019, s. 43).

Bu dönemde bebek emme refleksleri aracılığıyla anne ile bağ kurar. Annenin bu dönemde bebeğin ihtiyaçlarına ilgi ve özveri ile cevap vermesi bebeğin anneye güvenli bağlanmasını

sağlar. Oluşturulan bu güven duygusu bebeğin diğer insanlara olan güven duygusunun zeminini oluşturur. Anneleri ile güvenli bağlanma gerçekleştirememeleri bebeklerin kaygı düzeylerinin ve gerginliklerinin yüksek olmasına neden olur. Bebeğin bu olumsuz duygular içinde olması sosyalleşme sürecinde diğer insanlar ile kurduğu ilişkileri olumsuz yönde etkiler (Aydın, 2016, s. 103).

Anal Dönem: 18 ay ve 3 yaş dönem aralığını kapsayan bu dönemde duyarlılık anüs ve çevresinde gelişir. Tuvalet alışkanlığı bu dönemde kazandırılan beceriler arasındadır. Tuvalet alışkanlığı kazandırılırken bebeğin bakımını üstlenen kişilerin sergilediği olumsuz tutumlar çocuklarda saldırganlık, düzensiz ve kontrolsüz olma gibi davranışların oluşmasına neden olabilir (Demircioğlu, 2016, s. 170).

Fallik dönem: 3 – 6 yaş aralığına denk gelen bu dönemde genital bölge duyarlı bölgedir. Çocuklar alt temizleme ve banyo yapma gibi eylemler aracılığıyla cinsel organlarını tanımaya başlarlar (A. Güngör, 2016, s. 208).

Bu zaman dilimi içinde çocuklar cinsiyete dair görevleri anne ve babalarını rol model olarak öğrenir. Cinsiyete dair rollere ek olarak çocuklar anne ve babalarını aynı zamanda sahip oldukları tutumlar ile de model olarak görür. Bu dönemde anne ve babaların sergiledikleri sıcak, şefkatli ve hoşgörülü davranışlar çocukların sağlıklı bir kimlik kazanmasını sağlarken, otoriter ve sabırsız davranışlar çocukta cinsel kimlik karmaşası yaşamasına neden olabilir. Bu dönemi sağlıklı bir şekilde atlatamayan bireyler saldırganlık Mutsuzluk ve memnuniyetsizlik gibi uyumsuz davranışlar sergileyebilir (Aydın, 2016, s. 104).

Psiko – sosyal gelişim alanında bir diğer kuramcı olan Eric Erikson, Freud’ un gelişim kuramını genişleterek güvene karşı güvensizlik (0 – 18 ay), özerkliğe karşı utanma ve kararsızlık (18 ay – 3 yaş), girişime karşı suçluluk (3 – 6 yaş), başarıya karşı aşağılık (6 – 12 yaş), ego kimliğine karşı rol karmaşası (12 – 19 yaş), yakınlığa karşı yalıtılmışlık (19 - 40 yaş), üretkenliğe karşı kısırlık (40 – 65 yaş) ve ego bütünlüğüne karşı umutsuzluk (65 yaş üstü) olarak sekiz dönemde incelemiştir (Küçükturan ve Keleş, 2019, s. 332 – 333). Aşağıda okul öncesi dönemini kapsayan ilk üç dönem ayrıntılı olarak ifade edilmiştir.

Güvene karşı güvensizlik dönemi: Doğumdan itibaren bir yaşa kadar olan zaman dilimini kapsar. Freud ‘ un oral dönem özelliği olarak belirttiği güvenli ve güvensiz bağlanma bu dönemde gerçekleşir. Bireylerin toplumda uyumlu bireyler olarak yer almaları için bebeklik döneminde temel ihtiyaçların yeterli bir şekilde karşılanması gerekir. Sevgi,

beslenme, ilgi ve dokunma gibi temel ihtiyaçları karşılanan birey bu hazzını diğerk bireyler ile paylaşır ve yavaş yavaş çevresini geliştirerek uyum sağlar (Aydın, 2016, s. 93) .

Özerkliğe karşı utanma ve kuşkuculuk: Bir yaş ile üç yaşın sonlarını kapsayan bu dönemde çocuğun tuvalet alışkanlığının kazanılması gibi beceriler sonucunda özdenetimi artan çocuğun bağımsız olma isteği artar. ocuk deneyimleri sonucu çevresi tarafından baskı altına alınma ya da kendi kendini denetleyebilme isteğiyle karşılaşır. ocuk kendini denetleyebilmenin onu onurlandırdığını, eğer denetlemeyi gerçekleştiremez ise utanç ve şüphne içerisine girileceğini öğrenir. Bu utanç duygusu ise çocuğu, kendisine ve çevresine karşı güvensizliğe ya da inatlaşmaya iter (A. Güngör, 2016, s. 143).

Bu dönemde sergilenen bağımsızlaşma ve bireyselleşme çalışmalarının anne ve baba tarafından desteklenmesi çocuğun kendine olan güveninin gelişmesini sağlar. Yakınlar tarafından sergilenen olumsuz tutumlar ise bireylerin kendilerini suçlu hissetmelerine ve utanç duymalarına neden olur. Ayrıca özerkleşme çabaları ebeveynleri tarafından sürekli olarak sınırlandırılan çocuklar gelecekte yeteneklerini keşfetmekte de kuşku ve utanç duyarlar (Aydın, 2016, s. 94).

Girişkenliğe karşı suçluluk: Üç yaş ile altı yaşın son dönemlerini kapsayan bu dönemde çocukların fiziksel hareketleri ve öğrenmeye olan istekleri artar. Bir işi kendi başlarına yapmak için çaba harcarlar (A. Güngör, 2016, s. 144). Fiziksel becerileri gelişen ocuk girişken davranışlar sergiler. Fakat fiziksel becerilerin gelişimi sonucu oluşan enerjinin olumsuz olarak kullanılması problemleri davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir. Problemleri davranışların engellenmesi için ailelerin ceza gibi yöntemler kullanması çocuğun kendini suçlu hissetmesine neden olarak gelişimini olumsuz yönde etkiler. Bu yüzden bu dönemde çocuğun sergilediği girişken davranışlar olumlu alanlara doğru yönlendirilmeli ve suçluluk duygusu ortadan kaldırılmalıdır (Aydın, 2016, s. 94).

Oyun ve oyuncaklar bu dönemde ocuk için çok önemli bir yere sahiptir. Oynanılan oyunlar bireylerin yaşadıkları güç durumların üstesinden gelmelerine ve ilerideki yıllarda üstlenecekleri cinsiyete uygun rolleri canlandırmalarına büyük katkı sağlar (A. Güngör, 2016, s. 144).

2.6 Okul öncesi dönemde değerler eğitimi

Değerler eğitiminin amaçları arasında her açıdan iyi insanlar yetiştirebilmek yer alır. Ayrıca değerler eğitimi ile barış dolu ve güvenli bir dünya hedeflenir. (Ulusoy, 2019, s.

159). Daha iyi bir dünya için değerleri yaşayan ve yaşatan bireylerin yetiştirmenin önemi günümüzde daha iyi anlaşılır hale gelmiştir.

Bu farkındalık değerlerin erken yaşlardan itibaren kazandırılmanın gerekliliğini de gündeme getirmiştir. Değerlerin kazandırılmasına erken dönemde yani okul öncesi yıllarında başlanması değerlerin çocuk tarafından içselleştirilmesini sağlar (Sapsağlam, 2016, s. 66).

Kişilik gelişiminin büyük bir bölümünün doğumdan itibaren ilk beş yıl içinde gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda değerler eğitiminin okul öncesi dönemden başlayarak verilmesi uygundur. Bu dönem içerisinde çocuğun değerler alanında eğitim görmesi onun gelecekte bilinçli bir vatandaş olmasını olumlu yönde etkiler (Dilmaç, 2007, s. 28).

Bireyin bulunduğu toplumda yer edinmesi ve toplumda uyum içinde yaşaması sosyal – duysal gelişimin bir sonucudur. Birey doğduğu ilk günden itibaren aile bireyleri en başta olmak üzere çevresinde yer alan tüm insanların davranışlarını taklit ve gözlem yoluyla kendine uygun olarak içselleştirir. Ya da tersi olarak çevresinde yer alan bireylerin davranışlarını reddederek kendi biricik kişiliğini geliştirir. Kişilik gelişimi bebeğin doğduğu ilk günden itibaren başlar. Sosyal ilişkilerin gelişmesinde önemli etmenlerden empati yapabilmenin temelleri bebeklik döneminde atılır. 3 – 4 yaşlarında benmerkezcili bakış açısından uzaklaşan çocuk olaylara başkasının bakış açısından bakabilme konusunda gelişir. Bu gelişme empati yapabilme anlamında büyük bir öneme sahiptir. Okul öncesi dönemde görülen en büyük gelişmelerden bir diğeri kendini kontrol edebilme becerisinin gelişmesidir. Kendini kontrol edebilme özelliği sayesinde çocuk olumsuz duygularını kontrol altında tutabilir ve hazlarını erteleyebilir (U. Balat, 2012, s. 3)

Okul öncesi dönem, değerler eğitimi aracılığıyla çocuğun hayatı tanınması, evrende yaşayan tüm canlılar ile bir bütünlük içinde olduğunu fark ederek saygı duyma becerilerinin kazandırılabilirdiği kritik bir dönemdir. Bu dönemde gerçekleştirilen değer kazandırma çalışmaları ile çocuğun benmerkezcili düşünceden uzaklaşarak biz olma bilincine ulaşması hedeflenir. Biz bilinci oluşmamış bireylerde ise çıkarıcılık, bencillik ve iki yüzlülük gibi olumsuz insani özelliklerin doğuşu gözlemlenebilir (Oruç, 2010, s. 58).

Değer eğitimi çalışmalarına erken dönemde başlanmasının gerekliliği değerlerin yaşatılması açısından da değerlendirilebilir. Şuan çocukluk döneminde olan bireyler geleceğin yetişkinleridir. Çocukluk döneminden itibaren değerler eğitiminin uygulanması, kültürel değerlerin aktarımı üzerinde durulmalıdır. Böylece bugün sahip olunan evrensel ve

kültürel değerler geleceğe köprü olan çocuklar aracılığıyla yeni nesillere aktarılabilir (Çalışandemir ve Altun, 2019, s. 116).

Ülkemizde MEB tarafından gerçekleştirilen 19. Milli Eğitim Şurası Kararları arasında değerler eğitiminin okul öncesi dönemden itibaren gerçekleştirilmesinin gerekliliği “*Öğretim programında değerler eğitime yer verilmesi*” şeklinde belirtilmiştir (MEB, 2014). MEB tarafından 2013 yılında yeniden ele alınan okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergelerde ise; sorumluluk, saygı, dayanışma, güven, sevgi, hoşgörü, özgürlük, eşitlik, adalet ve dostluk değerlerine yer verilmiştir (Aral ve Kadan, 2018, s. 119).

Unesco’ nun 2002 yılında yayınlanan “*erken çocukluk değerler eğitimi çerçeve programı*” raporunda erken çocuklukta değer eğitimi aşağıda belirtilen konular üzerinde yoğunlaşmıştır (Sapsağlam, 2016, s. 41):

- Saygı, işbirliği ve çatışma çözme becerileri,
- Eğitimde çok kültürlülüğün ve evrensel farkındalığın sağlanması,
- Çocuk hakları sözleşmesine dair uygulama yapma, evrensel değerlerin incelenmesi,
- İletişim araçları, oyuncak ve drama aracılığıyla kültürel şiddet konusuna dikkat çekilmesi,
- Doğaya karşı saygı ve sevgi,
- Çocukların hayal güçlerinin geliştirilmesi,
- Kùltürler arası etkileşim aracılığıyla öğrenme ve deneyim sağlanması.

Piaget ahlaki gelişimi bilişsel gelişimle ilişkilendirerek heteronom ve otonom olmak üzere iki dönemde incelemiştir. İki ve altı yaş arasında yer alan heteronom dönemde çocuk olayları doğru ya da yanlış olarak sınıflarken yetişkinin bakış açısından etkilenir. (U.Balat, 2012, s. 4) Bu durum ailenin değer yargılarının çocuğun ahlak gelişimine olan büyük etkisini göstermektedir.

2.6.1 Okul öncesi dönem değerler eğitiminde ailenin rolü

Diğer tüm alanlarda olduğu gibi değerlerin kazanılması ailelerin tutum ve davranışlarının gözlemlenmesi, rol – model alınması ve bu davranışların taklit edilmesiyle gerçekleşir. Bu nedenle değer kazanmada en etkili unsurlar arasında ebeveynler yer alır. Ebeveynlerin değer kazanma sürecini en üst seviyeye taşıyabilmeleri için doğru model olmaları, tutarlı

ve duyarlı davranışlar sergilemeleri, çocuklara olumlu geri dönütler ile pekiştirmelerde bulunmaları önemlidir (Sapsağlam, 2016, s. 65)

Çocuk tarafından modellenen olumlu ve olumsuz davranışlar çocuk tarafından okulda ya da çevresinde sergilenir. Bu nedenle ailelerin çocuklarını karakterli, vicdanlı ve sorumlu olma gibi özellikler ile yetiştirmeleri ve iyi insan olma konusunda telkinlerde bulunmaları çocukların dışarıda sergiledikleri olumsuz davranışları azaltacaktır. Aile yapısının ahlak ve değer olarak sağlam, çarpıklık ve yozlaşmadan uzak olması çocuğun ahlak gelişimi ve toplumsal düzenin sağlanması açısından çok önemlidir (Ulusoy, 2019, s. 161).

Ailenin çocuğa kazandırmayı hedeflediği değerlerin çocuk tarafından önemli görülmemesi değer kazandırma çalışmalarının çatışmaya dönüşmesine neden olabilir. Çocuk ve ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların engellenmesi için çocuk ile etkili iletişime önem verilmelidir. Çocuk birey olarak kabul edilmeli, ilgi ve ihtiyaçları gözetilmelidir (Dilmaç, 2007, s. 47). Ayrıca değer kazandırma alanında uzman kişiler aracılığıyla kendilerini geliştirerek okullar ile işbirliği içinde olmalıdır (Eren, 2018, s. 123).

2.6.2 Okul öncesi dönem değerler eğitiminde okulun rolü

Çocukların iyi insan olmalarını, iyi davranışlar göstermelerini ve ahlaki olgunluğu geliştirmelerini sağlamak okulların en önemli hedefleri arasındadır. Bu hedefler doğrultusunda bireylerin ahlak ve kişilik gelişimleri için iyi insan olmanın farkındalığını kazanma, iyi insan olmayı isteme ve değerleri davranışlara dönüştürerek iyi davranışlarda bulunabilmeyi sağlamak gerekir (U. Balat, 2019, s. 24).

Birlikte yaşamaya dair kuralları öğrenme, başkalarının hak ve sorumluluklarına saygı duyma gibi ahlaki değerler ve davranışlar okullar aracılığıyla öğrenilir (Ulusoy, 2019, s. 183) Özellikle okul öncesi dönemde okullar çocukların değerler bağlamında etkileşim içinde bulunmalarını ve sahip oldukları değerleri sergilemelerine olanak sağlar (Sapsağlam, 2016, s. 39).

Özellikle bireylerin yaşamlarının uzun bir dönemini alan 12 yıl zorunlu eğitim uygulaması göz önünde bulundurulduğunda değerler eğitimi noktasında okullara büyük görevler düşmektedir. Okullar da değerler eğitimi uygulanırken;

- Öğretim programında milli, manevi ve evrensel değerlere yer verilmelidir
- Değerler eğitimi programı hazırlanırken çocukların sosyo – kültürel özellikleri ve hazır bulunuşluk düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır (Ulusoy, 2019, s. 159).

Ailelerden sonra çocuklar için rol model olan öğretmenler değerler eğitimi çalışmaları gerçekleştirirken;

- Okul öncesi dönemde kazandırılması hedeflenen değerlere hakim olmalıdır. Bu durumun tersi bireylerin sahip olduğu mevcut değerlerin körelmesine neden olabilir.
- Kazandırılması hedeflenen değerlerin, öğrencilerin gözlemlenmesi yoluyla takibi yapılmalıdır.
- Evrensel değerlerin kazandırılması yönünde kendilerini geliştirerek yeni yöntem ve teknikler edinmelidir.
- Değer kazandırma çalışmalarında aileler ile işbirliği içinde olunmalı ve aile katılımı çalışmalarında değerler eğitime de yer verilmelidir (Eren, 2018, s. 123).
- Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özelliklerine göre daha soyut kalan değerler çocuklara kazandırılırken daha somut etkinliklerden faydalanılmalıdır (Asar, 2019, s. 24).

2.7 Okul öncesi dönemde barış eğitimi

Okullarda verilen akademik düzeyde eğitim yeterli görülse de çocuklarda görülen problemlerini uygun yollar ile çözememe, öfke nöbetleri ve şiddet içerikli davranışlar bireylere kazandırılması hedeflenen olumlu davranışların yeterince kazandırılmadığını göstermektedir. Toplumun birer ferdi olan çocuklarda görülen barıştan uzak davranışların değişerek toplumda barış kültürünün oluşturulması ancak barış eğitimi aracılığıyla gerçekleştirilebilir (Demir, 2011, s. 1727).

Barış eğitimi insan ilişkilerinin düzenlenmesini sağlayan saygı, sevgi ve hoşgörü gibi birçok temel değeri kapsayan bir eğitimidir (Coşkun Keskin ve Keskin, 2009, s. 71). Bu nedenle sosyal ilişkilerin gelişim gösterdiği okul öncesi dönemden itibaren bu eğitimin verilmesi önemlidir.

Dünyaya geldiği günden itibaren çocuk ilk olarak ailesiyle sosyal etkileşime başlar. Daha sonra fiziksel, zihinsel ve dil alanında görülen gelişmeler çocuğun çevresinin genişlemesini ve gelişmesini sağlar. Çocuğun çevresinin genişleyerek sosyalleşmesi akran ilişkilerini ve bir gruba dahil olmayı da beraberinde getirir. Bu dönemde çocuğun akran ilişkilerinde sergilediği problemlerini uygun yollar ile çözebilme gibi beceriler bu ilişkilerin devamında

etkili bir rol oynar. Ayrıca akran ilişkilerinde uyumlu olma gibi beceriler ileri ki dönemlerde sosyal ilişkilerin yürütülmesi bakımından da önemlidir (Atlı, 2006, s. 30)

Okul öncesi dönemde çocukların dil gelişimini tamamlamaları ile birlikte fiziksel saldırganlığın yerini sözel saldırganlık alabilmektedir. Ya da bu durumun tersi olarak dil alanında yaşanan gelişim sorunların uzlaşmacı bir şekilde çözümünü de sağlayabilmektedir. Okul öncesi dönemde olumsuz duyguları uygun yollar ile ifade etme, nezaket gösterme ve çatışmalardan kaçınma becerilerinin kazanılması çocuğun akranları ile ilişkisini olumlu yönde etkilemektedir (Ladd, Kochender – Ladd ve Coleman, 1996: Akt: Gülay, 2009, s. 85). Çocuğun akran ilişkilerinin devam etmesini, topluma uyumunu kolaylaştıracak ve problemlerini uygun yollar ile çözmesini sağlayacak beceriler ancak barış eğitimi aracılığıyla edinilebilir.

Barış eğitiminin erken yaşlarda verilmesinin gerekliliğini Flowers (2010, s. 223) şöyle ifade eder;

“Çatışmanın barış yoluyla çözümü insanın doğuştan gelen bir yeteneği değil, öğrenilmesi ve çocukluktan itibaren pratiği yapılması gereken bir beceridir. Mahatma Gandhi'nin belirttiği gibi, 'Dünyaya barış getireceksek, çocuklarla işe başlamalıyız.' ...Tipik biçimde bir çocuk diğer çocuklarla, anne babasıyla, öğretmenleri ve diğer yetişkinlerle çatışma yaşar. Çatışma kendi başına olumsuz veya zararlı değildir; çoğunlukla minimize edilebilir, çözüme bağlanabilir. Buna karşın, şiddet, saldırgan güç kullanımı veya gücün kötüye kullanılması her zaman tahribat ve yıkımla sonuçlanır. Bu nedenle toplum, ara bulma ve başka işbirliği yaklaşımları gibi şiddet içermeyen, karşılıklı yarar sağlamayı (kazan-kazan çözümü) ve uzlaşmayı gözetken yöntemlerle yönetmek için çeşitli yollar geliştirmiştir. Çatışmayı ele almayı ve şiddeti frenlemeyi öğrenmek her çocuk için önemli bir toplumsallaşma adımıdır. ...Barış eğitimi çocukların kendilerine güvenini geliştirir, sorun çözme yeteneklerini ilerletir ve güvenli davranışları bertaraf eder” (Flowers, 2010, 223 Akt: Sağlam, 2015, s. 32).

Barış evrensel değerinin okul öncesi dönemden itibaren verilmesi demokratik bir yaşamın, bilinçli ve sorumlu vatandaşların yetişmesi için gereklidir. Bu kavramın çocuklar tarafından öğrenilmesinde gerek ebeveynlerin gerekse eğitimcilerin barış eğitimi konusunda kendilerini geliştirmeleri ve model olmaları gereklidir (Kamaraj ve A. Kerem, 2006, s. 12).

Gelecekte bireylerin düşüncelerini yönlendiren ve yaşamlarını etkileyen bilgi, beceri ve tutumlar çocukluk döneminde kazanılmaktadır. Eğer barış kültürünün tohumları bugünün çocuklarıyla atılırsa gelecekte güçlü bir şekilde kök salacaktır (Coşkun, 2008, s. 289).

Barış eğitiminin erken yaşlardan itibaren gerçekleştirilmesi gerektiğini Bar-Tal, Rosen ve Nets-Zehngut, (2010, s. 35) şöyle ifade etmiştir;

“Barış eğitime erken çocukluk yıllarından başlamalıdır. Barış eğitime, olabildiğince erken yaşlardan, hatta ana sınıfından başlamak oldukça önemlidir. Psikolojide bilgi birikimi, insanın erken yaşlarda öğrenilmiş sosyal bilgisinin, duygu, düşünce ve davranışları üzerindeki etkisi olarak belirtilir. Desteklenen ve öğrenilen alternatif bilgi de dahil olmak üzere, erken edinilen kazanımlar silinmez; fakat dağarcıkta depolanmış olarak kalır ve insanları üstü kapalı bir şekilde etkiler. Bununla birlikte barış eğitimi, genç yaştaki çocukların çatışmalara, geçmiş düşmanlıklara karşı, barışçıl ilişkileri, yeni bakış açılarını destekleyen bir dağarcık oluşturmak üzere erken yaşlarda başlamalıdır” (Bar-Tal, Rosen ve Nets-Zehngut, 2010, 34-35 Akt: Sağlam 2015, s. 32).

Ülkemizde 2013 yılına ait okul öncesi eğitim programında yer alan okul öncesinin temel ilkeleri bölümünde barış eğitimi ile ilişkilendirilebilecek maddeler yer almıştır;

- *Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.*
- *Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duygu ve davranışları geliştirilmelidir.*
- *Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı; ona öz denetim kazandırmalıdır.*
- *Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.*
- *Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.*
- *Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir* (MEB, 2013, s. 8).

Yukarıda okul öncesi eğitim programı temel ilkeleri incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılmak istenen değerler ile barışçıl bir toplum hedeflenmiştir. Ayrıca ilke olarak özgür, eleştirel düşünebilen ve demokratik bireylerin yetişmesi için barış eğitiminin okul öncesi eğitimden itibaren başlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Okul öncesi dönemde barış eğitiminin nasıl gerçekleştirileceğine dair öneriler aşağıda verilmiştir (Tillmanve Hsu, 2000, s. 5 ve Peterson ve Seligman, 2004, s. 163) ;

- Barışın tanımı ve fonksiyonunu içeren barış düşünme noktaları belirlenmelidir.
- Barış ile ilgili bilgi ve deneyimleri artırmak için hedefler belirlenmelidir.
- Barış tanımlamaları üzerine düşünce ve deneyimlerin paylaşılması ağılanmalıdır.

- Barışı içeren konular tartışılmalıdır.
- Barışçıl bir dünyanın nasıl olacağını düşünülmesi sağlanmalıdır.
- Çocuklara yönelik barış ve sevgi konulu öyküler okunmalı ve üzerine konuşulmalıdır (Akt: Oruç, 2010, s. 56).

Ülkemizde 1924'ten itibaren düzenlenen eğitim programlarında barış değeri yer almasına rağmen barışın sağlanmasına dair olumsuz durumlar devam etmektedir. Bu konuda ilk olarak velilere daha sonra öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Barış eğitimi gerçekleştirilirken öğretmenler kazandırılması hedeflenen etkinlikler konusunda bilinçli olmalı, etkinlikleri yaş ve gelişim özelliklerine uygun olarak düzenlemelidir (Coşkun Keskin ve Keskin, 2009, s. 88).

2.8 İlgili araştırmalar

Gerçekleştirilen alan yazın taramasında okul öncesi dönem çocuklarının barış algısını ortaya çıkarmayı hedefleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Okul öncesi dönemde barış değerine yönelik yürütülen çalışmaların genel olarak barış eğitime yönelik olduğu görülmüştür. Bu kısımda barış algısına yönelik yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalara yer verilmiştir. Barış eğitimi ve sosyal beceri eğitime yönelik çalışmalara da yer verilmiştir.

2.8.1 Yurt içinde gerçekleştirilen çalışmalar

Kamaraj ve Aktan Kerem (2005), dünyada ki ülkelerde erken çocukluk döneminde uygulanan barış eğitimi benzerlikler ve farklılıklar yönünden incelemiştir. Araştırma sonucunda yüksek gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkeler barışı, güçlerin ve ekonominin eşit dağılması ve topluma uyumlu olma olarak tanımlamıştır. Orta ve az gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkeler ise barışı, huzurlu olma, savaşın olmaması ve topluma uyumlu olma şeklinde tanımlamışlardır. Gelişmiş düzeyi yüksek ülkeler barış eğitiminin 0 – 2 yaşları arasında başlaması gerektiğini ifade ederken, orta ve az gelişmişlik düzeyinde bulunan ülkeler bu yaş sınırını 0 – 8 yaş olarak ifade etmişlerdir.

Kamaraj ve Aktan Kerem (2006), erken çocukluk döneminde barış eğitime yönelik gerçekleştirdiği çalışmada okul – aile ve toplum işbirliğinin ve aile katılımı çalışmalarının önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca araştırmada barış eğitimi gerçekleştirilirken çocukların aktif olduğu yaparak ve yaşayarak öğrenmenin önemine vurgu yapılmıştır.

Aktaş (2015), savaş ve barış algısının ortaya çıkarılmasını hedeflediği araştırmasının sonucunda öğrencilerin barışı bayrak ve güvercin simgeleriyle; savaşı ise silah, kavga ve kan öğeleri ile ifade ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin çizimlerinde bulunan mavi ve yeşil renkler barışı anlatmak için, kırmızı rengi ise savaşlarda dökülen kanın ifadesi için kullanılmıştır.

Çapar (2019), gerçekleştirdiği çalışmada, barış algısını metaforlar aracılığıyla tespit etmeyi hedeflemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin barışı olumlu olarak algıladıkları, barış değerini en çok sevgi, saygı ve anne metaforları ile ifade ettikleri görülmüştür.

Şahbaz (2019), barış eğitimi programının okul öncesi dönem çocuklarına olan etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda barış eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin almayan çocuklara göre daha gelişmiş olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kaya (2013)' ün barış eğitiminin öğrencilerin çatışma çözme becerilerine olan etkisine yönelik gerçekleştirdiği çalışmasının sonucunda, barış eğitiminin çatışmaların uygun yolla çözülmesini sağlayan uyum sağlama, problem çözme ve uzlaşma becerileri kazanmalarını sağladığı görülmüştür.

Ekinci Vural (2006) çalışmada okul öncesi dönem çocuklarına aile katılımı temelli sosyal beceri eğitiminin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda çocuklara verilen sosyal beceri eğitiminin çocukların sosyal becerilerinin gelişimini olumlu olarak etkilediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca çocukların kendilerini kontrol edebilme becerilerinde görülen artış araştırmanın diğer sonuçları arasındadır.

Aslan (2008), drama temelli sosyal beceri eğitiminin 6 yaşındaki çocukların iş birliği yapma davranışına ve sosyal becerilerine etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda ise çocuklara uygulanan işbirliği yapma, olumlu ilişkiler sürdürme ve grup ilişkilerini sürdürme becerilerine yönelik ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklar görülmüştür.

2.8.2 Yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalar

Cretu (1988) tarafından Washington' da bir anaokulunda gerçekleştirilen çalışmada anaokuluna devam eden çocukların barışı çizimleri istenmiştir. Araştırma sonucunda ise çocukların barış değerini güvercin ve zeytin dalı gibi evrensel simgeler ile ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca çiçek, kelebek ve ev çizimleri de çocukların barışı ifade ederken kullandıkları çizimler arasındadır.

Valeria (1993), okul öncesi dönem çocuklarına yönelik yaptığı çalışmada çocuklara barışın öğretilmesi için, “kimseye zarar vermeme” ve “sorunları konuşarak çözme” becerilerinin kazandırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Wall ve Verbeek (2001), okul öncesi dönemde barış eğitimi araştırmıştır. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda uzlaştırmacı davranışların arkadaş ilişkilerini olumlu olarak etkilerken; saldırgan davranışların ilişkileri olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Vestal ve Jones (2004) okul öncesi dönemde çatışma çözümü ve barışın inşasında okul öncesi öğretmenlerinin almış olduğu barış eğitime yönelik eğitimin etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda barış eğitimi alanında eğitim almış öğretmenlerin öğrencilerinin kişiler arası problem çözme becerilerinin geliştiği ve sosyal bireyler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma yöntemi, araştırmacıya yönelik bilgiler, çalışma grubu, geçerlik ve güvenirlik, veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri ve verilerin analizi konuları hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Araştırmanın yöntemi

Eğitim alanında her zaman genellenebilir bilgilerin elde edilememesi ve eğitimin sürekli değişen yapısı nitel araştırmaların bu alanda daha fazla kullanılmasını sağlamıştır. Nitel araştırmalar aracılığıyla daha az genellenebilir fakat daha detaylı bilgilere ulaşmak mümkündür. (Yıldırım 1999, s. 9). Okul öncesi dönem çocukları ile gerçekleştirilen bu çalışmada olgu olarak ele alınan barış değerinin çocukların hayatındaki yeri araştırılmış, çocukların barış algılarına yönelik daha ayrıntılı bilgiye ulaşmak istenmiştir. Gerçekleştirilmek istenen bu hedef doğrultusunda nitel araştırma desenlerinden olgu bilim tercih edilmiştir. Olgu bilim günlük hayatta karşılaşılabildiğimiz aslında yabancı olmadığımız fakat tam anlamıyla kavrayamadığımız olguların açığa çıkarılmasını hedefler (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 72). Fenomonolojik bakış açısı ile ele alınan çalışmalarda olgular bireysel gerçekliği yansıtır. Bu gerçeklikler her bireyde farklı olguları yansıttığı için farklı algıların ortaya çıkması doğaldır. Her bireyde farklı şekilde ortaya çıkan bu algılar anlamsız olarak nitelendirilemez (Baş ve Akturan, 2008, s. 85). Çocuklar ile barış algısı doğrultusunda gerçekleştirilen bu çalışmada her birey barışa dair algılarını kendi tecrübeleri doğrultusunda ifade etmiş olup bu ifadeler sonucunda farklı anlamlar ortaya çıkmıştır. Olgu bilim çalışmalarında araştırma sürecinde ortaya çıkarılan bu anlamların genellenmesi hedeflenmez. Bu doğrultuda bireylerin barışa dair algılarının kendi tecrübelerinden yola çıkarak şekillendiği göz önünde bulundurulmuş ve genellemeye gidilmemiştir.

3.1.1 Olgu bilim araştırmasında araştırmacının rolü

Olgu bilim araştırmalarında araştırmacı kolay ortaya çıkmayan olgunun en derin anlamına ulaşmayı hedefler. Bu hedef doğrultusunda araştırmacının dikkatli ve detayları göz ardı etmeden çalışması gerekir (Baş ve Akturan, 2008, s. 87).

Okul öncesi dönemi çocukları ile bu çalışmayı yürüten çalışmacı beş yıllık deneyime sahip okul öncesi öğretmenidir. Araştırmacının mesleği gereği bilgi kaynağına yakın oluşu çalışmaların daha verimli yürütülmesine katkı sağlamıştır. Araştırmacı yüksek lisans

eğitimine başlamadan önce değerler eğitimi alanında gerçekleştirilen hizmet içi seminerlere katılarak kendini bu alanda geliştirmeye çalışmıştır. Araştırmacının tez çalışmasından önce olgu bilim deseniyle çalışmış olduğu bir çalışması daha bulunmaktadır. Araştırmacı araştırma sürecine başlamadan önce gerekli literatür okumalarını yapmış, çalışma boyunca danışmanı ile sürekli iletişim halinde olmuştur. Araştırmanın işleyişi konusunda daha önce değerler eğitimi alanında tez çalışması yürüten kişiler ile de iletişim kurarak görüş almıştır.

3.1.2 Araştırma ortamı

Bu araştırma, Kocaeli ilinin İzmit ilçesinde yer alan bağımsız bir anaokulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği bu okul 265 öğrenci ve 15 öğretmenin bulunduğu kalabalık bir okuldur. Araştırmada görsel çizimler sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Sınıfların küçük ve mevcudun kalabalık olması çalışmaların yürütülmesini zorlaştırmıştır. Diğer veri toplama aracı olan görüşmeler gerçekleştirilirken verimin daha yüksek olması için yüksek sesten uzak olan okul toplantı odası tercih edilmiştir. Görüşmeler araştırmacının ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

3.1.3 Geçerlik ve güvenilirliğin gerçekleştirilmesi

Lincoln ve Guba, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği artıracak strateji önerilerinde bulunurken, “iç geçerlik” kavramı yerine “inandırıcılık”, “dış geçerlik” yerine “aktarabilirlik” kavramlarını kullanmıştır. Yine nitel araştırmanın doğasına uygun olduğunu düşünerek “iç güvenilirlik” yerine “tutarlık”, “dış güvenilirlik” kavramı yerine “teyit edilebilirlik” ‘ i tercih etmiştir. Aşağıda bu kavramlara yönelik yöntemler ayrıntısıyla verilmiştir.

İnandırıcılık (İç geçerlik). Bilimsel bir araştırmanın inandırıcılığının sağlanması, araştırma sürecinin ve sonuçların şeffaf olarak okuyucuya sunulmasına bağlıdır. Ayrıca araştırma sürecinde elde edilen bulguların, araştırma sürecinin ve elde edilen sonuçların başka bir araştırmacı tarafından teyit edilebilir olması araştırmalarda inandırıcılığı artırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 277).

Gerçekleştirilen bu araştırmada inandırıcılığın artırılması için çocuk söylemleri esas alınarak oluşturulan kod ve temalar, değerler eğitimi alanında uzman olan danışman ve araştırmacı işbirliğiyle oluşturulmuştur. Kod ve temaların oluşturulmasında gerekli durumlarda ise farklı uzmanlardan da destek alınmıştır. Temaların oluşturulmasında kodlar esas alınırken, literatürde yer alan benzer çalışmalardan da faydalanılmıştır. Araştırmanın

veri toplaması aşamasında kendini çizimler ile ve sözel yollar ile ifade edemeyen öğrenciler göz önünde bulundurularak, doküman inceleme ve görüşme veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmacının çalışma grubunun öğretmeni olması verilerin nesnel ve ayrıntılı olarak toplanmasında etkili olmuştur. Araştırmanın tüm aşamaları ayrıntılı olarak bölüm ve başlıklar halinde okuyucuya sunulmuştur. Elde edilen tüm bulgu ve sonuçlar şeffaf olarak aktarılmıştır.

Aktarılabilirlik (Dış geçerlik). Nitel araştırmalarda incelenen sosyal olgu ve olaylar zamana ve mekâna göre değişiklik gösterebilmektedir. Ayrıca nitel araştırmalarda tüm evreni temsil edecek kadar örneklem grubu ile çalışmak mümkün değildir. Tüm bu durumlar, nitel yollar ile elde edilen bulguların tüm evrene genellenebilirliğini zorlaştırarak sınırlı genellemeler yapmaya neden olmaktadır. Nitel araştırmalar gerçekleştirilirken araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalı, veriler ayrıntılı olarak betimlenerek araştırma raporuna eklenmelidir (Karataş, 2015, s. 78).

Okul öncesi dönem çocukları ile gerçekleştirilen bu çalışmada genellenebilirliğin artırılabilmesi için araştırma sürecinde elde edilen ham veriler betimlenerek şeffaf bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca çalışma grubunun demografik özellikleri tüm ayrıntılarıyla rapora eklenmiştir.

Tutarlık. Bir çalışmanın tekrar yürütülmesi sonucunda aynı sonuçları vermesi araştırmanın tutarlılığıyla ilgilidir (Karataş, 2015, s. 79). Nitel araştırmalarda olay ve olguların sürekli değişkenlik göstermesi nicel araştırmalarda ön plana tekrar edilebilirliği engellemektedir. Nitel araştırmalarda tutarlık, olay ve olguların değişkenliğinin kabul edilmesine ve bu değişkenliği araştırmaya tutarlı bir şekilde yansıtılmasına dayanan bir yaklaşımla incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 283).

Gerçekleştirilen bu araştırmada araştırmacı görüşme soruları sorulurken tüm sorularda benzer yaklaşımlarda bulunmuş ve kayıt altına almıştır. Ayrıca elde edilen veriler ile sonuçlar arasında ilişki incelenerek tutarlık sağlanmaya çalışılmıştır.

Teyit edilebilirlik. Nitel araştırmalarda teyit edilebilirliğin sağlanması için araştırma sonunda elde edilen sonuçlar ve veriler karşılaştırılarak teyit edilmelidir.

Gerçekleştirilen bu araştırma da teyit edilebilirliğin artırılması amacıyla sonuçlara ulaşılırken çocukların söylemlerine sık sık yer verilmiştir. Ayrıca veri toplama esnasında elde edilen dokümanlar, görüşme kayıtları, tema ve kodlara dair veriler saklanmıştır.

3.2 Çalışma grubu

Yürütülen bu çalışmada kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem yönteminde verilere kolay ulaşılması, çalışmanın daha hızlı, pratik ve daha az maliyetle sürdürülmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 121). Kolay örneklemin bu özelliğinden yola çıkarak çalışma grubu olarak araştırmacının görev yaptığı okulda eğitim gören çocuklar tercih edilmiştir. Olgu bilim çalışmalarında araştırılan olguyu dışa vurabilen ve olguyu yaşayan bireyler tercih edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 74). Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının yaşantılarında barış değerinin yeri araştırılmasından dolayı, çalışma grubunu; Kocaeli ilinin İzmit ilçesinde bir anaokulunda 2018 – 2019 eğitim yılı içerisinde eğitim gören 2013 yılı doğumlu, 23’ ü kız 13’ ü erkek olan okul öncesi dönem çocukları oluşturmaktadır. Çocuklar kodlanırken her birine sıra numarası verilmiş sıra numaralarından hemen önce kız çocukları için KÇ, erkek çocukları için EÇ simgeleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan çocuklar hakkında ayrıntılı tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	23	64
Erkek	13	36
Toplam	36	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırma grubunun % 64 ‘ ünü kızların, %36’sını erkeklerin oluşturduğu görülmektedir.

3.3 Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri

Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni ile yürütülen bu çalışmada veri toplama araçlarından görüşme ve doküman inceleme teknikleri kullanılmıştır.

Görüşme. İnsanların duygu, düşünce ve algılarını ayrıntılı ve derin bir şekilde incelemek için yine o kişi ile birebir iletişim kurmak gerekir. Görüşme, kurulan iletişim aracılığıyla kişiden kişiye değişen olgu, deneyim, duygu ve düşüncelere açık uçlu sorular aracılığıyla ulaşmayı sağlayan bir araştırma tekniğidir (Türnüklü, 2000, s. 544).Okul öncesi dönem çocuklarının barış algılarına ulaşmak için gerçekleştirilen bu çalışma, görüşme türlerinden

yarı yapılandırılmış görüşme ile gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı soruları daha önceden belirler. Fakat araştırma sırasında daha derinlemesine yanıtlar için ayrıntılara inilebilir ve ek sorular sorulabilir (Türnüklü, 2000, s. 547). Gerçekleştirilen bu çalışmada çocukların barış algılarına ulaşmak için araştırma soruları daha önceden hazırlanmıştır. Fakat çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri ve konu hakkında daha ayrıntılı verilere ulaşmak için çocuklara ek sorularda sorulmuştur.

Doküman inceleme. Nitel yolla gerçekleştirilen araştırmalarda geçerliliği artırmak amacıyla gözlem ve görüşme tekniklerine ek olarak doküman inceleme tekniği de kullanılabilir. Araştırmaya yönelik yazılı ve görsel dokümanların incelenmesi, olay ve olgular hakkında daha ayrıntılı ve geçerli bilgilere ulaşmayı sağlar (Baş ve Akturan, 2008, s. 117). Bu çalışmada çocukların barış değeri doğrultusunda oluşturdukları yaklaşık 108 adet görsel çizim doküman olarak ele alınmış ve incelenmiştir.

Gerçekleştirilen bu çalışmada araştırma süreci;

1. Problem durumunun belirlenmesi
2. Literatür taramasının yapılması,
3. Veri toplama araçlarının geliştirilmesi,
4. Çalışma grubunun belirlenmesi ve velilerden izin alınması,
5. Okul idaresinden gerekli izinlerin alınması
6. Uygulamanın gerçekleştirilmesi
- 6.1 Barış nedir? sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi,
- 6.2. Barışın olması için ne gereklidir? sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi,
- 6.3 Barış olmazsa neler olabilir? sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi,
- 6.4 “ *Barış nedir?* ”, “ *Barışın olması için ne gereklidir?* ”, “ *Barış olmazsa neler olabilir?* ”, “ *Barışı ne yok eder?* ”, “ *Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?* ” alt problemleri doğrultusunda görüşmelerin ses kaydı alınarak yapılması,
7. Uygulama sürecinde elde edilen verilerin düzenlenmesi
8. Araştırma sürecinde elde edilen verilerin analiz edilmesi
- 8.1 Verilerin kodlanması

8.2 Kodlanan verilerin temalaştırılması

8.3 Kod ve temaların düzenlenmesi

8.4 Bulguların yorumlanması

Aşamalarından oluşmuştur. Yukarıda yer alan aşamalara dair zaman çizelgesi aşağıda tablo 3’ te verilmiştir.

Tablo 3

Veri Toplama Süreci Zaman Çizelgesi

No		ARALIK				OCAK				ŞUBAT			
	Haftalık İşlemler	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1	Problem durumunun belirlenmesi												
2	Literatür taramasının gerçekleştirilmesi												
3	Veri toplama araçlarının geliştirilmesi												
4	Çalışma grubunun belirlenmesi ve velilerden izin alınması												
5	Gerçekleştirilecek çalışma için okul idaresinin bilgilendirilmesi												
6	Uygulamamanın gerçekleştirilmesi												

6.1	Barış nedir? sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi		
6.2	Barışın olması için ne gereklidir? sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi		
6.3	Barış olmazsa neler olabilir? sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi		
6.4	Barışı ne yok eder? sorusu ve Araştırmanın diğer alt problemleri doğrultusunda görüşmelerin ses kaydı alınarak yapılması		
7	Elde edilen verilerin düzenlenmesi		
8	Uygulama sürecinde elde edilen verilerin analizinin yapılması		

3.3.1 Problem durumunun belirlenmesi

Günümüzde barışa olan ihtiyacın giderek artması ve bu değerin küçük yaşlardan itibaren kazandırılmasının gereği bu araştırmada barış konusunun incelenmesinde etkili olmuştur. Konunun öneminden hareketle araştırmacı ve araştırma sürecinde danışmanlık yapacak öğretim üyesi tarafından araştırma konusu olarak okul öncesi dönem çocuklarının barış algısının incelenmesine karar verilmiştir.

3.3.2 Literatür taramasının yapılması

Araştırma konusunun belirlenmesinin ardından literatürde okul öncesi döneme yönelik yürütülen barış algısı ve barış eğitimi çalışmaları incelenmiştir. Okul öncesi dönemi kapsayan çalışmalara ek olarak bu konuyu içeren farklı yaş gruplarının dahil edildiği araştırmalardan da yararlanılmıştır. Ayrıca literatürde yer alan yerli kaynakların yanında konuyla ilgili yabancı kaynaklarda incelenmiştir. Tüm bu çalışmaların sonucunda okul öncesi dönemi kapsayan barış algısına dair çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür.

3.3.3 Veri toplama araçlarının geliştirilmesi

Araştırmanın veri toplama araçları başlığı altında da belirtildiği üzere, okul öncesi dönem çocuklarının barış algılarını ortaya çıkarmak amacıyla görüşme formu oluşturulmuştur.

3.3.4 Çalışma grubunun belirlenmesi ve veli izinlerinin alınması

Bu araştırma araştırmacının görev yaptığı okulda öğrenim gören 2013 doğumlu okul öncesi dönemde yer alan 36 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Çocukların demografik özelliklerinin ayrıntıları ekte sunulmuştur (Bkz. Ek 1). Ayrıca araştırmanın etik olarak gerçekleştirilmesi adına çalışma grubunda yer alan çocukların velilerine izin belgesi gönderilerek yazılı izin alınmıştır (Bkz. Ek 2).

3.3.5 Gerçekleştirilecek çalışma için okul idaresinin bilgilendirilmesi

Araştırmacı gerçekleştirilecek çalışmalar hakkında okul idaresini bilgilendirmiş ve sözlü onayını almıştır. Ayrıca velilerden alınan izin belgeleri okul idaresi tarafından incelenmiştir.

3.3.6 Uygulamaların gerçekleştirilmesi

Araştırmanın alt problemlerinden hareketle araştırma verilerinin toplanması için görsel çizim çalışmaları ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmaların ayrıntıları aşağıda sırayla verilmiştir.

3.3.6.1 Barış nedir? sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi

Araştırmanın ilk problemi olan barış nedir? sorusu doğrultusunda ilk görsel çizim çalışması 03.01.2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Çocukların gerçekleştirdiği görsel çizimlerden sonra çocukların resimlerini açıklamaları istenmiştir. Bu açıklamalar yazılı notlar ve video çekimleri ile kayıt altına alınmıştır. Daha sonra elde edilen veriler analiz edilmiştir.

3.3.6.2 “Barışın olması için ne gereklidir?” sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi

Araştırmanın ikinci problemi olan barış için nelerin gerektiği sorusu doğrultusunda gerçekleştirilen görsel çizimler 10.01.2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görsel çizimler çocuklar tarafından açıklanmış, bu açıklamalar video çekimleri ve yazılı notlar şeklinde kaydedilmiştir.

3.3.6.3 “Barış olmazsa neler olabilir?” sorusu doğrultusunda görsel çizimlerin gerçekleştirilmesi

Araştırmanın üçüncü problemi doğrultusunda çocuklardan barışın yokluğunun sonuçlarını görsel çizimler ile yansıtmaları istenmiştir. Bu çizimler eğitim öğretim döneminin ikinci yarısına denk gelen 21.02.2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Çocuklar tarafından oluşturulan görsel çizimle diğer araştırma problemlerinde olduğu gibi çocukların açıklamalarının yazılı olarak not edilmesi ve video çekimleri ile kaydedilmiştir. Daha sonra elde edilen veriler analiz edilmiştir.

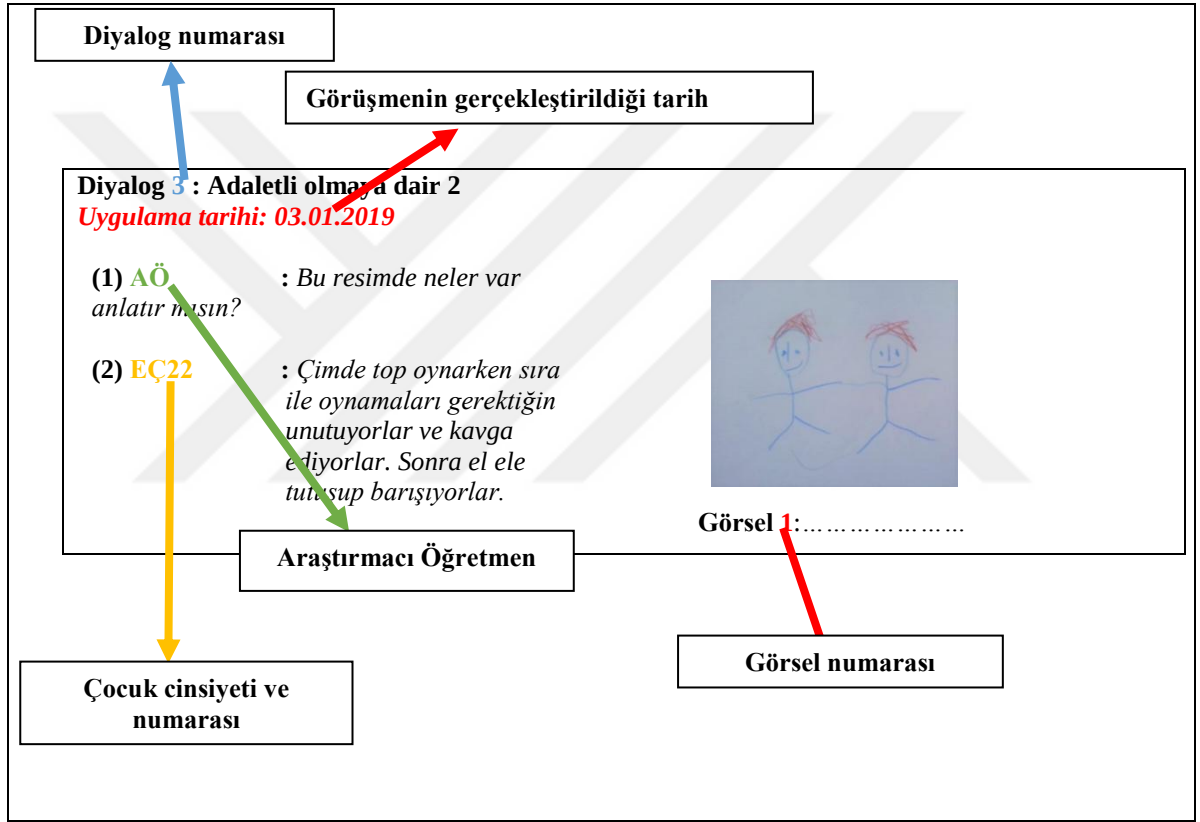
3.3.6.4 “Barışı ne yok eder?” sorusu ve araştırmanın diğer alt problemleri doğrultusunda görüşmelerin yapılması

Araştırmanın bir diğer problemi olan “*barışı ne yok eder?*” sorusu doğrultusunda görsel çizim çalışması gerçekleştirilmemiş sadece görüşme yolu ile veri toplanmıştır. Araştırmanın tüm alt problemleri doğrultusunda okul öncesi dönem çocukları ile gerçekleştirilen görüşme 14.02.2019 ve 15.02.2019 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler çocuklar ile bireysel olarak gerçekleştirilmiş, çocukların yanıtları ses kayıtları ile kayıt altına alınmıştır.

3.3.7 Elde edilen verilerin düzenlenmesi

Araştırmanın çalışma grubu ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilen ses kayıtları tek tek dinlenerek yazılı hale getirilmiştir. Bu doğrultuda ses kayıtlarından elde edilen

veriler yazıya aktarılırken, gizliliğin korunması adına çocuk isimleri ve öğretmen ismi kodlanarak aktarılmıştır. Araştırmayı gerçekleştiren öğretmen A.Ö şeklinde kodlanırken araştırmaya katılan çocuklar cinsiyetlerine göre erkek çocukları EÇ, kız çocukları KÇ şeklinde kodlandırılmıştır. Ayrıca çocukların birbirinden ayrılması için her çocuğa sıra numarası verilerek çocuklar EÇ1, KÇ1, EÇ2, KÇ2.... şeklinde numaralandırılmıştır. Ses kayıtlarından elde edilen diyalog örnekleri ve görsel çizimlerden elde edilen görsel örnekler tek tek numaralandırılarak ifade edilmiştir. Aşağıda araştırmada kullanılan kodlama ve numaralandırmalara dair örnek görsel 1’de verilmiştir.

Görsel 1. Diyalog ve görsellerde kullanılan kodlama ve numaralandırmalara dair örnek

3.3.8 Uygulama sürecinde elde edilen verilerin analizinin yapılması

Bu araştırmada araştırma sürecinde elde edilen verilerin analizinde nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri birlikte kullanılmıştır.

İçerik analizi toplanan verilerin kavramsallaştırılması, ortaya çıkan bu kavramların düzenlenmesi ve bu düzenlemeler sonucunda temaların oluşturulması hedeflenir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). Gerçekleştirilen bu araştırmada da elde edilen veriler kodlanmış

ve daha sonra bu kodlar düzenlenerek temalar oluşturulmuştur. İçerik analizinin bir diğer hedefi sözel olmayan verileri analizler sonunda frekans ve yüzde tabloları aracılığıyla nicelleştirmektir (Balcı, 2016, s. 220). İçerik analizine göre daha yüzeysel olan betimsel analizde ise, araştırmacının daha önce belirlediği kavramsal çerçeve temalar doğrultusunda veriler özetlenir veya yorumlanır. Verilerin analizi sonucu ortaya çıkan bulgular yorumlanırken araştırma grubunda yer alan bireylerin görüşlerine doğrudan yer verilir (Gürbüz ve Şahin, 2017, s. 411). Bu araştırma kapsamında yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ortaya çıkan temalar doğrultusunda betimsel analiz yoluyla özetlenerek yorumlanmıştır. Betimsel analiz esnasında çocukların ifadelerine doğrudan yer verilerek araştırmacıların duygu ve düşünceleri net olarak yansıtılmıştır.

Nitel araştırmalarda verilerin analizi kodlama, temalaştırma, oluşturulan kod ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanarak yorumlanması olmak üzere dört aşamada gerçekleşmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 243). Aşağıda bu araştırmanın veri analiz süreci kodlama, temalaştırma, verilerin kod ve temalara göre düzenlenmesi, bulguların yorumlanması şeklinde dört basamak halinde verilmiştir.

Kodlama. Veri analizinin ilk basamağı olan bu aşamada veriler anlamlı bölümlere ayrılarak isimlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 228). Bu araştırmada, araştırma sürecinde ses kayıtlarından yazıya aktarılan ham veriler okunarak anlamlı bölümler halinde kodlanmıştır. Örneğin çocukların söylemlerine ve görsellerine yansıyan sevgi, saygı, paylaşma, barışma, uzlaşma, çevreyi temiz tutma, güneş, gökkuşağı, hediye verme, güzel sözler söyleme gibi veriler sınıflandırılarak kodlanmıştır.

Temalaştırma. İçerik analizinde elde edilen kodlardan birbiriyle ilişkili olanlar ortak bir tema altında sınıflandırılır. Böylece olgular daha anlaşılır ve düzenlenebilir hale getirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). Bu araştırmada elde edilen kodlar belirli temalar altında toplanmıştır. Örneğin sevgi, saygı ve paylaşma kodları “değerler teması” altında, barışma ve uzlaşma kodları “barışçıl çözüm becerileri teması” altında, çevreyi temiz tutma, güneş, gökkuşağı gibi kodlar “çevre farkındalığı teması” altında, hediye verme, güzel sözler söyleme kodları “olumlu sosyal ilişkiler” teması altında sınıflandırılmıştır.

Verilerin kod ve temalara göre düzenlenmesi. Bu aşamada okuyucunun verilere ilk elden ulaşması için net ve nesnel olarak açıklanması ve sunulması gerekir. Böylece bir diğer aşama olan verilerden elde edilen bulguların yorumlanması daha verimli olacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 251).

Araştırmanın bu aşamasında aynı kod veya temada yer alan veriler tanımlanmış ve bu veriler birbiriyle ilişkili bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca bu bölümde herhangi bir görüş ve yorum yer almamış veriler doğrudan aktarılmıştır.

Bulguların yorumlanması. Bu aşamada daha önce yapılan kod ve temalar aracılığıyla gerçekleştirilen sınıflandırılmalardan faydalanılır. Bu sınıflandırmalar konunun farklı yönlerinin incelenmesi ve farklı etmenlerin konuya olan etkisinin incelenmesi açısından önemlidir (Balcı, 2016, s. 116). Veri toplama sürecinin son aşaması olan bulguların yorumlanması basamağı ile verilerin anlamlandırılması, bu verilerin birbiriyle olan ilişkilerinin açığa çıkarılması hedeflenir. Ayrıca bulgulardan sonuç çıkartılması ve bu sonuçların önemine dair önerilerde bulunulması da bu bölümde gerçekleştirilmek istenen önemli amaçlar arasındadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 216)

Okul öncesi dönem çocukları ile gerçekleştirilen çalışmalar sonucu elde edilen bulguların yorumlanması aşamasında, çocukların barış ve istedikleri dünya algılarına yönelik bakış açıları ortaya çıkarılmış, bu bakış açıları anlamlandırılmaya ve bulgular arası ilişkiler açıklanmaya çalışılmıştır. Bu esnada çocukların konular ile ilgili görüşlerine doğrudan yer verilerek bulguların kendi içinde anlamlılık ve tutarlılıkları sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmacının çalışma grubunun araştırmacının kendi öğrencileri olması, tüm çalışma aşamalarını kendisinin yürütmesi bulguların yorumlanması, anlamlandırılması ve sonuçlarının çıkarılmasında olumlu yönde etkili olmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde genel olarak bakıldığında okul öncesi dönemi çocuklarının barışı ve barış ile ilgili unsurları nasıl algıladıklarının incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara ve bu bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Ana problem cümlesinde yer alan ve alt problemi oluşturan barış ile ilgili unsurlar; barışın oluşmasını sağlayan ve barışı yok eden etmenler, barışın ortadan kalkması sonucu oluşan durum ve olaylar şeklinde ele alınmıştır. Ayrıca yine yürütülen çalışmalar sonucu çocukların nasıl bir dünyada yaşamak istediklerine dair bulgu ve yorumlar bu bölümde yer alan unsurlar arasındadır.

4.1. “Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barış değeri ne anlama gelmektedir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu başlık altındaki bulgular “*okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barış değeri ne anlama gelmektedir?*” alt probleminden hareketle ele alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle çocukların barış değerine yükledikleri anlam incelenmiştir. Sonrasında ise barış değerini nasıl anlamlandırdıkları üzerinde durulmuştur.

4.1.1. Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barış değerinin anlamı

Bu başlıkta, araştırmaya katılan çocukların barış algılarına dair çizmiş oldukları görseller, bu çizimler akabinde yapılan görüşmeler ve anıları ele alınarak, barış değerine yönelik anlamsal algıları incelenmeye çalışılmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 4’ de araştırmaya katılan çocukların barış değerini anlamlandırma biçimleri verilmiştir. Bu anlamlandırma biçimleri tablo 4’ de; doğru anlamlandırabilme (+), doğru anlamlandıramama (-) gösterilmiştir. Ayrıca “barış ile ilgili anını anlatır mısın?” sorusuna cevap vermeyen çocuklar c.y., barış ile ilgili anısı olmadığını belirten çocuklar a.y. şeklinde tabloda verilmiştir. Barış ve anılar bağlamında gerçekleştirilen çalışmalar sırasında anılar ifade edilirken, doğru zaman ifadelerini kullanmayan çocuklar tespit edilmiştir. Bu çocukların ifadeleri tablo 4’ te (...) sembolü ile gösterilmiştir.

Tablo 4

Araştırmaya Katılan Çocuklara Göre Barış Değerini Anlamlandırmaları

Barış değerinin anlamı			
Çocuk kodları	Görsellerden yer alan	Görüşmelerde yer alan	Anılarda yer alan
KÇ1	+	+	+
EÇ2	+	+	c.y.
KÇ3	+	+	+
KÇ4	-	-	-
KÇ5	+	+	+
EÇ6	-	-	-
KÇ7	+	+	...
KÇ8	+	+	+
KÇ9	+	+	+
KÇ10	+	+	...
KÇ11	+	+	+
KÇ12	-	-	-
KÇ13	-	-	-
KÇ14	+	+	+
KÇ15	+	+	+
KÇ16	-	-	-
EÇ17	-	+	+
EÇ18	+	+	+
EÇ19	+	+	+
EÇ20	+	+	+
EÇ21	+	+	c.y.
EÇ22	+	+	-
KÇ23	+	+	c.y.
KÇ24	+	+	+
KÇ25	+	+	+
KÇ26	+	+	...
EÇ27	+	+	...
EÇ28	+	+	+

KÇ29	+	+	-
KÇ30	+	+	...
KÇ31	+	+	+
EÇ32	+	+	c.y.
EÇ33	-	+	...
EÇ34	-	+	...
EÇ35	+	+	a.y.
KÇ36	+	+	+

Tablo 4’ de yer alan her bir çocuğun anlamlandırma biçimi bulgusu sayıları toplanarak aşağıda yer alan Tablo 5’ teki genel sayılar elde edilmiştir.

Tablo 5

Barış Değerini Anlamlandırma Biçimlerinin Genel Değerlendirilmesi

	f	%	f Toplam
Üç çalışmada doğru anlamlandırma yapan	16	44	
Üç çalışmada yanlış anlamlandırma yapan	5	14	
Anıları ifade ederken doğru zaman ifadeleri kullanamayan	7	19	
“Barış ile ilgili anını anlatır mısın?” sorusuna cevap vermeyen	4	11	36
İki çalışmada doğru, bir alanda yanlış anlamlandırma yapan	3	9	
Barış ile ilgili anısı olmadığını belirten	1	3	

Yukarıda yer alan tablo 5 incelendiğinde; araştırmaya katılan otuz altı çocuğun (%44)’ ü barış değerini doğru anlamlandırırken, (%14)’ ünün doğru anlamlandırma yapamadığı görülmüştür. Ayrıca anıların ifadesinde kullanılan geçmiş zaman kipi yerine farklı zaman kipleri kullanan ve bunun sonucunda anılarını doğru şekilde ifade edemeyen çocuklar (% 19)’dur. Araştırma sürecinde “*barış nedir?*” sorusu doğrultusunda gerçekleştirilen görsel çizimi ve görüşmelere tüm çocuklar katılmış olup, sadece barış ve anılar doğrultusunda gerçekleştirilen görüşmede yanıt alınamayan çocuk yüzdesi (%11) şeklindedir. Çocuklarla

gerçekleştirilen görüşmelerde barış ile ilgili anısı olmadığını belirten çocukların yüzdesi ise (%3)' dür.

Yukarıda tablo 5' de yer alan barış değerini anlamlandırma biçimlerine dair çocuk görsel ve söylem örnekleri aşağıda verilmiştir.

Örnek 1.

Üç Çalışmada Doğru Anlamlandırma Yapan Çocuk

Barış değeri görsel çizimi	Barış değeri ve görüşme ifadeleri	Barış ve anılar görüşme ifadeleri
KÇ1 	• <i>Özür dilemek</i> • <i>Barışmak</i> • <i>Arkadaşını her zaman sevmek</i> • <i>Kavgı etmemek</i> • <i>Arkadaşına iyi davranmak</i> • <i>Oyuncaklarını paylaşmak</i> • <i>Bir şey olursa hastaneye götürmek</i>	<i>“Bazen ablam bana kızınca ben ondan özür diliyorum. Özür dileyince de oyunlar oynuyoruz”</i>

KÇ1' in Örnek 1'de yer alan “özür dilemek, barışmak” gibi ifadeleri incelendiğinde onun çatışmadan uzak ve uyum içerisinde olma durumunu ifade etmiştir. KÇ1' in bu ifadeleri barış değerinin TDK (barış, 2019)'da ki anlamı içerisinde yer almaktadır. Bu durumdan yola çıkarak KÇ1'in üç kategoride de barışı doğru anlamlandığı söylenebilir.

Örnek 2.

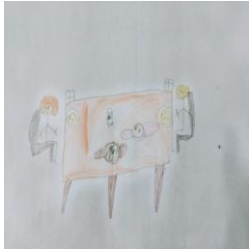
Üç Çalışmada Doğru Anlamlandırma Yapan Çocuk

	Barış değeri görsel çizimi	Barış değeri ve görüşme ifadeleri	Barış ve anılar görüşme ifadeleri
KÇ19		<i>İnsanların barışması. İnsanlar küs olup barıştığında ona barış denir.</i>	<i>“Bir kere bir yere gitmiştik orda arkadaşım la küsmüştük sonra barışmıştık.”</i>

Örnek 2’de KÇ19 barış değerini mutlu çocuklar çizerek görseline yansıtmıştır. Barış değerine ve anılara dair gerçekleştirilen görüşmelerde barışmaya dair ifadelerin yer alması KÇ19’ un barış değerini üç kategoride de doğru anlamlandırıdığı söylenebilir.

Örnek 3

Üç Çalışmada Doğru Anlamlandırma Yapamayan Çocuk

	Barış değeri görsel çizimi	Barış değeri ve görüşme ifadeleri	Barış ve anılar görüşme ifadeleri
KÇ12		<i>“Barış evlerin içini tamamlıyor. Şuraya yatak koyalım şuraya dolap koyalım diyor. Uçak ve gemi sürüyor.”</i>	<i>“Üç yaşındayken uçığa binmişim ben.”</i>

KÇ12’nin örnek 3’ de yer alan görseline kendisini öğretmeniyle yemek yerken çizmesi, “barış nedir?” sorusuna iç mimar, pilot ve kaptan olan bir kişi şeklinde cevaplaması ve

anılarında da barış ve uçak ile bağlantı kurması KÇ12'nin üç çalışmada da barış değerini doğru anlamlandıramadığı şeklinde yorumlanabilir.

Örnek 4

Üç Çalışmada Doğru Anlamlandırma Yapamayan Çocuk

Barış değerinin görsel çizimi	Barış değeri ve görüşme ifadeleri	Barış ve anılar görüşme ifadeleri
KÇ4	İfade 1: <i>“Atatürk’ün arkadaşı. İkisi de asker ve bizi koruyorlar”</i>	<i>“Çocuklar barışı seviyor. Gidip barışa sarılıyorlar”</i>
	İfade 2: <i>“Hamburger yapan biri.”</i>	

Örnek 4’ de KÇ4’ ün görseli ve yapılan görüşmelerde verdiği cevap incelendiğinde barış değerini kişi olarak algılayarak üç çalışmada da doğru anlamlandırma yapamadığı görülmüştür.

Örnek 5

Anılarını İfade Ederken Doğru Zaman İfadeleri Kullanamayan Çocuk

Barış değerinin görsel çizimi	Barış değeri ve görüşme ifadeleri	Barış ve anılar görüşme ifadeleri
KÇ7	İfade 1: <i>“Mutlu olmak demek”</i>	KÇ7: <i>“Annem mutlu olur.”</i>
	İfade 2: <i>“Ablam demek çünkü onu çok seviyorum”</i>	AÖ: <i>Annen nasıl mutlu olur peki?</i> KÇ7: <i>“Ona resim yaparsam.”</i>

KÇ7'nin görselinde yer alan ev ve güneş çizimi, bu öğelerin onda huzur ve mutluluk uyandırdığı şeklinde yorumlanabilir. KÇ7'nin bu duygular ile barışın oluşturmuş olduğu huzur ve mutluluk duyguları arasında bağlantı kurduğu söylenebilir. Ayrıca görüşmede yer alan KÇ7' e ait ifadeler bu yorumu desteklemektedir. Ancak KÇ7, barış ile ilgili anısını anlatırken geçmiş zaman ifadesi yerine geniş zaman kipi kullanarak anılarını doğru şekilde ifade edememiştir.

Örnek 6

Anılarını İfade Ederken Doğru Zaman İfadeleri Kullanamayan Çocuk

	Barış değeri görsel çizimi	Barış değeri ve görüşme ifadeleri	Barış ve anılar görüşme ifadeleri
EÇ33		Çiçek, hayvan, civciv	<i>Ben annem ve babamla yaşıyorum.</i>

Örnek 6 incelendiğinde EÇ33, barışı görseline uçak çizimi ile yansıtmış, araştırmacının “neden uçak çizdin?” sorusunu “uçak seviyorum” şeklinde cevaplamıştır. Bu ifadelerden yola çıkarak uçak çiziminin barışla bağlantısı olmadığı için, EÇ33’ün barış değerinin doğru anlamlandıramadığı söylenebilir. Görüşmelerde barışa dair “çiçek, hayvan, civciv” ifadeleri, doğadaki canlıların EÇ33’ de sevgi, huzur ve mutluluk gibi olumlu duygular uyandırdığı şeklinde yorumlanabilir. Bu ifadelerden yola çıkarak EÇ33’ ün bu duygular ile barışın oluşturduğu olumlu duyguları ifade etmek istediği ve barış değerine dair doğru anlamlandırma yaptığı söylenebilir. Ayrıca örnek 6’da EÇ33’ ün barış değeri ile ilgili anılarını, geçmiş zaman yerine şimdiki zaman ile ifade etmesi doğru zaman ifadeleri kullanamadığı şeklinde yorumlanabilir.

Örnek 7

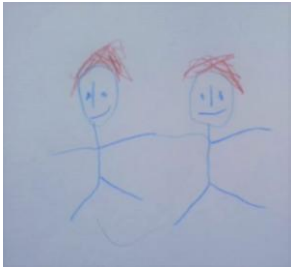
Sadece Bir Çalışmada Yanlış Anlamlandırma Yapan Çocuk

	Bariş değeri görsel çizimi	Bariş değeri ve görüşme ifadeleri	Bariş ve anılar görüşme ifadeleri
KÇ29		<i>Sevgiyle yaşasın bütün insanlar demek.</i>	<i>Markette yaşlı bir amca bana çikolata vermişti çok mutlu olmuştum.</i>

KÇ29 barışı sevgi değeri ile ifade etmiştir. Görseline yansıttığı birbirini seven kızlar çizimi konuyu desteklemektedir. KÇ29 “*sevgiyle yaşasın bütün insanlar demek*” ifadesi ile kişiler arası uyumu sağlayacak sevgi değerini vurgulamış ve barışı doğru anlamlandırmıştır. Fakat barış ve anılar bağlamında barış değerinin anlamına uygun ifade edemediği, bu değeri mutluluk duygusu ile karıştırdığı görülmüştür.

Örnek 8

Sadece Bir Çalışmada Yanlış Anlamlandırma Yapan Çocuk

	Bariş değeri görsel çizimi	Bariş değeri ve görüşme ifadeleri	Bariş ve anılar görüşme ifadeleri
EÇ22		AÖ : <i>Bariş sence ne demek olabilir?</i> EÇ22 : <i>İnsanları mutlu etmek.</i> AÖ : <i>İnsanları nasıl mutlu edebilir peki?</i> EÇ22 : <i>Hediye</i>	<i>Benim doğum günüm varmış birden doğum günümü gördüm. Ananem bana doğum günü yapmış</i>

EÇ22 görselinde barışı, barışan ve el ele tutuşan çocuklar şeklinde ifade ederek doğru anlamlandırma yapmıştır. Görüşmelerde yer alan “insanları mutlu etmek” söylemi ile bu davranışın kişiler arası ilişkileri kuvvetlendirerek barışı sağladığını ifade etmek istediği söylenebilir. Fakat anılarında yer alan doğum gününe dair ifadeler ile barış değeri arasında bağlantı kurulamamış, EÇ22’nin doğru anlamlandırma yapamadığı görülmüştür.

4.1.2 Okul öncesi dönem çocukları barış değerini anlamlandırma yolları

Araştırmanın bu başlığı altında okul öncesi dönem çocuklarının “*barış nedir?*” sorusu üzerine çizdikleri görseller ve yine aynı soru doğrultusunda gerçekleştirilen görüşmeler ve “*barış ile ilgili anılarını anlatır mısın?*” sorusu doğrultusunda gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilen bulgu ve yorumlar yer almaktadır. Çocuklarla yapılan çalışmalar sonucu elde edilen bulgular ile 5 tema oluşturulmuştur. Oluşturulan bu temalar sırasıyla; *kişiler arası olumlu ilişki, çevre farkındalığı, barışçıl çözüm becerileri, kişiler ve eylemler* şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu temalara ait bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 6.

Barış Değeri Bağlamında Temalar

No	Temalar	F	%	f Toplam
1	Kişiler arası olumlu ilişkiler	76	36	211
2	Çevre farkındalığı	59	28	
3	Barışçıl çözüm becerileri	48	23	
4	Kişiler	16	7	
5	Eylemler	12	6	

Yukarıda tablo 6 incelendiğinde çocuklar barış değerini kişiler arası ilişkiler (%36), çevre farkındalığı (%28), barışçıl çözüm becerileri (%23), kişiler (%7) ve eylemler (%6) temaları ile ifade etmişlerdir. Belirtilen her bir tema için analizler ve elde edilen bulgular araştırmanın aşağıdaki kısımlarında ayrıntılı olarak verilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan çocukların çizdiği görseller ve yine çocuklarla gerçekleştirilen görüşmelerde yer alan barış algısı her bir tema bağlamında;

- Doğrudan barış ifadesini kullanma (doğrudan anlam)
- Dolaylı olarak barışı kastetme (dolaylı anlam)

Şeklinde iki alt tema ile değerlendirilmiştir.

4.1.2.1 Barış değeri bağlamında “kişiler arası olumlu ilişkiler teması ”

Okul öncesi dönem çocukları barış değerini, kişiler arasında ilişkileri olumlu yönde etkileyen unsurlar ile ifade etmişlerdir. Bu temaya ait bulgu ve yorumlar aşağıda ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 7.

Barış Değeri Bağlamında Kişiler Arası Olumlu İlişkiler

	No		F	%	f toplam
Değerleri yaşatma	1	Sevgiyle yaşama	27	60	
	2	Paylaşma	9		
	3	Yardımlaşma	4		
	4	Adaletli olma	3		
	5	Merhamet olma	1		
	6	Dürüstlük	1		
DOLAYLI ANLAM	7	Hediyeleşme	11	28	75
	8	Kalp kırmama	3		
	9	El ele tutuşma	3		
	10	Sarılma	2		
	11	Öpücük gönderme	1		
	12	Mektup yollama	1		
	13	Güçlü arkadaşlık ilişkileri	9	12	
		İletişim kurma			

Olumlu ilişki yürütme becerileri, çocukların akranları ile uyum içerisinde olmasını sağlayan becerilerdir. Bu beceriler genel olarak karşıdakinin duygu ve düşüncelerini anlama ve saygı duyma, birliktelik içinde olma, karşıdakini mutlu etme ve güçlü arkadaşlık ilişkileri kurma şeklinde ele alınabilir (Sağgöz, 2018, s. 46-48). Yukarıda yer alan tablo 7’ de yer alan ve çocukların söylemlerine yansıyan ilişkilerin olumlu yönde sürdürülmesi ve güçlenmesi teması; değerlerin yaşatılması (%60), sosyal davranışlar (%28) ve iletişim

kurma (%12) şeklinde alt temalara ayrılmıştır. Tablo 7’de yer alan alt temalara dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Değerleri yaşatma. Okul öncesi dönem çocukları barış değerini; sevgi (27/75), paylaşma (9/75), yardımlaşma (4/75), adaletli olma (3/75), merhamet etme (1/75) ve dürüstlük (1/75) değerleri ile ifade etmişlerdir. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Sevgi. Tablo 7’ de görüldüğü üzere, tüm duygu ve değerlerin kaynağı olan sevgi değeri (Keskin ve Serttaş, 2017, s. 2) çocuk söylemlerinin yarısından fazlasında yer almaktadır. Bu durum okul öncesi dönemi çocuklarının sevgi değerini barış değerinin kaynağı olarak gördükleri şeklinde yorumlanabilir. Bu ifadeye örnek olan çocuk söylemleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 1: Sevgi değerine dair 1
Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ16 : Sevgi demek. Sevgi dolu olmak demek.

Diyalog 2: Sevgi değerine dair 2
Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ29 : Sevgiyle yaşasın bütün insanlar demek.

Yukarıda yer alan diyalog 1 ve diyalog 2 ’ de yer alan söylemler incelendiğinde KÇ16 ve KÇ19’ un barış değerini sevgi değeri ile özdeşleştirdiği söylenebilir. Konuyu destekleyen görseller, diyalogları ile birlikte aşağıda verilmiştir.

Diyalog 3: Sevgi Değerine Dair 3
Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bu çiçeği neden çizmiştin anlatır mısın?
(2) KÇ10 : Arkadaşıma barışmak için kocaman bir çiçek alıyor.
(3) AÖ : Neden çiçek alıyor peki?
(4) KÇ10 : Çünkü sevgi dolu olduğu için.

Resim 1: Sevgi değeri 1

Yukarıda yer alan resim 1 ve diyalog 3’de KÇ10, barış değerini barışma ve çiçek alma şeklinde ifade etmiştir. 4 numaralı söyleminde çiçek almasının nedenini “*sevgi dolu olduğu için*” şeklinde açıklamıştır. KÇ10’ un bu ifade ile barışın temel kaynağının sevgi olduğunu vurgulamak istediği söylenebilir.

Diyalog 4: Sevgi Değerine Dair 4

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bu kalbi neden çizdin peki?
(2) KÇ15 : Arkadaşı sırada önüne geçmiş.
Barışması için çizdim. O kalp
kötü olmasını engelliyor.
(3) AÖ : Diğer çizdiğin ne peki?
(4) KÇ15 : O kötü kalp.
(5) AÖ : Neden kötü kalp çizdin peki?
(6) KÇ15 : Kötü kalp sevgilerini bozuyor

Resim 2: Sevgi değeri 2

KÇ15 yukarıda resim 2’de yer alan kalp çizimi ile sevgiyi simgelemiştir. Çocuk, diyalog 4’de yer alan “arkadaşı sırada önüne geçmiş.” söylemi ile arkadaşlar arasında saygısızlıktan doğan çatışmayı vurgulamıştır. Ayrıca söylemini “barışması için çizdim. O kalp kötü olmasını engelliyor” şeklinde devam ettirerek, bu çatışmanın sevgi ile barışa döndüğünü ifade etmeye çalışmıştır.

Sevmek, sevgi değerinden doğan ve insanın ihtiyacı olan bir eylemdir (Keskin ve Serttaş, 2017, s. 2). Okul öncesi dönem çocuklarının söylemlerinde bu eyleme dair ifadeler sevgi teması altında ele alınmıştır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 5: Sevmeye dair 1

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ1 : Arkadaşımızı her zaman
sevmek demek

Diyalog 6: Sevmeye dair 2

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ31: Arkadaşlık, dostluk. Her şeyi
sevmek. Dünyada çiçekleri,
canlıları, öğretmeni her şeyi sevmek

Yukarıda diyalog 5 ve diyalog 6’da, KÇ31 ve KÇ1’in “barış nedir?” sorusuna verdikleri “sevmek” cevabından yola çıkarak, çocukların barış değerini sevme eylemi ile özdeşleştirdiği söylenebilir. Ayrıca KÇ1’ in söyleminde arkadaş sevgisi yer alırken, KÇ31 ifadelerine arkadaş sevgisi ile birlikte doğa ve öğretmen sevgisini de yansıtmıştır. Doğa sevgisine dair söylemler ile çocukların evrende yer alan her şeyin sevmeye değer olduğunu ifade etmek istedikleri söylenebilir. Çocukların söylemlerinde öğretmen ve arkadaşlara dair ifadelerle yer vermeleri, ikili ilişkilerde uyuma verdikleri önem ile açıklanabilir. Çocukların ifadelerine yansıyan sevme eylemi aynı zamanda görsellerine de yansımıştır. Yukarıdaki diyaloglarda yer alan çocukların ifadelerini destekleyen konuyla ilgili görseller aşağıda verilmiştir.

Diyalog 7: Sevmeye Dair 3

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bu kalpleri niçin çizmiştin?
(2) KÇ19 : Barıştıkları için. Birbirlerini seviyorlarmış. Ama oyuncak yüzünden kavga edip küsmüşler.

Resim 3: Sevmeye dair 1

KÇ19'un diyalog 7' de ki ifadelerine bakıldığında, barış değerini sevme eylemi ile özdeşleştirdiği görülmektedir. Sevme eylemini ise kalp sembolü ile somutlaştırarak görsellerine yansıtmıştır. “ama oyuncak yüzünden kavga edip küsmüşler” ifadesi ile barışı bozan küsme davranışı vurgulanmıştır. KÇ19' un ifadesinden onun, sevmeyi küskünlükleri ortadan kaldıran bir etken olarak algıladığı sonucuna varılabilir.

Diyalog 8: Sevmeye Dair 4

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana çizdiğin resmi anlatır mısın?
(2) KÇ29 : Kız ile arkadaşı tavşanları izliyorlar.
(3) AÖ : Peki kız ile arkadaşının arasına neden kalp çizdin?
(4) KÇ29 : Çünkü birbirlerini seviyorlar.

Resim 4: Sevmeye dair 2

Yukarıda yer alan resim 4 incelendiğinde, sevme eylemini somutlaştıran kalp simgesi KÇ29' un görselinde de yer aldığı görülmüştür. Çocuğun görselinde arkadaşlar ile birlikte hayvan çizimlerinin de yer alması, onun barışı arkadaş ve hayvan sevgisi ile özdeşleştirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Paylaşma. Çocukların söylemlerinde yer alan paylaşma değerine dair diyaloglar aşağıdaki gibidir:

Diyalog 9: Paylaşmaya dair 1

Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ1 : Oyuncaklarını paylaşmak demek.

Diyalog 10: Paylaşmaya dair 2

Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sana göre barış ne demek?
(2) EÇ28 : Arkadaşlarını mutlu etmek demek.
(3) AÖ : Arkadaşlarını nasıl mutlu edebilirsin?
(4) EÇ28 : Oyuncaklarını paylaşarak.

Yukarıda yer alan diyalog 9 ve 10 incelendiğinde KÇ1' in “*barış nedir?*” sorusuna verdiği paylaşmaya dair yanıtı, onun barışı bu değer ile özdeşleştirdiği söylenebilir. Okul öncesi dönemde çocuk için çok önemli yere sahip olan oyuncaklar zaman zaman çocuklar arasında çatışma davranışlarının çıkmasına neden olabilmektedir. KÇ1' in paylaşmaya dair ifadeler ile çatışmaların engellenmesini ifade etmek istediği söylenebilir. Konuyu destekleyen bir diğer söylem sahibi EÇ28' in ifadelerinden barışı, paylaşma ve mutlu etme değer ve davranışları ile özdeşleştirdiği söylenebilir.

Aşağıda verilen çocuk görselleri ve bu görsellere dair diyaloglar konuyu destekler niteliktedir.

Diyalog 11: Paylaşmaya Dair 3

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : *Bu çizdiğin nedir?*
(2) EÇ18 : *Ev*
(3) AÖ : *Neden ev çizdin peki?*
(4) EÇ18 : *Barış parası olmayan insanlar ile evini paylaşmak demek çünkü.*

Resim 5: Paylaşmaya dair 1

EÇ18' in diyalog 11' de yer alan ifadelerinde de görüldüğü üzere, EÇ18 barışı paylaşma davranışı ile özdeşleştirmiştir.

Yardımlaşma. Tablo 7' de yer alan yardımlaşmaya dair diyalog örneği aşağıdaki gibidir:

Diyalog 12: Yardımlaşmaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : *Sence barış ne demek?*
(2) KÇ1 : *Birisi hasta olunca onu hastaneye götürmek* demek

Yukarıda diyalog 12' de yer alan altı çizili ifadeden yola çıkarak KÇ1' in yardımlaşma değeri ile barışı özdeşleştirdiği söylenebilir. KÇ1 bu ifadesi ile toplumu bir arada tutan ve toplumda bağları güçlendiren yardımlaşma değerinin barışın sağlanması için önemini vurgulamıştır. Konuyu destekleyen çocuk görseli ve görsele dair diyalog aşağıda verilmiştir.

Diyalog 13: Yardımlaşmaya Dair 2

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- 1) AÖ : Resmini anlatır mısın bana?
(2) KÇ8 : Arkadaşı ağlıyormuş, Diğer arkadaşları “ne oldu, neden ağlıyorsun?” diye sormuş. Oda “sorma hasta oldum parka çıkamıyorum” demiş. “Ben seni hastaneye götürürüm” demiş arkadaşları da ona.

Resim 6: Yardımlaşmaya dair 1

Yukarıda resim 6’da söylemi yer alan KÇ8’ in kendisinin oluşturduğu hikayede “*ben seni hastaneye götürürüm*” şeklindeki yardım etmeye dair ifadeler, barış algısının yardımlaşma değeri ile özdeşleştiği şeklinde yorumlanabilir. Konuyu destekleyen bir diğer görsel ve diyalogu aşağıda verilmiştir.

Diyalog 14’de EÇ32 barışı yardım etme davranışı ile ifade etmiştir. Görseline çizdiği yardım eden insanlar çizimi konuyu desteklemektedir.

Diyalog 14: Yardımlaşmaya dair 3

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Resmini anlatır mısın bana?
(2) EÇ2 : Taşıyıcı kutu taşıyor. İçinde hediye var.
(3) AÖ : Hediye ne yapacak peki?
(4) EÇ2 : (Resmini göstererek) Onlara verecek çünkü onların hiç hediyesi yokmuş.

Resim 7: Yardımlaşmaya dair 2

Adaletli olma. Tablo 7’ de yer alan adaletli olmaya dair çocuk görselleri ve ifadesi aşağıda

Diyalog 15: Adaletli olmaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) EÇ2 : Mesela biz ağabeyim ile playstation oynarken ağabeyim “benim hakkım bitti” diyor ve oyunu bana veriyor.

EÇ2, diyalog 15’ de “mesela biz ağabeyim ile playstation oynarken” söylemi ile barış değerini, günlük hayatından verdiği oyun örneği ile ifade etmeye çalışmıştır. Söyleminin devamında

yer alan “benim hakkım bitti” diyor ve oyunu bana veriyor” ifadesi ile adaletli olma değerini açıklamaya çalışmıştır. EÇ2’nin bu ifadeleri barışı adalet değeri ile özdeşleştirdiği şeklinde yorumlanabilir. Konuyu destekleyen çocuk görseli ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 16: Adaletli olmaya dair 2

Uygulama tarihi: 03.01.2019

(1) AÖ : Bu resimde neler var anlatır mısın?

(2) EÇ22 : Çimde top oynarken sıra ile oynamaları gerektiğin unutuyorlar ve kavga ediyorlar. Sonra el ele tutuşup barışıyorlar.

Resim 8: Adaletli olmaya dair 1

Yukarıda yer alan EÇ22’nin söyleminde, adaletli olmama sonucu çatışma davranışının oluştuğu, daha sonra barışma eylemi ile çatışma davranışın son bulduğunu ifade etmiştir. EÇ22’nin bu ifadesi kişiler arası uyumu sağlayan değerlerden adaletli olmanın önemini farkında olduğu bu değer ile barış değerini özdeşleştirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Merhametli olma. Tablo 7’de yer alan Merhametli olmaya dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 17: Merhametli Olmaya Dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Barış ile ilgili başka fikrin var mı?

(2) KÇ29 : İnsanlar hayvanlara acısinlar. Çünkü bazı hayvanlar engelli olabilir.

KÇ29, barış ile ilgili algısını, insanların özellikle engelli hayvanlara karşı merhametli olması gerektiğini vurgulayarak ifade etmiştir. KÇ29’ un bu ifadesi barış değerini hayvanlara olan sevgisi ve bu sevgiden doğan merhametiyle özdeşleştirdiği söylenebilir.

Dürüstlük. Çocukların söylemlerinde yer alan dürüstlüğe dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 18: Dürüstlüğe dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Sence barış ne demek?

(2) KÇ26 : Arkadaşlarımızı üzmemek demek.

(3) AÖ : Arkadaşlarımızı üzmemeyi nasıl başarırız?

(4) KÇ26 : İyi davranarak yani yalan söylemeyerek.

Diyalog 18’de KÇ26’nın “*yalan söylemeyerek*” ifadesinden yola çıkarak onun barış ile dürüstlük değerini özdeşleştirdiği söylenebilir.

Sosyal davranışlar. Araştırmaya katılan çocuklar barış değerini hediyeleşme (11/75), kalp kırmama (3/75), el ele tutuşma (3/75), sarılma (2/75), öpücük gönderme (1/75) ve mektup yollama (1/75) davranışları ile ifade etmiştir. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Hediyeleşme. Çocukların söylemlerinde yer alan hediyeleşme davranışına dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 19: Hediyeleşmeye dair 1
Uygulama tarihi: 13.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ10 : Çiçek, yüzük, topuklu ayakkabı demek.
(3) AÖ : Sence bu söylediklerin neden barış demek?
(4) KÇ10 : Çünkü doğum gününde veriliyor. Barış doğum günü hediyesi vermek demek.

Diyalog 20: Hediyeleşmeye dair 2
Uygulama tarihi: 13.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) EÇ17 : Barışmak, hediye vermek, sevgi demek.

Yukarıda yer alan diyalog 19 ve 20 incelendiğinde, sırasıyla KÇ10 ve EÇ17’nin barış algısının hediyeleşme davranışı ile özdeşleştiği söylenebilir.

Kalp kırmama. Tablo 7’de yer alan bu davranışa dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 21 : Kalp kırmamaya dair 1
Uygulama Tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ10 : Kalp kırmamak demek.

Diyalog 22: Kalp kırmamaya dair 2
Uygulama Tarihi: 03 .01.2019

- (1) AÖ :Sence barış ne demek olabilir?
(2)EÇ17 : Kalbini kıldığımız arkadaşımıza hediye almak demek.

Yukarıdaki diyalog 21’de söylemi bulunan KÇ10’ un barış değerini kalp kırmama davranışı ile özdeşleştirdiği görülmektedir. Yine diyalog 22’de EÇ17’nin 2 numaralı söyleminde “*kalbini kıldığımız arkadaşımıza hediye almak demek*” ifadesi ile kalp kırmamanın önemini, eğer bu davranış gerçekleşseyse hediyeleşerek özür dilemenin gerektiğini vurgulamıştır. Yukarıda yer alan barış ve kalp kırmama davranışı arasındaki özdeşleştirmeyi destekleyen diğer görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 23: Kalp kırmamaya dair 3

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bu resimle barışı anlatmak istedin sanırım. Resmini bana anlatır mısın?
- (2) KÇ9 : Bence barış insanlar birbirinin kalbini kırdığında çiçek verip mutlu etmek demek.

Resim 9: Kalp kırmamaya dair 1

Görsel 9’da çizimi bulunan KÇ9’ un “*kalbini kırdığında çiçek verip mutlu etmek demek*” ifadesinden yola çıkarak, barış değerini kalp kırmama davranışı ile özdeşleştirdiği söylenebilir. Ayrıca KÇ19’ un kalp kırdıktan sonra “*çiçek verip mutlu etmek demek.*” ifadesi ile özür dilemenin önemini vurgulamıştır.

El ele tutuşma. Bu davranışa dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 24: El Ele Tutuşmaya Dair 1

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Barış ne demek sence?
- (2) KÇ25 : El ele tutuşmak demek. Oyun oynamak, birbirinin evine gidip oyun oynamak demek.

Resim 10: Elele tutuşmaya dair 1

KÇ25 görselinde ve söylemlerinde ifade ettiği el ele tutuşma davranışı ile barış değerini özdeşleştirmiştir. Çocuğun bu ifade ile çocuklar arasında uyum olduğunu ifade etmek istediği söylenebilir. Konuyu destekleyen diğer görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 25: El ele tutuşmaya dair 2

Uygulama Tarihi: 03.01.2019

- AÖ : Resimde ki insanlar neden gülüyorlar?
- EÇ22 : Çünkü barışıyorlar. Çimde top oynarken sıra olduğunu unutuyorlar ve kavga çıkıyor. Sonra el ele tutuşup barışıyorlar

Resim 11: El ele tutuşmaya dair 2

EÇ22 yukarıda “sonra el ele tutuşup barışıyorlar.” söyleminde el ele tutuşma davranışı ile barışmayı ifade etmiştir. Bu davranış ile barışın getirdiği uyumu vurgulamıştır.

Sarılma, öpücük yollama ve mektup gönderme. Tablo 7’de yer alan bu davranışlara dair diyalog örnekleri aşağıda sırayla verilmiştir.

Diyalog 26: Sarılmaya Dair 1

Uygulama Tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demektir?
(2) Ö10 : Sarılmak demektir.

Resim 12: Sarılmaya dair

Yukarıda KÇ10’ un çizimi ve ifadesinde KÇ10’ un barış algısının sarılma davranışı ile özdeşleştiği görülmektedir. Çocuğun bu davranış ile kişiler arası uyumu ifade etmek istediği söylenebilir.

Tablo 7’ de yer alan öpücük gönderme ve mektup yollama davranışlarına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog: 27 Öpücük Gönderme ve Mektup Yollamaya dair

Uygulama tarihi: 13.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) Ö10 : Öpücük yollamak, mektup yollamak demek.

KÇ10’ un diyalog 27’ de yer alan “öpücük göndermek” ve “mektup yollamak” ifadeleri KÇ10’ un barış algısının bu davranışlar ile özdeşleştiği şeklinde yorumlanabilir. Okul öncesi dönemde okuma yazmayı henüz bilmeyen çocukların çizmiş oldukları resimleri mektup olarak gönderdikleri gözlemlenmektedir. Çocukların gerçekleştirmiş olduğu bu davranışın kaynağının arkadaşlık, sevgi gibi değerlere dayandığı söylenebilir. Ayrıca bu davranışın gerçekleşmesi için kişiler arasında uyumlu ilişkilerin olmasının gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

İletişim kurma. Okul öncesi dönem çocukları barış değerini, söylemlerine güçlü arkadaşlık kurmaya dair ifadeler ile yansıtmışlardır. Konu ya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 28: Arkadaşlığa dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ26 : Arkadaşlarımızı üzmemek demek.

Diyalog 29: Arkadaşlığa dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) EÇ27 : Arkadaşının olması, paylaşmak, mutlu olmak.

Yukarıdaki diyalog 28 ve 29’ da yer alan sırasıyla “*arkadaşlarımızı üzmemek*” ve “*arkadaşının olması*” ifadelerinden yola çıkarak sırasıyla KÇ26 ve EÇ27’nin arkadaşlık değeri ile barış değerini özdeşleştirdiği söylenebilir. KÇ26’nın “*arkadaşlarımızı üzmemek*” söylemi ile arkadaş ilişkilerinin olumlu şekilde sürdürülmesini ifade etme istediği söylenebilir.

Diyalog 30: Arkadaşlığa Dair 3

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) EÇ28 : Ben ve poyraz birbirimizin oyuncakımı kırdığımız için birbirimize oyuncak alıyoruz.
(2) AÖ : Neden oyuncak almanız gerekiyor?
(3) EÇ28 : Almazsak küseriz ve bir daha arkadaş olamayız.

Resim 13: Arkadaşlığa dair 1

Diyalog 30’ da yer alan EÇ28’ in “*birbirimizin oyuncaklarını kırdığımız için yeni oyuncak alıyoruz*” söyleminden yola çıkarak EÇ28’ in problemlerini uygun yollar ile çözmesi gerektiğinin farkında olduğu söylenebilir. Diyalog 30. söylem 3’ de yer alan “*küseriz ve bir daha arkadaş olamayız*” söylemi ile barışın arkadaşlık ilişkilerinin güçlenmesinde önemli bir etken olduğunu ifade etmek istediği söylenebilir.

4.1.2.2 Barış değeri bağlamında “çevre farkındalığı teması”

Okul öncesi dönemi çocukları barış değerini söylemlerine doğaya ait öğelere ve çevre duyarlılığına dair ifadeler ile yansıtmışlardır. Konuya dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 8.

Barış Değeri Bağlamında Doğaya Ait Öğeler Tablosu

	No	f	F (toplam)
DOLAYLI ANLAM	1	Güneş	14
	2	Çim	12
	3	Çiçek	10
	4	Gökyüzü	8
	5	Gökkuşağı	7
	6	Kedi	2
	7	Kuş	2
	8	Tavşan	1
	9	Civciv	1
	10	Zürafa	1
			57

Çevre farkında lığının kazanılması ile insan evrende ki bitkiler, hayvanlar ve diğer öğelerle uyum içerisinde yaşayarak barışı sürdürülebilir (Sağgöz, 2018, s. 146-147) Doğada yaşayan canlılar, mevsimsel olaylar ve çevreyi korumaya dair kazanımlar çevre farkındalığı içerisinde ele alınabilir (Sağgöz, 2018, s. 146-147). Yukarıda yer alan tablo 8’ de okul öncesi dönemi çocukları barış değerini görsel ve söylemlerinde güneş (14/57), çim (12/57), çiçek (10/57), gökyüzü (8/57), gökkuşağı (7/57) ; kedi (2/57) kuş (2/57), tavşan (1/57), civciv (1/57) ve zürafa (1/57) öğeleri ile ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili görseller ve diyaloglar aşağıda verilmiştir.

Diyalog 31 : Güneş Çizimine Dair 1*Uygulama tarihi: 03.01.2019*

- (1) AÖ : Bu kırmızı kalpleri neden çizdin anlatır mısın?
 (2) KÇ14 : Barış olunca havalar açıyor
 güneş geliyor_o yüzden kalp çizdim.

Resim 14 : Güneş çizimi 1

KÇ14 diyalog 31’de barışın varlığını güneşli hava ile ifade etmiştir. KÇ14’ ün bu ifadesi barışın insanda oluşturduğu olumlu hisler ile güneşli havaların hissettirdiği mutluluk, huzur gibi olumlu duyguların örtüşmesiyle açıklanabilir.

Diyalog 32: Güneş Çizimine Dair 2

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : *Peki resminde ki kuşlar ne yapıyorlar?*
(2) EÇ32 : *Onlar martı. Sıcak yerlere gidiyorlar. Burada güneş batıyor çünkü.*
(3) AÖ : *Güneşi neden çizmiştin peki?*
(4) EÇ32 : *Hava aydınlıkmış çünkü.*

Resim 15: Güneş çizimi 2

EÇ32’ nin diyalog 32 söylem 4’de yer alan söylemleri, barışın EÇ32 için aydınlığı ifade ettiği şeklinde yorumlanabilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog ve görsel örneği aşağı verilmiştir

Tablo 8’ de yer alan çim, çiçek ve gökyüzü ifadelerine dair görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 33: Çim, Çiçek ve Gökyüzüne Dair

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : *Neden çim, gökyüzü ve çiçek çizdin anlatır mısın?*
(2) KÇ36 : *Çimlerdeki yeşil renk Bulutlarda ki mavi renk ve çiçeklerin rengi mutluluk veriyor.*

Resim 16: Gökyüzü, çim ve çiçek

KÇ36 barış değerini, resim 16’ da yer alan çim, çiçek, bulut gibi doğaya ait öğeler ile ifade etmiştir. Bu öğelerin görselinde yer almasını “*mutluluk veriyor*” ifadesi ile açıklamıştır. KÇ36’nın bu ifadelerinden yola çıkarak, doğadaki öğelerin verdiği mutluluk duygusu ile barış değerini özdeşleştirdiği söylenebilir.

Tablo 8’de yer alan gökkuşağı öğesine dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 34: Gökkuşağına Dair 1

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Ne çizdiğini anlatır mısın bana?
(2) KÇ5 : (Resmini göstererek) Bu üzgün surat. Gökkuşağı çıkmamış diye üzülmüş. (Resmini göstererek) Buda mutlu surat. Gökkuşağı Çıktı diye mutlu olmuş.
(3) AÖ : Peki sence barış ne demek?
(4) KÇ5 : Mutluluk demek. Mutluluk çok severim demek. Seviyoruz demek.

Resim 17: Gökkuşağı çizimi 1

KÇ5 Diyalog 34’ de barışı mutluluk duygusu ile açıklamıştır. Görselinde ise barışı mutlu emoji ve gökkuşağı ile ifade etmiştir. Bu ifadelerden yola çıkarak gökkuşağının ve barışın KÇ5’de mutluluk uyandırdığı, görselinde de bu nedenle gökkuşağına yer verdiği söylenebilir. Konuyla ilgili bir diğer görsel ve bu görsele dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 35: Gökkuşağına Dair 2

Uygulama Tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demektir?
(2) Ö10 : Sarılmak demektir.

Resim 18: Gökkuşağı çizimi 2

KÇ10 söyleminde barışmayı sarılma davranışı ile açıklamıştır. KÇ10’ un görselinde ise sarılan çocuklar ve gökkuşağı öğelerinin yer aldığı görülmektedir. Bu ifadeler barışın KÇ10’da olumlu duygular uyandırdığı ve bu duyguları gökkuşağı ile simgeleştirdiği şeklinde açıklanabilir.

Tablo 8’ de doğaya ait öğeler temasında yer alan kediye dair görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 36: Kedi Çizimine Dair

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Resmine neden kedi çizdin peki?
(2) KÇ3 : Kedide onların yanına gelmek istemiş.

Resim 19: Kedi çizimi

KÇ3, barışı ifade ederken görselinde kediye yer vermiş ve görselini “kedide onların yanlarına gelmek istemiş” şeklinde yorumlamıştır. Bu söylemlerden yola çıkarak KÇ3’ ün barışı, insanın evrende diğer canlılar ile uyum içerisinde olması şeklinde ifade etmek istediği söylenebilir. Konuyu destekleyen bir diğer görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 37: Kuş Çizimine Dair

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Peki resminde ki kuşlar ne yapıyorlar?
(2) EÇ32 : Onlar martı. Sıcak yerlere gidiyorlar. Burada güneş batıyor çünkü.

Resim 20: Kuş çizimi

EÇ32 barışı ifade ederken görselinde kuşlara da yer vermiştir. EÇ32’nin görselinde kuşlara yer vererek, insanın evrende yaşayan diğer canlılar ile bütünlük ilişkisini vurgulamak istediği söylenebilir. Ayrıca çocuğun 2 numaralı söyleminden mevsimlerin geçiş özelliklerinin farkında olduğu söylenebilir.

Tablo 8’de yer alan tavşan çizimine dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 38: Tavşan Çizimine Dair

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana çizdiğin resmi anlatır mısın?
(2) KÇ29 : Kız ile arkadaşı tavşanları izliyorlar.
(3) AÖ : Peki kız ile arkadaşının arasına neden kalp çizdin?
(4) KÇ29 : Çünkü birbirlerini seviyorlar.

Resim 21: Tavşan çizimi

KÇ29 barışı, görsel 21’de birbirini seven kız arkadaşlar ve tavşan çizimi ile yansıtmıştır. Görselde yer alan bu çizimler insanların hayvanlar ile uyum içerisinde yaşamasının KÇ29 için barışı ifade ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 8’de yer alan zürafa çizimine dair diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 39: Zürafa Çizimine Dair

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın?
(2) KÇ31 : Kızlar küsmüş. Zürafa
yanlarına
gelmiş. Onlara “arkadaşlık çok
güzel hep bir arada küsmeden
yaşayın” demiş.

Resim 22: Zürafa çizimi

KÇ31, görsel 22’ de barış değerini zürafa çizerek ifade etmiştir. Söylem 2’ de ise zürafanın arabuluculuk yaptığını ve barışı tavsiye ettiğini ifadelerine yansıtmıştır. Bu ifadeler KÇ31’ in barışı zürafa ile simgeleştirdiği şeklinde yorumlanabilir.

4.1.2.3 Barış değeri bağlamında “barışçıl çözümler teması”

Araştırmaya katılan çocuklar barış değerini, barışçıl çözüm yöntemlerine dair söylemler ile ifade etmişlerdir. Bu beceriler ve barış kelimesinin anlamı arasında doğrudan bağlantı kurulduğu için doğrudan anlam alt teması altında verilmiştir. Konuya dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 9

Barış Değeri Bağlamında Barışçıl Yöntemler Tablosu

		No	f	f Toplam
DOĞRUDAN ANLAM	1	Barışma	20	50
	2	Küsmeme	11	
	3	Şiddetten uzak durma	11	
	4	Özür dileme	4	
	5	Tartışmama	2	
	6	Affetme	1	

Barışçıl yöntemler, kişiler arasında yaşanan problemlerin büyük krizlere dönüşmesini engelleyen beceriler şeklinde ifade edilebilir (Göktürk İnce ve Zelyurt, 2014, s. 14). Okul öncesi dönemi çocukları ile gerçekleştirilen çalışmalarda çocuklar barış değerini, barışma (20/50), küsmeme (11/50), şiddetten uzak durma (11/50), özür dileme (4/50), Tartışmama (2/50), affetme (1/50) ve uzlaşma (1/50) gibi barışçıl beceriler ile ifade etmişlerdir. Çocukların ifadelerine yansıyan bu beceriler barışın anlamı ile doğrudan bağlantılı olduğu için doğrudan anlam teması altında ele alınmıştır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Barışma. Çocukların barışı ifade ederken kullandıkları bu yöntem, çocukların yarısından daha fazlasının (20) söylemlerinde yer almıştır. Bu yönteme dair çocukların örnek söylemleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 40: Barışmaya Dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
 (2) KÇ36 : Dünya güzel demek.
 (3) AÖ : Ne olursa dünya senin için güzel olur?
 (4) KÇ36 : Barışmakla olur.

Suriye de yaşanan savaşlardan dolayı ülkemize göç eden KÇ36, barışı güzel bir dünyada yaşamak olarak ifade etmiştir. Güzel bir dünya için ise barışmanın gerekliliğini ifadelerine yansıtmıştır. Velisi ile yapılan görüşmeler sonucu savaşa dair birebir yaşantısı olmadığı öğrenilen KÇ36'nın barışı ifade ederken bu değeri tüm dünya için genellemesi, dünya barışının öneminin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir. Barışma yöntemine dair diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 41: Barışmaya Dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
 (2) KÇ19 : İnsanların barışması. İnsanlar küs olup barıştığında ona barış denir.

Yukarıda yer alan diyalog 41 söylem 2' de KÇ19, barışma eylemini TDK (barışmak, 2019)' da yer alan anlamı ile kullanmıştır. Yukarıda ki ifadelerden yola çıkarak KÇ19'un barışı küslüğün ortadan kalkması ve barışın sağlanması şeklinde tanımladığı söylenebilir. KÇ19' un barış değeri algısını destekleyen anısına ait diyalogda aşağıda verilmiştir.

Diyalog 42: Barışmaya Dair 3

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış ile ilgili bir anın var mı? Bana anlatır mısın?
(2) KÇ9 : Evet var. Bir kere bir yere gitmiştik. Orda arkadaşım ile küsmüştük sonra barışmıştık.

Yukarıda yer alan diyalog 42’de KÇ9 barışı barışma yöntemiyle ifade etmiştir. Anılarında barışı ifade ederken yine barışmaya dair söylemlerde bulunması bu değeri barışma yöntemiyle özdeşleştirdiğini gösterebilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 43: Barışmaya Dair 4

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

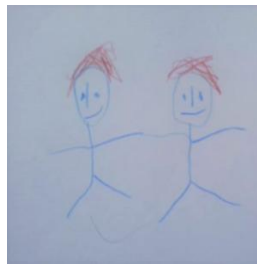
- (1) AÖ : Şimdi bana barışla ilgili yaşadığın bir anını anlatmanı istiyorum.
(2) KÇ5 : Ben babama küsmüştüm. Sonra babam beni restorana götürmüştü. barışmıştık.
(3) AÖ : Neden küstün peki babana?
(4) KÇ5 : Çünkü babam bensiz sinemaya gitmişti ben okuldayken.

Yukarıda diyalog 43’ de KÇ5 barışa dair anılarında babası ile yaşanan çatışmayı ifade etmiştir. KÇ5 söyleminin devamında yaşanan bu çatışmayı küslüğü bitirerek ve barışma çözüm yolunu tercih ederek çözdüğünü ifade etmiştir. Bu söylemlerden yola çıkarak KÇ5’ in barış algısı küslüklerin bitirilmesi ve barışmanın sağlanması şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 44: Barışmaya Dair 5

Uygulama Tarihi: 03.01.2019

- AÖ : Resimde ki insanlar neden gülüyorlar?
EÇ22 : Çünkü barışıyorlar. Çimde top oynarken sıra olduğunu unutuyorlar ve kavga çıkıyor. Sonra el ele tutuşup barışıyorlar.

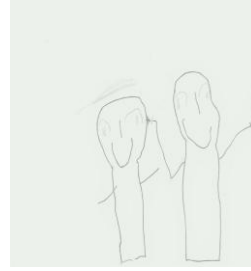
Resim 23: Barışmaya dair 1

Yukarıda yer alan diyalog 44’ de EÇ22 yaşanan çatışmadan sonra barışmanın gerçekleştiğini ifade etmiştir. Bu ifadeler EÇ22’nin barışı, barışma ile özdeşleştirdiği şeklinde yorumlanabilir. Konuyu destekleyen bir diğer görsel örneği ve diyalogu aşağıda verilmiştir.

Diyalog 45: Barışmaya Dair 6

Uygulama Tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Çizdiğin resmi bana anlatır mısın?
(2) EÇ20 : Arkadaşı ona vurmuş. “seninle bir daha arkadaş olmayacağım” demiş. Sonra vuran çocuk: “arkadaşım barışalım” demiş. Sonra sabah akşam birlikte oynamışlar.

Resim 24: Barışmaya dair 2

Yukarıda yer alan diyalog 45’ de EÇ20 “arkadaşı ona vurmuş. “seninle bir daha arkadaş olmayacağım” demiş.” söylemi ile yaşanan çatışmayı ifade etmiştir. Söyleminin devamında yer alan “birlikte oynamışlar” ifadesi ile uyum ortamının sağlandığını ve barışmanın gerçekleştiğini vurgulamıştır. Bu ifadelerden yola çıkarak EÇ20’nin barış değerinin oluşturduğu uyumun farkında olduğu ve çatışma becerilerinin geliştiği söylenebilir.

Küskünlüklerin bitirilmesi. Araştırmaya katılan çocuklar barış algılarını küskünlüklerin sonlandırılmasına dair ifadeler ile söylem ve çizimlerine yansıtmıştır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 46: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 1

Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) EÇ18 : Barışmak demek. “küsme hadi barışalım” demek.

Diyalog 47: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 2

Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ19 : İnsanların barışması. İnsanlar küs olup barıştığında ona barış denir.

Yukarıda diyalog 46 ve 47’de söylemleri bulunan çocuklar barışı küslüğün bitirilmesi ve barışmanın sağlanması şeklinde ifade etmişlerdir. Konunun anılara dair boyutuna örnek diyaloglar aşağıda verilmiştir.

Diyalog 48: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 3

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

- (1) AÖ : Peki şimdi bana barışla ilgili bir anını anlatmanı istiyorum, anlatır mısın?
(2) KÇ8 : Ben çok eski günlerde küsüyordum öyleydim, ama şimdi küsüyorum sonra hemen barışıyorum.

Diyalog 49: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 4

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

- (1) AÖ : Barış ile ilgili anını anlatır mısın?
(2) KÇ24 : Kuzenlerimle kavga etmiştik küstük, sonra barıştık.

KÇ8 ve KÇ24' ün barışa dair anılarını küslüklerin sonlandırılması ve barışmanın gerçekleşmesi şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadelerden yola çıkarak çocukların barış algılarının, çatışmalar sonucu oluşan küslüklerin devam ettirilmemesi ve barışın sağlanması şeklinde olduğu söylenebilir. Bu durumu destekleyen çocuk görsel ve diyalogları aşağıda verilmiştir.

Diyalog 50: Küskünlüklerin bitirilmesine dair 5

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın?
(2) KÇ31 : Kızlar küsmüş zürafa yanlarına gelmiş. Onlara “arkadaşlık çok güzel hep bir arada küsmeden yaşayın” demiş.

Resim 25: Küslüklerin bitirilmesine dair

Diyalog 50’ de söylemi bulunan KÇ31’ in ‘küsmeden yaşayın’ ifadesi ile, barış için küskünlüklerin sonlandırılması gerektiğini ifade etmek istediği söylenebilir. Görseline çizmiş olduğu üzgün yüzler küs kızları temsil etmektedir. KÇ31, bu çizimi ile küskünlüklerin insanları mutsuz ettiğini vurgulamaya çalışmıştır.

Şiddetten uzak durma. Araştırmaya katılan çocuklar barış değerini şiddetin son bulması ya da şiddete başvurulmaması gibi ifadeler ile tanımlamışlardır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıdaki gibidir:

Diyalog 51: Şiddetten uzak durmaya dair 1

Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek olabilir?
(2) KÇ24 : Hmmm. Kavga edince barışırız mesela.

Diyalog 52: Şiddetten uzak durmaya dair 2

Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ31 : Arkadaşlarımızla kavga etmemek demek.

KÇ24 diyalog 51’ de barışı “kavga edince barışırız mesela.” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeden yola çıkarak KÇ24’ün barışı kavga gibi şiddet içerikli davranışların son bulması ve barışın sağlanması şeklinde algıladığı söylenebilir. Yukarıda yer alan diyalog 52’ de KÇ31 “arkadaşlarımızla kavga etmemektir” söylemi ile konuyu desteklemiştir. KÇ31 bu söylemi ile barışı, şiddete başvurmama ve arkadaşlar ile barışı sağlama şeklinde ifade etmeye çalışmıştır.

Diyalog 53: Şiddetten uzak durmaya dair 3

Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki bana barış ile ilgili yaşadığın bir şeyi anlatır mısın?
(2) KÇ14 : Bir arkadaşım var bana iyi davranmıyor. Kırık bir şey vardı onun üzerine itti beni.

KÇ14 yukarıda diyalog 53’ de barış ile ilgili anısını “bana iyi davranmıyor” ve “itti beni” söylemleri ile ifade etmiştir. Bu söylemlerden yola çıkarak KÇ14 barışı, arkadaş ilişkilerinde yaşanan çatışmalarda şiddetin kullanılmaması ile ifade etmeye çalışmıştır.

Aşağıda yer alan çocuk görselleri ve bu görsellere dair diyaloglarda bu durumu destekler niteliktedir.

Diyalog 54: Şiddetten Uzak Durmaya Dair 4

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın, neler çizdin?
(2) KÇ1 : Birbirlerini sevmedikleri için kavga etmişler, birbirlerine ayaklarıyla vurmuşlar.
(3) AÖ : Bu harfler ile ne yazmak istedin peki?
(4) KÇ1 : Orada kavga etmeyin yazıyor.

Resim 26: Şiddetten uzak durmaya dair

KÇ1 diyalog 54’ de barışı tanımlarken, kişiler arasında yaşanan şiddet olayının son bulmasının gerektiğini ifade etmeye çalışmıştır. Görseline kendi harfleriyle “kavga etmeyin” yazması KÇ1’ in şiddetin son bulmasını istediğine dair elde edilen bulguyu desteklemektedir.

Konuyu destekleyen bir diğer çocuk görseli ve diyalogu aşağıda verilmiştir.

Diyalog 55: Şiddetten uzak durmaya dair 5

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Resmini anlatır mısın bana?
(2) KÇ26 : Bu kız çok üzgün. Çünkü arkadaşı onu itmiş ve kafasından kan akmış.

Resim 27: Şiddetten uzak durmaya dair

Yukarıda KÇ26 “onu itmiş ve kafasından kan akmış.” ifadesi ile arkadaşlar arasında yaşanan şiddet olayını ifade etmiştir. KÇ26’nın barışı şiddet içerikli bu ifadeler ile

tanımlamasından yola çıkarak onun barış ve şiddet arasındaki zıt ilişkinin farkında olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların barışı şiddetsizlik olarak tanımlaması, onların şiddetin barışı engellediğinin farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca çocukların ifadelerinde şiddetsizliğe dair ifadeler ile çocukların pozitif barışı vurguladıkları söylenebilir.

Özür dileme. Tablo 9’da yer alan özür dilemeye dair görseller ve diyaloglar aşağıda verilmiştir.

Diyalog 56: Özür dilemeye dair 1

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Barış sence ne demek olabilir?
(2) KÇ15 : Bir şey yaptığımızda özür dilemek.
(3) AÖ : Ne yaptığımızda özür dilememiz gerekir peki?
(4) KÇ15 : Mesela oyun oynarken sırada arkadaşımızın önüne geçtiğimizde.

Diyalog 56’ da görüldüğü gibi KÇ15, barış değerini “yanlış bir davranış gerçekleştirdiğimiz de özür dilemek” şeklinde ifade etmiştir. KÇ15’ in aşağıda yer alan görseli de bu ifadesini desteklemektedir. Ayrıca sırada birilerinin önüne geçerek başkalarının hakkına saygı duymama davranışı da ifadelerine yansımıştır. KÇ15’ in bu söylemleri ile başkalarını rahatsız eden davranışların çatışmaya dönüşmemesi için özür dilenmesinin gerektiğini ifade etmek istediği söylenebilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 57: Özür dilemeye dair 2

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana barış ile ilgili bir anını anlatır mısın?
(2) KÇ1 : Bazen ablam bana kızınca ben ondan özür diliyorum özür dileyince de oyunlar oynuyoruz.

Yukarıda yer alan diyalog 57 söylem 2’ den yola çıkarak, KÇ1 barış değerini özür dileme becerisi ile ifade etmeye çalışmıştır. Ayrıca KÇ1’in “ben ondan özür diliyorum” ifadesinden yola çıkarak özür dileme gibi doğru yöntemler ile çatışmaların çözülmesi gerektiğinin farkında olduğu söylenebilir. Konuyu destekleyen çocuk görsel ve diyalogu aşağıda verilmiştir.

Diyalog 58: Özür Dilemeye Dair 3

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Resminde neler var bana anlatır mısın?
- (2) KÇ15 : İnsanlar barışıyorlar. Kötü şeyler yapınca barışmak lazım.
- Özür dilerim, barışalım mı?
- Demek lazım.

Resim 28: Özür dilemeye dair

Yukarıda yer alan ve diyalogda KÇ15 barışı, “hatalı davranışlar yaptıktan sonra özür dileme” şeklinde ifade etmiştir. Görseline özür dileyerek barışan insanlar çizmesi konuyu desteklemektedir. Çocuğun yukarıda yer alan görsel ve ifadelerinden; problemlerin konuşularak çözülebileceğinin, barışın sağlanması için özür dilemenin gerekli olduğunun farkında olduğu çıkarımı yapılabilir.

Tartışmama. Araştırmaya katılan çocuklar barışı yaşadıkları tartışmalardan yola çıkarak ifade etmişlerdir. Çocukların tartışmamaya dair bu ifadeleri barışı sağlayan unsurlar arasında da ele alınabilir. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 59: Tartışmamaya dair 1

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana barış ile ilgili bir anını anlatır mısın?
- (2) KÇ11 : Mesela bir tane motosiklet geçiyordu. Az kalsın ben motosiklete çarpıyordum. Annem ona “ilk önce biz geçmeliyiz” dedi.

KÇ11 diyalog 59 söylem 2’de yaşamış olduğu bir uyuşmazlığı ifade etmiştir. Çocuğun bu söylemleri barışı tartışmaların yaşanmaması ve uyuşmazlıkların ortadan kaldırılması şeklinde algıladığı söylenebilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 60: Tartışmamaya dair 2

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Peki aklına geldi mi şimdi barışla ilgili bir anın?
- (2) EÇ18 : Hmm! bir tane var. Sakızı taşıyordum bir kere ben. “Anneme anne sakızı taşır mısın, tutar mısın?” dedim. Annem ise camdan aşağı attı sakızı. Ben anneme atmamasını söylemişim.
- (3) AÖ : Annen yanlış bir şey yapmış sanırım. Ne yapması lazımdı peki?

(4) EÇ18 : Onun yerine çöpe atması lazımdı.

Yukarıda diyalog 60'da EÇ18, “*annem ise camdan aşağı attı sakızı. Ben anneme atmamasını söylemiştim.*” söylemi ile annesi ile arasında yaşanan bir tartışmaya ifade etmiştir. Bu söylemden yola çıkarak EÇ18' in barışı, uyumsuzlukların yaşanmaması ile ifade etmek istediği söylenebilir.

Affetme. Tablo 9' da yer alan affetme çözüm becerisi çocukların sadece anıları ile ilgili söylemlerinde yer almış olup konuya dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 61: Affetmeye dair

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana barış ile ilgili bir anını anlatır mısın?
(2) KÇ25 : Bir kere Elif ile küsmüştük ama zor affettik.
(3) AÖ : Nasıl affettiniz birbirinizi peki?
(4) KÇ25 : Hediye vererek, toka vererek.

Diyalog 61' de KÇ25, 2 numaralı söylemi ile barışı küsme eyleminin sonunda hediyeleşerek affetmek şeklinde ifade etmiştir. Bu durum KÇ25' in problemlerini uygun çözüm yolları ile çözdüğü şeklinde yorumlanabilir.

Uzlaşma. Tablo 9'da yer alan bu ifadeye dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 62: Uzlaşmaya dair

Uygulama tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki senin barışla ilgili bir anın var mı?
(2) EÇ20 : Aslında oldu. Bir gün arkadaşım ile dışarıda bisiklet sürüyorduk oda yanımdan geçiyordu. Ben tam dönüyordum. Dönerken ona çarptım. Bir şey olmadı ama yere düştü.
(3) AÖ : Sonra ne oldu?
(4) EÇ20 : Kafayı mı yedik dedik. Biz niye hep böyle yapıyoruz? Birbirimizi neden suçluyoruz dedik.
(5) AÖ : Sonra ne oldu?
(6) EÇ20 : Sonra sakın sakın bisiklet sürdük.

Diyalog 62' de EÇ20'nin 4 numarada yer alan “*kafayı mı yedik dedik. Biz niye hep böyle yapıyoruz? Birbirimizi neden suçluyoruz*” söylemi, arkadaşıyla tartışmaya girerek bir çözüm yoluna ulaşmaya çalıştığı şeklinde yorumlanabilir. Bu söylemlerden yola çıkarak EÇ20'nin yaşanan çatışmaları uzlaşma gibi uygun yollar ile çözebildiği söylenebilir.

4.1.2.4 Barış değeri bağlamında “eylemler teması”

Çocukların barış değerini ifade ederken kullandıkları eylemler dolaylı anlam alt teması altında tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Barış Değeri Bağlamında Eylemler Tablosu

	No	Eylemler	f	Toplam f
DOLAYLI ANLAM	1	Oyun oynama	9	12
	2	Maça gitme	1	
	3	Resim yapma	1	
	4	Yüzme	1	

Barış değerinin tanımından yola çıkarak bu değer ile doğrudan anlam bağlantısı kurulamayan eylemler tablo 10'da dolaylı anlam olarak yer almıştır. Araştırmaya katılan çocuklar barış değerini; oyun oynama (9/12), maça gitme (1/12), resim yapma (1/12) ve yüzme (1/12) eylemleri ile ifade etmişlerdir.

Oyun oynama eylemine dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 63: Oyun oynama eylemine dair 1

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
 (2) KÇ23 : Oyuncak. Bebekler ve Legolar. Oynamak demek.

Diyalog 64: Oyun oynama eylemine dair 2

Uygulama tarihi: 13.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
 (2) KÇ34 : Oynamak. Zevkli bir şey yapmak yani.

Yukarıda yer alan diyaloglar incelendiğinde çocukların barış değerini oyun oynama eylemi ile özdeşleştirdiği görülmektedir. Ayrıca Diyalog 64' de ifadesi bulunan KÇ34 barış değerini “zevkli bir şey yani” ifadesi ile hoş giden bir durum olarak ifade etmiştir. Çocukların bu ifadelerinden yola çıkarak, çatışma ve uyumsuzlukları ortadan kaldıran barış değerinin oluşturduğu duygular ile zamanının hoş geçmesini ve eğlenmesini sağlayan oyun oynama eylemi sonucu oluşan duygular arasında bağlantı olduğu söylenebilir.

Diyalog 65: Oyun oynama eylemine dair 3

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana barış ile ilgili anımı anlatır mısın?
 (2) KÇ3 : Arkadaşımla hiç kavga etmeden oynamıştık.

Diyalog 66: Oyun oynama eylemine dair 4

Uygulama tarihi: 13.02.2019

- (1) AÖ : Bana barış ile ilgili yaşadığın Bir anımı anlatır mısın?
 (2) EÇ17 : Kardeşim. Biz kardeşimle oyun oynamıştık.

Yukarıda yer alan diyalog 65 ve 66 incelendiğinde sırasıyla KÇ3 ve EÇ17'nin barışın anılarında oyun oynamak eylemi ile yer aldığı ve barış değerini bu eylem ile ifade ettikleri görülmüştür. Yukarıdaki diyalogları destekleyen çocuk görselleri ve bu görsellere dair diyaloglar aşağıda verilmiştir.

Diyalog 67: Oyun Oynama Eylemine Dair 5

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın?
(2) KÇ23 : Ablası ve kardeşi oyuncaklar ile oyun oynuyorlar.

Resim 29: Oyun oynamaya dair 1

Konuyla ilgili bir diğer görsel ve diyalog aşağıda verilmiştir.

Diyalog 68: Oyun Oynama Eylemine Dair 6

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ25 : El ele tutuşmak demek. Oyun oynamak, birbirinin evine gidip oyun oynamak demek.

Resim 30: Oyun oynamaya dair 2

Yukarıda 67 ve 68 numaralı diyaloglarda görselleri bulunan KÇ23 ve KÇ25 'in görsellerinden yola çıkarak bu çocukların barış değeri ile oyun oynama eylemini özdeşleştirdiği yorumu yapılabilir.

Araştırmaya katılan çocukların görsel ve söylemlerine yansıyan ve tablo 10' da dolaylı anlam temasında yer alan yüzme, resim yapma, maça gitme eylemlerine dair çocukların diyalogları ve görselleri aşağıdaki gibidir:

Diyalog 69: Yüzme eylemine dair

Uygulama tarihi: 13.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ11 : Deniz.
(3) AÖ : Nasıl yani?

Diyalog 70: Resim yapma eylemine dair

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demek?
(2) KÇ25 : Birbirinin evine gidip oyun oynamak ve resim yapmak

(4) KÇ11 : Aklıma barış gelince demek.
kendimi denizde yüzmüş
gibi hayal ediyorum.

Yukarıda yer alan diyalog 69 ve diyalog 70 incelendiğinde KÇ11 ve KÇ25’ in barış algılarının sırasıyla yüzme ve resim yapma eylemleri ile özdeşleştiği söylenebilir. KÇ11’ in barışı yüzme eylemi ile ifade etmesi, yüzmenin onda uyandırdığı olumlu duygular ile barışın uyandırdığı duyguların örtüşmesi ile açıklanabilir. KÇ25’ in “birbirinin evine gidip resim yapmak” söylemi ile kişiler arası uyumu ifade etmek istediği söylenebilir.

Tablo 10’ da yer alan maça gitme eylemine dair çocuk görseli ve görsele dair diyalog aşağıda verilmiştir.

Diyalog 71: Maça Gitme Eylemine Dair
Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) EÇ21 : El ele tutuşmuşlar maça
gidiyorlar.
(2) AÖ : Neden el ele tutuşmuşlar peki?
(3) EÇ21 : Birbirlerini seviyorlar çünkü.

Resim 31: Maça gitmeye dair

EÇ21 diyalog 71’ de el ele tutuşma davranışının nedenini sevgi değeri ile ifade etmiştir. EÇ21’ in bu eylem ile kişiler arasında uyumu ifade etmek istediği ve barışı vurguladığı söylenebilir.

4.1.2.5 Barış değeri bağlamında “kişiler teması”

Araştırmaya katılan çocuklar barışı görsel ve söylemlerine kişi ya da doğa üssü bir varlık olarak yansıtmışlardır. Konuya dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 11

Barış Değeri Bağlamında Kişiler Tablosu

No	Kişiler	f	f Toplam
1	İnsanları koruyan varlık - asker- adam	5	
2	Barış isminde bir kişi	4	
3	Dünyayı ve doğa olaylarını yaratan görünmeyen varlık	3	14
4	Atatürk’ün arkadaşı	1	

Tablo 11’ de incelendiğinde, araştırmaya katılan çocuklar barış değerini kişiler bağlamında ifadelerine, İnsanları koruyan bir asker - adam (5/14), barış isminde bir kişi (4/14), dünyayı ve doğa olaylarının yaratan görünmeyen bir varlık (3/14), Atatürk’ün arkadaşı (1/14) ve Barış Manço (1/14) şeklinde yansıtmıştır. Konuyla ilgili çocuk diyalogları aşağıdadır.

Diyalog 72:

Barışın İnsanları koruyan bir asker- adam olduğuna dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış sence ne demek olabilir?
 (2) EÇ6 : Dünyamızı kötülerden koruyan bir adam.

EÇ6’nın barış algısına dair diğer diyalog aşağıda verilmiştir.

Diyalog 73: Barış isminde ki kişiye dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Bana barışla ilgili bir anını anlatır mısın?
 (2) EÇ6 : Ben onu TV’de gördüm

Yukarıda yer alan diyalog 72 ve 73 incelendiğinde, EÇ6’nın barışı TV’ de izlenebilen aynı zamanda insanları koruyan bir insan olarak algıladığı söylenebilir.

Diyalog 74: Barış isminde ki kişiye dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki bana barışla ilgili bir anını anlatır mısın?
 (2) KÇ4 : Çocuklar barışı çok seviyor. Gelip barışa sarılıyorlar.
 (3) AÖ : Barış bir insan mı yani?
 (4) KÇ4 : Evet

KÇ4 yukarıda diyalog 74’ de görüldüğü üzere barış değerini çocukları seven bir kişi ile özdeşleştirmiştir.

Diyalog 75:

Barışın dünyayı ve doğa olaylarını yaratan görünmeyen bir varlık olduğuna dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demektir?
 (2) KÇ14 : O yağmurları karları yağdırır. Biz onu göremeyiz

Konuyu destekleyen diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 76: Barışın Atatürk' ün arkadaşı olduğuna dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış ne demektir?
(2) KÇ4 : Atatürk'ün arkadaşı o. İkisi de asker

Yukarıda söylemi bulunan KÇ4' ün barış değerini “Atatürk'ün arkadaşı o. İkisi de asker” şeklinde ifade etmiştir. KÇ4' e dair bu ifadeler onun, barışı koruyucu bir güç olarak algıladığı şeklinde yorumlanabilir.

Okul öncesi dönemi çocukları barış değerini kişiler bağlamında ifade ederken diyalog 74, 75 ve 76' da görüldüğü üzere gerçek hayatta görülemeyen ama düş gücünde var olan bir varlık olarak ifade etmişlerdir. Bu durum çocukların, Egan'ın düşünme becerilerine göre mitsel düzeyde hayalci bir düşünce yapısına sahip olmaları ile açıklanabilir (Egan,1986).

Diyalog 77: Barış Manço' ya Dair

Uygulama tarihi: 03.01.2019

- (1) AÖ : Resmindeki kişi kim?
(2) KÇ16 : Kıvırcık saçları var. Barış Manço' nün da kıvırcık Saçları var ya.

Resim 32: Barış Manço çizimi

KÇ16 “barış nedir?” sorusu üzerine Barış Manço' yu çizmiştir. Görselinde yer alan kalpler ile ona olan sevgisini belirtmek istediği söylenebilir.

4.2. “Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barışın olması için ne gereklidir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu başlık altındaki bulgular “okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barışın olması için ne gereklidir?” alt probleminden hareketle ele alınmıştır. Bu doğrultuda aşağıda çocuklar ile “barın olması için ne gereklidir?” sorusu üzerine gerçekleştirilen görüşme ve aynı soru doğrultusunda çizmiş oldukları görsellere dair bulgu ve yorumlar yer almıştır. Yapılan çalışmalar sonucu elde edilen bulgular ile 4 tema oluşturulmuştur. Bu temalar sırasıyla; *kişiler arası olumlu ilişkilerin yürütülmesi, çevre farkındalığı, temel ihtiyaçların karşılanması, barışçıl çözüm becerileri* şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu temalara ait bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 12

Bariş İçin Gerekli Etmenler Bağlamında Temalar

No	Temalar	F	%	f Toplam
1	Kişiler arası olumlu ilişkilerin yürütülmesi	41	34	119
2	evre farkında lığı	40	33	
3	Temel ihtiyaçların karşılanması	19	16	
4	Barişil zm becerileri	19	16	

Okul ncesi dönemi çocukları bariş için; kişiler arası olumlu ilişkilerin yürütülmesi (%34), evre farkında lığına sahip olma (%33), temel ihtiyaçların karşılanması (%16) ve çatışmaların barişil çözüm becerileri ile çözülmesi (%16) gibi etkenlerin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Tablo 12’ de belirtilen her bir tema için analizler ve elde edilen bulgular araştırmanın aşağıda ki kısımlarında ayrıntılı olarak verilmiştir.

4.2.1. Bariş için gerekli etmenler bağlamında “kişiler arası olumlu ilişkilerin yürütülmesi teması”

Okul ncesi dönemi çocukların barişi sağlayan etmenler olarak söylemlerinde yer alan kişiler arası olumlu ilişki temasına dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda tablo 13’ de verilmiştir.

Tablo 13

Kişiler Arası İlişkileri Olumlu Kılarak Barişi Sağlayan Etmenler

No			F	%	Toplam f
1		İyi davranışlarda bulunma	10		46
2	Sosyal	Hediye verme	6		
3	davranışlar	Güzel kelimeler kullanma	2		
4		Sürpriz yapma	1		
5		Sevgiyle yaşama	7		37
6	Değerleri	Yardıms sever olma	5		
7	yaşatma	Paylaşma	1		

8		Birlik ve beraberlik	1	
9		Saygı duyma	1	
10	İletişim kurma	Güçlü arkadaşlık ilişkileri	7	17

Tablo 13' e göre okul öncesi dönemi çocukları olumlu ilişki sağlayan etmenleri; iyi davranışlarda bulunma (% 46), değerleri yaşatma (% 37) ve iletişim kurma (% 17) şeklinde ifade etmişlerdir. Konuya dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

İyi davranışlarda bulunma. Araştırmaya katılan çocuklar barış için gerekli etmenleri; iyi davranışlarda bulunma (10/41), hediye verme (6/41), güzel kelimeler kullanma (2/41) ve sürpriz yapma (1/41) şeklinde söylemlerine yansıtmıştır.

Sosyal davranışlar. Tablo 13'de yer alan iyi davranışlara dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 78: İyi davranışlarda bulunmaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki biz barışı sağlamak için neler yapmalıyız?
 (2) KÇ8 : İnsanlara güzel davranabiliriz.
 (3) AÖ : Nasıl güzel davranırsak peki?
 (4) KÇ8 : Ona hediyeler alırız.

KÇ8, diyalog 78'de yer alan söylemleri ile barışın oluşması için iyi davranışlarda bulunmanın gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca 4 numaralı söyleminde yer alan “*hediye verme*” davranışı kişinin karşısındaki kişiyi mutlu etmek için kullandığı bir yol olarak değerlendirilebilir. KÇ8' in hediye verme davranışını iyi davranış olarak özdeşleştirdiği söylenebilir.

Diyalog 79: İyi davranışlarda bulunmaya dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı sağlamak için neler yapabiliriz?
 (2) KÇ26 : İyi davranabiliriz.
 (3) AÖ : İyi davranmak ne demek peki?
 (4) KÇ26 : İnsanları kötülüklerden korumak.

KÇ26 diyalog 79, 2 numaralı söylemi ile barışın oluşması için iyi davranışlarda bulunmanın gerekliliğini söylemlerine yansıtmıştır. 4 numaralı söyleminde yer alan insanları korumaya dair ifadeler, iyi davranışlarda bulunma davranışı ile insanları koruma davranışını özdeşleştirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan çocuklarının söylemlerinde iyi davranışlarda bulunmaya dair ifadelerin yer alması çocukların bu davranışların kişisel ilişkileri güçlendirerek barışı sağladığının farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Hediye verme. İyi davranışlar teması altında yer alan bu davranışa dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 80: Hediye vermeye dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı sağlamak için neler yapabiliriz?
(2) KÇ3 : Çiçek verebiliriz.
(3) AÖ : Neden çiçek veririz peki?
(4) KÇ3 : Mutlu olsun diye.

KÇ3 arkadaşına hediye olarak çiçek vermeyi barışı sağlayan bir unsur olarak görmüş ve bunu ifadelerine yansıtmıştır. KÇ3' ün 3 numaralı söyleminden yola çıkarak çiçek vererek karşıdakini mutlu etmek istediği söylenebilir. KÇ3' ün bu davranış şeklini ifade etmesi, barış için ilişkilerin güçlenmesinin gerekliliğinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir. Konuyu destekleyen görsel örnekleri ve diyalogları aşağıda verilmiştir.

Diyalog 81: Hediye vermeye dair 2

Uygulama Tarihi: 09.01.2019

- (1) AÖ : *Resmini anlatır mısın bana?*
(2) EÇ32 : *Dağdan yürüyerek eve gidecekler.*
(3) AÖ : *Neden eve gidecekler peki?*
(4) EÇ32 : *Arkadaşımı sevdiği için onu eve götürüp hediye verecek.*

Resim 33: Hediye vermeye dair 1

Yukarıda yer alan diyalog 81ve resim 33'de ifadelere yansıyan hediye verme davranışı EÇ32 tarafından barışın oluşması için gerekli görülen etmenler arasındandır. EÇ32'nin 4 numaralı söyleminden yola çıkarak hediye verme eylemi ile sevgisini ifade etmek istediği söylenebilir. Bu ifadelerden yola çıkarak “kişilerin sevgilerini ifade etmeleri, akran ilişkilerini güçlendirir ve barışın oluşmasında önemli bir etkindir.” yorumu yapılabilir. Konuyu destekleyen görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 82: Hediye vermeye dair 3

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Resmini anlatır mısın bana?
(2) KÇ9 : Noel baba evde yaşayan birine hediye bırakmış. O kişide o hediyeyi çok istiyormuş. Böylece Noel baba onu mutlu etmiş.

Resim 34: Hediye vermeye dair 2

Olumlu kişisel ilişkiler ile barışı sağlayan etmenler arasında yer alan hediye verme davranışı KÇ9' un yukarıda yer alan diyalog 82'de ki söylemlerine de yansımıştır. KÇ9 söylemleri ile bu davranışın, insanları mutlu etmek amacı ile gerçekleştirildiğini vurgulamıştır.

Güzel kelimeler kullanma. Tablo 13' de yer alan bu ifadeye dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 83: Güzel kelimeler kullanmaya dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için neler yapabiliriz?
(2) KÇ3 : Arkadaşlarımıza güzel şeyler anlatmalıyız.
(3) AÖ : Mesela nasıl güzel şeyler?
(4) KÇ3 : Mesela çiçekler nasıl büyür

Diyalog 84: Güzel kelimeler kullanmaya dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için neler yapabiliriz?
(2) KÇ25 : Herkese iyi davranmak.
(3) AÖ : Nasıl yani?
(4) KÇ25 : Birbirimize güzel kelimeler söyleriz, arkadaş ediniriz.

Diyalog 83 ve 84' de yer alan söylemler ile KÇ3 ve KÇ25' in, barışın var olması için güzel kelimeler kullanmanın önemini vurgulamak istedikleri söylenebilir. KÇ3' ün 4 numaralı söyleminde anlatılacak güzel şeylere çiçeklerin büyümesini örnek vermesi, onun bu söylemi ile çiçeklerin insanlarda oluşturduğu mutluluk duygusunu ifade etmek istediği söylenebilir. Ayrıca KÇ25' in diyalog 84' de yer alan "*birbirimize güzel kelimeler söyleriz, arkadaş ediniriz*" ifadesi, güçlü akran ilişkilerinde güzel kelimeler kullanmanın öneminin farkında olduğu şekilde yorumlanabilir.

Sürpriz yapma. Araştırmaya katılan çocukların söylemlerine yansıyan bu eyleme dair görsel örneği ve diyalogu aşağıda verilmiştir.

Diyalog 85: Sürpriz yapma dair

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : *Dünyada barışı nasıl sağlayabiliriz sence?*
(2) KÇ19 : *Sürpriz doğum günü ile.*
(3) AÖ : *Neden peki?*
(4) KÇ19 : *Çünkü sürpriz doğum günü olursa mutlu oluruz.*

Resim 35: Sürpriz yapmaya dair

KÇ19 resim 35'e ve diyalog 85' e sürpriz bir doğum günü yansıtarak bu eylemi barışı sağlayan unsur olarak ifade etmiştir. Diyalog 85' de “*çünkü sürpriz doğum günü olursa mutlu oluruz.*” söylemi ile doğum günü kutlama eyleminin amacının mutluluk duygusu oluşturma olduğunu ifade etmiştir. Yukarıda yer alan söylemlerden yola çıkarak KÇ19' un kişisel ilişkileri güçlendirmek için karşıdaki kişide olumlu duygular uyandırmanın farkında olduğu söylenebilir.

Değerleri yaşatma. Araştırmaya katılan çocuklar barış için gerekli değerleri sevgiyle yaşama (7/41), yardımsever olma (5/41), paylaşma (1/41), birlik ve beraberlik (1/41) ve saygı (1/41) şeklinde ifade etmişlerdir. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Sevgiyle yaşama. Okul öncesi dönemi çocuklarının söylemlerinde yer alan bu söyleme dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 86: Sevgiyle yaşamaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : *Peki biz barışın olması için neler yapabiliriz?*
(2) EÇ32 : *Sevgiyle yaşamalıyız.*

Diyalog 87: Sevgiyle yaşamaya dair 2

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : *Sence biz barışı sağlamak için neler gerekli?*
(2) KÇ29 : *Sevgi gerekli.*
(3) AÖ : *Neden peki?*
(4) KÇ29 : *Mutlu yaşamak için.*

Diyalog 86 ve 87' de yer alan EÇ32 ve KÇ29' un söylemlerinden anlaşıldığı üzere, çocuklar sevgiyle yaşamının barışın oluşmasında ki etkisini ifade etmektedirler.

Diyalog 88: Sevgiyle yaşamaya dair 3

Uygulama Tarihi: 09.01.2019

- (1) AÖ : *Bu kalbi neden çizdiğini anlatır mısın bana?*
(2) KÇ31 : *Sevgi kalbi o. Sevgi dolu bir mahalle çünkü orası.*
(3) AÖ : *Sevgi dolu mahalle ne demek peki?*
(4) KÇ31 : *Birlik yapmak. “Birlikte her güçlüğü yenmek” demek.*

Resim 36: Sevgiyle yaşamaya dair

KÇ31' in yukarıda yer alan diyalogda ki sevgiye dair ifadeleri sevgiyle yaşamayı barış değerinin oluşması için gerekli olarak gördüğü şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca görselinde yer alan kalp simgesi sevginin simgesi olarak değerlendirilebilir.

Yardımsever olma. Araştırmaya katılan çocukların barışı oluşturan unsurlar arasında söylemlerine yansıttığı bu değere dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 89: Yardımsever olmaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki biz barışın olması için neler yapabiliriz?
(2) KÇ30 : İnsanlara yardım etmek gibi Güzel şeyler yaparsak.

Diyalog 90: Yardımsever olmaya dair 2
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Peki biz barışın olması için neler yapabiliriz?
(2) KÇ14 : Yaşlı teyzenin ağır poşetlerini almalıyız.

KÇ30 ve KÇ14 diyalog 89' ve 90' da yer alan söylemleri ile insanlara yardım etmenin önemini vurgulamışlardır. İnsanları birbirine bağlayan bu değer KÇ30 ve KÇ14'e göre barışı sağlayan unsurlar arasındadır. Konuyu destekleyen görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 91: Yardımsever olmaya dair 3
Uygulama Tarihi: 09.01.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın?
(2) KÇ24 : Kız eve giderken düşmüş. Yanındaki arkadaşı da ona yardım etmiş.

Resim 37: Yardımsever olmaya dair

Yukarıda yer alan diyalog ve görselde KÇ24, zor durumda olan bir insana, yardım etme davranışını yansıtmıştır. KÇ24' ün bu değeri barışın oluşmasında bir unsur olarak ifade etmek istediği söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların yardımsever olmaya dair ifadelerinden yola çıkarak, bu değer insan ilişkilerini güçlendirerek toplumsal uyumun artmasında önemli bir etken olduğunun farkında oldukları söylenebilir.

Paylaşma, birlik ve beraberlik. Barışı oluşturan unsurlar olarak çocukların görsellerinde yer almayan fakat söylemlerine yansıyan bu değerlere dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 92: Paylaşmaya dair

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Barışın olması için neler yapabiliriz?
(2) KÇ1 : Arkadaşımızdan özür dileriz, oyuncaklarımızı paylaşırız. Paylaşınca arkadaşım birlikte okula gidelim deriz.

KÇ1' in diyalog 92' de yer alan söylemleri incelendiğinde paylaşma değeri barış değerini oluşturan unsur olarak gördüğü söylenebilir. Ayrıca “ *paylaşınca arkadaşım birlikte okula gidelim deriz.*” ifadesi bu değer in arkadaşlık ilişkilerini güçlendirdiğinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 93: Birlik ve beraberliğin sağlanmasına dair

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Bu kalbi neden çizdiğini anlatır mısın bana?
(2) KÇ31 : Sevgi kalbi o. Sevgi dolu bir mahalle çünkü orası.
(3) AÖ : Sevgi dolu mahalle ne demek peki?
(4) KÇ31 : Birlik yapmak. Birlikte her güçlüğü yenmek demek.

Diyalog 93' de yer alan 4 numaralı söylemi ile KÇ31' in birlik ve beraberlik değerini, barışı sağlayan bir etmen olarak gördüğü söylenebilir. KÇ31' in bu ifadeleri barış değerinin birçok değeri içinde barındırdığı yorumunu desteklemektedir (Aktaş ve Safran, 2013, s. 131). Ayrıca KÇ31' in toplumu birbirine bağlayan ve bir arada yaşamayı kolaylaştıran bu değerlerin öneminin farkında olduğu söylenebilir.

Saygı. Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde yer alan bu değere dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 94: Saygı duymaya dair

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Barışın olması için biz neler yapabiliriz?
(2) KÇ29 : Arkadaşlarımızı iyi davranmak ve onlara saygı duymak.

KÇ29' un 2 numaralı söylemi incelendiğinde barışın oluşması için saygı değerinin gerekliliğini vurgulamak istediği söylenebilir.

İletişim kurma. Araştırmaya katılan çocuklar söylemlerinde güçlü arkadaşlık ilişkilerinin (7/41) barışı sağladığını söylemlerine yansıtmışlardır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 95: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence biz barışı sağlamak için neler yapabiliriz?
(2) KÇ31 : Arkadaşlığımız daha da güçlü olursa barışı sağlarız.

Diyalog 96: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki biz barışın olması için neler yapabiliriz?
(2) KÇ25 : Herkese iyi davranmak.
(3) AÖ : Nasıl yani?
(4) KÇ25 : Birbirimize güzel kelimeler söyleriz, arkadaş ediniriz.

Yukarıda diyalog 95 ve 96’ da yer alan söylemler ile çocukların, barışın sağlanmasında arkadaşlık ilişkilerinin önemini vurgulamak istedikleri söylenebilir. Bu ifadeler KÇ31 ve KÇ25’ in barış algısının arkadaşlık değeri ile özdeşleştiği şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 97: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya dair 3

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Barışın olması için neler yapılabilir?
(2) KÇ36 : Mutlu olmalıyız.
(3) AÖ : Nasıl mutlu oluruz peki?
(4) KÇ36 : Oynarsak, arkadaşımızla bir şeyler yaparsak mutlu oluruz

Diyalog 98: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya Dair 4

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Peki biz dünyada barışın olması için ne yapabiliriz?
(2) EÇ33 : Resim yapabiliriz, oynayabiliriz.

KÇ36 ve EÇ33 söylemlerinde oyun oynama ve resim yapma eylemlerini kullanarak arkadaşlık ilişkilerinin gerekliliğini dolaylı olarak ifade etmişlerdir. KÇ36’nın ifadelerinde yer alan mutluluk duygusu, barış değerinin bir sonucu olarak yorumlanabilir. Arkadaşlık ilişkilerinin yer aldığı çocuk görseli ve görsele dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 99: Güçlü arkadaşlık ilişkileri kurmaya dair 5

Uygulama Tarihi: 09.01.2019

- (1) AÖ : *Resmini anlatır mısın bana?*
(2) EÇ32 : *Dağdan yürüyerek eve gidecekler.*
(3) AÖ : *Neden eve gidecekler peki?*
(4) EÇ32 : *Arkadaşını sevdiği için onu eve götürüp hediye verecek.*

Resim 38: Arkadaşlık ilişkilerine dair

Yukarıda yer alan diyalog 99 ve resim 38 ile EÇ27’nin, barış için güçlü arkadaşlık ilişkilerine sahip olmanın önemini vurgulamak istediği söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde arkadaşlık kurmaya dair ifadelerin yer alması, çocukların akran ilişkilerinde uyum içerisinde olma ve güçlü arkadaşlık ilişkisi kurmaya dair farkındalık kazandıkları şeklinde yorumlanabilir.

4.2.2. Barış için gerekli etmenler bağlamında “çevre farkında lığı teması”

Araştırmaya katılan çocuklar barışın, doğadaki öğelerinde yaşamda yer alması ve çevreye duyarlılık ile sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. İfadelerden elde edilen bulgular temalaştırılarak aşağıda tablo 14’ de verilmiştir.

Tablo 14

Barış İçin Doğaya Ait Öğeler ve Çevreye Duyarlılık Tablosu

	No		f	%	Toplam F
Doğaya ait öğeler	1	Güneş	9		
	2	Çiçek	4		
	3	Kuş	3		
	4	Gökkuşağı	2		
	5	Yağmur	2	68	
	6	Ağaç	2		40
	7	Kedi	2		
	8	Tavşan	2		
	9	Dünya	1		
Çevreyi koruma	10	Çevreyi temiz tutma	6		
	11	Yeşili koruma	4	32	
	12	Hayvanları koruma	3		

Araştırmaya katılan çocuklar söylemlerinde barış için, doğaya ait öğelerin var olmasının (% 68) ve çevreye duyarlı olmanın gerektiğini (% 32) ifade etmiştir. Bu tema altında tablo 14’ de verilen ve çocukların söylemlerine yansıyan güneş öğesine dair (9/40) görsel ve diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 100: Güneş ögesine dair 1

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Neden güneş çizdiğini bana anlatır mısın?
(2) KÇ9 : (Resmini göstererek). Güneş karları eritsin ve Noel baba gidebilsin diye.

Resim 39: Güneş çizimi 1

Konuyu destekleyen diğer görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 101: Güneş ögesine dair 2

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Bu çizdiğin ne peki? (resmi göstererek)
(2) KÇ26 : Güneş. (Resmini göstererek). Havalar soğuyunca insanlar ısınsın diye.

Resim 40: Güneş çizimi 2

Yukarıda yer alan diyalog ve görsellerde güneşe dair ifadelerin yer alması okul öncesi dönemi çocuklarının insan ve doğaya ait öğelerin uyumunun farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde yer alan çiçek (4/40) ögesine dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 102: Çiçek ögesine dair 1

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Peki barışın olması için ne gereklidir sence?
(2) KÇ30 : Çiçek.
(3) AÖ : Neden çiçek gerekli sence?
(4) KÇ30 : İnsanlar koklasınlar diye.

Konuyu destekleyen görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 103: Çiçek ögesine dair 2

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Bu çiçekleri neden çizmiştin?
(resmi göstererek)
(2) KÇ25 : Çocuklar çöp atmadığı için
dünya mutlu olmuş o yüzden.

Resim 41: Çiçek çizimi

KÇ30'un söylemine yansıyan çiçek ögesi KÇ25' in aynı zamanda görseline de yansımıştır. Çocuklar bu ifade ile insanlar ve doğadaki diğer canlılar arasındaki bütünlük ilişkisini anlatmak istemişlerdir.

Araştırmaya katılan çocukların söylemlerine yansıyan kuş (3/40) ögesine dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 104: Kuş ögesine dair 1
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) KÇ30 : Kuşlar gerekli
(3) AÖ : Neden kuşlar gerekli?
(4) KÇ30 : Çünkü kuşlar güzel gözüküyor. İnsanlar kuşları görsünler diye.

KÇ30 diyalog 104' de yer alan 4 numaralı söylemi ile kuşlar ve insanların uyum içerisinde olan yaşamını ifade etmek istediği söylenebilir. Konuyu destekleyen diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 105: Kuş ögesine dair 2
Uygulama Tarihi: 09.01.2019

- (1) AÖ : Resmini anlatır mısın bana?
(2) EÇ32 : Martı çizdim. Sıcak ülkelere
gidiyorlar.

Resim 42: Kuş çizimi

EÇ32 diyalog 105, 2 numaralı söyleminde yer alan "sıcak ülkelere gidiyorlar." ifadesi mevsim değişikliklerinin kuşlara olan etkisinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 14' de yer alan gökkuşağı (2/40), yağmur (2/40) ve ağaç (2/40) ögelerine dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 106: Gökkuşağı ögesine dair 1
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Peki barışın olması için ne gereklidir sence?

- (2) KÇ10 : Güzel bir gökkuşağı gerekli.
(3) AÖ : Neden peki?
(4) KÇ10 : Çünkü o sevgimizi büyük yapar.

Konuyu destekleyen görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 107: Gökkuşağı ögesine dair 2

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Bu çizdiğin ne peki?
(resmi göstererek)
(2) KÇ8 : Gökkuşağı
(3) AÖ : Neden gökkuşağı çizdin peki?
(4) KÇ8 : Dünyamız daha güzel olsun diye.

Resim 43: Gökkuşağı çizimi

KÇ10'un söylemine yansıyan gökkuşağı ifadesi KÇ8' in hem görseline hem söylemine yansımıştır. Çocukların doğaya ait bu ögeyi söylemlerine yansıtmaları insanlar ve evrendeki diğer öğelerin bütünlüğüne vurgu olarak nitelendirilebilir.

Diyalog 108: Yağmur ögesine dair 1

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) KÇ26 : Yağmur gerekli
(3) AÖ : Neden peki?
(4) KÇ26 : Çünkü yağmur yağmazsa denizler, havuzlar susuz kalır yüzemeyiz.

Diyalog 108' de yer alan ifadelerden yola çıkarak KÇ26'nın yağmur ve diğer canlılar arasındaki ilişkinin farkında olduğu söylenebilir. Konuyu destekleyen görsel ve diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 109: Yağmur ögesine dair 2

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Bu çizdiğin ne (resmi göstererek)
(2) KÇ30 : Yağmur
(3) AÖ : Neden yağmur çizdin peki?
(4) KÇ30 : Oksijen gelsin diye.

Resim 44: Yağmur çizimi

Yukarıdaki diyalog 109’da yer alan KÇ30’ un yağmura dair ifadeleri hava olaylarının diğer canlılar üzerinde ki etkisinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan çocukların söylemlerine yansıyan ağaç ifadesine dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 110: Ağaç ögesine dair

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) KÇ26 : Ağaçlar gerekli
(3) AÖ : Neden peki?
(4) KÇ26 : Çünkü ağaçlarda hiç bir şey çıkmazsa yaşayamayız.

KÇ26, 4 numaralı söylemi ile ağacın insanların beslenmesi üzerindeki etkisini ifade etmiştir. Bu yorumdan yola çıkarak KÇ26’nın doğadaki diğer canlılar ile insanlar arasında ki karşılıklı ilişkinin farkında olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde yer alan tavşan (2/40) ve kedi (2/40) öğelerine dair diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 111: Kedi ve tavşan öğelerine dair

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : *Remine çizdiğin hayvanları anlatır mısın bana?*
(2) KÇ26 : Kedi ve tavşan çizdim.
(3) AÖ : *Neden çizdin peki bu hayvanları?*
(4) KÇ26 : Hayvanlar dostlar. Ailece bir arada yaşasınlar diye çizdim.

Resim 45: Kedi ve tavşan çizimi

KÇ26 diyalog 111 ve resim 45’de yer alan ifadeleri ile insanlar ve hayvanların bir arada uyum içerisinde yaşamlarını vurgulamıştır. Konuyu destekleyen diğer görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 112: Tavşan ögesine dair

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : *Bana resmini anlatır mısın?*
(2) KÇ29 : Kız tavşanı olduğu için çok mutlu.
(3) AÖ : *Neden mutlu sence?*
(4) KÇ29 : Tavşanları çok seviyor çünkü.

Resim 46: Tavşan çizimi

KÇ29, diyalog 112 ve resim 46' ya yansıttığı ifadeler ile doğada insanların ve hayvanların uyum içerisindeki yaşamlarını ifade etmiştir.

Tablo 14' de yer alan ve çocukların söylemlerine yansıyan dünya (1/40) ögesine dair görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 113: Dünya ögesine dair

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın?
(2) KÇ8 : Bu dünya (resmini göstererek)
(3) AÖ : Neden dünya çizdin peki?
(4) KÇ8 : Çünkü dünya olmazsa insanlar yaşayamaz.

Resim 47: Dünya çizimi

KÇ8, diyalog 113 ve resim 47' e yansıttığı ifadeler ile dünyanın varlığı ve insan yaşamının devamlılığı arasındaki ilişkiyi vurgulamıştır.

Çevreyi koruma. Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde çevreyi temiz tutma (6/40), yeşili koruma (4/40), ve hayvanları koruma (3/40) olarak yer almıştır. Konuya dair diyalog örnekleri tabloda yer alan sıraya göre aşağıda verilmiştir.

Diyalog 114: Çevrenin temiz tutulmasına dair 1

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Biz barışın olması için neler yapabiliriz? Ne olursa barış olur?
(2) KÇ5 : Dünyada ki pis şeyleri toplarız daha çok barış olur.

KÇ5' in diyalog 114' de yer alan 2 numaralı söylemi ile barışın var olması için çevrenin temiz olması gerektiğini ifade etmiştir. Konuyu destekleyen görsel örnek ve diyalogu aşağıda verilmiştir.

Diyalog 115: Çevrenin temiz tutulmasına dair 2

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın?
(2) EÇ20 : Çocuk elma yiyor. Elmasını yere atıyor. Arkadaşı da "çöplerini yere atarsan dünyamız kirlenir" diyor. Çocuk yanlışlıkla oldu diyor. Sonra arkadaşı da elmayı alıp çöpe atıyor.

Resim 48: Çevre temizliğine dair 1

EÇ20, yukarıda diyalog 115 ve görsel 48’ de yer alan ifadeleri ile barışın olması için dünyamızın temiz olması gerektiğini vurgulamıştır. EÇ20’nin söylemlerinden çevre bilinci farkındalığı kazandığı söylenebilir. Konuyu destekleyen görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 116: Çevrenin temiz tutulmasına dair 3

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Resminde neler var bana anlatır mısın?
- (2) KÇ25 : (Resmini göstererek) Çocuklar dünyaya çöp atıyor. Dünyaya çöp atarsak dünya üzülür. (Mutlu yüzü)
- göstererek) Ama çocuklar çöp atmazsa dünya mutlu olur.

Resim 49: Çevre temizliğine dair 2

KÇ25’ in yukarıda diyalog 116’ da yer alan yer alan söylemleri dünyada barış için dünyanın temiz olmasının gerekliliğini ifade etmiştir. Ayrıca üzgün ve mutlu dünya çizimleri ile insan ve doğal çevrenin etkileşiminin ve uyumunun önemini farkında olduğu söylenebilir.

Tablo 14’ de verilen yeşili korumaya dair çocukların söylemlerinin yer aldığı diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 117: Yeşili korumanın gerekliliğine dair 1

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Barışın olması için neler yapabiliriz sence?
- (2) KÇ11 : Mesela kuşlara yem verebiliriz.
- Ağaçları sulayabiliriz.

Diyalog 118: Yeşili korumanın gerekliliğine dair 2

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Peki barışın olması için ne gereklidir sence?
- (2) EÇ20 : Çiçekleri koparmamak.

Yukarıda yer alan sırasıyla diyalog 116 ve 117 söylemlerinde KÇ11 ve EÇ20 doğada yer alan ağaçları ve çiçekleri korumanın önemini vurgulamışlardır. Konuyu destekleyen görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 119: Yeşili korumanın gerekliliğine dair 3

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Barışın olması için sence neler gerekli?
(2) KÇ3 : (Resmini göstererek)
Çimleri koparmamak gerek.

Resim 50: Yeşili korumaya dair

KÇ3 yukarıda yer alan diyalog 119 ve resim 50' ye yansıttığı ifadeleri ile çimleri koparmayarak yeşili korumanın önemini ifade etmiştir.

Çevreyi koruma teması altında tablo 14' de verilen hayvanları korumaya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 120: Hayvanları korumanın gerekliliğine dair 1
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Peki barışın olması için ne gereklidir sence?
(2) EÇ20 : Hayvanları öldürmemek.

Diyalog 121: Hayvanları korumanın gerekliliğine dair 2
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Peki barışın olması için ne gereklidir sence?
(2) EÇ28 : Hayvanları korumak.

EÇ20 ve EÇ28 diyalog 120 ve 121' de yer alan ifadeleri ile hayvanlara zarar vermeden uyum içerisinde yaşamının önemini vurgulamışlardır. Konuyu destekleyen diğer görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 122: Hayvanları korumanın gerekliliğine dair 3
Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Resmini bana anlatır mısın?
(2) EÇ28 : (Resmini göstererek) Kedi ağaçta kalmış. Kedi ağaçtan inmeye korkuyor. İtfaiyede onu merdivenle alıyor.

Resim 51: Hayvanları korumaya dair

EÇ28 yukarıda yer alan 121'deki söylemlerine ek olarak diyalog 122 ve resim 51' e yansıttığı ifadeleri ile barışın oluşmasında hayvanların korunmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

4.2.3. Barış için gerekli etmenler bağlamında “ihtiyaçlar teması”

Okul öncesi dönemi çocuklarla gerçekleştirilen çalışmada barışın var olması için, insanların temel ihtiyaçların giderilmesi gerektiğine dair bulgular yer almıştır. Elde edilen bulgular aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 15

Barış İçin Karşılanması Gereken İhtiyaçlar Tablosu

No		F	Toplam F
1	Güvenlik	7	
2	Su	3	
3	Beslenme	3	
4	Barınma	2	19
5	Para kazanma	2	
6	Öğrenme	1	
7	Temiz hava	1	

Barışın gelişerek devam etmesi için insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Temel ihtiyaçların karşılanması güvenli toplumların oluşmasını sağlar (Sağgöz, 2018, s. 42). Araştırmaya katılan çocukların söylemlerine barışı oluşturan unsur olarak yansıyan bu ihtiyaçlar sırasıyla güvenlik (7/19), su (3/19), beslenme (3/19), barınma (2/19), para kazanma (2/19), öğrenme (1/19), temiz hava (1/19) şeklinde yansımıştır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 123: Güvenlik ihtiyacına dair 1*Uygulama Tarihi: 15.02.2019*

- (1) AÖ : Sence barışın olması için neler gerekli?
 (2) KÇ1 : Atatürk ve askerler savaşıp bizi kurtarıyor.
 (3) AÖ : Neden savaşıyorlar peki?
 (4) KÇ1 : Hırsızlar küçük çocukları kaçırdığı için. Savaşıp bizi koruyorlar.

Diyalog 123, söylem 4 incelendiğinde KÇ1' in savaş değerini çocuk kaçırma olayları ile özdeşleştirdiği söylenebilir. KÇ1' in 2 numaralı ifadesinden yola çıkarak onun, insanların güvenliğini tehdit eden savaş barışın önünde bir engel olarak gördüğü söylenebilir.

Diyalog 124: Güvenlik ihtiyacına dair 2*Uygulama Tarihi: 10.01.2019*

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
 (2) EÇ2 : Askerlerin dünyamızı koruması gerekli.
 (3) AÖ : Neden askerler dünyamızı korumalı?
 (4) EÇ2 : Bize zarar vermesinler diye.

- (5) AÖ : Bize nasıl zarar verebilirler?
(6) EÇ2 : Evimize girerler ve silahla öldürürler.

EÇ2, diyalog 124’ de yer alan “*askerlerin dünyamızı koruması gerekli.*” söylemi ile korunma isteğini ifade etmektedir. Bu söylemden yola çıkarak EÇ2’nin, barışın sağlanması için güvenlik ihtiyacının karşılanmasının gerektiğini ifade etmek istediği söylenebilir.

Diyalog 125: Güvenlik ihtiyacına dair 3
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın?
(2) EÇ6 : Kale
(3) AÖ : Neden kale çizdin peki?
(4) EÇ6 : Çünkü kale dünyayı meteor yağmurundan korur.

Resim 52: Güvenlik ihtiyacına dair

EÇ6, 4 numaralı söylemi ile dünyanın çeşitli tehlikelerden korunması gerektiğini ifade etmiştir. Görseline çizdiği kale resmi ile diyalogda yer alan söylemini desteklemiştir. EÇ6’nın bu ifadelerinden yola çıkarak barışın sağlanması için insanların dünyada güvende olmaları gerektiğini vurgulamak istediği söylenebilir

Su. Tablo 15’ de yer alan su ihtiyacının karşılanmasına dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 126: Su ihtiyacına dair 1
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) KÇ26 : Su içmek ve yemek yemek gerekli.
(3) AÖ : Neden bunlar gerekli?
(4) KÇ26 : Su içersek ve yemek yersek hasta olmayız.

KÇ26, diyalog 126’ da yer alan 4 numaralı söylemi ile barışın sağlıklı olmak ile sağlanacağını ifade etmiştir. Sağlıklı olmak için su içmenin gerekliliğini vurgulamıştır. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 127: Su ihtiyacına dair 2
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) EÇ28 : Su gerekli.
(3) AÖ : Su olmaz ise ne olur peki?

(4) KÇ28 : Su olmazsa insanlar yaşayamaz.

EÇ28'in yukarıda yer alan diyalog 127' de ki söylemleri ile insan yaşamının devamı için suyun önemini vurgulamak istediği söylenebilir. Barış değerini insan yaşamının devam etmesi ile özdeşleştirmiştir. Bu ifadelerden yola çıkarak EÇ28 barışın var olması için suyun ve yaşamın devamının gerekli olduğunu ifade etmek istediği söylenebilir.

Beslenme. Tablo 15' de yer alan beslenme ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 128: Beslenme ihtiyacına dair
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) KÇ26 : Su içmek ve yemek gerekli.
(3) AÖ : Neden bunlar gerekli?
(4) KÇ26 : Su içerse hasta ve yemek yersek hasta olmayız.

Diyalog 129: Beslenme ihtiyacına dair
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) EÇ33 : Cok meyve gerekli
(3) AÖ : Neden meyve gerekli peki?
(4) EÇ33 : Çünkü meyve olmazsa hiçbir şey yiyemeyiz.

Yukarıda diyalog 128 ve 129' da söylemleri bulunan KÇ26 ve EÇ33' ün sırasıyla “*yemek yemek gerekli*” ve “*çok meyve gerekli*” söylemleri ile barışın var olması için beslenme ihtiyacının giderilmesinin gerekli olduğunu ifade etmek istedikleri söylenebilir.

Barınma. Araştırmaya katılan çocukların söylemlerine yansıyan barınma ihtiyacına dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 130: Barınma ihtiyacına dair 1
Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) EÇ28 : Ev gerekli
(3) AÖ : Neden ev gerekli?
(4) EÇ28 : Ev olmazsa insanlar kar yağınca çok üşür.

EÇ28 diyalog 130'da yer alan 2 numaralı söylemi ile barışın oluşması için barınma ihtiyacının giderilmesi gerektiğini ifade etmek istemiştir. Ayrıca 4 numaralı söylemi ile bu ihtiyacın giderilmesinin önemini vurguladığı söylenebilir. Konuyu destekleyen görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 131: Barınma ihtiyacına dair 2
Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Bana resmindeki evi neden çizdiğini anlatır mısın?
(2) KÇ30 : Barışın olması için ev gerekli.
(3) AÖ : Neden ev peki?
(4) KÇ30 : Çünkü insanlar yaşasınlar diye.

Resim 53: Barınma ihtiyacına dair

Yukarıda yer alan diyalog 131 ve resim 53’ de yer alan ifadeler KÇ30’ un barışın varlığı ile barınma ihtiyacının giderilmesini özdeşleştirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Para kazanma. Tablo 15’de yer alan para kazanma ihtiyacının yer aldığı söylemlere diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 132: Para kazanma ihtiyacına dair 1

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) KÇ16 : Çalışmak gerekli
(3) AÖ : Neden çalışmak gerekli?
(4) KÇ16 : İşe gidip para kazanmak için.

Diyalog 133: Para kazanma ihtiyacına dair 2

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) KÇ14 : İşler gerekli. İnşaatçı, marketçi.
(3) AÖ : Neden peki?
(4) KÇ14 : Para kazanıp insanlar alabilsinler diye.

Yukarıda diyalog 132 ve diyalog 133’ de yer alan KÇ16 ve KÇ14’ ün söylemleri incelendiğinde, barışın var olması için para kazanılarak diğer ihtiyaçların giderilmesinin gerekliliğini vurgulamak istedikleri söylenebilir.

Öğrenme ihtiyacı. Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde yer alan öğrenme ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 134: Öğrenme ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gerekli?
(2) KÇ14 : Okula gitmek lazım. Eğer gitmezsek bir şey öğrenemeyiz.

Yukarıda yer alan diyalog 134 söylem 2 ile KÇ14 okullar aracılığıyla öğrenmenin gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Genel olarak söylemleri ile barışın oluşmasında öğrenme ihtiyacının karşılanması önemi vurgulamıştır.

Temiz hava. Tablo 15’ de yer alan temiz hava ihtiyacına dair görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 135: Temiz hava ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : *Bu çizdiğin ne (resmi göstererek)*
(2) KÇ30 : *Yağmur*
(3) AÖ : *Neden yağmur çizdin peki?*
(4) KÇ30 : *Oksijen gelsin diye.*

Resim 54: Temiz havaya dair

Diyalog 135, 4 numaralı söylemde yer alan “*oksijen gelsin diye*” ifadesi ile KÇ30’ un barışın oluşması için temiz havanın gerekli olduğunu vurgulamak istediği söylenebilir.

4.2.4. Barış için gerekli etmenler bağlamında “barışçıl çözüm becerileri teması”

Okul öncesi dönemi çocuklarla gerçekleştirilen çalışmada barışın sağlanabilmesi için, insanlar arası ilişkilerde problemlerin çözümünde barışçıl çözüm becerilerinin gerektiğine dair bulgular yer almıştır. Elde edilen bulgular aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 16

Barış İçin Gerekli Barışçıl Çözüm Becerileri Tablosu

No		F	f Toplam
1	Barışma	9	
2	Özür dileme	5	
3	Şiddetten uzak durma	3	19
4	Affetme	1	
5	Arabuluculuk yapma	1	

Tablo 16 incelendiğinde araştırmaya katılan çocukların barışın sağlanabilmesi için kişiler arası yaşanan problemleri uygun yollar ile çözmenin gerektiğini söylemlerine yansıtmışlardır. Bu yollar sırasıyla barışma (9/19), özür dileme (5/19), şiddetten uzak durma (3/19), affetme (1/19) ve arabuluculuk yapma (1/19) olarak söylemlere yansımıştır. Konuya dair çocukların anlatımları aşağıda verilmiştir.

Barişma. Barişın sağlanması için barişmanın gerekli olduğuna dair ifadelerin yer aldığı diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 136: Barişmanın gerekliliğine dair 1

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

- (1) AÖ : Dünyada barişın olması için neler yapılabilir sence?
(2) KÇ9 : Birbirimize mektup yazarız sonrada barişırız.

Diyalog 137: Barişma eyleminin gerekliliğine dair 2

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

- (1) AÖ : Dünyada barişı sağlamak için neler yapılabilir peki?
(2) KÇ19 : İnsanların barişması lazım.

Diyalog 136 ve diyalog 137’ de yer alan KÇ9 ve KÇ19’ un söylemleri incelendiğinde çocuklar, barişın oluşması için barişmanın gerçekteşmesi gerektiğini ifade etmiştir. Konuyu destekleyen çocuk görsel ve diyalogları aşağıda verilmiştir.

Diyalog 138: Barişmanın gerekliliğine dair 3

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Bana resmini anlatır mısın?
(2) EÇ27 : Arkadaşına çiçek veriyor barişiyorlar. Kūs olursak hiç arkadaşımız kalmaz o zaman üzülrüz.

Resim 55: Barişmaya dair 1

EÇ27 barişın sağlanması için küslüklerin bitirilerek barişmak gerektiğini söylemlerine ve görseline yansıtmıştır. Eğer bariş sağlanamaz ise arkadaşlık ilişkilerinin bozulacağını da söylemlerine eklemiştir. Ayrıca EÇ27’nin görselinde yer alan çiçek çizimi onun problemleri uygun yolla çözmeye yöntemi olarak değerlendirilebilir. Konuyu destekleyen bir diğer görsel örneği ve diyalogu aşağıda verilmiştir.

Diyalog 139: Barişmanın gerekliliğine dair 4

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Bana neler çizdiğini anlatır mısın?
(2) KÇ15 : Bu çember (resminde ki çemberi göstererek) barişma çemberi. Bu çocuk çemberi çevirince bebeğe dönüşecek. Arkadaşı da o bebeği alacak ve barişacaklar.

Resim 56: Barişmaya dair 2

KÇ5, diyalog 139’ da yer alan söylemler ile barışın sağlanması için barışmanın gerekli olduğunu ifade etmiştir. Görselinde yer alan barış çemberi çizimi ise bu konuyu desteklemektedir.

Barışma eyleminin Türk Dil Kurumuna göre anlamı (Barışma, 2019), “İki taraf, aralarındaki dargınlığı kaldırmak, uzlaşmak, anlaşmak” şeklindedir. Bu eylemin araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde yer alması, problemlerin uzlaşma yöntemi gibi uygun yollar ile çözülebileceğinin farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Özür dileme. Çocuklar ile gerçekleştirilen çalışmalarda sadece söylemlerde yer alan ve görsellere yansımayan bu çatışma çözme becerisine dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 140: Özür dilemenin gerekliliğine dair 1

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

- (1) AÖ : Barışın olması için neler yapabiliriz?
(2) KÇ1 : Arkadaşımızdan özür dileriz, oyuncaklarımızı paylaşıyoruz. Paylaşıncaya arkadaşım birlikte okula gidelim deriz.

Diyalog 141: Özür dilemenin gerekliliğine dair 2

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

- (1) AÖ : Barışın sağlamak için neler yapabiliriz?
(2) KÇ5 : Arkadaşım bana kızdıysa özür dileyip barışmak gerek, affetmek gerek.

KÇ1 ve KÇ3 diyalog 140 ve 141’ de yer alan söylemleri ile barış için özür dilemenin gerekliliğini ifade etmişlerdir. KÇ1, özür dileme eyleminden sonra “*birlikte okula gidelim deriz.*” ifadesini kullanmıştır. KÇ1 bu ifade ile özür dilemenin çatışmaları ortadan kaldıran ve arkadaş ilişkilerini güçlendiren bir yöntem olduğunu ifade etmiştir. KÇ5 “*arkadaşım bana kızdıysa özür dileyip barışmak gerek*” söylemi ile hataların telafi edilmesi için özür dilemenin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Bu ifade, onun çatışmayı engellemek için özür dileme yönteminin kullanılması gerektiğinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Şiddete başvurmama. Tabloda yer alan bu konuya dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 142: Şiddete başvurmamaya dair 1

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Barışın olması için ne yapılabilir?
(2) EÇ28 : Eeee güzel davranmalıyız. Kimseyi incitmeden, kimseye tükürmeden davranmalıyız.

EÇ28 diyalog 142’ de yer alan söylemleri ile barış için şiddet içerikli davranışların engellenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Diyalog 143: Şiddete başvurmamaya dair 2

Uygulama Tarihi: 10.01.2019

- (1) AÖ : Resmini anlatır mısın bana?
(2) KÇ1 : (Remini göstererek) Bu onu sevmediği için eziyor.
(3) AÖ : Sonra ne oluyor?
(4) KÇ1 : Doktor çağırıyor. Ondan özür diliyor.

Resim 57: Şiddete başvurmamaya dair

KÇ1 in diyalog 143, söylem 2 ile şiddet içerikli bir durumu ifade etmiştir. 4 numaralı söyleminde ise gerçekleştirilen bu davranıştan duyulan pişmanlığa dair ifadeler yer almıştır. KÇ1 in bu söylemleri barışın oluşması için şiddet içerikli davranışlardan uzak durulması gerektiği şeklinde yorumlanabilir.

Affetme. Söylemlerde yer alan affetmeye dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 144: Affetmenin gerekliliğine dair

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışın olması için ne gereklidir?
(2) KÇ5 : Arkadaşım bana kızdıysa özür dileyip barışmak gerek, affetmek gerek.

Barışçıl yöntemlerden olan affetmenin KÇ5' in söylemlerinde yer alması onun uygun problem çözme yollarının farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Arabuluculuk. Tablo 16'da yer alan bu yönteme dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 145: Arabuluculuğa dair

Uygulama Tarihi: 11.02.2019

- (1) AÖ : Peki barışın olması için ne yapılabilir?
(2) EÇ20 : İki kişi *kavga ediyorsa* bir kişide kavga edenleri görüyorsa bir kişide gidip” Kavga etmeyin” diye bilir.

Diyalog 145' de EÇ20'nin barış için” *kavga etmeyin*” söylemi ile şiddete şahit olan kişilerin arabuluculuk ederek şiddeti engellemeleri gerektiğini ifade etmiştir.

4.3 “Okul öncesi dönemdeki çocuklara göre barışı ne yok eder?” alt problemine yönelik bulgular

Araştırmanın bu başlığı altında okul öncesi dönem çocukları ile gerçekleştirilen “*barışı ne yok eder?*” sorusu üzerine gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilen bulgu ve yorumlar yer almaktadır. Araştırmanın bu alt problemi için görsel çizim çalışması

yapılmamıştır. Çocuklar ile yapılan çalışmalar sonucu barışı yok eden unsurlara dair elde edilen bulgular ile 5 tema oluşturulmuştur. Oluşturulan bu temalar sırasıyla; *kişiler arası olumsuz ilişkiler, barışçıl çözüm becerilerini tercih etmemek, çevre farkındalığı, diğer unsurlar ve temel ihtiyaçların karşılanmaması* şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu temalara ait bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 17

Barışı Yok Eden Unsurlar Bağlamında Temalar

No	Temalar	f	%	F Toplam
1	Kişiler arası olumsuz ilişkiler	10	29	34
2	Barışçıl çözüm yollarını tercih etmeme	7	21	
3	Çevre farkındalığı	7	21	
4	Diğer unsurlar	6	18	
5	Temel ihtiyaçların karşılanmaması	4	11	

Barışı yok eden unsurlar araştırmaya katılan çocukların söylemlerine; kişiler arası olumsuz ilişkiler (%29), barışçıl çözüm yollarını tercih etmeme (%21), çevre farkındalığı (%21), diğer unsurlar (%6) ve temel ihtiyaçların karşılanmaması (%11) şeklinde yer almıştır. Yukarıda tablo’ da belirtilen her bir tema için analizler ve elde edilen bulgular araştırmanın aşağıda ki kısımlarında ayrıntılı olarak verilmiştir.

4.3.1 Barışı yok eden unsurlar bağlamında “kişiler arası olumsuz ilişkiler teması”

Okul öncesi dönemi çocukları ile gerçekleştirilen çalışmalarda çocukların söylemlerinde kişiler arasında meydana gelen olumsuz ilişkilerin barışı engellediğine dair ifadeler yer almıştır. Çocukların söylemlerinde kişiler arası ilişkileri olumsuz etkileyerek barışı yok eden unsurlara dair ifadeler aşağıda tablo 18’ de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 18

Kişiler Arası İlişkileri Olumsuz Etkileyerek Barışı Yok Eden Unsurlar

No		F	f Toplam
1	Sevgisizlik	3	
2	Arkadaşlık kurmama	2	
3	Kötü kelimeler kullanma	2	10
4	Paylaşımçı olmama	1	
5	Kalp kırma	1	
6	Mutsuz etme	1	

Tablo 18 incelendiğinde sevgisizlik (3/10), arkadaşlık kurmama (2/10), kötü kelimeler kullanma (2/10), paylaşımcı olmama (1/10), kalp kırma (1/10) ve mutsuz etme (1/10) gibi değer ve davranışların barışı engellediği çocukların söylemlerine yansımıştır.

Çocukların söylemlerine yansıyan sevgisizliğe dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 146: Sevgisizliğe dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı ne yok eder?
 (2) KÇ9 : Sevgisizlik bozar. Sevgisizlik olursa kötülükler olur ve barış bozulur.

KÇ9 diyalog 146’ da yer alan söylemi ile sevgi olmadığında kötülüklerin oluşabileceğini ifade etmiştir. Bu ifade sevginin olmadığı bir dünyada uyum ortadan kalkar ve barış yok olur şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 147: Sevgisizliğe dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Ne olursa barış olmaz sence?
 (2) EÇ32 : Sevgi olmazsa barış olmaz.

Diyalog 147’ de EÇ32, sevgi değerini barışın kaynağı olarak ifade etmiştir. Bu söylemden yola çıkarak bu değer yokluğunda barışta yok olacağı yorumu yapılabilir.

Tablo 18’ de yer alan arkadaşlık kurmamaya dair çocukların anlatımları aşağıda verilmiştir.

Diyalog 148: Arkadaşlık kurmamaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

Diyalog 149: Arkadaşlık kurmamaya dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı ne yok eder?
(2) EÇ27 : Kötülük.
(3) AÖ : Nasıl kötülükler sence?
(4) EÇ27 : Hiçbir şeyi vermemek bir de
Hiç arkadaş olmamak.

- (1) AÖ : Sence barışı ne yok eder?
(2) EÇ28 : Kimse arkadaş olmazsa barış
Yok olur.

EÇ27 ve EÇ28 arkadaşlık kurmamanın barışı engellediğini ifade etmişlerdir. Diyalog 149’ da yer alan ifadelerden yola çıkarak, arkadaşlık kurma davranışının uyum gerektirdiği ve bu uyum bozulduğunda barışında yok olduğu söylenebilir.

Tablo 18’ de yer alan kötü kelimeler kullanmaya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 150: Kötü kelimeler kullanmaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı ne yok eder?
(2) EÇ17 : Rahatsız etmek.
(3) AÖ : Rahatsız etmek ne demek sence?
(4) EÇ17 : Yani kötü, küfürlü konuşmak

EÇ17’nin diyalog 150, söylem 4’ de yer alan söylemi ile kötü kelime kullanma davranışını barışı engelleyen unsur olarak ifade etmek istediği söylenebilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 151: Kötü kelimeler kullanmaya dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı ne yok eder?
(2) KÇ25 : Kötülük.
(3) AÖ : Nasıl kötülükler sence?
(4) KÇ25 : Böyle vurmalık, kötü kelimeler söylemek.

KÇ25 yukarıda diyalog 151’ de yer alan 2 ve 4 numaralı söylemleri ile kötü kelime kullanma davranışını kötülük olarak ifade etmiştir. Ayrıca bu davranışı barışın önünde bir engel olarak söylemlerine yansıttığı söylenebilir.

Tablo 18’ de yer alan paylaşımcı olmamanın barışı engellediğine dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 152: Paylaşımcı olmamaya dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı ne yok eder?
(2) EÇ27 : Kötülük.
(3) AÖ : Nasıl kötülükler sence?

(4) EÇ27 : Hiçbir şeyi vermemek bide hiçbir arkadaş olmamak.

EÇ27 paylaşmama davranışını barışı engelleyen bir unsur olarak söylemlerine yansıtmıştır. Paylaşma değerinin toplumsal ilişkileri güçlendirdiği söylenebilir. EÇ27'nin ifadeleri bu değer ortadan kalkması ilişkileri olumsuz etkileyerek barışı engeller şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde yer alan kalp kırmaya dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 153: Kalp kırmaya dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Sence barışı bozan şeyler neler?

(2) EÇ20 : Bir insan başkasına vurursa barış bozulur. Birbirimizin kalbini kırabiliriz.

EÇ20 diyalog 153 söylem 2 ile şiddet davranışı sonucu karşıdaki kişinin kalbini kırabileceğimizi ifade etmiştir. Bu ifade, uygun olmayan davranışların insan ilişkilerini olumsuz etkileyerek barışı bozabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Söylemlerde yer alan mutsuz etme davranışına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 154: Mutsuz etmeye dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Peki barışı neler bozar? Ne olursa barış yok olur?

(2) KÇ15 : Arkadaşımızı üzersek. Babalar annemizi üzerse.

KÇ15'in diyalog 154' de yer alan söylemi, ilişkilerde karşıdaki kişiye uygulanan duygusal olarak zarar vermenin barışı engellediği şeklinde yorumlanabilir.

4.3.2 Barışı yok eden unsurlar bağlamında “barışçıl olmayan çözüm yolları teması”

Araştırmanın bu başlığı altında okul öncesi dönemi çocukları ile gerçekleştirilen çalışmalarda çocukların söylemlerinde problemlerin uygun yollar ile çözülmediğinde yok olduğuna dair ifadeler yer almıştır. Çocukların söylemlerinde yer alan bu ifadeler aşağıda tablo 19'da ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 19

Barişı Yok Eden Barişçıl Olmayan Çözüm Yolları Tablosu

No		F	Toplam F
1	Şiddete başvurma	5	7
2	Küslüklerin devam etmesi	2	

Araştırmaya katılan çocuklar, kişiler arası yaşanan problemlerde şiddete başvurulduğunda (5/7) ve küslükler devam ettiğinde (2/7) barişin yok olacağını söylemlerine yansıtmişlardır. Çocukların söylemlerinde bariş değerini ortadan kaldıran unsurlardan bir olarak yer alan şiddete başvurmayaya dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 155: Şiddete başvurmayaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence bariş bozan şeyler neler?
 (2) EÇ20 : Bir insan başkasına vurursa bariş bozulur. Birbirimizin kalbini kırabiliriz.

Diyalog 156: Şiddete başvurmayaya dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence bariş ne yok eder?
 (2) KÇ26 : İnsanlar
 (3) AÖ : İnsanlar nasıl yok eder ki?
 (4) KÇ26 : Kötülük yaparak. Yani vurarak.

Yukarıda diyalog 155 ve 156' da sorunların çözümünde barişçıl yöntemler yerine şiddet gibi olumsuz yöntemlerin tercih edilmesi bariş engelleyen bir unsur olarak çocukların söylemlerine yansımıştır.

Tablo 19' da bariş yok eden unsurlar arasında yer alan ve çocukların söylemlerine yansıyan küslüklerin devam ettirilmesine dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 157: Küslüklerin devam ettirilmesine dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence bariş ne yok eder?
 (2) KÇ9 : Küs olan insanlar barişmaması.

Diyalog 158: Küslüklerin devam ettirilmesine dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki bariş ne bozar sence? Ne olursa bariş biter?
 (2) KÇ19 : Bariş barişmayan insanlar yok edebilir.

Kişiler arası çatışmaların çözümünde problem çözme, uzlaşma ve işbirliği yapma gibi uygun çatışma tarzlarının tercih edilmesi barişin oluşmasını sağlayacaktır (Karcıoğlu ve Alioğulları, 2012, s. 222). Bu çözüm becerileri yerine uzlaşmayı engelleyen küsme

davranışının sürdürülmesi barışın oluşmasını engelleyecektir. Yukarıda diyalog 157 ve 156'da yer alan KÇ9 ve KÇ19' un söylemlerinin bu yorumu desteklediği söylenebilir.

4.4.3 Barışı yok eden unsurlar bağlamında “çevre farkındalığı teması”

Çocuklar ile barışı yok eden unsurlar üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda, çevre farkındalığına dair ifadeler, onların söylemlerine yansımıştır. Bu ifadeler aşağıda tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 20

Barışı Yok Eden Unsurlar Bağlamında Çevre Farkındalığı Tablosu

	No		f	f Toplam
Evrensel bütünlük	1	Dünyanın ve insanların yok olması	5	8
Çevre duyarlılığı	2	Çevreyi kirletmek	3	

Tablo 20 incelendiğinde çocuklar barış yok olduğunda dünya ve insanların yok olacağını (5/8), çevrenin kirletileceğini (3/8) söylemlerine yansıtmıştır. Dünyanın ve insanların yok olmasına dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 159: Dünyanın ve insanların yok olmasına dair 1
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Ne olursa barış yok olur?
(2) KÇ8 : Dünyamız ve insanlar olmayınca.

Diyalog 160: Dünyanın ve insanların yok olmasına dair 2
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Peki sence barışı ne yok eder?
(2) KÇ13 : Dünya yok olursa.
Bütün çocuklar yoksa.

KÇ8 ve KÇ13 ün ifadelerinde dünya ve insanlar olmayınca barışın olmayacağını ifade etmişlerdir. Çocukların bu söylemler ile evrende yer alan bütün öğelerin bütünlüğünü ifade etmek istedikleri söylenebilir. Ayrıca diyalog 160'da yer alan söylemler, eğer evrende insan ve insanın yaşamını sürdürdüğü dünya yok olursa, barışa olan ihtiyacında ortadan kalkacağı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 20' de yer alan çevreyi kirletmeye dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 161: Çevreye duyarsızlığın barışı engellediğine dair 1
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Sence barışı ne yok eder, bozar?
(2) KÇ3 : Kötü insanlar.

Diyalog 162: Çevreye duyarsızlığın barışı engellediğine dair 2
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Sana göre barışı ne yok eder?
(2) KÇ5 : Barışı şey yok eder :

(3) AÖ : Kötü insanlar ne yaparsa
barış bozulur?
(4) KÇ3 : Kötü insanlar doğaya zarar
verirse, çöp atarsa.

(3) AÖ : Kötülük.
: Nasıl kötülükler?
(4) KÇ5 : Sigarayı atmak.

Yukarıda diyalog 161 ve diyalog 162’ de KÇ3 ve KÇ5 çevreyi kirletmenin barışı yok ettiğini ifade etmişlerdir. Bu söylemler çocukların, insanın yaşadığı çevreye zarar vermeden uyum içerisinde olması ile barışın sağlanacağını farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

4.3.4 Barışı yok eden unsurlar bağlamında “diğer unsurlar teması”

Gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda barışı yok eden unsurları söylemlerine yansıttıkları bazı ifadeler belirli bir tema ile sınıflandırılmamıştır. Bu ifadeler diğer unsurlar teması adı altında aşağıda tablo 21’ de verilmiştir.

Tablo 21

Barışı Yok Eden Diğer Unsurlar Tablosu

No		F	f Toplam
1	Barış adlı kişinin zarar görmesi	3	5
2	Allah’ın yok etmesi	2	

Araştırmaya katılan çocuklar eğer barış isimli kişi zarar görürse (4/5) barışın yok olacağını söylemlerine yansıtmışlardır. Ayrıca barışın Allah tarafından yok edilebileceği (2/5) söylemlere yansıyan diğer unsurdur. Barış adlı kişinin zarar görmesine dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 163: Barış isimli kişinin zarar görmesine dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

(1) AÖ : Sence ne olursa barış yok olur?
(2) KÇ16 : Barış ölürse.

Yukarıda yer alan diyalog örneğinde olduğu gibi barışı kişi olarak söylemlerine yansıtan KÇ16, barış isimli kişi hayatını kaybettiğinde barış değerinin yok olacağını ifadelerine yansıtmıştır.

Tablo 21’ de yer alan barışın Allah tarafından yok edilebileceğine dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 164: Barışın Allah tarafından yok edilebileceğine dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki sence barışı ne yok eder? Ne bozar?
(2) KÇ12 : Allah her şeyi yapar yok ol der oda olur.

KÇ12 barışı Allah'ın yok edeceğini ifade ve söylemlerine yansıtmıştır.

4.4.5. Barışı yok eden unsurlar bağlamında “temel ihtiyaçların karşılanamaması teması”

Okul öncesi dönemi çocukları bazı temel ihtiyaçların eksikliğinin barışı yok ettiğini söylemlerine yansıtmışlardır. Bu ifadeler aşağıda tablo 22’ de verilmiştir.

Tablo 22

Barışı Yok Eden Unsurlar Bağlamında Temel İhtiyaçlar

No	F
1	Güvensiz hissetme 4

Araştırmaya katılan çocuklar kendilerini güvende hissettirmeyen olayların barışı engellediğini söylemlerine yansıtmıştır (4). Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 165: Güvensizliğin barışı yok ettiğine dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı ne bozar? Ne yok eder?
(2) EÇ34 : Korkmak.
(3) AÖ : Nelerden korkarsak barış bozulur peki?
(4) EÇ34 : Kaplandan, ayıdan.
(5) AÖ : Neden bu hayvanlardan korkarız?
(6) EÇ34 : Çünkü çok keskin dişleri var.

EÇ34, diyalog 165 söylem 2 ve 6 ‘da vahşi hayvanlar tarafından zarar görme korkusunu barışı engelleyen bir unsur olarak ifade etmiştir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 166: Güvensizliğin barışı yok ettiğine dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barışı ne bozar?
(2) KÇ1 : Hırsız.
(3) AÖ : Nasıl bozar peki?
(4) KÇ1 : Mesela sinsice gelip eşyalarımızı çalarlar. Mesela insanları kaçıtır böyle.

KÇ1, diyalog 166'da yer alan söylemleri ile insanların mal ve canlarını tehdit eden hırsızlık olaylarından doğan güvensizliği ifade etmiştir. Bu söylemler insanların güvenliklerini tehdit eden unsurların barışı yok ettiği şeklinde yorumlanabilir.

4.4. “Okul öncesi dönemi çocuklarına göre barış olmazsa neler olabilir?” alt problemine yönelik bulgular

Araştırmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan okul öncesi dönemi çocukları ile “*barış olmasa neler olabilir?*” sorusu üzerine gerçekleştirilen görüşmeler ve yine aynı soru doğrultusunda çocukların çizdikleri görsellerden elde edilen bulgu ve yorumlar yer almıştır. Gerçekleştirilen çalışmalar sonucu elde edilen bulgular ile 6 tema oluşturulmuştur. Bu temalar sırasıyla *çatışma ve şiddet içerikli olayların gerçekleşmesi, temel ihtiyaçların giderilememesi, kişiler arası ilişkilerin bozulması, olumsuz duyguların oluşması, barış isimli kişiye dair ifadeler ve çevreye karşı duyarsızlığın gelişmesi* şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu temalara dair ayrıntılı bilgi aşağıda tablo 23’ de verilmiştir.

Tablo 23

Barışın Yokluğunun Sonuçları Bağlamında Temalar Tablosu

No	Temalar	f	%	f Toplam
1	Çatışma ve şiddet içerikli durumların oluşması	26	35	75
2	Temel İhtiyaçların giderilememesi	13	17	
3	Kişiler arası ilişkilerin bozulması	13	17	
4	Olumsuz duyguların oluşması	11	15	
5	Barış kişisine dair ifadeler	8	11	16
6	Çevreye karşı duyarsızlık	4	5	

Araştırmaya katılan çocuklar barışın sağlanamadığında çatışma ve şiddet içerikli olayların gerçekleşeceği (% 35), temel ihtiyaçların giderilemeyeceği (% 17), kişiler arası ilişkilerin bozulacağı (% 17), olumsuz duyguların oluşacağını (% 15) söylemlerine yansıtmıştır. Ayrıca barış isimli kişiye dair ifadeler (% 11) ve çevreye karşı duyarsızlığın gelişmesi (% 5) bu tema içerisinde elde edilen bulgular arasındadır. Bu temalara dair ayrıntılı analiz ve yorumlar araştırmanın ilerleyen kısımlarında ayrıntılı olarak verilmiştir.

4.4.1 Barışın yokluğu bağlamında “çatışma ve şiddet içerikli durumlar teması”

Araştırmaya katılan çocuklar ile gerçekleştirilen çalışmada barışın yokluğunda çatışmaların oluşacağına dair bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bu bulgular aşağıda tablo 24’ de verilmiştir.

Tablo 24

Barışın Yokluğunda Oluşan Çatışma İçerikli Durumlar Tablosu

No		f	f toplam
1	Küskünlüklerin devam etmesi	16	
2	Kavgaların olması	7	26
3	Savaşların çıkması	3	

Tablo 24 incelendiğinde araştırmaya katılan çocuklar, barışın yokluğunda küskünlüklerin devam edeceğini (16/26), kavgaların olacağını (7/26) ve savaşların çıkacağını (3/26) söylemlerine yansıtılmışlardır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 167: Küskünlüklerin devam edeceğine dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ3 : İnsanlar arkadaşlarıyla küstükleri zaman bir daha barışmazlar.

Diyalog 168: Küskünlüklerin devam edeceğine dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmadığı durumda neler olur sence?
(2) KÇ9 : Hep küs oluruz. Bir daha hiç konuşmayız.

KÇ3 ve KÇ9’ un diyalog 167 ve 168’ de yer alan söylemleri, barış sağlanamadığında problemler uygun yollar ile çözülemeyeceği ve küsmeler devam edeceği şeklinde yorumlanabilir. Konuyu destekleyen diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 169: Küskünlüklerin devam edeceğine dair 3

Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : *Bana resmini anlatır mısın?*
(2) KÇ19 : Bu kızlar küsmüşler ve barışmak istemiyorlar.
-

Resim 58: Küslüklerin devam edeceğine dair

KÇ19 barış sağlanamadığında küslüklerin devam edeceğini ifade etmiştir. Bu ifadesini ise görseline üzgün iki kız çizerek yansıtmıştır. Görselinde yer alan bu ifade ise barışın yokluğunda insanların mutlu olamayacağı şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 170: Kavgaların olacağına dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur?
(2) KÇ31 : Kavga olur, arkadaşlar birbirine küsebilir

Diyalog 171: Kavgaların olacağına dair 2

Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur?
(2) KÇ15 : Kavgalar olurdu. Trafikte yeşil yanıyor geçsene denilirdi.

KÇ31 ve KÇ15 ‘ in yukarıda yer alan söylemleri ile barışın yokluğunda uyumu ortadan kaldıran şiddet gibi olumsuz durumların çıkacağını ifade etmek istedikleri söylenebilir.

Konuyu destekleyen diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 172: Kavgaların olacağına dair 3

Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : *Resminde neler olmuş bana anlatır mısın?*
(2) EÇ32 : *Evde tek başlarına kalmak istiyorlar. Sonra kavga ediyorlar ve küsüyorlar.*

Resim 59: Kavgaların olacağına dair

EÇ32 diyalog 170’ de 2 numaralı söylemi ile barışın olmadığı durumlarda insanlar arasında uyumsuzlukların yaşanabileceği ve bunun sonucunda kavgaların olabileceğini ifade etmek istediği söylenebilir.

Tablo 24’ de yer alan savaşların olmasına dair bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir. Savaşa dair ifadeler görüşmeler sonucu elde edilen bulgularda yer alırken görsellerden elde edilen bulgularda yer almamıştır.

Diyalog 173: Savaşların olacağına dair 1

Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur?
(2) KÇ30 : Savaşlar çıkar.
(3) AÖ : Savaş ne demek sence?
(4) KÇ30 : Kötüleri öldürmek.
(5) AÖ : Kötüleri neden öldürürler?
(6) KÇ30 : Onların evlerini yıkmıştır. Ben anneme bir kere “barış ne demek” diye sordum o da “savaş” dedi.

KÇ30 diyalog 173 söylem 2 ile barışın sağlanamadığında savaşların çıkacağını ifade etmiştir. Söylem 6'da yer alan “ben anneme bir kere “barış ne demek” diye sordum oda “savaş” dedi.” ifadesi ise KÇ30’ un barış değeri algısının annesinin ifadelerine göre şekillendiği söylenebilir. Konuyu destekleyen bir diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 174: Savaşların olacağına dair 2
Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur sence?
(2) KÇ31 : Savaşlar olur.
(3) AÖ : Savaş ne demek sence?
(4) KÇ31 : İyilere karşı kötüler savaşıyor. Dünya kötülere kalsın, iyileri yensinler diye.

KÇ31 barışın sağlanamadığında savaşların çıkacağını ifadelerine yansıtmıştır. Savaş ve barış kavramlarını “iyilere karşı kötüler savaşıyor. Dünya kötülere kalsın, iyileri yensinler diye.” söyleminde yer aldığı gibi iyi ve kötü kavramlarını kullanarak ifade etmiştir. KÇ31’ in savaşa dair söylemleri medyada yer alan savaş haberlerinden etkilenmiş olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

4.4.2 Barışın yokluğu bağlamında “temel ihtiyaçların giderilememesi teması”

Araştırmaya katılan çocuklar barışın yokluğunda temel ihtiyaçların karşılanmayacağını söylemlerine yansıtmıştır. Çocuklara göre karşılanmayacak olan ihtiyaçlar aşağıda tablo 25’ de verilmiştir.

Tablo 25

Barışın Yokluğunda Karşılanamayacak İhtiyaçlar Tablosu

No		F	F Toplam
1	Barınma	5	
2	Güvenlik	4	
3	Beslenme	2	13
4	Öğrenme	1	
5	Sağlık	1	

Araştırmaya katılan çocuklar barışın sağlanamadığında barınma (5/13), güvenlik (4/13), beslenme (2/13), öğrenme (1/13) ve sağlık (1/13) ihtiyaçlarının karşılanamayacağını söylemlerine yansıtmışlardır. Konuya dair diyalog örnekleri sırayla aşağıda verilmiştir.

Barışın yokluğunda barınma ihtiyacının giderilmeyeceğine dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 175: Barınma ihtiyacına dair 1

Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : Peki sence dünya da barış olmasa ne olur?
(2) KÇ15 : Evler olmasa insanlar yaşayamaz.
(3) AÖ : Neden peki?
(4) KÇ15 : Arkadaşı barışmak istemediği için kızıp iş makinasıyla onun evini yok edebilir.

KÇ15 diyalog 175 söylem 4 de yer alan “*arkadaşı barışmak istemediği için*” ifadesi ile kişiler arasında yer alan çatışmayı ifade etmek istediği söylenebilir. Söylemin devamında yer alan “*kızıp iş makinesiyile onun evini yok edebilir.*” ifadesi ise insanlar arası yaşanan çatışmalar sonucunda barınmayı sağlayan evlerin zarar görebileceğini ifade etmek istediği şeklinde yorumlanabilir. Bu ifadelerden yola çıkarak KÇ15 barış değerini uyum içerisinde yaşama ve barınma ihtiyacının karşılanması ile özdeşleştirdiği söylenebilir.

Diyalog 176: Barınma ihtiyacına dair 2

Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ14 : Dünyamız daha kötü olurdu. Çiçekler, evler, marketler, okullar, doktor olmazdı.
(3) AÖ : Neden ev gerekli peki?
(4) KÇ14 : Yaşamak için.

KÇ14 diyalog 176, 4 numaralı söylemi ile evlerin insanların yaşamını devam etmesi için gerekli olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca 2 numaralı söylemi ile barış olmadığında barınma ihtiyacının karşılanamayacağını vurgulamak istediği söylenebilir.

Diyalog 177: Barınma ihtiyacına dair 3

Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : *Bana neler çizdiğini anlatır mısın?*
(2) KÇ30 : *Burası örümcekli eski bir ev. Parası olmadığı için eski bir evde kalıyor.*

Resim 60: Barınma İhtiyacına dair

KÇ30' un diyalog 177' de yer alan “eski bir ev” söylemi ile barış sağlanamadığında barınma ihtiyacının yeterli şekilde karşılanamayacağını ifade etmek istediği söylenebilir. Resim 60'da yer alan ev çizimi bu ifadelerini desteklemektedir.

Tablo 25' de yer alan güvenlik ihtiyacının karşılanamayacağına dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 178: Güvenlik ihtiyacına dair 1
Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ10 : Kötü olur.
(3) AÖ : Ne kötü olur peki?
(4) KÇ10 : Hırsızlar olur.

KÇ10 diyalog 178' de insanın güvenliğini tehdit eden hırsızlık olaylarına dair söylemlerde bulunmuştur. Bu söylemler ile onun, barışın yokluğunda insanların güvensiz hissedeceğini ifade etmek istediği söylenebilir. Ayrıca diyalog 178' de yer alan “kötü olur” ifadesi KÇ10' a göre barış kötülükleri engeller şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 179: Güvenlik ihtiyacına dair 2
Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış olmasa ne olur?
(2) EÇ17 : Yanardağlar olur. Hırsızlar olur.

Yukarıda diyalog 179' da EÇ17, insanları güvensiz hissettiren doğa olayını ve hırsızlığı ifadelerine yansıtmıştır. Bu söylemlerden EÇ17' e göre barışın yokluğunun güvensizliği ifade ettiği söylenebilir. Aşağıda yer alan EÇ17' e ait görsel örneği konuyu destekler niteliktedir.

Diyalog 180: Güvenlik ihtiyacına dair 3
Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : *Ne çizdiğini anlatabilir mısın?*
(2) EÇ17 : Canavar çizdim.

Resim 61: Güvenlik ihtiyacına dair

Yukarıda yer alan görsel 61, EÇ17' in barışın yokluğunu canavar ile özdeşleştirdiği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca EÇ17'nin görseline canavar ögesinin yer alması barışın yokluğunda oluşan güvensizlik ve korku duygusu ile açıklanabilir.

Barışın yokluğunda beslenme ihtiyacının karşılanamayacağına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 181: Beslenme ihtiyacına dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ14 : Dünyamız daha kötü olurdu. Çiçekler, evler, marketler, okullar, doktor olmazdı.
(3) AÖ : Neden marketler gerekli?
(4) KÇ14 : Aç kalıp ölmek için.

KÇ14 diyalog 181 söylem 2’de barış sağlanamadığında marketlerin olmayacağını, 4 numaralı söyleminde ise marketlerin insanların beslenmesi için gerekli olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadeler KÇ14’ ün barışı, temel ihtiyaçların karşılanması ve insanın evrende diğer canlılar ile bütünlük içinde olması şeklinde algıladığı söylenebilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 182: Beslenme ihtiyacına dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ11 : Yaşayamazdık. Aç kalırız.
(3) AÖ : Neden?
(4) KÇ11 : Yemekler olmasa, para olmasa yaşayamayız.

KÇ11 barış sağlanamadığında insanların aç kalacağını ifade etmiştir. KÇ11 ‘ in diyalog 182’ de yer alan “*yaşayamazdık*”, “*yemekler olmasa, para olmasa yaşayamazdık*” ifadelerinden yola çıkarak onun barışı “temel ihtiyaçların karşılanarak uyum içerisinde yaşama “ şeklinde algıladığı söylenebilir.

Tablo 25’ de yer alan öğrenme ve sağlık ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 183: Öğrenme ve sağlık ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ14 : Dünyamız daha kötü olurdu. Çiçekler, evler, marketler, okullar, doktor olmazdı.
(3) AÖ : Neden okul gerekli sence?
(4) KÇ14 : Öğrenmemiz için gerekli.
(5) AÖ : Doktor peki?
(6) KÇ14 : Hasta olursak gidebilelim diye.

KÇ14 diyalog 183’ de barışın yokluğunda insanın ilişki içinde olduğu tüm öğelerin yok olacağını ve temel ihtiyaçların karşılanamayacağını ifade etmiştir. Temel ihtiyaçlar içerisinde yer alan öğrenme ve sağlık ihtiyacı da KÇ14’ ün söylemlerine yansımıştır.

Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde temel ihtiyaçlara dair ifadelerin yer alması, onların barışı bu ihtiyaçların karşılanması ve bu ihtiyaçların karşılanması sonucunda uyumun oluşması şeklinde algıladıkları söylenebilir.

4.4.3 Barışın yokluğu bağlamında “kişiler arası olumsuz ilişkiler teması”

Okul öncesi dönemi çocukları barış sağlanamadığında kişiler arası ilişkilerde olumsuzlukların oluşacağını ifadelerine yansıtılmışlardır. Kişiler arası olumsuz ilişkilere dair tablo 26 aşağıda verilmiştir.

Tablo 26

Barışın Yokluğunda Oluşan Kişiler Arası Olumsuz İlişkiler

No		F	f toplam
1	Arkadaşlıkların bozulması	6	13
2	Sevgisizlik	5	
3	Bencillik	2	

Tablo 26 incelendiğinde, çocuklar barış sağlanamadığında, arkadaşlıkların bozulacağını (6/13), sevgisizliğin (5/13) ve bencilliğin (2/13) ortaya çıkacağını söylemlerine yansıtılmışlardır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 184: Barışın yokluğunda arkadaşlıkların bozulmasına dair 1

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

- (1) AÖ : Peki sence barış olmasa ne olur?
(2) EÇ27 : Hiç arkadaşımız kalmaz. Oyun oynayamayız.

EÇ27 diyalog 184’ de barışın yok olması ile arkadaşlık ilişkilerinin bozulacağını ifade etmeye çalışmıştır. Arkadaşlık ilişkilerinin bozulmasının nedeni yaşanan çatışmalar olarak yorumlanabilir. Çatışma türleri göz önünde bulundurulduğunda ifadelere yansıyan çatışma tarzının kişiler arası çatışmaya örnek olduğu söylenebilir. Ayrıca diyalogda yer alan ifadelerden yola çıkarak, EÇ27’nin barış değerinin toplumda olumlu ilişkileri güçlendirdiğinin farkında olduğu söylenebilir.

Diyalog 185: Barışın yokluğunda arkadaşlıkların bozulmasına dair 2

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

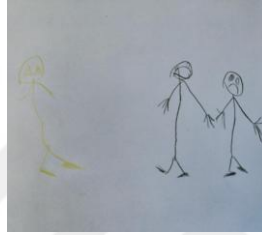
- (1) AÖ : Peki sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ9 : Çocuklar bir daha hiç barışmazlar. Arkadaş olmadıklarını söylerler.

KÇ9 diyalog 185’ de yer alan ifadeleri ile barış olmazsa küskünlüklerin devam edeceğini ve bunun sonucunda arkadaşlık ilişkilerinin bozulacağını vurgulamak istemiştir. Konuyu destekleyen diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 186: Arkadaşlıkların bozulacağına dair 3

Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : *Dünyada barış olmasa neler olur?*
(2) EÇ28 : *Arkadaşlar birbirlerine küserler. Bir daha arkadaş olmazlar. Birlikte oyun oynamazlar. Oyuncaklarını paylaşmazlar.*

Resim 62: Arkadaşlıkların bozulacağına dair

EÇ20 görsel 62’ye yansıtmış olduğu üzgün arkadaş çizimi ile barışın yok olması sonucu bozulan arkadaşlık ilişkilerini ifade etmek istediği söylenebilir. Diyalog 186’ da yer alan “bir daha arkadaş olmazlar.” ifadesi görseline yansıttığı bu ifadeleri desteklemektedir.

Tablo 26’ da yer alan ve çocukların söylemlerine yansıyan sevgisizlik değerine dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir. Bu değer çocukların görsellerine yansımamıştır.

Diyalog 187: Barışın yokluğunda sevgisizliğe dair 1

Uygulama Tarihi: 14.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur?
(2) EÇ20 : Herkes birbirine küs kalır. Kimse birbirini sevmez.

Diyalog 188: Barışın yokluğunda sevgisizliğe dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur?
(2) KÇ1 : Birbirimize sonsuza kadar küseriz. Küsünce de arkadaşlarımız bizi sevmez.

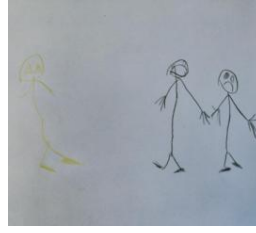
Diyalog 185 ve 186’ da yer alan söylemlerde çocuklar barışın yokluğunun sonucunda küskünlüklerin ve sevgisizliğin oluştuğunu ifade etmek istemişlerdir. Bu ifadelerden yola çıkarak, sevgi değerinin kişiler arası uyumun devam etmesi ve barışın oluşmasında büyük öneme sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan okul öncesi dönemi çocukları barış olmadığında insanların paylaşımında bulunmayacağını ifadelerine yansıtmışlardır. Bu ifade tablo 26’ da bencillik teması olarak yer almıştır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 189: Bencilliğe dair 1

Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : Dünyada barış olmasa neler olur?
- (2) EÇ28 : Arkadaşlar birbirlerine küserler. Bir daha arkadaş olmazlar. Birlikte oyun oynamazlar. Oyuncalarını paylaşmazlar.

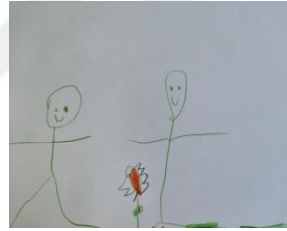
Resim 63: Bencilliğe dair 1

Diyalog 189’ da EÇ28 , “arkadaşlar birbirlerine küserler. Bir daha arkadaş olmazlar. Birlikte oyun oynamazlar.” söylemleri ile barışın yokluğunda arkadaşlık ilişkilerinin zarar gördüğünü ifade etmek istemiştir. Bu söylemlerden sonra “oyuncalarını paylaşmazlar.” ifadesini kullanmıştır. Bu ifadeler ile EÇ28’in kişiler arası olumsuz ilişkilerin paylaşma davranışını engellediğini vurgulamak istediği söylenebilir. Aynı değere vurgu yapılan bir diğer diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 190: Bencilliğe dair 2

Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur? Resminde neler var?
- (2) EÇ27 : Arkadaşlar küsmüşler. Barış olmazsa hiç oyun oynamazlar. Hiç arkadaşları kalmaz. Hiç oyuncak paylaşmazlar.

Resim 64: Bencilliğe dair 2

EÇ27 diyalog 190’da barışın yokluğunda arkadaş ilişkilerinin bozulacağını ve birbirleriyle paylaşmada bulunamayacaklarını ifadelerine yansıtmıştır. Görseline çocuğun çizmiş olduğu iki arkadaş konulu resmi bunu destekler niteliktedir.

Okul öncesi dönemde çocukların paylaşma davranışını günlük hayatlarında en çok oyuncaklarını paylaşarak kazanmaya başladıkları söylenebilir. Yukarıda yer alan diyaloglarda da görüldüğü üzere araştırmaya katılan çocuklar söylemlerinde barış değeri ile paylaşma değerini özdeşleştirmişlerdir. Bu durum çocukların yaşanan uyumsuzlukların paylaşma davranışını engellediğinin farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

4.4.4 Barışın yokluğu bağlamında “olumsuz duyguların oluşması teması”

Araştırmaya katılan çocuklar barışın sağlanmadığı durumda bazı olumsuz duyguların oluşacağına dair söylemlerde bulunmuşlardır. Bu söylemlere dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 27

Barişın Yokluğunda Oluşan Olumsuz Duygular

No		F	f toplam
1	Mutsuzluk	9	
2	Özlem	1	11
3	Öfke	1	

Tablo 27 incelendiğinde okul öncesi dönemi çocukları bariş olmadığında bu değerin yerini mutsuzlukların (9/11), öfkenin (1/11) ve özlemlerin (1/11) alacağını söylemlerine yansıtmiştir. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 191: Barişın yokluğunda mutsuzluğun oluşmasına dair 1*Uygulama Tarihi: 15.02.2019*

- (1) AÖ : Peki sence bariş olmasa ne olurdu?
 (2) KÇ7 : Mutlu olamazdık. Ağaçlar kesilirdi. Her şey yok olurdu.

KÇ7, yukarıda yer alan diyalog 191’ de bariş değeri yok olduğunda mutsuzlukların oluşacağını söylemlerine yansıtmiştir. Diyalog 191’ de yer alan ifadelerden yola çıkarak KÇ7’nin bariş değerini mutluluk duygusu, yaşamın varlığının devamı, ve çevre duyarlılığı ile özdeşleştirdiği söylenebilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 192: Barişın yokluğunda mutsuzluk duygusunun oluşmasına dair 2*Uygulama Tarihi: 15.02.2019*

- (1) AÖ : Bariş olmasa ne olur?
 (2) KÇ25 : Herkes birbirine küser bariş olmasa. Herkes birbirine küsünce hayat neşeli olmaz.

KÇ25 bariş yok olduğunda küslüklerin devam edeceğini söylemlerine yansıtmıştır. Söyleminin devamında yer alan “*hayat neşeli olmaz*.” ifadesi ise küslüklerin mutsuzluklara neden olacağı şeklinde yorumlanabilir. KÇ25’ in söylemlerini destekleyen diyalogu ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 193: Mutsuzlukların olacağına dair 3*Uygulama Tarihi: 20.02.2019*

- (1) AÖ : Resminde neler anlatmak istedin söyler misin?
(2) KÇ25 : Barış olmazsa birbirlerine küserlerdi. Dünya mutsuz olurdu. Her şey mutsuz olurdu. Dünyanın tadı kalmazdı.

Resim 65: Mutsuzluğa dair 1

KÇ25 yukarıda yer alan görsel 65’ e çizdiği üzgün insanlar ile barışın yok olmasıyla oluşan mutsuzluğu ifade etmiştir. Ayrıca diyalog 192 ve diyalog 193’ de yer alan ifadeleri görselini desteklemektedir.

Diyalog 194: Mutsuzlukların olacağına dair 4

Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : Neler çizdin anlatır mısın?
(2) KÇ29 : Bütün gezegenler “iyilik daha güzel kötülük daha güzel” deyip birbirlerine küsmüşler. Dünyada “barış yok “ diye üzülmüş. Sonra Gezegenler de “dünyada neden barış yok “ diye üzülmüşler.

Resim 66: Mutsuzluğa dair 2

KÇ29, “bütün gezegenler “iyilik daha güzel kötülük daha güzel” deyip birbirlerine küsmüşler” söylemi ile gezegenler arasında yaşanan çatışma sonucu oluşan küslüğü ifade etmiştir. KÇ29bu ifadesi ile barışın yok olduğunda küslüklerin oluşacağını ifade etmek istediği söylenebilir. Yine diyalog 194’ de yer alan “dünyada “barış yok “ diye üzülmüş. Sonra gezegenler de “dünyada neden barış yok “ diye üzülmüşler. “ söylemleri ile çocuk, barışın yokluğunda mutsuzluk duygusunu oluştuğunu ifade etmek istemiştir.

Tablo 27’ de yer alan ve çocukların söylemlerine yansıyan öfke duygusuna dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 195: Barışın yokluğunda öfke duygusunun oluşmasına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur?
(2) KÇ3 : Hiç kimse arkadaş olamazdı. Okula gitmek istemezlerdi.
(3) AÖ : Neden okula gitmek istemezler?
(4) KÇ3 : Aynı okula gittikleri için görüşmek istemezler. Özleseler bile birbirlerine gitmezler.

KÇ3 yukarıda diyalog 195’ de yer alan söylemleri ile barışın sağlanamaması sonucu ilişkilerde yaşanan uyumsuzlukları vurgulamaya çalışmıştır. 4 numaralı söyleminde yer

alan “özleseler bile birbirlerine gitmezler.” söylemi, KÇ3’ ün yaşanan uyumsuzlukların öfke duygusunu oluşturduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 27’de yer alan özlem duygusuna dair diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 195: Özlemlerin olacağına dair

Uygulama Tarihi: 20.02.2019

- (1) AÖ : *Dünyada barış olmayınca neler olur, neler çizdin?*
(2) KÇ36 : *Çok özlem olur. Arkadaşını özler. (Resmi göstererek) Burada arkadaşım beni özlemiş, başka arkadaş bulmuş. (Resmi göstererek) Buda benim.*

Resim 67: Özlemlere dair

KÇ36 barışın yokluğunda özlem duygusunun oluştuğunu diyalog ve görsellerine yansıtarak ifade etmiştir. Suriye’ de yaşanan savaş sonucu ülkemize göç eden KÇ36 ile gerçekleştirilen çalışmalarda Suriye’ de yaşanan savaşa dair herhangi bir ifade yer almamıştır. Ancak diyalog 195’ de yer alan söylemlerde arkadaşları ile yaşadığı ayrılığı ve onlara duymuş olduğu özlemi ifade etmesi, savaşın olumsuz sonuçlarını göstermektedir.

4.4.5 Barışın yokluğu bağlamında “barış kişisine dair oluşan olumsuzluklar teması”

Okul öncesi dönemi çocukları ile barışın yokluğuna dair çalışmalar gerçekleştirilirken çocuklar, barışı, isim anlamı ile söylem ve görsellerine yansıtmıştır. Konuya dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 28

Barışın Yokluğunda Barış Kişisine Dair Oluşan Olumsuzluklar

No		F	F Toplam
1	Barış koruyuculuk görevini yapamaz	4	8
2	Barış isimli kişi ölür	4	

Tablo 28 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocuklar barışın yokluğunu barış isimli kişinin koruyuculuk görevini yerine getiremeyeceği (4/8), barış isimli kişinin öleceği – gideceği (4/8), şeklinde söylemlerine yansıtmışlardır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 196: Barış sağlanamadığında

Diyalog 197: Barış sağlanamadığında

**barışın insanları koruyamayacağına
dair 1**

Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : Sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ23 : Yaşayamayız.
(3) AÖ : Neden yaşayamayız?
(4) KÇ26 : Çünkü barış bizi korur. İnsanlar bizi öldürmesin diye

**barışın insanları koruyamayacağına
dair 2**

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Peki sence barış olmasa ne olur?
(2) KÇ26 : Hiçbir şey olmaz. Bize barış lazım.
(3) AÖ : Neden barış lazım bize?
(4) KÇ26 : Çünkü barış bizi koruyor.
(5) AÖ : Nasıl koruyor, nelerden koruyor?
(6) KÇ26 : Kötü insanlardan.
(7) AÖ : Nasıl koruyor sence peki?
(8) KÇ26 : Hapse atarak.

KÇ23 ve KÇ262'nin yukarıda diyalog 196 ve 197' de yer alan “*çünkü barış bizi korur. İnsanlar bizi öldürmesin diye*” ve “*çünkü barış bizi koruyor.*” söylemleri, barış değerini güvenliklerini sağlayan kişi olarak ifade etmeye çalışmışlardır. Bu ifadeler çocukların barış değerini çağrıştırdığı isim anlamı ile ifade etmek istediklerin gösterebilir.

Tablo 28' de yer alan “*Barış isimli kişi ölür*” ifadesine dair görsel ve diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 198: Barış isimli kişinin ölümüne dair 1

Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : Neler çizdin anlatır mısın?
(2) KÇ4 : Ağlayan insanlar var. Bu da barışın kabri.
(3) AÖ : İnsanlar neden ağlıyor peki?
(4) KÇ4 : Barış ölmüş çünkü.

Resim 68: Barış isimli kişi

KÇ5, diyalog 198 ve görsel 68 ile ağlayan insanların barış öldüğü için ağladıklarını ifade etmiştir. Diyalog'da yer alan söylemlerden yola çıkarak KÇ16'nın barışı kişi olarak özdeşleştirdiği söylenebilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog ve görsel örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 199: Barış isimli kişinin ölümüne dair 2

Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : Dünyada barış olmasa ne olur?
(2) KÇ16 : Barış olmazsa ölüm olur.
Barış bizim kalbimizde. Barış Atatürk'ün arkadaşı.

Resim 69: Barış isimli kişinin ölümü 2

KÇ16'nın diyalog 199'da yer alan “*barış Atatürk'ün arkadaşı.*” ifadesinden yola çıkarak onun barışı kişi olarak özdeşleştirdiği söylenebilir. “*Barış olmazsa ölüm olur. Barış bizim kalbimizde*” ifadeleri ise barışın yokluğunu barış isimli kişinin yokluğu ile ifade etmeye çalıştığı şeklinde yorumlanabilir.

4.4.6 Barışın yokluğu bağlamında “çevreye duyarsızlığı teması”

Okul öncesi dönemi çocuklarının söylemlerinde barış sağlanamadığında yaşadığı çevreye karşı duyarlılığında yok olacağına dair ifadeler yer almıştır. Bu ifadeler aşağıda tablo 29’ de verilmiştir.

Tablo 29

Barışın Yokluğunda Oluşan Çevreye Duyarsızlığı Tablosu

No		F	Toplam F
1	Çevre kirliliği	2	4
2	Yeşilin zarar görmesi	2	

Araştırmaya katılan çocuklar barış sağlanamadığında çevre kirliliğinin oluşacağını (2/4), insanların yeşile zarar vereceğini (2/4) ifadelerine yansıtmışlardır. Konuyu destekleyen diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 200: Barış sağlanamadığında çevrenin kirleneceğine dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur?
(2) EÇ18 : Barış olmasaaa barış olmasa dünyamız güzel olmaz.
(3) AÖ : Dünyanın güzel olmaması ne demek?
(4) EÇ18 : Yaniii çok iyi olmaz. Bu şekilde herkes dünyamıza zarar verir.
(5) AÖ : Zarar verirler derken nasıl zararlar peki?
(6) EÇ18 : Çevreye çöp atmak, pil atmak gibi. Bu kadar.

EÇ18 yukarıda diyalog 200’de yer alan 4 ve 6 numaralı söyleminde, barış olmadığında insanların çevreyi kirleterek dünyaya zarar vereceklerini ifade etmiştir. Bu ifadelerden yola çıkarak EÇ18’ in barışın yokluğunu çevre kirliliği ile özdeşleştirdiği söylenebilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 201: Barış sağlanamadığında çevrenin kirleneceğine dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa ne olur?
(2) KÇ5 : Kötü insanlar olurdu. Kötü bir sokak mahalle olurdu burası. Sigara atarlardı.

KÇ5' in diyalog 201' de yer alan “sigara atarlardı.” ifadesi ile barış sağlanamadığında çevre kirliliğinin oluşacağını vurgulamak istediği söylenebilir.

Tablo 29' da yer alan, barış sağlanamadığında yeşilin zarar göreceğine dair ifadelerin yer aldığı diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 202: Barış sağlanamadığında yeşilin zarar göreceğine dair 1
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Barış olmasa neler olur sence?
(2) KÇ31 : Kötülükler olurdu. Çiçekleri ezerlerdi öldürdü.

Diyalog 202' de yer alan “çiçekleri ezerlerdi öldürdü.” ifadesi ile KÇ31,barış olmadığında yeşile olan duyarlılığın kaybolacağını ve çiçeklerin zarar göreceğini ifade etmek istemiştir. Konuyu destekleyen görsel ve diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 203: Yeşilin zarar göreceğine dair 2
Uygulama Tarihi: 21.02.2019

- (1) AÖ : Resminde neler var, anlatır mısın?
(2) KÇ7 : Barış olmayınca mutsuz oluruz. Ablam ve annem üzgün olur. (Resmini göstererek) Ağaçlar kesilir.

Resim 70: Yeşilin zarar görmesine dair

KÇ7 diyalog 203' d yer alan söylemi ile barış olmadığında ağaçların kesileceğini yani yeşilin korunamayacağını ifade etmeye çalışmıştır. Resim 70' de yer alan ağaç çizimi bu ifadelerini desteklemektedir.

Okul öncesi dönemi çocuklarının barışın yokluğunun sonuçlarına dair görsel ve söylemlerinde çevre duyarlılığına dair ifadelerin yer alması, çocukların insan ve evren bütünlüğünün farkında olduklarını gösterebilir.

4.5 “Okul öncesi dönemdeki çocuklar nasıl bir dünyada yaşamak istemektedirler?” alt problemine yönelik bulgular

Bu başlık altında “okul öncesi dönemdeki çocuklar nasıl bir dünyada yaşamak istemektedirler?” sorusu doğrultusunda gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilen

bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan çocuklar ile yapılan çalışmalar sonucu elde edilen bulgular sonucunda 2 tema oluşturulmuştur. Oluşturulan bu temalar sırasıyla *ihtiyaçların karşılandığı* ve *doğaya ait öğelerin yer aldığı dünya* şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu temalar aşağıda verilmiştir.

Tablo 30

Çocuklarının Yaşamak İstedikleri Dünyaya Dair İfadelerine Yönelik Temalar

No	Temalar	F	%
1	İhtiyaçların karşılandığı bir dünya	45	64
2	Doğaya ait öğelerin yer aldığı bir dünya	25	36

Araştırmaya katılan okul öncesi çocukları yaşamak istedikleri dünyayı; ihtiyaçlarının karşılandığı (% 64) ve doğaya ait öğelerin yer aldığı bir dünya (% 36) olarak ifade etmişlerdir. Konuya dair ayrıntılı analizler aşağıda verilmiştir.

4.5.1 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “ihtiyaçlar teması”

Araştırmaya katılan çocukların yaşamak istedikleri dünyayı ifade ettikleri söylemlerinde bazı ihtiyaçların giderilmesine dair bulgular elde edilmiştir. Bu ihtiyaçlara dair bulguların temalaştırılmasında Maslow’ un ihtiyaç piramidinden faydalanılmıştır (Kula ve Çakar, 2015, s. 193). Çalışmalar sonucunda ihtiyaçlar bağlamında elde edilen bulgular sosyal ihtiyaçlar, fiziksel ihtiyaçlar ve güvenlik ihtiyacı olarak üç alt temaya ayrılmıştır. Konuya dair ayrıntılı bilgi aşağıda yer alan Tablo 31’ de verilmiştir.

Tablo 31

Çocukların Yaşamak İstedikleri Dünya Bağlamında İhtiyaçlar Teması

No		f	%	f toplam
1	Sosyal ihtiyaçlar	23	51	
2	Fiziksel ihtiyaçlar	14	31	45
3	Güvenlik ihtiyaçları	8	18	

Yukarıda tablo 31’ incelendiğinde okul öncesi dönemi çocukları yaşamak istedikleri dünyada sosyal ihtiyaçlarının (% 51), fiziksel ihtiyaçlarının (% 31) ve güvenlik ihtiyaçlarının (% 18) karşılanması gerektiğini söylemlerine yansıtmıştır. Yukarıda belirtilen her bir tema için analizler ve elde edilen bulgular araştırmanın aşağıda ki kısımlarında ayrıntılı olarak verilmiştir.

4.5.1.1 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “sosyal ihtiyaçlar teması”

Bu başlık altında araştırmaya katılan çocukların yaşamak istedikleri dünyayı ifade ederken sosyal alanda yer alan ihtiyaçlarına dair bulgular yer almıştır. Elde edilen bulgular aşağıda tablo 32’ de verilmiştir.

Tablo 32

Çocukların Yaşamak İstekleri Dünya Bağlamında Sosyal İhtiyaçlar

	No		f	Toplam(f)
Eğlence	1	Oyun / oyuncak	9	13
	2	Tatil yapma	3	
	3	Bayram kutlamaları	1	
Ait olma	4	Arkadaş grubuna aitlik	4	6
	5	Vatana aitlik	1	
	6	Aile içi olumlu ilişkiler	1	
Sevgi	7	Sevgi	2	4
	8	Saygı	1	
	9	Mutluluk	1	

Tablo 32 incelendiğinde çocukların sosyal alanda en çok ihtiyaç duydukları temanın eğlence (13) olduğu görülmektedir. Daha sonra sırayla, ait olmaya dair ihtiyaçlar (6), sevgi (2), saygı (1) ve mutluluk (1) şeklinde söylemlerde yer almaktadır. Konuya dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Eğlence. Yukarıda yer alan tablo 32 incelendiğinde eğlence teması altında sırayla oyun/oyuncak (5/13), tatil yapma (3/13) ve bayram kutlama (1/13) yer almaktadır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 204: Oyun ihtiyacına dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ9 : Böyle arkadaş olan bir yerde. Arkadaşlarla hep oyun oynayabileceğim bir yerde.
(3) AÖ : Peki sen oyun oynayamıyor musun?
(4) KÇ9 : Benim okulda arkadaşım varsa dışarıda hiç yok.

Oyun, okul öncesi dönem çocuklarının arkadaşları ile en çok paylaşımında bulundukları eylem olarak ifade edilebilir. KÇ9’ un diyalog 204’ de arkadaşlığa ve oyun oynamaya dair ifadeleri onun daha fazla arkadaşlık kurmaya ve oyun oynamaya ihtiyaç duyduğu şeklinde yorumlanabilir. Konuyu destekleyen diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 205: Oyun ihtiyacına dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ7 : Çok güzel.
(3) AÖ : Neler olursa çok güzel olurdu dünya?
(4) KÇ7 : Oyun oynarsam.

Diyalog 205’ de yer alan “*oyun oynarsam*” ifadesi ile KÇ7’nin oyun oynamaya olan ihtiyacını vurgulamak istediği söylenebilir.

Maslow’un ihtiyaç piramidi incelendiğinde ilk basamakta temel ihtiyaçların yer aldığı görülmektedir. Temel ihtiyaçlardan sonra ise sosyal ihtiyaçlar gelmektedir (Kula ve Çakar, 2015, s. 194). Yukarıda diyaloglarda çocukların söylemlerinde sosyal ihtiyaçlara dair ifadelerin yer alması, çocukların temel ihtiyaçları karşılanarak bir üst basamağa geçtikleri şeklinde yorumlanabilir. Sosyal ihtiyaç teması altında yer alan oyun oynama ihtiyacının çocukların günlük yaşamında ve gelişiminde büyük önem arz ettiği göz önünde bulundurulduğunda yukarıda ki diyaloglarda yer alan çocuklara ait söylemlerin bu yorumları desteklediği söylenebilir.

Diyalog 206: Tatil ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1)AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2)KÇ1 : Tatil.
(3)AÖ : Ne olur tatil olunca?
(4)KÇ1 : Yani tatil olunca havuzda yüzeriz.

Diyalog 206’ da yer alan söylemlerde yaşamak istediği dünyayı tatil yapılan bir dünya olarak ifade etmiştir. Bu ifadeler tatil yapmanın KÇ1’de olumlu duygular oluşturduğu şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 207: Bayram kutlamalarına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ13 : Güzel bir dünyada.
(3) AÖ : Güzel bir dünya ne senin için? Ne olursa dünya güzel olur?
(4) KÇ13 : Bayram olunca. Bayram olunca çocuklar şeker topluyor. Şeker dolu bir Dünyada yaşamak isterdim. Çikolatalı, oyuncaklı.

Yukarıda yer alan diyalog 207 incelendiğinde KÇ13, yaşamak istediği dünyayı şeker, çikolata, oyuncak ve bayram kavramları ile ifade etmiştir. KÇ13’ ün yaşamak istediği dünyaya dair ifadelerinde bu kavramların yer alması, bu kavramların onda olumlu duygular uyandırması ile açıklanabilir.

Ait olma. Çocukların söylemlerinde yer alan ait olma ihtiyacı, arkadaş grubuna ait olma (4/6), vatana ait olma (1/6) ve aile içi olumlu ilişkiler (1/6) olarak üç temaya ayrılmıştır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 208: Arkadaşlık ihtiyacına dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Sen nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ36 : Güzel bir hayat
(3) AÖ : Güzel bir hayat ne demek sence?,
(4) KÇ36 : Mesela arkadaşım ile dondurma yiyelim, parka gidelim, beraber çiçek yaparız hamurdan.

Suriye’de yaşanan savaşlar sonucunda Türkiye’ ye göç eden KÇ36’nın söylemlerinde güvenlik ihtiyacına dair bir bulgu yer almamıştır. KÇ36 yukarıda yer alan diyalog 208’ de arkadaşlık ihtiyacına dair söylemlerde bulunmuştur. Bu söylemler Türkiye’ ye uyum sağlamaya çalışan KÇ36’nın okulda henüz bir arkadaş grubuna ait olamadığı şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 209: Arkadaşlık ihtiyacına dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin anlatır mısın?
(2) KÇ16 : Ee sarayda yaşamak isterdim.
(3) AÖ : Sarayda neler olsun isterdin peki?
(4) KÇ16 : At arabası, arkadaşlarım, yatak,

KÇ16 diyalog 209, söylem 4’de yaşamak istediği dünyada arkadaşlarının olmasını istediğini ifade etmiştir. Bu ifadeler onun arkadaşlığa olan ihtiyacı ile açıklanabilir. Ayrıca söylemlerinde saray, at arabası gibi çizgi filmleri çağrıştıran ifadelerin yer aldığı görülmüştür. KÇ16’nın söylemlerinde bu ifadelerin yer alması onun çizgi filmlerden etkilendiği şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 210: Arkadaşlık ihtiyacına dair 3

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ12 : Çok güzel bir dünya.
(3) AÖ : Sence güzel dünya ne demek?
(4) KÇ12 : Arkadaşlarımıza iyilik yapmak demek. Arkadaşlarımıza oyuncak almak.

KÇ12’nin diyalog 210’da yer alan 2 ve 4 numaralı söyleminde güzel bir dünyayı “arkadaşlarımıza iyilik yapmak” ve “arkadaşlarımıza oyuncak almak” olarak ifade etmiştir. KÇ12’nin söylemlerinde “iyilik yapma” ve “hediye alma” ifadelerinin yer alması, onun bu davranışlar ile arkadaşlık ilişkilerinin güçlendirilebileceğinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sonuç olarak KÇ12’ in bu ifadeler ile bir arkadaş grubuna ait olma ihtiyacını vurguladığı söylenebilir.

Diyalog 211: Vatan ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin anlatır mısın?
(2) KÇ3 : Güzel bir dünya.
(3) AÖ : Mesela neler olsa güzel olur?
(4) KÇ3 : Çiçek, park, bayrağımız.
(5) AÖ : Neden bayrağımız olmalı sence?
(6) KÇ3 : Çünkü bayrağımızı seviyoruz.

Yukarıda diyalog 211’ de 4 ve 6 numaralı söylemde bayrağımıza dair ifadelerin yer alması okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılmak istenilen vatan, millet, bayrak gibi sevgilerin KÇ3 tarafından kazanıldığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bağımsızlığın ve bir ülkeye aitliğin göstergesi olan bayrağın KÇ3’ ün söylemlerinde yer alması onun bir vatana ait olma ihtiyacını ifade etmek istediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 32’ de yer alan aile içi olumlu ilişkiler ihtiyacına dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 212: Aile içi olumlu ilişkiler ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ: Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin anlatır mısın?

- (2)Ö31: Mutlu bir dünya.
(3)AÖ: Ne olursa mutlu olurdu o dünyada?
(4)Ö31: Annemler mutlu olursa.
(5)AÖ: Anneler nasıl mutlu olur sence?
(6)Ö31: Onları kızdırmam.
(7)AÖ: Peki başka nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(8)Ö31: Annemle babam kavga etmesin ve ablamlar.

Yukarıda yer alan diyalog 212, söylem 2’ de görüldüğü gibi KÇ31 yaşamak istediği dünyada ilk olarak mutlu olmayı istemiştir. Fakat KÇ31 4 numaralı söyleminde görüldüğü üzere bu duyguyu ailesi ile ilişkilendirmiş, kendi mutluluğunu ailesinin mutluluğuna bağlamıştır. Ayrıca araştırmacının sorduğu “*peki başka nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?*” sorusuna “*annemle babam kavga etmesin ve ablamlar.*” yanıtını vermiştir. Bu ifadeler, KÇ31’ in aile bireyleri arasında yaşanan çatışmalardan rahatsız olduğu ve aile içinde olumlu ilişkilere ihtiyaç duyduğu şeklinde yorumlanabilir. KÇ31’ in bu söylemleri bir aileye ait olma ve aile içi güçlü bağlara sahip olma isteğinin göstergesi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sevgi. Doğduğu andan itibaren insanın en önemli sosyal ihtiyaçlar arasında sevgi değeri okul öncesi dönemi çocuklarının söylemlerine de yansımıştır. Konuyu destekleyen diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 213: Sevgi ihtiyacına dair
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Şuan yaşadığımız dünya sence nasıl daha güzel bir dünya olurdu? Sen nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ10 : Kalpli dünyada yaşamak isterim.
(3) AÖ : Kalp ne demek sence?
(4) KÇ10 : Sevgi demek.

Diyalog 213, 4 numaralı söylemde KÇ10 yaşamak istediği dünyada da sevgi olması gerektiğini ifade etmeye çalışmıştır. Ayrıca sevgi değerini söylemlerinde kalp simgesini kullanarak ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların söyleminde yer alan itibar ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 214: Sevgi ve saygı ihtiyacına dair
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin anlatır mısın?
(2) KÇ29 : Güzel iyi insanların olduğu bir dünyada. İnsanların bütün hayvanlara

saygı duyduğu sevdiği dünyada.

Yukarıda diyalog 214’ de yer alan ifadeler ile KÇ29 yaşadığı dünyada hayvanları seven ve onlara saygı gösteren insanların olmasını vurgulamıştır. KÇ29’ un bu ifadeleri hayvanlara karşı duyarlı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ailesi tarafından bebeklikten itibaren itibar ve sevgi görerek büyüyen çocuk kendini gerçekleştirmeye bir adım daha yaklaşacaktır. Kendi değer yargıları ile toplumun yargılarını harmanlayarak hayatını devam ettirirken hem kendi içinde hem toplumda ki bireyler ile çatışma içerisine girmeden uyum içerisinde yaşamını sürdürecektir (Kuzgun, 1972, s. 170). Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde sevgi ve saygı değerlerine dair ifadeler, onların toplumda uyum içerisinde yaşamak için bu değerlerin gerekliliğini farkında olduklarını gösterebilir.

Mutluluk. Tablo 32’ de yer alan bir diğer ihtiyaç mutluluğa dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 215: Mutluluk ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ: Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin anlatır mısın?
- (2) Ö31: Mutlu bir dünya.
- (3) AÖ: Ne olursa mutlu olurdun o dünyada?
- (4) Ö31: Annemler mutlu olursa.
- (5) AÖ: Anneler nasıl mutlu olur sence?
- (6) Ö31: Onları kızdırmamam.
- (7) AÖ: Peki başka nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
- (8) Ö31: Annemle babam kavga etmesin ve ablamla.

Diyalog 215’ de söylemleri yer alan KÇ31 2 numaralı ifadede mutluluk isteğini dile getirmiştir. 4 numaralı ifadede ise ailesinin mutlu olmasını istediğini belirterek bu ihtiyacı vurgulamıştır.

4.5.1.2 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “fizyolojik ihtiyaçlar teması”

Araştırmaya katılan çocukların yaşamak istedikleri dünyaya dair söylemlerinde bazı fiziksel ihtiyaçlara dair ifadeler yer almıştır. Bu ihtiyaçlar aşağıda tablo 33’ de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 33

Çocukların Yaşamak İstedikleri Dünya Bağlamında Fizyolojik İhtiyaçlar

No		f	f toplam
1	Temiz çevre	6	
2	Beslenme	5	
3	Barınma	5	
4	Eğitim	1	19
5	Uyku	1	
6	Isınma	1	

Yukarıda yer alana tablo 33 incelendiğinde araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde temiz çevre (6/19), beslenme (5/19), barınma (5/19); eğitim (1/19) , uyku (1/19) ve ısınma ihtiyacına (1/19) dair ifadeler yer almıştır. Aşağıda bu temalara dair ayrıntılı bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

Tablo 33’ de yer alan çocukların temiz çevre ihtiyacına dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 216: Temiz çevre ihtiyacına dair 1*Uygulama Tarihi: 15.02.2019*

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
 (2) KÇ5 : Güzel bir dünyada.
 (3) AÖ : Dünya senin için nasıl güzel olur peki?
 (4) KÇ5 : Toplarsa çöpleri güzel bir dünya olur.
 (5) AÖ : Başka?
 (6) KÇ5 : Bir de sigaraları çöpe atsalar çok güzel olur.

Diyalog 216’ de yer alan 4 ve 6 numaralı söylemler KÇ5’in temiz çevreye olan ihtiyacının göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca bu ifadelerden yola çıkarak KÇ5’ in çevre duyarlılığının geliştiği ve evrendeki bütünlüğün farkında olduğu söylenebilir. Aşağıda verilen EÇ19’ in ifadeleri konuyu desteklemektedir.

Diyalog 217: Temiz çevre ihtiyacına dair 2*Uygulama Tarihi: 15.02.2019*

- (1) AÖ : Sen nasıl bir dünya da yaşamak isterdin?
 (2) EÇ18 : Mesela insanlar çevreye çöp atmasa ve hep insanlar çevreye duyarlı olsa.

- (3) AÖ : Çevreye duyarlı olmak ne demek?
(4) EÇ18 : Çevreye saygı göstermek.
(5) AÖ : Çevreye saygımızı nasıl gösteririz peki?
(6) EÇ18 : Çöp atmadan, poşet atmadan. Öğretmenim ben büyüyünce hangi mesleği yapacağıma karar verdim. Ormancı olacağım, jeep alacağım. Orada ağaçları kesenlere ceza keseceğim. Böylece çevreyi koruyacağım.

EÇ18 diyalog 217’ de yer alan söylemleri ile çevre temizliğini ve yeşili korumanın önemini ifade etmeye çalışmıştır. Diyalog 217’ de yer alan tüm ifadelerden yola çıkarak EÇ18’ in çevreye karşı duyarlılığın öneminin farkında olduğu söylenebilir. Ayrıca. 6 numarada yer alan “ormancı olacağım, jeep alacağım. Orada ağaçları kesenlere ceza keseceğim. Böylece çevreyi koruyacağım” ifadesinden yola çıkarak, sahip olduğu çevre duyarlılığının onun meslek seçimini etkilediği söylenebilir.

Tablo 33’ de yer alan beslenme ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 218: Beslenme ihtiyacına dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ14 : Çok güzel.
(3) AÖ : Neler olursa dünya güzel olur peki?
(4) KÇ14 : Parkın olduğu, gezdiğim. Çiçekler, evler, okullar, bahçeler, ormanlar, resimler, marketler, hayvanlar.
(5) KÇ14 : Neden marketler olmalı peki?
(6) AÖ : Aç kalıp ölmek için.

Diyalog 218’ de yer alan söylem 4 ve 6’ da KÇ14 temel ihtiyaçlardan olan beslenme ihtiyacına vurgu yapmıştır. Bu ifadelerden yola çıkarak KÇ15’ in, yaşamın devamı için temel ihtiyaçların karşılanması gerektiğinin farkında olduğu söylenebilir.

Tablo 33’ de yer alan barınma ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 219: Barınma ihtiyacına dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünya da yaşamak isterdin?
(2) KÇ19 : Çok evli.
(3) AÖ : Neden?
(4) KÇ19 : Ev olmazsa insanlar yaşayamaz.

Diyalog 220: Barınma ihtiyacına dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Neler olsa dünya senin için daha güzel olurdu?
(2) KÇ26 : Hayvanlar, ağaçlar bide evler.
(3) AÖ : Neden evler olmalı?
(4) KÇ26 : Evlerde insanlar yaşıyor çünkü.

İnsanların barınma ihtiyaçlarını karşılama yollarından biride evlerdir. Canlıların yaşamlarının devam etmesi için gerekli olan ev ihtiyacını KÇ19 ve KÇ26 yukarıda diyalog 219 ve 220’ de yer alan söylemleriyle ifadelerine yansıtmıştır. Bu söylem çocukların

yaşamak istedikleri dünyada ilk olarak fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasını istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 33’de yer alan okul ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 221: Okul ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ14 : Çok güzel.
(3) AÖ : Neler olursa dünya güzel olur peki?
(4) KÇ14 : Parkın olduğu, gezdiğim. Çiçekler, evler, okullar, bahçeler, ormanlar, resimler, marketler, hayvanlar.
(5) AÖ : Okulların olmasını neden istersin ?
(6) KÇ14 : Öğrenmek için okul gerekli çünkü.

Diyalog 221’ de KÇ14 insanların temel ihtiyaçlarından olan öğrenme ihtiyacını ifadelerine yansıtmıştır. Ayrıca KÇ14’ ün yaşamak istediği dünyayı ifade ederken söylemlerinde okul ifadesinin yer alması onun, bireylerin öğrenme ihtiyaçlarının okullar aracılığıyla karşılandığının farkında olduğu söylenebilir.

Tablo 33’ de yer alan uyku ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 222: Uyku ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) EÇ20 : Temiz hava, yerlere çöp atılmasını isterdim. Bir de güzel bir tane yatak.
(3) AÖ : Neden yatak?
(4) EÇ20 : Çünkü akşam uyuyamadım yatakta. Çok uyuyamıyorum. Aklıma hep bir şey geliyor. Akşam geliyor. Sabah gidiyor.

EÇ20 yukarıda yer alan diyalog 222’ de yaşamak istediği dünyayı temiz çevre ve yatak ile ifade etmeye çalışmıştır. Yatak isteğinin nedenini yeterince iyi uyuyamaması olarak dile getirmiştir. EÇ20’nin bu ifadeleri uyku ihtiyacının yeterince giderilemediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 33’ de yer alan ısınma ihtiyacına dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 223: Isınma ihtiyacına dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ19 : Karlı. Kardan adam yapmak istiyorum.
Güneşli, çok evli.
(3) AÖ : Neden?

(4) KÇ19 : Ev olmazsa insanlar yaşayamaz. Güneş olmazsa da insanlar üşür.

KÇ19 diyalog 223’ de insanların temel ihtiyaçları arasında yer alan ısınma ihtiyacına vurgu yapmıştır. Ayrıca güneşin insanların ısınma ihtiyacını karşıladığının farkında olduğu söylenebilir. Bu söylemler onun, insan ve evren arasındaki ilişkinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Maslow’ un piramidine göre en alt basamakta yer alan fizyolojik ihtiyaçlar giderilmediğinde bir üst basamağa geçilemeyecek ve insanlar kendini gerçekleştiremeyecektir. Fizyolojik ihtiyaçlarını toplum ile çatışmaya girmeden gideren bireyler daha uyumlu bireyler olarak hayatlarını sürdüreceklerdir (Kuzgun, 1972, s. 162). Araştırmaya katılan çocukların söylemlerinde fizyoloji ihtiyaçlara dair ifadelerin yer alması temel ihtiyaçlar karşılanmadan yaşamın sürdürülemeyeceğinin farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

4.5.1.3 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında “güvenlik ihtiyaçları teması”

Araştırmaya katılan çocukların yaşamak istedikleri dünyayı güvenlik ihtiyacına dair söylemler ile ifade etmişlerdir. Bu ifadeler aşağıda tablo 34 ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 34

Çocukların Yaşamak İstedikleri Dünya Bağlamında Güvenlik İhtiyaçları

No		f	Toplam f
1	Tehlikelerden uzak olma	3	3

Yukarıda yer alan tablo 34 incelendiğinde çocukların söylemlerinde tehlikelerden uzak olmaya dair ifadeler (3) yer almıştır. Konuya dair diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 224: Tehlikelerden uzak olma ihtiyacına dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Yaşamak istediğin dünyada başka neler olsun isterdin?
(2) EÇ20 : Daha güzel arabalar olsun. Zırhlı arabalar.
(3) AÖ : Neden zırhlı peki?
(3) EÇ20 : Çünkü bir ateşte patlamaz.
(4) AÖ : Neden ateşte patlasın ki? Ateş neden olsun?
(5) EÇ20 : Bir yangın çıkarsa içinden geçebilsin diye.

Yukarıda yer alan diyalog 224 incelendiğinde, EÇ20'nin 5 numaralı söylemi ile insanın güvenliğini tehdit eden yangın gibi olaylardan dolayı korunma ihtiyacı duyduğu söylenebilir. EÇ20'nin söylemlerinden yola çıkarak, onun yaşamak istediği dünyada öncelikler kendini güvende hissetmek istediği yorumu yapılabilir.

Diyalog 225: Tehlikelerden uzak olma ihtiyacına dair 2
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Yaşamak istediğin dünyada başka neler olsun isterdin?
(2) EÇ27 : Hırsız yok bir dünya.
(3) AÖ : Sence hırsız neden olmamalı?
(4) EÇ27 : Çünkü hep bir şeylerimizi çalıyor.

EÇ27, 225 numaralı diyalogda yer alan söylem 4' de, hırsızların insanların mal güvenliğine zarar verdiğini vurgulamıştır. 2 numaralı söyleminde hırsızların olmadığı bir dünya istediğini ifade etmiştir. EÇ27'nin söylemlerinden yola çıkarak onun yaşamak istediği dünyaya dair beklentisinin güvenli bir dünya olduğu söylenebilir.

4.5.2 Okul öncesi dönemi çocuklarının yaşamak istedikleri dünya bağlamında
“Doğaya ait öğeler teması”

Araştırmaya katılan çocukların yaşamak istedikleri dünyaya dair söylemlerinde doğaya ait öğeler yer almıştır. Söylemlerde yer alan bu öğeler aşağıda tablo 35' de verilmiştir.

Tablo 35

Çocukların Yaşamak İstedikleri Dünya Bağlamında Doğaya Ait Öğeler

No		f	f toplam
1	Çiçeklerin olduğu bir dünya	11	25
2	Yeşil bir dünya	5	
3	Hayvanların olduğu bir dünya	5	
4	Güneşin olduğu bir dünya	2	
5	Yaz mevsiminin olduğu bir dünya	1	
6	Kış mevsiminin olduğu bir dünya	1	

Yukarıda yer alan tablo 35 incelendiğinde araştırmaya katılan çocuklar yaşamak istedikleri dünyada çiçeklerin (11/25), yeşilliğin (5/25), hayvanların (5/25), güneşin (2/25), yaz (1/25)

ve kış mevsiminin (1/25) olmasını istediklerini ifade etmiştir. Konuyu destekleyen diyalog örnekleri aşağıda verilmiştir.

Diyalog 226: Çiçeklerin olduğu dünyaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Yaşamak istediğin dünyada neler olsun isterdin?
(2) KÇ8 : Çiçek bahçesi olsa. Her şeyin bahçesi ve ağaçları olsa renklenirdi ve güzel olurdu.
(2) AÖ : Başka?
(3) KÇ8 : Çimenler olunca bir sürü çiçek ekerdiler.

KÇ8, diyalog 226, söylem 2’de yaşamak istediği dünyada çiçeklerin olmasını istediğini ifade etmiştir. KÇ8’in yukarıda yer alan söylemlerinden yola çıkarak yaşamak istediği dünyada çiçeklerin yer almasını istemesi, çiçeklerin renklerinin göze hoş gelmesi, insana huzur ve mutluluk vermesi ile açıklanabilir. KÇ8’in 2 numaralı söyleminde çiçekleri renkleri ve güzelliği dolayısıyla istediğini beliren ifadelerinin bu yorumu desteklediği söylenebilir. Konuya dair diğer diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 227: Çiçeklerin olduğu dünyaya dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ24 : Çok çiçekli bir dünyada yaşamak isterdim. Her yerde yaz olan. Çok sevdiğim bir dünya.

KÇ24’ ün diyalog 227’ da yaşadığı dünyada çiçeklerin yer almasını istediğini belirtmiştir. Onun bu isteğinin nedeni, çiçeklerin insanlarda uyandırdığı mutluluk duygusu ile açıklanabilir.

Diyalog 228: Yeşil bir dünyaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ14 : Çok güzel.
(3) AÖ : Ne var bu güzelliklerde?
(4) KÇ14 : Parkın olduğu, gezdiğim. Çiçekler, evler, okullar, bahçeler, ormanlar, resimler, marketler, hayvanlar.
(5) AÖ : Ormanlar neden olmalı peki?
(6) KÇ14 : Temiz hava için.

Diyalog 228 incelendiğinde KÇ14’ ün dünyaya dair beklentileri arasında “ormanlar” yer almaktadır. KÇ14 bu beklentisinin nedenini “temiz hava için” şeklinde ifade etmiştir.

KÇ14' ün yukarıda yer alan bu ifadeleri onun ormanların insan hayatı için öneminin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Diyalog 229: Yeşil bir dünyaya dair 2

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) EÇ32 : Güzel.
(3) AÖ : Mesela neler sence güzel olur?
(4) EÇ32 : Her yerde çiçek, çimen ve ağaçların olduğu bir yer.

EÇ32' in diyalog 229' da yer alan söyleminde yaşamak istediği dünyaya dair istekleri arasında ağaçlar ve çimenler yer almıştır. EÇ32 diyalog 229' da dünyada ağaçların ve çimenlerin varlığını “*güzel*” kelimesi ile ifade etmiştir. Onun bu ifade ile yeşil renginin oluşturduğu olumlu duyguları vurgulamaya çalıştığı söylenebilir.

Diyalog 230: Hayvanların olduğu dünyaya dair 1

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ29 : Güzel iyi insanların olduğu bir dünyada. İnsanların bütün hayvanlara saygı duyduğu sevdiği dünyada.

Yukarıda yer alan diyalog 230 incelendiğinde, KÇ29' un yaşamak istediği dünyaya dair söylemlerine hayvanlar ve hayvanlara karşı gösterilmesi gereken sevgi ve saygı ifadeleri yansımıştır. KÇ29' un bu ifadeleri ile insanların doğadaki diğer canlılar ile uyum içerisinde olmasının önemini vurgulamak istediği söylenebilir.

Tablo 35' de yer alan güneş ögesine dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 231: Güneşli bir dünyaya dair

Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ19 : Karlı. Kardan adam yapmak istiyorum.
Güneşli, çok evli.
(3) AÖ : Neden?
(4) KÇ19 : Ev olmazsa insanlar yaşayamaz. Güneş olmazsa da insanlar üşür.

KÇ19 diyalog 231' de yaşamak istediği dünyada güneşin olmasını istediğini belirtmiştir. Söylem 4' de “*güneş olmazsa da insanlar üşür.*” ifadesi ile insanların güneşe olan ihtiyacını vurgulamaya çalışmıştır. Bu ifadeler KÇ14' ün insan ve evrendeki diğer öğeler arasındaki bütüncül ilişkinin farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 35’ de yer alan yaz mevsimini olduğu bir dünyaya dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 232: Yaz mevsiminin olduğu dünyaya dair
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ24 : Çok çiçekli bir dünyada yaşamak isterdim. Her yerde yaz olan. Çok sevdiğim bir dünya.

Yukarıda yer alan diyalog 232’ de KÇ24, yaşamak istediği dünyayı çiçek ve yaz mevsimi öğeleri ile ifade etmeye çalışmıştır. KÇ24’ ün yaz mevsimine dair ifadeleri, bu mevsimde doğanın tekrar canlanması ve çiçeklerin açması ile açıklanabilir.

Tablo 35’ de yer alan kış mevsiminin olduğu dünyaya dair diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

Diyalog 233: Kış mevsimini olduğu dünyaya dair
Uygulama Tarihi: 15.02.2019

- (1) AÖ : Nasıl bir dünyada yaşamak isterdin?
(2) KÇ19 : Karlı. Kardan adam yapmak istiyorum.
Güneşli, çok evli.
(3) AÖ : Neden?
(4) KÇ19 : Ev olmazsa insanlar yaşayamaz. Güneş olmazsa da insanlar üşür.

Diyalog 233’ de yer alan 2 numaralı söylemde KÇ19; kar, kardan adam ifadeleri ile kış mevsimini vurgulamaya çalışmıştır. KÇ19’ un söyleminde kar ve kardan adama dair ifadelerin yer alması bu öğelerin onda olumlu duygular oluşturması ile açıklanabilir.

Araştırmaya katılan çocukların yaşamak istedikleri dünyaya dair söylemlerine doğaya ait öğelerin yansıması, onların doğa ve insan arasında var olan uyum ve ilişkinin farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bir önceki bölümde araştırma sürecinde elde edilen bulgular ortaya konulmuştur.

Araştırmanın bu bölümünde ise, elde edilen bulgular araştırmanın alt problemleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu bölümün sonunda ise araştırma sonuçları çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığına, öğretmen ve ailelere yönelik öneriler yer almıştır.

5. 1 Sonuç ve tartışma

Okul öncesi dönem çocuklarının barış ve barış unsurlarını algılamalarına yönelik gerçekleştirilen bu çalışma ile bazı genel sonuçlar elde edilmiştir. Genel sonuçlar dışında elde edilen diğer sonuçlar ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Bu çalışmada genel olarak;

1. Araştırmaya katılan 36 okul öncesi dönem çocuğunun 16'sının barış değerini doğru anlamlandırabilirken, 5'inin doğru anlamlandırma yapamadığı, geriye kalan 15 çocuğun sorulan sorulara uygun ve doğru cevaplar veremediği,
2. Çocukların barış değerine dair çizimlerinde gerçek ve simgesel öğeler yer alırken, zeytin dalı ve güvercin gibi evrensel olan simgelerin yer almadığı,
3. Çocukların barış değerinin pozitif ve negatif olarak her iki yönüne de değindiği,
4. Araştırmaya katılan çocukların sevgi, saygı, işbirliği, arkadaşlık ve merhamet gibi barış değerinin bünyesinde barındırdığı birçok evrensel değer farkında olduğu,
5. Barış değeri doğrultusunda gerçekleştirilen görsel ve sözel ifadelerinin çoğunda oyun ve arkadaşlığa dair ifadelerin yer aldığı,
6. Kişiler arası ilişkilerde barışı sağlayacak özür dileme, af dileme, uzlaşma sağlama ve sorunları uygun yollar ile çözme gibi tutum ve becerilerin farkında oldukları,
7. Yaşamak istedikleri dünyaya dair ifadelerinde sosyal ihtiyaçların güvenlik ihtiyacından önce gelmesinden yola çıkarak çocukların kendilerini güvende hissettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

5.1.1 Barış değerinin anlamlandırılma biçimlerinin tartışılması

Barış değerini nasıl algılandığına dair gerçekleştirilen çalışma sonucunda araştırmaya katılan çocukların 16' sının barış değerini gerçek anlamıyla kullandığı ve doğru anlamlandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Topaç, Bardak, Kirişçi ve Mertoğlu (2020)' nun okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının incelediği çalışmada; araştırmaya katılan

çocukların büyük çoğunluğunun değerlere yönelik soruları doğru olarak cevapladığı ve bunun sonucunda doğru anlamlandırmalar yaptığı görülmüştür. Tatlı ve Aytar (2017, s. 349)'ın okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarına yönelik gerçekleştirdiği çalışmada; vatanseverlik, yardımseverlik, merhamet ve sevgi gibi değerlerin araştırmaya katılan çocuklar tarafından gerçek anlamda kullanılmıştır. Benzer biçimde Sapsağlam (2017)'ın 3, 4 ve 5 yaş grubu çocuklar ile sorumluluk değeri üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında çocukların bu değeri olumlu olarak algıladıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar okul öncesi dönem çocuklarının barış değerini doğru anlamlandırabildikleri sonucunu desteklemektedir.

Araştırmada dikkat çeken bir diğer sonuç araştırmaya katılan çocukların barış değerini anlamlı bir şekilde ifade ederken, bu değeri deneyimlerinden ve kendi yaşantılarından örnekler ile ifade etmeleri olmuştur. Bu durum çocukların bu değeri içselleştirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuca ek olarak, araştırmaya katılan bir çocuğun “ben anneme barış ne demek diye sordum” şeklinde ifadesi ise bu değeri ailenin etkisi ile açıklandığını göstermektedir. Bu sonuç çocukların değerlere yönelik farkındalık kazanmalarında ve o değeri tanımlayabilmelerinde ailenin etkisini göstermektedir. Keskin ve Yıldırım Ayhan (2018, s. 419)'ın değer kazanmada ailenin önemini incelediği çalışmasında da belirttiği gibi, aileler çocukların değer, beceri ve olguları kazanmalarında önemli yapıtaşlarıdır.

Araştırmanın diğer bir sonucu olarak araştırmaya katılan çocukların ifadelerinde barışın pozitif ve negatif olarak iki yönüne de değinmiş oldukları görülmüştür. Barış değerini sadece savaşın ve şiddetin olmaması anlamında olan negatif barış ile tanımlamak yeterli olmaz. İdeal olan barış, ayrımcılık ve ötekileştirmenin yapılmadığı, adalet ve eşitlik kavramlarını temel alan pozitif barıştır. (Aktaş ve Safran, 2013, s. 131). Çocukların barışçıl çözüm becerileri ile savaşın ve şiddetin engellenmesi gerektiğine dair ifadeleri negatif barış kapsamında değerlendirilebilir. Başkalarının haklarına saygılı olma ve adaletin sağlanması gibi değerleri vurgulanması ile de barışın pozitif yönüne dair ifadelerdir.

Bununla beraber araştırmanın sonucunda barış değerini doğru anlamlandırabilen çocukların çoğunlukta olmasına rağmen yanlış anlamlandırma yapan çocukların olduğu da görülmüştür. Bu durum çocukların bilişsel gelişim düzeyleri ve ifade edici dil becerilerinin henüz gelişmemiş olması ile açıklanabilir. Topaç ve diğerlerinin (2020, s. 473)'nin gerçekleştirmiş olduğu çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş ve değerlerin doğru anlamlandırılmasının yanında yanlış anlamlandırıldığı da görülmüştür. Topaç ve diğerleri,

bu sonucu çocukların işlem öncesi dönemde yer almalarına ve değerleri yeterince somutlaştıramamış olmalarına bağlamıştır (2020, s. 470). Yukay Yüksel ve diğerlerinin, 4,5 ve 6 yaş grubu çocuklarının iyi ve kötü algılarına yönelik gerçekleştirdiği çalışmada 5 ve 6 yaş grubunda yer alan çocukların ifadelerinde değerler ifadeler yer alırken, 4 yaş grubu çocuklarının ifadelerinde yer almamıştır. Bu sonuç araştırmacılar tarafından 4 yaş grubunun bilişsel gelişim özeliğine bağlanarak açıklanmıştır. Deveci ve Ay (2009) ‘ın değer algısına yönelik gerçekleştirdiği çalışmada ise öğrencilerin çoğunun değerleri doğru algıladığı ve olumlu olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak yaş grubunun artması ile değerlerin algılanma ve tanımlanma düzeylerinin arttığı söylenebilir. Çocukların bu değeri doğru şekilde anlamlandıramamış olmalarının bir diğer sebebi olarak ise çocukların bu değere yönelik farkındalık geliştirmemiş olmaları ile açıklanabilir. Okul öncesi dönemden itibaren değerlerin tanınması ve davranışlara dönüşmesi için aileye ve okula büyük görevler düşmektedir.

5.1.2 Barış değeri ve unsurlarına dair elde edilen sonuçların tartışılması

Araştırmaya katılan çocukların barış değerini, bu değerın sözlük anlamına yakın tanımlamalar ile ifade ettikleri görülmüştür. Bunun yanında çocuklar bu değeri açıklarken aynı zamanda başka değerlere, eylemlere ve davranışlara da değinmişlerdir. Topaç ve diğerleri (2020, s. 472) yürütmüş oldukları çalışmalarında da benzer bulgulara ulaşmış, araştırmaya katılan çocukların değer algılarını başka değer ve davranışlar ile açıkladıkları sonucuna varmıştır. Bu başlık altında çocukların barış değerini ifade ederken başvurdukları temalar incelenecektir.

Okul öncesi dönem çocukları ile yürütölen bu çalışmada, çocuklar barış değerini sevgi, paylaşma ve adaletli olma gibi birçok değer ile ifade ettikleri görülmüştür. Keskin ve Coşkun Keskin (2009, s.72)’ in de belirttiğı gibi barış değeri; dayanışma, sevgi ve saygı gibi birçok değerin iç içe geçmesiyle oluşmuş bir değerler yumağıdır. Çocukların ifadelerinde bu değerlerin yer alması çocuklarda toplumsal farkındalıklarının geliştiğini gösterebilir. Toplumsal farkındalıkların geliştiğı toplumlarda şiddet içerikli davranışlar ortadan kalkacak, diğer bireylere karşı empati geliştiren, hak ve sınırları gözetken ve uyum içerisinde yaşamayı öğrenmiş bireyler ile refah seviyesi yüksek barışçıl ortamlar oluşacaktır. (Sağgöz, 2018) Ayrıca barış değeri çocuklar tarafından en çok sevgi değeri ile ifade edilmiştir. Buradan yola çıkarak okul öncesi dönemi çocukları sevgi değerini barış değerinin kaynağı olarak gördüğü sonucuna varılabilir. Gürdoğan Bayır, Balbağ ve Çengelci Köse (2015), barış değerini incelediğı çalışmasında, araştırmaya katılanların bu

değeri sevgi, saygı, hoşgörü ve paylaşma gibi değerler ile ifade ettiklerini bulgulamıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının barış algısına dair ile gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulguların alanyazında yer alan diğer araştırmalar ile örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocuklar barış algılarını değerlerin yanında hediyeleşme, kalp kırmama ve el ele tutuşma gibi bazı sosyal davranışlar ile de ortaya koymuşlardır. Çocukların ifadelerine yansıtılmış oldukları bu sosyal davranışlar, olumlu duyguların ifade edilmesinde bir araç olarak düşünülebilir. Tozduman Yaralı ve Özkan, (2016, s. 2191)'ın çocukların sevgiyi ifade etme yollarını incelediği çalışmasında çocuklar hediyeleşme, el ele tutuşma ve öpücük gönderme gibi eylemleri “olumlu duygularını ifade etme yolları” olarak değerlendirmiştir. Olumlu duyguların bu tür sosyal davranışlar ile ifade edilebilmesi kişiler arası bağı güçlendirerek şiddetin ve uyumsuzluğun oluşmasını engelleyecektir. Ersan (2010, s. 99), okul öncesi dönem çocuklarının duyguları ifade edebilme becerilerinin saldırganlık düzeyleri üzerine etkisini incelediği çalışmasında; üzüntü, korku ve öke gibi olumsuz duygularını ifade edebilen çocukların saldırganlık düzeylerinin azaldığı sonucuna varmıştır. Yine aynı çalışmanın sonuçlarına göre mutluluk gibi olumlu duygularını ifade edebilen çocukların kişiler arası ilişkilerde saldırgan davranışlarının azaldığı görülmüştür. Benzer şekilde Kurt ve Uyanık Balat (2012, s. 60), tarafından okul öncesi dönem çocuklarının duygusal beceri düzeylerinin problem davranışlara olan etkisi incelenmiştir. Araştırma da duyguları tanıma, anlama ve ifade becerileri duygusal beceri kapsamında ele alınmıştır. Araştırmanın sonucunda ise duygusal becerilerinin gelişmesi ile birlikte çocukların anti sosyallik ve benmerkezcilik gibi problemli davranışlarının azaldığı görülmüştür. Tüm bu çalışmalar duygularını tanıyan ve ifade edebilen çocukların daha uyumlu ve barışçıl çocuklar olduğu sonucunu doğrulamaktadır.

Çocuklar barış değerine dair ifadelerinde ailelerinden çok arkadaşlarına dair söylemlere yer vermişlerdir. Bu durum okul öncesi dönem çocuğunun hayatında akranlarının çok önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir. Akranlar ile yürütülen ilişkiler çocuğun soysal gelişimi için ihtiyaç niteliğindedir. Çocuğun bu ihtiyacını giderebilmesi yani akranları tarafından kabul görmesi için de duygularını ifade edebilme, başkasının ve kendinin yararına olacak davranışlarda bulunma gibi becerilerin çocuk tarafından kazanılmış olması gerekmektedir (Erten, 2012, s. 56). Gülay (2009, s. 88), okul öncesi dönem çocukları ve akran ilişkilerini konu alan çalışmasında, akran ilişkilerini geliştirecek davranışların okul öncesi dönemde kazanıldığını belirterek okul öncesi dönemin önemini vurgulamıştır. Bu ifadelerden yola çıkarak araştırmaya katılan çocukların arkadaşlığa dair söylemleri ile

arkadaşlar arası oluşan uyumlu ilişkilerin sonucunda çatışmaların oluşmayacağını ve barışın sağlanacağını vurgulamak istedikleri söylenebilir. Tozduman Yaralı ve Özkan (2016, s. 2191)' ın çocukların akranları ile kurmuş oldukları pozitif ilişkilerin saldırgan davranışları azalttığına dair ifadeleri bu sonucu desteklemektedir. Akranlarla saldırgan davranışların yerini olumlu ilişkilerin alması barışın sağlanmasında önemli bir yere sahiptir.

Çocukların barış değerini ifade ederken, görsel ve söylemlerinde doğaya ait öğelere ve çevreyi korumaya dair söylemlere de yer verdikleri görülmüştür. Çocukların söylemlerinde çevre ve barış değerini birlikte kullanarak, birçok alanı kapsayan barışın çevre barışı boyutunu vurguladıkları söylenebilir. Çevre barışı “*çevre değerlerine dikkat ederek çevre ile uyum içerisinde olma*” anlamına gelmektedir (Kaypak, 2013, s. 156). Çocukların ifadelerinde güneş, çim, çiçek ve gökkuşağı gibi öğelerin yer alması insanın evrende tek başına var olmadığını ve evrende ki tüm varlıklar ile olan etkileşiminin farkında olduklarını göstermektedir. Ayrıca çocuklar bu varlıkların çizimi ile insanın doğada yer alan diğer varlıklar ile uyum ve birlikteliğinin barışı sağladığına dikkat çekmiştir. Ekosistem içinde mikroorganizmalardan insana kadar canlı ve cansız tüm varlıklar arasında düzenli olarak devam eden bir işleyiş ve denge söz konusudur. Bütün canlılar doğanın düzenine uyumlu bir şekilde yaşamlarına devam ederler (Kaypak, 2012, s. 6). Aktaş (2015, 74) çocukların gözünden barış ve savaş incelediği çalışmasında benzer sonuçlar elde etmiştir. Araştırmada çocuklar barışı tüm canlıların huzur içinde yaşadığı, doğanın temiz ve zarar görmediği bir yer olarak resmetmiştir. Bu öğelerin ifadelerde yer almasının bir diğer sonucu ise, doğanın insan üzerinde oluşturduğu olumlu duygular ile barışın sağladığı olumlu duyguların örtüşmesi olabilir. Yukay Yüksel, Canel, Mutlu, Yılmaz ve Çap (2015, s. 287); okul öncesi dönem çocukları ile yaptığı çalışmada çocukların doğaya ait öğeleri “iyi” kavramı ile ifade ettiklerini görmüştür. Yine bu çalışma ile çocukların doğadaki varlıkları çizerken mavi ve yeşil gibi renkler ile iç huzuru ifade etmek istedikleri sonucuna varmıştır. İki çalışmanın sonucunda huzur duygusunun vurgulanması araştırma sonuçlarının örtüştüğünü göstermektedir. Aktaş (2015, s. 76)'ın çocukların barış ve savaş algılarını incelediği çalışmasında çocukların barışı yeşil, beyaz ve aydınlık renkler ile çizmesi de bu çalışmanın sonucunu destekleyen diğer çalışmadır.

Araştırmaya katılan çocuklar barışın sağlanması için çevrenin temiz tutulmasının önemine ve hayvanların ve yeşilin korunmasının gerekliliğine değinmiştir. Çocukların bu ifadelerinden yola çıkarak çocukların çevreyi korumayı sağlayacak tutum ve becerilerin

farkında oldukları söylenebilir. Benzer biçimde Can Korkmaz (2018, s. 177) okul öncesi dönem çocuklarına yönelik yürütmüş olduğu ekonomik değerler eğitimi çalışmasının sonucunda çocukların çevre kirliliğine insanların tutum ve davranışlarının neden olduğunun farkında oldukları sonucuna ulaşmıştır. Montessori (1949 / 1995) çocuklara küçük yaşlardan itibaren bitkilerden hayvanlara kadar tüm canlıların yaşam biçimlerinin anlatılması gerektiğini ve bu canlıların yaşam haklarının korunması gerektiği vurgulamıştır (Sağgöz, 2018, s.147). Ayrıca tüm dünyada yürütülen barış eğitimi programları bu eğitimle insanın doğaya ve doğada yaşayan canlılara zarar vermeden ve onları daima koruyarak uyum içinde yaşamayı öğretmeyi hedeflemektedir. Çünkü barışsızlık sadece insanı değil evrende ki tüm canlıları olumsuz olarak etkilemektedir (Kaypak, 2012, s. 2). Barış eğitimi programlarının yanında çevre eğitimi gibi programlarında çocukların çevre duyarlılığı geliştirmesinde etkisi büyüktür. Can Korkmaz (2018, s. 175)’ın okul öncesi dönem çocuklarına yönelik yürütmüş olduğu ekonomik değerler eğitimi sonucunda çocuklarda hayvanların korunması ve çevrenin temiz tutulması gibi çevreye duyarlılığı kapsayan tutumların geliştiği görülmüştür. Çocuklar aynı zamanda dünya beklentilerini ifade ederken fizyolojik ihtiyaçlar teması altında temiz çevre isteğine tekrar değinmiştir. Araştırmaya katılan çocuklar bu isteklerini “insanlar çöp atmasa” ve “çöpleri toplasalar” ifadeleri ile yansıtmıştır. Benzer biçimde Coşkun (2008, s. 295), çocukların dünyadan beklentilerine yönelik gerçekleştirdiği çalışmada benzer bulgulara ulaşmış, çocukların dünyadan temiz bir çevre istediğini belirtmiştir. Halmatov, Sarıçam ve Halmatov (2012,s. 9)’ un altı yaş grubu çocukların çevre algılarına yönelik gerçekleştirmiş oldukları çalışmada çocukların, “nasıl bir çevre isterdin” sorusuna temiz bir çevre, çevremizi ve doğamızı temiz tutmalıyız şeklinde benzer cevaplar verdikleri görülmüştür. Bu söylemler çocuklar çevrenin temiz tutulduğu huzurlu ve mutlu bir dünyada yaşamak istediklerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan çocuklar şiddet, savaş, kavga ve küslüklerin devamı gibi olumsuz unsurların kişiler arası ilişkilerde ve toplumda barışı engellediğini ifade etmiştir. Kişiler arası sorunların çözümünde ise barışma, şiddetten uzak durma ve uzlaşma gibi barışçıl çözüm yolları ile çözümlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu ifadeler, çocukların barış için sorunların uygun yollar ile çözülebilmesine dair farkındalık kazandıklarını göstermektedir. Ayrıca çocuklar insanların sergilemiş olduğu olumsuz tutum ve davranışların barışı nasıl etkilediğinin farkındadırlar. Gündoğan Bayır ve diğerleri (2015, s. 356)’nin öğrencilerin bakış açısıyla barış algısını incelediği çalışmada benzer sonuçlar elde

etmiştir. Araştırmada, araştırmaya katılan çocukların; kavga, şiddet ve savaşların barışı engellediğini ifade ettikleri belirtilmiştir. Ayrıca aynı araştırmada barışın sağlanması için barışçıl çözüm becerilerinin kazanılması ve olumlu ilişkilerin yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bireylerin bu becerileri kazanmaları ise barışçıl becerilerin kazandırıldığı eğitim programları aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Bu eğitimlerden biri de barış eğitimidir. Barış eğitimi ile şiddet ve çatışmaların engellenmesi; çatışmaların çözümlenmesi gibi konularda davranış değişikliği sağlama hedeflenmektedir (Coşkun, 2008, s. 293). Coşkun (2008, s. 141) barış eğitimi incelediği çalışmasında barış eğitiminin çocuklarda görülen saldırgan ve hükmetme davranışlarını azalttığı; yapıcı olma ve bütünleşmeyi sağlama becerilerini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Yine bu çalışmalara ek olarak Özdil (2008, s. 125)' in okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine yönelik geliştirdiği çalışmasında, kişiler arası problem çözme eğitiminin çocuklarda problemlerin yapıcı bir şekilde çözme davranışlarını artırdığı ve çocukların problemlere alternatif çözümler üretebilme becerilerini geliştirdiği görülmüştür. Topçu Bilir (2019, s. 110) ise okul öncesi dönemi çocuklarına yönelik yürüttüğü yaşam beceri programının çocuklarda yaşam becerileri, benlik algısı ve sosyal uyum düzeylerine olan etkisini incelemiştir. Gerçekleştirilen bu uygulama sonucunda, programın çocukların sosyal yaşam içinde toplumun beklentilerine uygun davranma ve yaşanan sorunlara uygun tepkiler verebilme becerilerini geliştirdiği gözlemlenmiştir. Benzer biçimde Mermer (2017, s. 77) çalışmasında serbest oyunun ve araştırmacı tarafından geliştirilen “*sorunlarımızı çözebiliriz oyunu*” nun okul öncesi dönem çocuklarının sorun çözme becerilerine olan etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ise serbest oyunun çocukların sorun çözme becerilerinin gelişmesinde etkili olduğu fakat sorunlarını nasıl çözebileceğini bilmeyen çocukların barışçıl olmayan çözüm yollarına başvurduklarını bulgulamıştır. Araştırmacının uygun çözüm yolları bulma, seçme ve bu yolları uygulama becerilerinin gelişmesi amacıyla ortaya çıkardığı oyunun ise çocuklar üzerinde olumlu etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak her çocuğun sorun çözme becerilerinin farkında olmadığı görülmüştür. Okul öncesi dönem çocuklarına barışçıl çözüm becerilerinin kazandırılmasına yönelik gerçekleştirilen eğitim programlarından çoğunlukla olumlu sonuçlar alınmıştır. Elde edilen bu olumlu sonuçlar, çocuklara barışçıl çözüm yolları ile çözüm bulma becerilerini kazandıracak eğitim programlarının artırılmasının gerekli olduğunu göstermektedir.

Okul öncesi dönem çocukları gelişimsel özellikleri gereği gerçek olan ve olmayan varlıkları ayırt edememektedirler. Bu dönem çocukları Egan (1986)' ın düşünme becerilerine göre mitsel düzeydedirler (Coşkun Keskin ve Serttaş, 2018, s.14). Araştırmaya katılan çocukların barış değerini düş gücünde var olan varlıklar olarak ifade etmeleri çocukların düşünce düzeyi olarak mitsel düzeyde olduklarını göstermektedir. Araştırmaya katılan çocuklar, barış değerini ifade ederken düşsel varlıkların yanında kişi olarak “Atatürk” ve “Barış Manço” ya da değinmişlerdir. Gündoğan Bayır ve diğerleri (2015, s.350)' nin öğrencilerin ve öğretmenlerin barış algılarını incelediği çalışmada da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Araştırmaya katılan bireyler, barış değerini ifade ederken Atatürk ve Barış Manço simgeleri kullanmıştır. Şan ve Yılmaz (2016, s. 225)' ın çocukların savaş ve barış algılarına yönelik yürüttükleri çalışmada ise çocuklar ürettikleri savaş metaforları arasında Atatürk' e de yer vermiş; Atatürk' ü savaşan ve mücadele eden kişi olarak söylemlerine yansıtmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarının barış ve unsurlarını eylemler teması altında en çok oyun oynama eylemi ile ifade etmiştir. Bu ifadelerin sonucunda çocukların oyun esnasında oluşan olumlu duygular ile barışın varlığının oluşturduğu olumlu duyguları örtüştürdükleri söylenebilir. Oyun gerçek dünyanın tanınması, bilgi ve becerilerin artması, çocuğun sosyal, fiziksel, duygusal ve zihinsel ihtiyaçlarının karşılanması açısından önemlidir (Ayan ve A. Memiş, 2012, s. 144). Özdoğan (2004, s. 103)' ün oyunun gerginliği azalttığına dair ifadeleri araştırma sonucunu desteklemektedir. Benzer biçimde Aktaş (2015, s, 74)' ın öğrencilerin barış algısını incelediği çalışmada çocuklar, barış olan tarafı oyunlar oynanılan; savaşların olduğu tarafı ise yaralanma ve ölümlerin olduğu yer olarak ifade etmiştir. Oyun oynama eylemi, olumlu duygular uyandırmanın yanında aynı zamanda uyum içinde olmayı da gerektirmektedir. Çocuklar oyun esnasında yaşanan problemler doğrultusunda mevcut olan davranış ve stratejileri geliştirme gibi olumlu davranışlar sergilemenin yanında itme, fırlatma, yumruklama gibi zorba davranışlarda da bulunabilmektedir. Şiddet içerikli bu davranışlar ise oyun esnasında kişiler arası uyumu olumsuz etkilemektedir (Metin Aslan, 2013, s. 139). Oysaki oyunların sürdürülebilir olması akranların birbirleri ile uyum içerisinde hareket etmelerine bağlıdır. Akranlar arasında uyum ve işbirliği ile oynanan oyunlarda şiddet ve olumsuz durumlar ortaya çıkmayacaktır. Özdoğan (2004, s. 120)' da çocukların oyun içinde karşılıklı konuşmalar ile oynanan oyunun planını yaptıklarını ve oyun sürecinde bu kurallara uymaya özen gösterdiklerini belirterek uyum noktasına dikkat çekmiştir. Benzer biçimde Koçyiğit, Sezer

ve Yılmaz (2015, s. 293)' da okul öncesi dönemde sosyal yetkinlik becerilerinin oyun becerilerine olan etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda ise işbirliği yapma ve anlaşmazlıklara uygun çözüm yolları bulma gibi sosyal yetkinlik becerilerinin gelişiminin oyun becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Metin Aslan (2013) anaokuluna devam eden çocukların oyun ve zorbalık davranışlarını incelediği çalışmada; oyun sırasında saldırgan davranışlarda bulunan çocukların akranlar tarafından dışlandığını bulgulamıştır. Araştırmaya katılan çocuklar dünyadan beklentilerini ifade ederken sosyal ihtiyaç teması altında oyun oynama eylemine tekrar değinmiştir. Çocukların yaşamın devamı için gerekli olan temel ihtiyaçlardan daha önce oyun ihtiyacına değinmeleri, fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları karşılanan çocuklar için oyunun temel ihtiyaçlar arasında olduğunu göstermektedir. Ünüvar, Çalışandemir, Togay ve Amini (2015, s. 8), Afgan ve Türk çocuklarının mutluluk algılarına dair gerçekleştirdiği çalışma bu çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda, Türk çocuklarının mutluluğa dair ifadelerinde ilk sırada oyun/ oyuncak yer alırken, ülkelerinde ki savaştan dolayı tehlike ve tedirginlik ile büyüyen Afgan çocuklarının söylemlerinde ilk sırada güvenlik ihtiyaçları yer almıştır. Yine benzer sonuçların elde edildiği çalışma da, araştırmaya katılan mülteci çocuklar yaşamlarının devamı için ilk olarak güvenlik ve yaşama daha sonra beslenme ve sağlık ihtiyaçlarının giderilmesini istediklerini belirtmişlerdir (Korkut, 2018, s. 108). Ayrıca bu ihtiyaçlarını savaştan önce kolaylıkla karşılayabilirken, savaşın başlaması ile birlikte bu ihtiyaçlara ulaşmanın zorluğuna değinmeleri savaşın olumsuz yönünü tekrar ortaya koymaktadır. Gençler (2019, s. 128)' in göç eden çocukların ihtiyaç ve beklentilerinin incelendiği çalışmada ise çocuklar güvenlik ihtiyaçlarının yanında beslenme ihtiyaçlarına da değinmişlerdir. Araştırmaya katılan çocuklar göç sırasında ve sonrasında beslenmelerini sağlayacak yeterli besine ulaşamadıklarını ve kendilerini çoğunlukla aç hissettiklerini belirterek beslenme ihtiyacını vurgulamışlardır. İncelenen bu araştırmalarda savaş mağduru çocukların ifadelerinde oyun ihtiyacının yer almaması, barışın çocukların ihtiyaç ve beklenti önceliklerini de etkilediğini göstermektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi dönem çocuklarının barış algılarını ifade ettikleri diğer tema ihtiyaçlar teması olmuştur. İhtiyaçlar teması içinde ise güvenlik ihtiyacı, beslenme ve barınma ihtiyacı en çok değer alan ihtiyaçlardır. Çocuklar tehdit edici unsurların ortadan kaldırılması ve can güvenliğinin sağlanması ile barışın sağlanabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca çocuklardan yaşamak istedikleri dünyayı ifade ederken güvenlik ihtiyacına tekrar

değirmiştir. Çocuklar “kötülüklerden korunma”, “savaştan kurtulma”, “hırsızlardan korunma” gibi ifadeler ile barışın yokluğunda güvende hissetmeye dair ihtiyaçlarının doğacağını belirtmiştir. Bu sonuç çocukların güvenli ortamlarda barışın var olduğuna dair farkındalığını göstermektedir. İnsan, yaşamının devamı için gerekli olan fiziksel ihtiyaçlarını karşılandıktan sonra kendini güvende hissetmek ister. Güvenlik ihtiyacı insanın sosyal ihtiyaçlarından bile daha önde gelir (Özmen, 2017, s. 300). Savaş ve terör olaylarının yaşandığı bölgelerde her türlü fiziksel imkâna sahip olan insanlar kendilerini güvende hissetmek için daha güvenli bölgelere göç etmektedir. Bu durum bireylerin yaşamlarında risk ve tehlikeli durumlardan uzak, huzurlu ve güvenli bir yaşamın önemini göstermektedir (Kula ve Çakar, 2015, s. 197). Bununla beraber çocuklar barış ve unsurlarını ifade ederken beslenme ve barınma ihtiyaçlarına değinerek yaşamın devamlılığı için bu ihtiyaçların giderilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ülke olarak yakından şahit olduğumuz Ortadoğu’ da yaşanan iç savaşlardan dolayı insanların evleri yıkılarak barınma olanakları yok edilmiş, kendi ülkelerinde can güvenlikleri sağlanamaz olmuştur (Yenen ve Ulucan, 2020, s. 293) Yaşanan savaşlardan en çok etkilenen kesim ise çocuklardır. Tuygun, Polat, Akçe ve Demir Karacan (2016, s. 293)’ in Suriye’de yaşanan savaşların çocuklar üzerine olan etkisini incelediği çalışmada, mülteci çocukların beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanamadığı, bu yüzden de sık aralıklarla sağlık sorunu yaşadığını belirtmiştir. Benzer şekilde göç sırasında göçmen çocuklarının sorunlarının incelendiği çalışmada mülteci çocukların en çok barınma, beslenme ve sağlık ihtiyaçlarına dair sorunlar yer almıştır (Yenen ve Ulucan, 2020, s. 300). Temel ihtiyaçların karşılanması bireyin sosyalleşerek topluma uyum sağlamasında büyük etkiye sahiptir. Maslow (1943)’ un beş basamaktan oluşan ihtiyaçlar hiyerarşisinde en üst basamak kendini gerçekleştirme basamağıdır. Bireyin bu basamağa ulaşabilmesi için güvenlik, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması gerekir (Kula ve Çakar, 2015, s. 197). Aydın, Şahin ve Akay (2017, s. 10) tarafından göç olaylarının çocuklar üzerine etkisinin incelendiği çalışmada, savaşın neden olduğu sosyoekonomik yetersizliklerden dolayı çocukların barınma, beslenme ve sağlıklı yaşama ihtiyaçları giderilemediği ifade edilmiştir. Temel ihtiyaçları giderilememesinin sonucunda ise çocuklarda şiddet uygulama, suç işleme ve problemli davranışlarda bulunma gibi uyumsuz durumların görüldüğü belirtilmiştir. Benzer biçimde Türkdogan (2020, s. 127) tarafından temel ihtiyaçların olumlu duygular hissetme üzerine etkisinin incelenmiştir. Araştırma sonucunda ise hayatta kalmayı sağlayan temel ihtiyaçların karşılanma düzeylerinde ki artışın öğrencilerin mutluluk düzeylerini ve olumlu duygular hissetme düzeylerini olumlu anlamda etkilediği görülmüştür. Tüm bu ifadelerden

yola çıkarak temel ihtiyaçların karşılanması ile barışın sağlanması arasında kuvvetli bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Barışın sağlanması bireylerin hayatta kalmalarını sağlayan temel ihtiyaçlara ulaşmasını kolaylaştıracaktır. Bununla birlikte de temel ihtiyaçlar karşılandıkça bireylerin uyum becerileri artacak ve barışçıl toplumlar oluşacaktır.

Araştırmaya katılan okul öncesi dönem çocukları barış olmadığında öfke, mutsuzluk ve özlem duygularının açığa çıktığını ifade etmiştir. Çocukların ifadelerine yansıyan bu ifadeler savaşın ve şiddetin bir sonucudur. Savaşlarda yaşanan ölümler ve ayrılıklar insanların mutsuz olmasına ve sevdiklerine özlem duymasına neden olmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların bu duyguları belirterek savaşın ve şiddetin olumsuz sonuçlarına dair farkındalıklarını göstermiştir. Şan ve Yılmaz (2016, s. 225)' in çalışmasında da benzer bulgular görülmüş, çocuklar savaşın olduğu yerde “mutluluğun olamayacağını” ve “savaşın insanı mutsuz ve huzursuz yaptığını” ifade etmişlerdir. Çapar (2019, s. 859' in aynı sonuçları destekleyen çalışmasında ise çocuklar savaşı özlem duyma metaforu ile ifade etmişlerdir. Savaşı gerçek anlamda yaşamış olan mülteci çocuklar ile gerçekleştirilen çalışmada çocuklar, arkadaşlarına ve ülkesine özlem duyduklarını ve kendilerine bir şey olmasından korktuklarını ifade etmiştir (Korkut, 2018, s. 108). Benzer şekilde göç eden çocukların beklentilerine yönelik gerçekleştirilen çalışmada çocukların savaştan dolayı ayrılık kaygısı, depresyon ve korku gibi olumsuz duygular içinde oldukları görülmüştür (Gencer, 2019, s. 11). Savaşı birebir yaşamış olan çocukların savaşın doğurduğu olumsuz duygulara yönelik bu ifadeleri bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Şehirli (2017, s. 361), tarafından barış algısının incelediği çalışmada öğretmen adayları barışı, mutluluk, iyilik, bayram gibi olumlu durumlar ile ifade ederken savaşı ölüm, mutsuzluk, kan, öfke, üzölmek ve kötölük gibi olumsuz metaforlar ile ifade etmiştir. Bu sonuç her yaşta insanın barışsızlığın olumsuz sonuçlarının farkında olduğunu göstermektedir.

Okul öncesi dönem çocukları ile gerçekleştirilen bu araştırmanın sonucunda; çocukların aslında barış ve unsurlarını doğru anlamlandırdıkları, barışı sağlayacak unsurların farkında oldukları görülmüştür. Küçük yaşlarda sahip olunan bu farkındalığın davranışlara dönüştürülebilmesi ve ileriki yaşlarda kalıcılığının sağlanması için barış eğitimi programları okul öncesi dönemden itibaren tüm eğitim kademesinde uygulanmalıdır.

5.2 ÖNERİLER

5.2.1 Milli Eğitimi Bakanlığına öneriler

- Çocukların küçük yaşlardan itibaren barış değerini anlayıp içselleştirebilmeleri için okul öncesi dönemden itibaren barış eğitimi programları yürütülmelidir.
- Barış eğitimi programları sadece yetişkinlerin ileriye dönük istekleri doğrultusunda hazırlanmamalıdır. Bu programlar hazırlanırken çocukların ilgi, ihtiyaç ve beklentileri de göz önüne alınmalıdır.
- Barış eğitiminin etkililiğinin artması için aile, toplum ve sivil toplum kuruluşları gibi çocuğun çevresini oluşturan diğer unsurlar ile işbirliği içine girilmelidir.
- Çocuklara yönelik olan çizgi film, tv programları, digital oyunlar ve hikâye kitapları şiddet ve savaş gibi çocukların gelişimini olumsuz etkileyecek unsurlardan temizlenmelidir.
- Barış eğitimi programları hazırlanırken okul öncesi dönem çocuğunun gelişiminde önemli etkisi olan oyun işin içine katılarak çocuğun aktif katılımı sağlanmalıdır.
- Barış eğitiminin verimliliğinin artırılması için veli, öğretmenler ve tüm okul personeline yönelik eğitimler düzenlenmelidir.

5.2.2 Öğretmenlere yönelik öneriler

- Değerlerin kazanılmasında sosyal öğrenmenin önemi göz önünde bulundurularak öğretmenler tutum ve davranışları ile çocuklara rol model olmalıdır.
- Çocuklar ile iletişim kurabilmek ve üzerlerinde etki yaratabilmek için onları derinlemesine tanımak ve bağ kurmak gerekir. Çocuklar ile kurulan kuvvetli bağ ve etkili iletişimin değerlerin kazandırılmasında ayrıca etkili olacaktır.
- Barış eğitimine yönelik bilgi ve becerilerin gelişmesi, sınıf içi örnek uygulamaların artırılması için bu konuda hizmet içi kurslardan faydalanılmalıdır.
- Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, barış değeri ve diğer değerlerin somutlaştırılarak öğrencilere sunulmalıdır.
- Çocukların sınıf içinde yaşadıkları olumsuz durumların çözümünde barışçıl çözüm yollarına dikkat çekilmelidir.

5.2.3 Ailelere yönelik öneriler

- Değerlerin kazanılmasında rol model olarak uygun tutum ve davranışlarda bulunmalıdırlar.
- Değerlerin kazandırılması konusunda okul ve öğretmen ile işbirliğine açık olmalıdırlar.
- Çocuklarının küçük yaşta barış becerileri kazanmaları için barış eğitimi konusunda kendilerini geliştirmelidirler.

5.2.4 Araştırmacılara yönelik öneriler

- Alanyazı çalışmaları incelendiğinde barış algısı ve barış eğitimi konularında okul öncesi döneme ait az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu konuda gerçekleştirilecek çalışmaların artırılması barış değerinin küçük yaşlarda kazanılması konusunda farkındalığı artıracaktır.
- Bu araştırma okul öncesi dönem çocuklarından aynı sosyo – ekonomik düzeyde olan 6 yaş grubu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar benzer çalışmaları okul öncesi dönem içerisinde yer alan diğer yaş gruplarından ve farklı sosyo – ekonomik düzeydeki çocuklar ile gerçekleştirebilirler.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 190366).
- Akbaş, O. (2008, Aralık). *Değerler Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/302506>
- Aksoy, R. (2013). *Değerler ve Değerler Eğitimi*. İstanbul: Değer Eğitim Merkezi Yayınları.
- Aktaş, Ö. (2015). 5 - 10. Sınıf Öğrencilerinin Savaş ve Barış Kavramına Yükladıkları Anlamların Resimler Yoluyla İncelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi* 2015, 4(2), 64 - 86. DOI: <https://doi.org/10.17497/tuhed.185636>
- Aktaş, Ö., & Safran, M. (2013). Evrensel Bir Değer Olarak Barış ve Barış Eğitiminin Tarihçesi. *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 172(172), 131-150. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/21496/230470>
- Altinkulaç, A., & Uslu, S. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Ahlaki İkilem Yaklaşımı Yoluyla Değerlerin Öğretilmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 7(3), 383 - 407. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akukeg/issue/29354/31410>
- Aral, N., & Kadan, G. (2018). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 113 - 131. DOI: <http://dx.doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182159>
- Asar, H. (2019). *Okul Öncesi Değerler Eğitimi Programının 5 - 6 Yaş Çocuklarının Sosyal - Duygusal Uyum ve Değer Düzeyleri Üzerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 559623).
- Aslan, E. (2008). *Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin 6 Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkiler ve İşbirliği Davranışlarına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 227577).
- Aslan, Ö. M. (2013). *Anaokuluna Devam Eden Çocukların Oyun Davranışları ve Oyunlarında Ortaya Çıkan Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 339027).
- Atlı, Ç. (2006). *Okul Öncesi Eğitimi Alan 6 Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkileri Anlamlandırmasının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 174898).

- Ayan, S., & Memiş, U. A. (2012). Erken Çocukluk Döneminde Oyun. *Selçuk Üniversitesi Bedeb Eğitimi ve Spor Bilimi Dergisi*, 14(2), 143 - 149. <http://acikarsiv.beun.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12628/923>
- Aydın, A. (2016). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, D., Şahin, N., & Akay, B. (2017). Göç Olayının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 7(1), 8 - 14. DOI: 10.5222/buchd.2017.008
- Aydın, M. Z., & Gürler, Ş. A. (2014). *Okulda Değerler Eğitimi - Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar*. Ankara: Nobel Akademik.
- Bacanlı, H. (2004). Bilişsel ve Duyuşsal Hedefler: Bir Model Önerisi. R. Kaymakcan ve diğerleri (Ed.) *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* bildiriler kitabı içinde (s. 263 - 274). İstanbul : Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Balat, G. U., Yalçın, A., Yemenici, F., Kalaycı, K. K., Halisdemir, M., Bakülü, N., . . . Ünsal, Y. (2012). *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri*. G. U. Balat (Ed.) Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem - Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Barış. (2019). 03 03, 2020 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Barışmak. (2019). 03 25, 2020 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Baş, T., & Akturan, U. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo 7.0 İle Nitel Veri Analizi*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Bayır, Ö. G., Balbağ, N. L., & Köse, T. Ç. (2017). Öğretmen ve Öğrencilerin Bakış Açısıyla Barış. *Turkish Studies*. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12405>
- Bazakulov, S. (2008). *Değer Öğretimi ve Dinden Öğrenme* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 235484).
- Bernat, V. (1993). Teaching Peace. *Youngn Children*, 48(3), 36 - 36. ERIC: <https://eric.ed.gov/?id=EJ460164>
- Bilir, Z. T. (2019). *Yaşam Becerileri Programının Beş Yaş Çocuklarının Yaşam Becerileri, Benlik Algıları ve Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Etkisi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 546178).

- Bulut, R., & Koca, M. K. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Barış Kavramına İlişkin Metaforları*. Electronic Turkish Studies. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12116>
- Canatan, A. (2008). Toplumsal Değerler ve Yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*(1), 62 - 71.
- Carreira, S. A., Coulardeau, T., Gonzalez, E., Kalan, E., Quintilla, G. R., Schweitzer, S., . . . Villanueva, M. (2014). *Barış Eğitimi Yayınlştırma - Metodolojiler, Yaklaşımlar ve Vizyonlar: Uygulama Klavuzu* . (Çev. R. Besseling, T. Coulardeau, S. Schweitzer, M. Villanueva, Dü, & H. K. Derneği) Berlin/ Almanya: European Intercultural Forum e. V. Almanya.
- Coşkun, S. (2008). Çocuk ve Barış: Çocuklar Nasıl Bir Dünya İstiyor. M. Safran, & D. Dilek (Ed.), *21. Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi* (s. 286 - 300). Yeni İnsan Yayınları.
- Coşkun, Y. (2012). *İköğretim Programlarında Barış Eğitimi ve Barış Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Coşkuner, E. (2008). *Barış Eğitimi Programının Öğrenci Şiddeti Üzerinde Etkilerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 230946).
- Cretu, T. (1988). Peace and its most obvious meanings in preschool children's drawings. *Revue Roumaine des Sciences Sociales - Série de Psychologie*, 32(1), 97 - 99.
- Çalışandemir, F., & Altun, M. (2019). Erken Çocuklukta Değerler Eğitimi. F. Ersoy, & P. Ünüvar (Ed.), *Karakter ve Değerler Eğitimi* (s. 115 - 134). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çalışkur, A. & Aslan E. A. (2013). Rokeach Değerler Envanteri Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/853627>
- Çapar, D. (2019). İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin 'Barış' Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 79 - 91. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akuned/issue/48807/621400>
- Çengelci, T. (2010). *İköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 230946258126).
- Çileli, M. (1986). *Ahlak Psikolojisi ve Eğitimi*. Ankara: V Yayınları.

- Çocuk Gelişimi ve Eğitimi - Sosyal Gelişim*. (2013). 05 16, 2020 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı:
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/SosyalGelişim.pdf
- Değer. (2019). 02 01, 2020 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/>
- Demir, S. (2011). Türkiye de Barış Eğitimine Bakış: Tanımlar, Zorlukla, Öneriler: Nitel İnceleme. *Kuram ve Uygulamada Değerler Eğitimi*, 11(4), 1727 - 1745.
<https://docplayer.biz.tr/27004153-Turkiye-de-baris-egitimine-bakis-tanimlar-zorluklar-oneriler-nitel-inceleme.html>
- Demircioğlu, H. (2016). Sosyal - Duygusal Gelişim. N. B. Metin içinde, *Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi* (s. 163 - 196). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirtaş, A. (1991). Barış, Savaş ve Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(6), 41 - 46. <https://dergipark.org.tr/en/pub/hunefd/issue/7831/103043>
- Deveci, H., & Ay, T. S. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamada Değerler. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi* (2/6), 167 - 181 .
https://www.okuloncesi.net/upload/dosyalar/20111113/2321/deveci_ay.pdf
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması* (Doktora Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 211415).
- Doğan, İ. (2004). Türk Eğitim Sisteminde Değer Sorunu. *Değerler ve Eğitimi* (s. 615 - 634). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2004). *İkinci Kademe Öğrencilerine Temel Demokratik Değerlerin Kazandırılma Düzeyi ve Bu Değerlerin Kazandırılması Surecinde Acık ve Örtük Programın Etkilerinin Karşılaştırılması*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi , 39 (39), 356 - 383. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10358/126815>
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79 - 96.
<https://ded.dem.org.tr/gorsel/pdf/ded-1-makale-4.pdf>
- Eren, E. (2018). *Okul Öncesinde Değerler Eğitiminin Program, Öğretmen ve Aile Görüşleri Açısından İncelenmesi* (Yüksek lisans), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 526244).

- Ersan, C. (2017). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Saldırganlık Düzeylerinin Duygu İfade Etme ve Duygu Düzenleme Açısından İncelenmesi* (Doktora Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 481788).
- Erten, H. (2012). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 - 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri, Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin izlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 322435).
- Fromm, E. (2004). *Barışın Tekniği ve Stratejisi*. (Çev. A. Arıtan, & K. H. Ökten) İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Gencer, T. E. (2019). *Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimleri ve Beklentileri: Ankara ve Hatay'da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği* (Doktor Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 540880)
- Gizir, Z. (2019). Motor Gelişim. A. K. Akyol içinde, *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1* (s. 201 - 232). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gülay, H. (2009). Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82 - 93. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c12s22/makale/c12s22m6.pdf>
- Gültekin, F. (2019). Karakter ve Değer Eğitiminde Kültürlerarası Farklılaşma ve Birlikte Yaşama Kültürü. V. Aktepe, & M. Gündüz (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* (s. 111 - 132). Ankara: Pegem Akademi.
- Güngör, A. A. (2016). Toplumsal ve Duygusal Gelişim. E. A. Ulusoy (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* (s. 139 - 178). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe - Yöntem - Analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürsoy, F., & Özarslan, H. (2019). Fiziksel Gelişim. A. K. Akyol (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1* (s. 181 - 191). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Halmatov, M., Sarıçam, H., & Halmatov, S. (2012). *Okul Öncesi Eğitimdeki 6 Yaş Çocukların Çizdikleri Çevre Resimlerinin ve Çevre Kavramını Algılayışlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. <https://www.researchgate.net>
- İnanç, B. Y., Atıcı, M. K., & Bilgin, M. (2019). *Gelişim Psikolojisi 1*. Ankara: Pegem Akademi.

- İnce, F. G. (2014). *Barışçıl Yaşam Becerileri Temalı Eğitim Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerinin Etkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 384751)
- Kale, N. (2004). Nasıl Bir Değerler Eğitimi? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 313 - 322). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Kamaraj, I., & Kerem, E. A. (2005). Erken Çocukluk Dönemi " Barış" Değerine Evrensel Bir Bakış 1. *Pamukkale Üniversitesi Eğitimi Fakültesi Dergisi*, 19(19). <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/11124/133041>
- Kamaraj, I., & Kerem, E. A. (2006). Erken Çocukluk Dönemi "Barış" Değerine Evrensel Bir Bakış 3. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*(13), 81 - 92. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunikkefd/issue/2774/37143>
- Karabay, Ş. O., & Aydın, D. G. (2017). *Farklı Geçmiş Yaşantılardan Gelen Çocukların Muthuluk ve Gelecek İle İlgili Görüşleri*. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.342995>
- Karakaya, T. (2004). Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Etik Değerlere Kritik Bir Yaklaşım - Sorunlar ve Çözümler-. " *Değerler ve Eğitimi " Uluslararası Sempozyumu* (s. 203 - 214). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırma Dergisi*, 1(1), 62 - 80. <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/kokdener/123091/13f.pdf>
- Karcıoğlu, F., & Alioğulları, Z. D. (2012). Çatışmanın Nedenleri ve Çatışma Yönetim Tarzları ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3 - 4), 215 - 237. <https://personel.omu.edu.tr/>
- Kaya, B. (2013). *Barış Eğitimi Programı' nın Kültürlerarası Yeterlilik ve Çatışma Çözme Stratejilerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 384751)
- kaymakcan, R., & Meydan, H. (2014). *Ahlak ve Değerler Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Kaymakcan, R., & Meydan, H. (2016). *Ahlak Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Kaypak, Ş. (2012). Çevre Barışına Etiksel Bir Yaklaşım. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 1 - 30. <http://194.27.44.108/xmlui/handle/20.500.12483/1793#sthash.EnV6t0GG.dpbs>

- Kaypak, Ş. (2013). Ekolojik Ayak İzinden Çevre Barışına Bakmak. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 154 - 159.
- Kenan, S. (2004). Modern Eğitim Oluşum Sürecinde Değerler Eğitimi Nasıl Zayıfladı? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 275 - 286). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Keskin, S. C., & Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet Dönemi İlkokul (İlköğretim 1. Kademe) Sosyal Bilgiler ve Onun Kapsamına Giren Ders Programlarında Bir Değer Olarak “Barış”ın Yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 69 - 92. <https://ded.dem.org.tr/gorsel/pdf/ded-17-makale-4.pdf>
- Keskin, S. C., & Serttaş, N. (2018, Nisan). *Okul öncesi öğrencilerinin görsellerinde sevgi değeri*. 3. Uluslararası Değerler Eğitim Kongresi’ nde bildiri. Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Keskin, S. C., & Yıldırım, C. A. (2018). Okul Öncesinde Değerler Eğitimi: Ailem Beni Böyle Yetiştiriyor. S. Z. Genç, O. Yaşar, & F. Ö. Yaşar içinde, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu* (s. 410 - 420). Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Öğretim Programlarının Etkinliğinin Araştırılması* (Doktora Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 226374).
- Koçyiğit, S., Sezer, T., & Yılmaz, E. (2015). 60 - 72 Aylık Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Duygu Düzenleme Becerileri ile Oyun Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. <https://search.proquest.com/docview/1692749781?accountid=6724>
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Veli Mevlana ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerler ve Hoşgörü Eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bqektaş Veli Araştırma Dergisi*(55), 193 - 208. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/14529>
- Korkmaz, Ş. C. (2012). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi: Ekonomi Odaklı EtkinliklerBağlamında Bir Eylam Araştırması* (Yüksek Lisans), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 532846).
- Korkut, E. S. (2019). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Zorba - Kurban Davranışları İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 607574).
- Kök, M., Tuğluk, M. N., & Bay, E. (2005). Okul Öncesi Eğitimin Öğrencilerin Gelişim Özellikleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım*

- Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(11), 294 - 303.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunikkefd/issue/2772/37090>
- Kula, S., & Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Bartın Üniversitesi İİ BF Dergisi*, 12(6), 191 - 210.
<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1449663814.pdf>
- Kurnaz, A. (2012). Üstün Yetenekli Çocuklarda Değerler Eğitimi. *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu*, (s. 49 - 71). Tekirdağ.
- Kurt, F. K., & Balat, G. U. (2018). *Anasınıfına Devam Eden 60 - 72 aylık Çocukların Duygusal Beceri Düzeylerinin ve Problem Davranışlarının İncelenmesi*.
<http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/38767>
- Kuşdil, E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 15(45), 59 - 76.
<https://psycnet.apa.org/record/2001-17473-004>
- Kuzgun, Y. (1972). *Ana-Baba Tutumlarının Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Küçükturan, G., & Keleş, S. (2019). Sosyal - Duygusal Gelişim. A. K. Akyol (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (s. 319 - 351). Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB. (2013). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi - Sosyal Gelişim*. Ankara
- Memişoğlu, H., & Çatlak, İ. H. (2016). Barış ve Barış Eğitimine Yönelik Çalışmaların İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(USBES Özel Sayı), 1543 - 1571. <https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/106689/Barışegitimiçalışmaları.pdf>
- Mermer, H. (2017). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kişilerarası Sorun Çözme Becerilerini Geliştirmede "Sorunlarımızı Çözebiliriz Oyunu" nun ve Serbest Oyunun Etkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 468223).
- Meydan, H. (2012). *İlköğretim Okullarında Değerler ve Karakter Eğitimi* (Doktora Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 326038)
- On dördüncü Milli Eğitim Şurası (1993) (MEB) (03.07.2020).
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf

- On sekizinci Milli Eğitim Şurası Kararları (2010) (MEB) (03.07.2020).
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf
- On dokuzuncu Milli Eğitim Şurası Kararları (2014) (MEB) (03.07.2020).
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf
- Oğuz, S., Tuygun, N., Polat, E., Akça, H., & Karacan, C. D. (2016). *Savaş ve Çocuk: Suriye İç Savaşının Sınırdan 750 km Uzaktaki Bir Çocuk Acil Servisine Etkisi*. DOI: 10.4274/cayd.39358
- Oktay, A. S. (2004). İslam Düşüncesinde Ahlaki Değerler ve Bunların Global Ahlak Etkileri. *"Değerler ve Eğitimi" Uluslararası Sempozyumu* (s. 131 - 144). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Okul Öncesi Eğitim Programı. (2013). 05 10, 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı: <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>
- Oruç, C. (2010). Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 1(2), 37 - 60.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/eibd/issue/22686/242229>
- Özden, S. (2014). *Barış Eğitimi Temalı Bir Hizmet İçi Eğitim Programının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Değerlendirilmesi* (Doktora Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 368157).
- Özdi, G. (2008). *Kişiler Arası Problem Çözme Eğitimi Programının Okul Öncesi Kurumlara Devam Eden Çocukların Kişilerarası Problem Çözme Becerilerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 227576).
- Özdoğan, B. (2004). *Çocuk ve Oyun - Çocuğa Oyun İle Yardım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-239. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29198/312597>
- Özmen, S. (2017). Modern Dünyada Güvenlik Algısı. N. Kahraman, M. Turan, Ç. Dürüst, & T. Yılmaz içinde, *Uluslararası Savaş ve Kültür Sempozyumu* (s. 293 - 306). Ankara: Başkent Klişe ve Maatbacılık.
- Öztürk, E., & Celep, H. (2014). Selçuklu Anadolu'su'nda Sufi Ahlaki ve Sosyal Barış. *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi*, 3(5), 74 - 90.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/avrasyad/article/175260>
- Sağgöz, G. (2018). *Resimli Çocuk Kitaplarının Barış Eğitime İlişkin Bileşenler Açısından İncelenmesi* (Doktora Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 227576).

- Sağkal, A. S. (2011). *Barış Eğitimi Programının İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Eğilimleri, Empati Düzeyleri ve Barışa İlişkin Görüşleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 286515).
- Sağkal, A. S., Türnüklü, A., & Totan, T. (2012). Kişilerarası Barış İçin Empati: Barış Eğitiminin Empati. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1447 - 1460.
https://www.researchgate.net/publication/316786102_Kisilerarasi_Baris_Icin_Empati_Baris_Egitiminin_Empati_Becerilerine_Etkileri
- Sağlam, F. K. (2015). *Çocuk ve Gençlik Müzelerinde Barış Eğitimi Programları* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 391227).
- Sapsağlam, Ö. (2016). Karakter ve Değerler. E. Ömeroğlu (Ed.), *Okul Öncesi Dönemde Karakter ve Değerler Eğitimi: Toriden Uygulamaya*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Sapsağlam, Ö. (2017). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Algılarının Çizdikleri Resimler ve Sözlü Anlatımlara Göre İncelenmesi: Sorumluluk Değeri Örneği*.
<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/7002>
- Schwartz, S. (1992). Universals In The Content And Structure Of Values: Theoretical Advances And Empirical Tests In 20 Countries. *Advances In Experimental Social Psikology*, 25, 1 - 65.
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahbaz, S. (2020). *Okul Öncesinde Toplumsal Barış Eğitimi Programının Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Sosyal Beceri Gelişimlerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 600056).
- Şahin, S. (2016). Bilişsel Gelişim. N. B. Metin (Ed.), *Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi* (s. 85 - 122). Ankara: Pegem Akademi.
- Şan, S., & Yılmaz, A. (2016). Yedinci Sınıf Öğrencilerinin “Savaş” ve “Barış” Kavramlarına Dair Metaforları [War And Peace Metaphors Of The 7th Grade Students]. *International Journal of Innovative Research in Education*, 43, 221 - 231. <https://doi.org/10.18844/ijire.v3i4.1254>
- Şehirli, Y. A. (2017). Savaş ve Barış Kavramlarına İlişkin Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının Metaforik Algıları. N. Kahraman, M. Turan, Ç. Dürüst, & T. Yılmaz (Ed.), *Uluslararası Savaş ve Kültür Sempozyumu*. Ankara: Başkent Klîşe ve Matbaacılık.

- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tarhan, N. (2017). *Değerler Psikolojisi ve İnsan*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tatlı, S., & Güngöraytar, F. A. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değerlere İlişkin Algıları ve Bunları İfade Etme Biçimlerinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(2). <http://i-rep.emu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11129/2840>
- Tepeli, K. (2017). Fiziksel gelişim ve motor gelişim. M. E. Deniz (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (s. 54 - 121). Ankara: Pegem Akademi.
- Tezcan, M. (1986). Ziya Gökalp' de Barışın Sosyolojik Temelleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 19(1), 63 - 71. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000001120
- Tezcan, M. (2018). *Değerler Eğitimi Sosyolojik Yaklaşım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topaç, N., Bardak, M., Kirişçi, M., & Mertoğlu, E. (2020). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Kavramlarını Tanımlamalarının İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma*. <https://doi.org/10.34234/ded.720094>
- Tozlu, C., & Topsakal, N. (2004). Avrupa Birliğine Uyum Çerçevesinde Değerler Eğitimi. *Değerler ve Eğitimi Uluslar Arası Sempozyumu*. İstanbul.
- Turan, F., & Topçu, Z. G. (2016). İletişim ve Dil Gelişimi. N. B. Metin (Ed.), *Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi* (s. 123 - 162). Ankara: Pegem Akademi.
- Tümekaya, S. (2017). Dil Gelişimi. M. E. Deniz (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (s. 28 - 52). Ankara: Pegem Akademi.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559. <http://www.kuey.net/index.php/kuey/article/view/578>
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter, Değerler ve Ahlak Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: insanî erdemler-islâmî erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 51 - 69. [http://www.eskieserler.net/files/mpdf%20\(332\).pdf](http://www.eskieserler.net/files/mpdf%20(332).pdf)
- Uzunöz, A., Aktepe, V., & Köybaşı, E. (2018). Değer Analizi Yaklaşımı Yoluyla Dürüstlük Değerine Yönelik Öğrenci Cevaplarının İncelenmesi. *Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(3), 606 - 626. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akukeg/article/350285>

- Ünür, P., & Karoğlu, H. (2020). Bbebekli Döneminde Gelişim İle İlgili Temel Kavramlar ve İlkeler. P. Ünür (Ed.), *Bebeklik Döneminde Gelişim ve Eğitim* (s. 2 - 22). Ankara: Anı Yayınları.
- Ünür, P., Çalışandemir, F., Togay, Ö., & Amini, F. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Mutluluk Algısı (Türkiye ve Afganistan Örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(34), 1 - 22. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/19407/206378>
- Verbeek, P., & Wall, F. B. (2001). Peacemaking Among Prescholl Chidren. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 7(1), 5 - 28.
- Vestal, A., & Jones, N. A. (2004). Peace building and coflict resolution in preschool. *Journal of Research in Childhood Education*, 19(2), 131 - 142.
- Vural, D. E. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Beceri gelişimine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), YÖK Tez Merkezi Veri tabanından erişildi (Tez No: 189793).
- Wadsworth, B. J. (2015). *Piaget' in Duyuşsal ve Bilişsel Gelişim Kuramı*. (Çev. Z. Selçuk, M. Kandemir, A. Kaşkaya, & M. Palancıçeviri) Ankara: Pegem Akademi.
- Yaralı, K. T., & Özkan, H. K. (2016). Yedi ve On Yaş Çocuklarının Sevgiyi İfade Ediş Biçimlerinin Çizdikleri Resimlere Yansıması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2181 - 2194. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/27735/317775>
- Yenen, E. T., & Ulucan, P. (2020). *Uzman Görüşleri Doğrultusunda Türkiye' de Yaşayan Mülteci Çocukların Sorunlarına Yönelik Çözüm Öbnerileri*. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.632175>
- Yeşilçayır, C. (2018). Barış Eğitiminin Teorik Zemininde Felsefenin Önemi. *Mavi Atlas*, 6, 13 - 28. DOI: 10.18795/gumusmaviatlas.484833
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*, 7-17. <http://213.14.10.181/index.php/EB/article/view/5326/148>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yüksel, M. Y., Canal, N., Mutlu, N., Yılmaz, S., & Çap, E. (2015). Okul Öncesi Çağdaki Çocukların "İyi" ve "Kötü" Kavram Algılarının Resim Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 271 - 303. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29168/312359>

Ziebertz, H. G. (2004). Çok kültürlü Bir Toplumda Değerler Eğitimi Modelleri. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 445 - 466). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları

EKLER

Ek 1. Araştırmaya Katılan Çocukların Ayrıntılı Demografik Özellikleri

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

ÇOCUKLARA VERİLEN KOD	ÖZELLİKLER
KÇ1	2013 doğumlu. Anne lise mezunu ve ev hanımı. Baba yüksek lisans mezunu ve bankacı. Anne ve baba birlikteler. Üç kardeşler.
EÇ2	2013 doğumlu. Anne ilkokul mezunu. Baba ilk okul mezunu ve temizlik personeli. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ3	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu memur. Baba lisans mezunu ve öğretmen. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
KÇ4	2013 doğumlu. Anne lise mezunu ve ev hanımı. Baba yüksekokul mezunu ve inşaat teknikeri. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ5	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve ebe. Baba lise mezunu ve işçi. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
EÇ6	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve muhasebeci. Baba lisans mezunu ve öğretmen. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ7	2013 doğumlu. Anne lise mezunu ve ev hanımı. Baba lise mezunu ve işçi. Anne ve baba birlikteler. 2 kardeşler.
KÇ8	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve öğretmen. Baba lisans mezunu ve garson. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
KÇ9	2013 doğumlu. Anne yüksekokul mezunu ve ev hanımı. Baba yüksekokul mezunu ve teknisyen. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ10	2013 doğumlu. Anne lise mezunu ve hizmetli. Baba lisans mezunu ve muhasebeci. Anne ve baba birlikteler. Dört kardeşler.
KÇ11	2013 doğumlu. Anne lise mezunu ve ev hanımı. Baba yüksekokul mezunu ve işçi. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ12	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve işletmeci. Baba yüksek lisans mezunu ve doktor. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ13	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve katip. Baba lisans mezunu ve bilgisayar mühendisi. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ14	2013 doğumlu. Anne ortaokul mezunu ve esnaf. Baba ilkokul mezunu ve işçi. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
KÇ15	2013 doğumlu. Anne ilkokul mezunu ve temsilci. Baba ortaokul mezunu ve teknisyen . Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
KÇ16	2013 doğumlu. Anne lise mezunu ve esnaf. Baba lise mezunu ve esnaf. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
EÇ17	2013 doğumlu. Anne ilkokul mezunu. Baba ilkokul mezunu ve şoför. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
EÇ18	2012 doğumlu. Anne lisans mezunu ve öğretmen. Baba lisans mezunu ve öğretmen. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ19	2012 doğumlu. Anne lise mezunu ve ev hanımı. Baba yüksekokul mezunu ve esnaf. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
EÇ20	2013 doğumlu. Anne ilkokul mezunu ve ev hanımı. Baba lisans mezunu ve öğretmen. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
EÇ21	2013 doğumlu. Anne üniversite mezunu ve memur. Baba lise mezunu ve esnaf. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.

EÇ22	2013 doğumlu. Anne üniversite mezunu ve mimar. Baba lise mezunu ve bilgisayar donanımcısı. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk
KÇ23	2013 doğumlu. Anne ve baba lise mezunu ve serbest meslek. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ24	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve biolog. Baba lisans mezunu ve işletmeci. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
KÇ25	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve rehber. Baba lisans mezunu ve uzman. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ26	2013 doğumlu. Anne ve baba lise mezunu ve serbest meslek. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
EÇ27	2013 doğumlu. Anne yüksek lisans mezunu ve mimar. Baba lisans mezunu ve bilgisayar mühendisi. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
EÇ28	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve öğretmen. Baba lisans mezunu ve öğretmen. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
KÇ29	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve muhasebeci. Baba lisans mezunu ve pazarlamacı. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
KÇ30	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve işletmeci. Baba lisans mezunu ve makine mühendisi. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ31	2013 doğumlu. Anne lise mezunu ve grafik tasarımcı. Baba ortaokul mezunu ve baskıcı. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
EÇ32	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve mali müşavir. Baba yüksek okul mezunu ve postacı. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
EÇ33	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve inşaat teknikeri. Baba lisans mezunu ve memur. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
EÇ34	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve memur. Baba lisans mezunu ve memur. Anne ve baba birlikteler. Tek çocuk.
EÇ35	2013 doğumlu. Anne lisans mezunu ve esnaf. Baba lisans mezunu ve esnaf. Anne ve baba birlikteler. İki kardeşler.
KÇ36	2013 doğumlu. Suriye uyruklu. Anne lisans mezunu ve öğretmen. Baba Suriye’ de yaşanan savaşta vefat etmiş. Anne ile birlikte yaşıyor. Çok küçükken Türkiye’ ye geldikleri için savaşı hatırlamıyor.

Ek 2. Veli İzin Belgesi

VELİ İZİN BELGESİ

T.C. Sakarya Üniversitesi

Etik Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Naile Serttaş tarafından yürütülen “Okul Öncesi Dönemde Barış Algısı” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Okul öncesi dönem çocuklarının barış değerine yönelik mevcut algılarını açığa çıkarmaktır. Bu çalışma doğrultusunda veriler görüşme, görse çizim ve ses kayıtlarının alınması yolları ile toplanacaktır. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 35 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece iznimize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya nailememis_03@hotmail.com e-posta adresi ve 0544 739 13 70 numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını; ☐ Kabul ediyorum ☐ Kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin

Adı-

Soyadı:.....

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Naile Serttaş

Ek 3. Etik Kurul Onay Belgesi

ETİK KURUL ONAY BELGESİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 07/09/2020-E.7816

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı :61923333/050.99/
Konu :26/05 Naile SERTTAŞ

Sayın Naile SERTTAŞ

İlgi : Naile SERTTAŞ 20/07/2020 tarihli ve 0 sayılı yazı

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığının 02.09.2020 tarihli ve 26 sayılı toplantısında alınan "05" nolu karar örneği ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Arif BİLGİN
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Başkanı

5. Naile SERTTAŞ'ın " Okul Öncesi Dönemde Barış Algısı " başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.
Yapılan görüşmeler sonunda; Naile SERTTAŞ'ın " Okul Öncesi Dönemde Barış Algısı" başlıklı çalışmasının Etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Evrakı Doğrulamak için : <http://193.140.253.232/envision/Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=BEA9819R5>

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 34187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@ho01.kep.tr
Tel:0264 295 30 00 Faks:0264 295 30 31
E-Posta :ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ :www.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZ GEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ

Adı ve Soyadı: Naile SERTTAŞ

E-postası: nailememis_03@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği

GÖREVLER:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Okul Öncesi Öğretmeni	MEB	2013 – Devam etmektedir.

ESERLER:

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

Keskin, S. C., & Serttaş, N. (2018, Nisan). *Okul öncesi öğrencilerinin görsellerinde sevgi değeri*. 3. Uluslararası Değerler Eğitim Kongresi' nde bildiri. Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.